

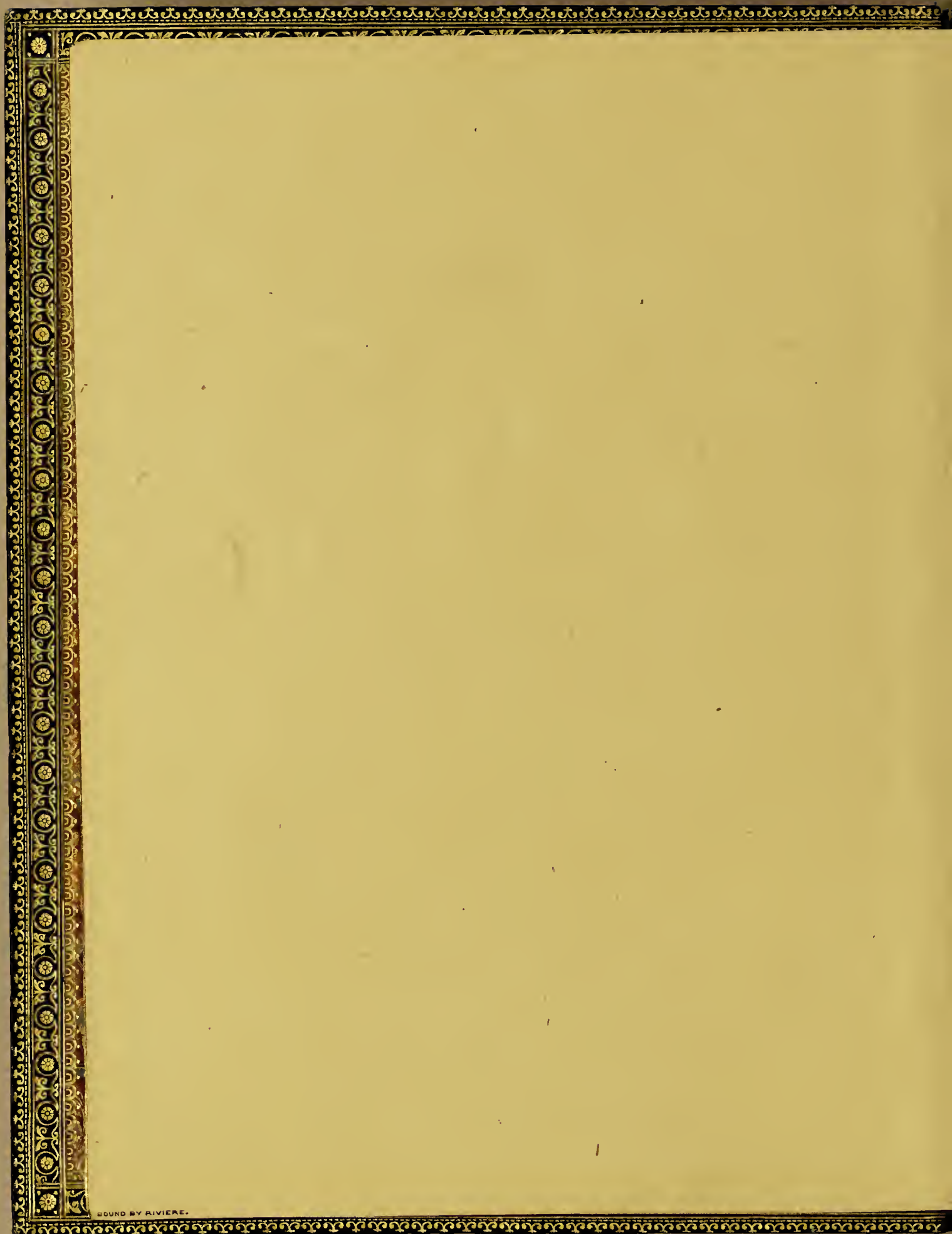
W. D. B.

John Carter Brown.

163

Apr

Iur

Iu

o dat

Prin

het g

and

olgen

an sie

ten/g

loope

gesien

sch va

n hoe

beste

kege

ht/ m

passen

ergene

de ly/ e

ert, die

der gh

daer m

landia r

aelt) va

ig.

dt geba

k (God

een-vol

een gou

n trouw

aghe/on

enfhepd

p: Heere

hemelle

Ooft- en West- Indische Voyagie;

Dooz de

STRATE MAGALLANES

Naer de MOLUQUES,

Met ses Schepen onder den Commandeur Ioris Spilbergen,

Als mede

De wonderlycke Reysse ghedaen dooz Willem Cornelisz Schouten van Hoorn, en Jacob le Maire, in den Jaere
1615 / 1616 / 1617.

Hoe sy bezuyden de Straet van Magallanes een Nieuwe passagie
tot in de groote Zuydt-Zee ontdeekt / voozt den gheheelen
Aerd-kloot om- ghezeylt hebben.

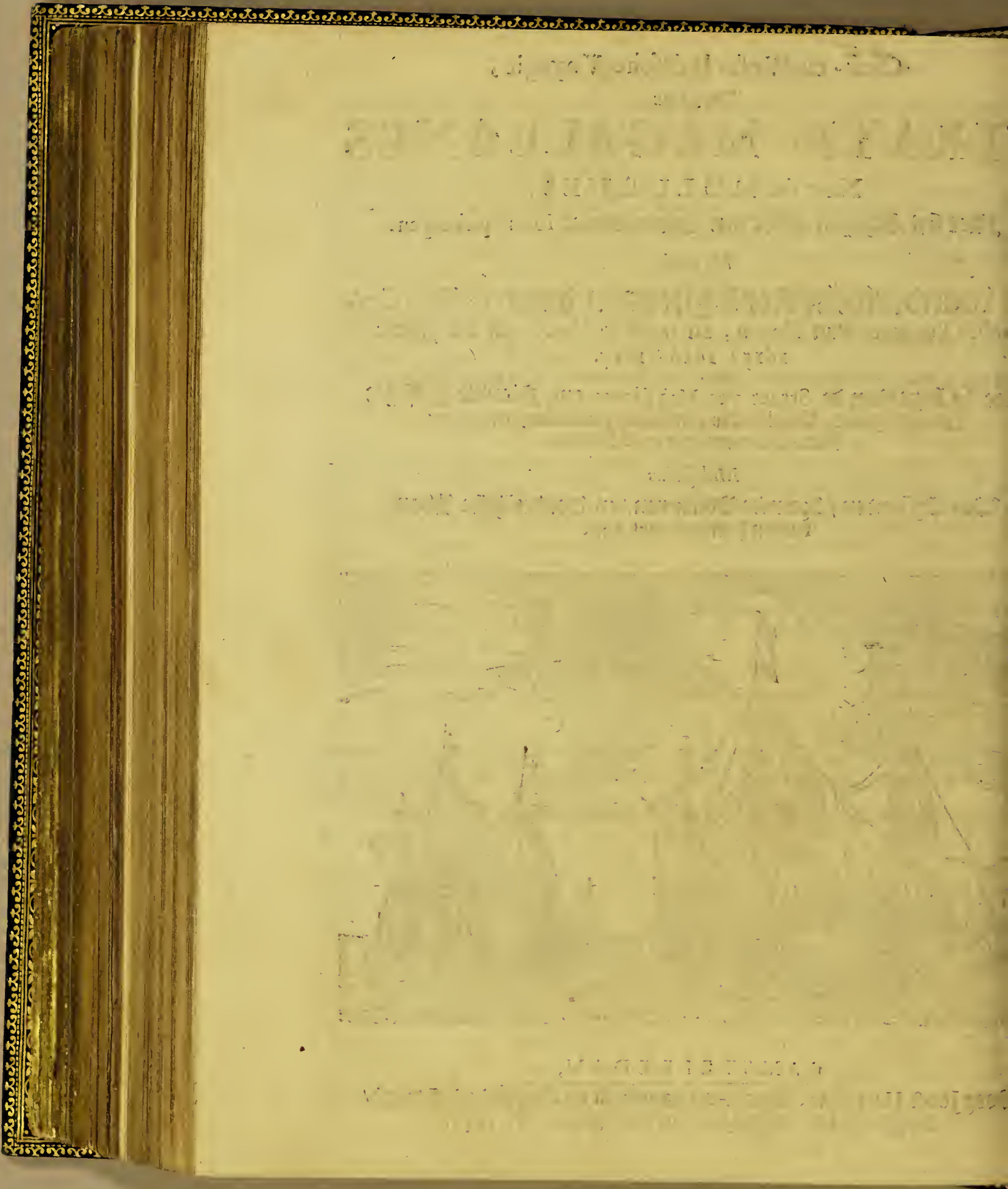
Midtsaders

Wat Eylanden / vreemde Volckeren / en wonderlycke Avontueren hun ontmoet zijn.

AMSTERDAM,

Dooz Jooft Hartgeerts, Boeck-verkooper in de Gasthuys- Steegh /
bezyden het Stadt-huys / in de Boeck-winkel, 1648.

Aen den L E S E R.

Oetgunstige Leser, naer dat ick voorghenomen heb U.E. wat sonderlings, als in eenen *Spiegelte* vertoonen, wat ons de konst der Zee-vaert is voort-brenghende, die in dese onse tyden seer vermaert is, ons ook veel Landen ontdeekt heeft, daer van *Strabo* ofte *Ptolomeus* gantsch geen mentie fen maken; te weten, als datter eenighe Landen souden zyn, vryten de Rijcken van *Asia*, *Africa* ende *Europa*, daer wy in korejaren, soo door ervarentheydt, als door levendige getuygen genoeghsaem verseeckert zyn, van diversche Nieuwe gevonden Landen, die door onse Nederlantische Zee-vaert ontdeekt sijn, ende noch daghelijcks ontdeekt worden. Daerom soo heeft my goet ghedocht U.E. dese twee treffelijckste Naviga- tien, soo in gheschrift, als in Kopere Platen voor te beelden, om alsoo den lof der zeevarende Mannen te verheffen tot in den hoochsten graet, 't welck haer, ende haere *Bewindt-hebberen* oor haer, ende haren gedanen kost, arbeydt, perijckel, ende roeyte, ende nevens de rijcke winst, eenen loflijcken *Laurier-krans* sijn, ende blyven sal totten eynde des Werelts; ende voor den Leser een groot vermaeck, om alles seer pertinent te veremen, sonder in perijckel hares levens dese vremdigheden te ondersoeken, ende seer goede kennisse van alle vreemde Lan- en, Volcken, Natien ende handel te krygen, gelijk of zy 't selve in eyghener persoonen besocht hadden. Soo ist dat ick U.E. hier voor oogen stelle, in wat gestalt de *E. Hoog. H. Staten*, v. *Excellentie M. de Nassau*, ende de *Heeren Bewint-hebberen der Oost-Indische Compagnie*, onder het beleyt van *Ioris van Spilbergen* toege- st hebben een Vloot van ses Schepen, om door de straet *Ma-llanes*, ende de Zuyt-zee naer *Indien* te zeylen. Soo ist dat de- n voorsz. *Spilbergen*, door Godts genaden, naer het uytzey- n deser ver-eenighde Nederlanden gepasseert is d' Eylanden *marien*, de *Cape Verde* ofte soute Eylanden, de linie *Aequinoctiael*, ende de *Tropicus Capricornus*, gekomen zijnde op de kuste van *Bra-zen*, in *St. Vincent*, tot de *Capo Vergine*, en soo voorts de straet *Ma-*

Aen den L E S E R.

gellanes, de kuste van *Chily*, het aendoen van 't Eylant *la Moche*, *Maria*, de *Conseption*, *Quintera*, *Valparisa*, *Arica*, de *Rescontre* oft *Batalie* by nacht eerst, en daeghs daer naer voor *Canjette* in *Peru*, tensgens de *Armade* uyt *Lima* gevaren, onder het beleyt van *D. Rodrigo de Mendosa*, de vermaerde Zee-haven van *Lima*, genaen *Caljou* de haven van *Guerme*, het innemen der Stadt *Peyta*, en also voortsvolgende de Custe van *Nova Hispania*, *Aquapolco*, *Selages*, *Iago*, *Natividad*, tot d'opdoeninge van de *Californis*, ende eenigh Eylanden daer ontrent, ende so voortsvon sen kours settende naer d' Eylanden *Ladrones*, ofte *Islos de Velos*, naer de *Capo Spiru Santos*, de straet *Maniljos*, 't Eylant *Capul Mendura*, met meer andere Eylanden, tot inde bay van de Stadt *Manilja*, oock de voordere passeringe langhs *Mendura Pana*, *Cadera*, *Midenao*, de straet *Tagim Sanguine*, tot de vermaerde rijcke Eylanden *Moluques*, met d'voorsz. *Armade* van 6. Schepen geanckert voor de Stadt *Malayen*, in *Ternaten*, en de vorder reyfe na *Iava*, ende tot dese Landen. Tot meerder verklaringe van dit naervolgende *Journael* ende geschiedenissen, so hebben wy met groote neerstigheyt kost, ende moeyte hier bygevoeght eenige aftekeninghen der voorgemelde plaetsen, om den goetwillighen Leser hier doocte beter onderricht te doen, midts verhael van de gantsche *Voyagie*, met de beschrijvinge van de kloecke neerstigheyt, forse dragende Overigheyt, en alle andere in dese *Vlote*, die tot allen plaetsen hun trouw ende mannelijck bethoont hebben, toedienst ende eere onses lieven *Vaderlandts*.

Ten and'ren, wert in dit naer-volghende *Journael* mentie gemaect, van eenen nieuwen *Deurganck*, ofte *Passagie* in 't *Zuyden* daer van wy seeckerheyt gekregen hebben, door den seer vermaarden *Iacob le Maire*, wiens Reyse hier achter bygevoecht is door reden, dat hy voorsz. in het weder-om-keeren op de voorsz. *Spilbergens* Schip over-leden is, ende oock om dat dese twee *Navigatien* op eenen tijdt gebeurt zyn, gelijk de *Australische* *Navigatie* van *Iacob le Maire* begoft ende vol-endt is.

REYSEN RONT-OM DEN ARTKLOOT van

Caliau de lima Foly. 43.

Payta

Porte desire Foly. 76

Cokos

46.

Aqua pulque Foly. 50.

Foly. 80.

Horens Eylant Foly. 100

THE HISTORY OF THE

of the English

PRICE

Historisch Journael vande Voyagie ghedaen met
ses Schepen / uytgereed door de Bewinthebberen vande Oost-Indische
Compaignie / uyt de Vereenighde Nederlanden / te
 weten de groote Sonne, de groote Mane, den Iager, de
 Iacht, de Meeuwe van Amsterdam, den Aolus van
 Zeelandt, de Morgensterre van Rotterdam,

Omme te varen

Door de Strate Magallanes naer de Mo-
lucques, met Commissie der Hoogh Mogende Heeren
 Staten Generael, ende sijne Princelijcke Excellentie. Onder
 t ghebiedt van den Heere Ioris van Spilberghen,
 als Commandeur Generael over de Vlote,

Den achsten Augusti des Jaers sestiën-hondert ende veertien / 1615.
 zijn wy met Godes hulpe met vier Schepen gheloopt uyt Texel, Augustus
 den wint zijnde van den Zuyt-Oosten: de selve Godt wil ons op
 dese reyse geluck / en voorspoet verleenē / Amen.

Den 9. dito is den wint gekeert naer den Zuyt-Westen.

Den 10. zijn de Iacht / ende de Meeuwe door quade wacht van
 ns afgedwaelt.

Den 12. isser ordre ghestelt in 't uytdeelen van 't broodt / ende geordonneert
 ierd half pont voor peder man ter weke.

Alsoo seplende tot den 16. des s' nachts / hebben alsdoen een van onse Sche-
 en / den Aolus van Vlissingen ten Ancker sien leggen onder de Zingels, waerom
 ie / met consent van den Admirael / by Schippers / ende Stuer-lieden goet is
 ebonden naer de Duyngs te loopen / het welcke alsoo geschiede.

Den eersten September is de Iacht wederomme by ons gekomen / hebbende
 so lange gelegen in Pleydmuyden / waer van den Schipper geene excuse en wist
 oort te brengen. September

Den 2 s' morgens / hadden wy een contrarie windt / ofte bylegger / ende den
 Aolus komende naer den Admirael, heeft te kennen gegeven dat hy seer leck was
 naeromme wy met alle de Schepen / ende noch twee Coop-Daerbers geloopt
 yn naer het Eylant van Wicht / en hebbent op een avondt ghestelt inde Roep
 oort het Casteel: Alwaer hebben wy eenige dagen getardeert / ende op den 12.
 s' ordonnantie gestelt op het bier / ende voor peder man geordonneert een flap-
 anne des daeghs.

Op den 15. heeft den Admirael eene generale monsteringe gedaen over de ge-
 eele Vlote.

Den 16. dito hebbende den Admirael doen schieten eenen schoot / tot teeken
 an zepl te maecten / hebben alsoo samentlijck Ancker gelicht / ende ons t Zee-
 waerts begeben.

Den 17. den wint wapende uyt den Westen / hadden wy een harde koelte.

*** ** 21 3

Den

1614.
Septemb

Den 18. is den wint heel naer het Noorden ghelopen / ende wy stelden onsen kours Noord ten Westen aen / ende zijn alsoo eenige dagen voorspoedelijck gevanceert.

Den 27. den wint wederomme zijnde Zuyt West / ende onsen kours strecken de Zuyt Zuyt-Oost / hebben noch tamelijcken geboordert / ende op den middagh hadden wy de hooghte van 18. graden.

Op den na middagh sagen wy drijven eenen mast / die door onweder ghekort was / ende eenige van onse Schepen daer by komende / sagen rontomme den selven mast groote menichte van Visschen / van de welke wy soo veel vingen / dat twee hondert mannen hun daer mede versadighden. Teghens den avondt hebben wy den selven mast overgehijscht / die ons seer wel te passe quam tot eenige reparatien. Alsoo voort seplende tot den 3. Octobris / hadden alsdoen de hooghte van het Eplant van Madera.

October

Op den 6. heeft den Admirael by hem ontboden de twee Schippers van de Coopbaerdij Schepen / die in onse Compagnie waeren / ende naer vrundelijck afscheyden / zijn aen de selve geleverd vele brieven / omme naer 't Vaderlandt te beschicken. Den selven nacht heeft het een top-zepl ghewaeyt uyt den Oosten / onse kours streckende / Zuyt West ten Zuyden.

Den 9. dito hebben wy gesien het hooge lant van Canaria, ende kortz daer na het landt van Gerenfycque, daer den Pick-bergh seer hoogh op verheven staet.

Den 17. naer middagh / hebben wy stierboorts hals toegeset / ende West / daer na West ten Zuyden aengeseylt. Inden avondt heeft den Admirael de Meeuwe voor uyt gesonden / met last omme eenen schoot te schieten / soo haest zy lant gewaer werde.

Op den 18. continuerende deselve koelte / ende voorspoet / hadden op den middagh de hooghte van 18. graden / ende des s' nachts zijn den Jager / ende de Meeuwe voor uyt gebaren.

Den 19. des s' morgens en saghen wy geen landt : Doch is Job Cornelissen Schipper op den Eolus seer ernstelick naer den Admirael toeghekomen / verklarende dat de Eplanden achter uyt lagen : waeromme den Admirael latende den wimpel waepen / heeft den byden Raet doen vergaderen / ende door ordonnantie van den selven / hebben wy tegens den avondt de halsen toegeset / ende de kours gestelt naer den Oost Zuydt Oosten.

Den 23. hebben wy in 't gesicht gehad het Eplant van Ile de Brave, ende daer na Ile de Fogue, het welke seer hooghe lach. Alsdoen werde van den Admirael last gegheven / dat den Jager / ende de Meeuwe voor uyt souden loopen / ende gaen leggen dicht onder het Eplant de Brave, omme eene goede Reede aldaer te soecken / ende door de Wlagge / ende eenen schoot / teken daer van te geven. Op den middagh hadden wy de hooghte van 15. graden ende 30. minuten / alsoo zijn wy gebaren voor by de Soute Eplanden / derwelcke in de Caerten niet en sijn ghestelt op hun behoortijcke graden / ghelijck men de selve by Capiteyn Vincent vint gelept op 17. graden.

Den 24. dito / en waren wy niet verre van het lant / ende zeyden alle ghelijck daer na toe / de Jager / ende de Meeuwe wat voor uyt / loopende dicht onder de de walle : Doch bevindende datter geen Ancker-grondt en was voor de groote Schepen / so zijn wy wederom in 't Zee-waerts gegaen / nemende onsen kours Zuyt ten Oosten.

Den 25. also eenen gedurigen regen viel / hebben wy veel waters vergadert / in slaep-laeckens / doecken / hemden / ende andere dingen / ende het was den ge-heelen

Indische Navigatien.

7

jeelen dagh seer stille. Naer gehoudene deliberatie / wert by den bzeden Raedt 1614.
 yeresolbeert/ alle devoir te doen/ omme de Caep de Frio te bezeplen/ ende so naer October
 lle grande, op de kuste van Brasil/ omme provisie te doen van hout/ ende water.

Den 26. heeft men ordze ghestelt op de uytdeplinghe van water / ende wijn/
 nde geordonneert/ vooz peder man daegs twaelf muddekeus water/ ende twee
 muddens met Fransche wijn. Den selven middagh hadden wy de hooghte
 van 13 graden 34 minuten / ende wy zeplden den gheheelen nacht Zuyt ten Oo-
 sten aen.

Den 28. des 's morgens vzoegh in het dagh-quartier hadden wy eene tra-
 versse/ met regen/ blixem ende grooten wint/ komende uyt den Oost-Zuyt-Oo-
 sten/ onsen kours streckende Zuyt/ ende Zuyt ten Oosten.

Vanden 30. tot den 17. Novembzis hadden wy gheduerichlyck groote stille/
 veel reghens/ ende variabele winden/ gelijk 't selve onder dat Climaet veel ge-
 seurt.

Den 22. Novembzis dede den Admirael alle het volck boven komen / de selve Novemb
 net goede redenen aensegghende / dat peder man/ 's daeghs niet meer en soude
 nogen hebben/ als acht muddekens water/ behalven hunnen ordinarisen wijn.
 Op den selven middagh hadden wy de hooghte van twee graden/ acht minuten/
 nde seplden met eenen Zuyt-Oosten windt/ onsen kours zijnde Zuyt ten West/
 nde Z. Z. W.

Den 9. Decembzis; naer dat vooz de geheele Vlote de Vlaggen waren laten
 liegen/ isser een gemeyn gebedt ghedaen/ ende wy loofden t'samentlyck Godt
 vmachtigh / dat hy ons soo voozspoedelyck hadde laten passeren de periculeu-
 vzooghten van de Abroles, die haer seer wijdt in d' Zee strecken. Op den selven
 vont kregen wy aen elcken back/ boven ons ordinaris/ een kanne met Spaen-
 schen Wijn.

Op den elfden/ den wint waepende uytten Noorden / zeplden wy met een top-
 pl/ West ten Zuyden aen/ omme het lant te ontdekken.

Den 13. 's morgens met den dage / hebben wy in 't ghesicht ghekeghen het
 Landt van Brasilia, ende de Stier-lieden meynden / nae de hooghte die sy des
 nachts ghehadt hadden / ende nae de opdoeninghe van het landt dat wy sa-
 hen / dat het Sinte Clara, ende de Cape Santhome was. Naer gissinge waren
 wy noch van de wal ontrent vier mijlen / ende aldus wierpen wy het loodt op
 s-en-twintigh bademen. Het landt van Brasilia was hooghachtigh/ vol heu-
 elen/ sommige heel spits / anderen groot ende dick zijnde/ doch aen den Oever
 was het leechachtigh. Tegens den avont ist goet gevonden ende besloten/ dat
 wy wederomme t'Zeewaerdtz soudent loopen / ende des 's middernachts we-
 deromme wenden naer de wal toe / ghelijck gheschiede; maer bebindende al-
 der eene groote vzooghte / soo heeft het Schip de groote Don een schoot ghe-
 aen / omme de andere Schepen te advertieren / dat zy 't alsnoch t'Zeewaerts
 ouden houden. Ontrent twee myren vooz den daghe hebben wy 't weder-
 omme gherwent/ ende zijn aengheseylt Zuyt-Zuyt-West/ loopende lanck heenen
 de wal.

Den 14. zeplden wy meest den gheheelen dagh langhs de wal / ende naer den
 middagh is het heel stille gheworden. Teghens den avont kregen wy eene
 ercke buye / die seer lanck duerde met ghestadighen reghen / alsoo dat wy alle
 plen moesten innemen. Op den avont wierpen wy het Ancker op beertzien
 ademen.

Den 15. 's morgens dede den Admirael de witte vlagge vliegen / ende korts
 daer

1614.
Decem.

Oost, ende West.

daer na den Raet vergaderen. Tegen den avont zijn wy t'zeijl gegaen met eenen Zuyt-Oosten wint; nemende onsen cours Zuyt-Zuyt-West/altijdt langhs de wal/ tot inder nacht/ ontrent twee wyren naer 't steilen van de wacht; also doen kregen wy sulcken variabelen wint/ dat wy gheen en vasten cours konde stellen.

Op den 19 seplden wy West/ ende West ten Noorden aen/ met eene moye koelte wyt den Oosten/ ende goeden boorzpoet/ naerderende hoe langhs hoe meer de wal. Het lant was hier hoochachtich/ ende puntich; waeromme de Stuer-lieden meynden/ dat daer Cape de Frio was/ maer de Meenwe by ons komende/ die den heelen nacht boorz wyt hadde ghesepeld/ bracht ons boorz tijdinghe/ dat Rio Javero boorz wyt lach/ ende dat boorz de Riebiere die Eplandekens lagen/ hoopen- de dat wy den selven dach noch Iles Grandes in 't gesicht souden krijgen/ waerom- me de Meenwe belast wierde wederomme boorz wyt te varen.

Den 20 des s' mozzghens vonden wy ons dicht by les Iles Grandes, ende liepen recht naer de Reede toe/ alwaer wy 't geset hebben tusschen twe groote Eplan- den vol van geboomte/ op derthien vademen/ aldaer dede hem den Admirael aen 't Lant setten/ om de plaetse te besichtigen.

Den 21 zijn wy met de geheele Vloete versiept naer een ander Eplant/ ontrent een halff myle van daer/ ende hebben 't geset op vijf vademen. Op dese plaetsen/ bongen wy groote quantiteyt van Visschen/ met de seeghe/ ende andersints/ en- de onder deselve waren Crocodillen/ van eenes Maas lengte.

Den 22 zijn verscheyden boots afgeveerdicht/ peder op eene bysondere pas- sagie/ omme de diepten te peplen/ ende betere Reede te soecken.

Den 23 heeft den Admirael een winpel doen waepen/ ende alle de Schippers/ ende Stier-luyden aen boorz ghelcomen zijnde/ is geresolveert geweest/ dat wy alsnech met onse Schepen souden versieplen/ 't welcke geschiede/ ende zijn gelo- pen dicht achter een ander Eplant/ onder de wal op vijf vademen/ alwaer wy aen 't Landt twee huttelkens vonden/ met veel Menschen beenderen/ leggende onder eene steen-klippe.

Den 24 inden mozzgfont/ is den Admirael, met den Capiteyn Willem van Anssen, ende de Timmer-lieden/ aen lant gebaren/ omme aldaer de Centen op te slaen boorz siecke Persoonen/ ende tegens den avont sijn deselve van alle de sche- pen gestelt gheweest/ ende zijn des nachts bewaert geworden met drie Corpo- raelschappen Soldaten.

Den 28 dito/ heeft den Admirael de witte blagge op gesteecken/ ende den bree- den Raedt aen sijn boort doen konten/ by den welken geresolveert is/ dat men den Lager soude seyn den na eene Riebiere/ leggende twe mylen vande Vloete, omme de boots te bevyden/ die aldaer water souden halen/ 't welcke also geschiede/ en- de den Lager t' sepl gaende/ heeft sijn Wacker laten vallen ontrent anderhalf myl vande Vloete/ also dat hy met sijn Canon 't lant nauw'lycx en conde beschieten/ gaende also buyten zijne opbre/bewelcke was/ dat hy dicht onder het lant soude ankeren/ tot volcomen bevynghe van onse boots.

Den 29 s' mozzghens ontrent twee wyren boorz den daghe/ zijn de boot/ ende schuyte van den Admirael om water gebaren/ mede is eene partye gesonden om- me byant-hout te houwen op 't Eplant/ daer wy onder lagen; ende also 't selve boot/ ende schuyten des s' middachs wederomme aenboord quamen/ sijn desel- ve/ soo haest sy gelost hadden/ wederomme uytgebaren/ om meerder provisie te doen. Des s' nachts haer water wederomme geladen hebbende/ meenden aen boort te komen; maer alsoo zy te vast op de grant saten/ en costen niet afgeraet- hen/ ende moesten des s' nachts aldaer vertoeven/ tot dat de vloet aenguan/en-
de

de also sy daer vernacht hadden in een hutte/d'welcke die van de Jacht daer ge-
bouwt hadden / quamen des s' morgens met den Bloet aen boort / ons verkla-
rende dat sy eenich rumoer van volck in het Bosch gehoozt hadden.

Den 30 zijn wederomme eenige boots om water gesonden/eene van de Ma-
ne/vande Morgen-sterre/ende van den Jager/met neghen of thien Soldaten/
onder de welcke was Franchois du Chesne Luytenant van Capiteyn Roelandt
Philipsen/zijnde de reste van de Boots-ghesellen/teghens d'ordze die haer lie-
den ghegheben was/sonder hun gheweet. Ontrent der Sonnen opganck sagen
wy dat den Jager seer schoot met Canon naer het Landt toe/in het welcke/al-
soo hy continueerde / meynden wy wel datter eenigh onraet was; waeromme
wy metter haest drie booten wel ghemant / ende ghemonteert derwaert son-
den/de welcke komende aen den Jager/verstonden hoe dat vijf Canoys ('t welc-
ke is een specie van schuyten) so met Portugysen als Westische gheweest wae-
ren ende hebben onse drie boots niet ghewelt ghenomen / ende alle ons volck
ghemassacreert / ende dat den Jager sijne eyghen boot maer een Musquet-
schoot van zijn boort ghenomen waer. De onse met d'boortschzeven drie boots/
siende de plaetse daer de Canoys noch laghen / sijn daer na toegeloopen/'t welc-
ke de andere siende / namen de vlucht; de onse haer vervolgende wonnense in/
handt over handt / maer komende op een hoeck dicht onder eene klippe / open-
baerden haer twee Fregatten/tot hulpe der vyanden; waeromme d'onse merck-
kende hunne disavantage / zijn met dese droevighe tijdinghe wederomme aen
boort gekomen.

Op den eersten Iannuarij des s' morgens / heeft den Admirael de witte blag-
ghe doen opsteecken / ende den breezen Raedt vergadert zijnde / zijn aen boort
vanden Admirael ghevanghen ghebracht vier Boots-ghesellen / dewelcke be-
ticht wierden van verraderpe / naementlijk vande Meentwe / met de Jacht
af te loopen / ende te vermeesteren / ende daer mede hun proijt te doen. De sel-
be wierden seer nauw / ende elck appart bewaert / ende wy vernaemen dat de
Complicen waren veertien in getale.

Den 2 dito / is alle het Volck vande Meentweinde andere Schepen verdeelt/
om het verraedt; ende is nieuw' volck daer op ghestelt gheworden. Ende al-
soo wy noch ons volkomen water niet en hadden / is den Jager wederom-
me ontrent een myle weeghs vande Blote gesonden / omme aldaer dicht on-
der landt te leggen / tot bevynghe vande boots / dewelcke door de groote stil-
te/met vier boots daer na toe ghebonchseert is / en d'selbe vier boots haere la-
dinghe inghenomen hebbende/ zijn wederomme aen boort ghekomen/vindende
onder wegghen drijven het Lichaem vanden Schieman vande Jacht / heb-
bende noch eenighe Pylen door het Lijf / het welcke sy aen Landt begroe-
ven.

Den 3 zijn de ghevanghens gecramineert / ende is informatie vande saecke
genomen.

Den 4 is wederomme by den Raedt examinatie gedaen. Ten selven daghe is
met ghemeen ordze den Meentwe gesonden / omme te legghen tusschen den Ja-
ger/ende 't lant/tot meerder bevynghe van onse boots in 't water halen. Inder
nacht zijn de wilden onse Jacht met twee Canoys komen besichtigen.

Den 5 dito heeft den Admirael den breezen Raedt doen vergaderen / dewelc-
ke by sententie / twee vande ghevanghens ghecondemneert hebben / als begaen
hebbende Crimen laes Majestatis, ende daer over verbeurt lijf / ende goet/waer-
omme peder aen eenen Rock vande Tree soude opghehanghen worden / dat sy

1615. in 't ophijfen van ses Musquetiers door schoten souden worden / ende dat op 't
 Januariu. selve Schip daer op sy gedient hadden. Des na middachs is den Fiscael Chri-
 stiaan Stulinck, met den boozleser gecommitteert / omme de misdadighen de Sen-
 tentie des dootds aen te dienen / 't welck ggeschiede / ende bleven den gheheele
 nacht by deselve / omme haer te vermanen tot boetbeerdighepdt / ende leetwesen
 van hunne sonden.

Den 6. heeft den Admirael laten bliegen de bloet-blagge van de Compagnie /
 ende inden top de Oangie / gelijk mede alle de andere Schepen gedaen hebben:
 Ende naer den ontbijt / alle de Soldaten in de wapenen zijnde / heeft den Fiscael
 de Sententie opentlijck ghelesen ; en nae dat den Admirael / met den koopman
 Cornelis de Vianen, ende Capiteyn Willem van Anssen, booz henen gebaren waren /
 zijn de Proboosten met de misdadigers ghevolght / ende is terstondt de executie
 volbracht / werdende de Lichamen op het lant begraven. De namen vande ge-
 executeerden waren Hieronimus Hendricksen van Hamburch / out ontrent vier-
 en-twintigh Jaren / ende Jan Hendricksen van Enckhuyzen / out ontrent vijff
 en twintigh Jaren / zijnde hunne examinatie / bekentenisse / ende Sententie ge-
 registreert in het resolutie-boeck.

Den 8. dito kregghen wy ons leste water in / ende des avondts zijn beyde de
 Schepen wederomme by de Vloot gekomen. Booz het vertrecken upt Ile gran-
 de, is den breedten Raedt vergadert / ende is by den selven geresolveert op 't
 hertrecken / mitsgaders op den Rendezvous, in de Straet van Magellanus, oft ghe-
 schiede dat eenighe van de Schepen door storm / oft andersins quamen te ver-
 dwalen / waer toe geordonneert werde Cordes Bay, ende boozts alle andere Bayen,
 ende Eylanden daer ontrent / op de welke men / in 't passeren / soude stellen ee-
 nen staeck / daer aen elck Schip soude hangen eenen Hoep oft krep / niet eenigh
 ander bescheet / op dat de naerkomende mochten weten welke daer ghepas-
 seert waeren / ende dat de staecken souden ghestelt worden in de sichtbaerste
 plaetse / ende daer men gemeenlijck anchert. Daer werde mede orde ghestelt
 op den tijdt dat men malkanderen in de Bay soude verwachten / 't welck was
 ses / ofte seven daghen. Ende naer dien tijdt / mochte een peder sijne reys boz-
 deren naer Ile Lamochie in de Zuyt-Zee / omme aldaer te verwachten naerderent
 last.

Den 11. den Raedt wederomme vergadert zijnde / is geproponeert. (Alsoo
 hier ghene noodighe verbersinghe en was / ende dat de siecken noch seer swack
 waren /) te loopen naer de Baye van Sint Vincent, het welke den Admirael seer
 noodigh vondt / boozhoudende aen alle die van den Raedt / hoe grootelijcks
 de verbersinghe verepscht wierde / overmidts de sieckte / ende boozneement-
 lijck het Scheur-buyt daghelijcks toenam / ende dat / naer menschen oordeel /
 het niet moghelijck en was / sulcke sware Schepen / die men met over grooten
 arbeypdt moet wenden / keeren / ende dickmaels ten Ancker stellen / door de Stra-
 te Magellanes te brengen / sonder eerstmael ghesont / ende arbeypdent volck
 te hebben. Eenige proponeerden daerentegen / dat men de reyse soude verbooz-
 deren / sonder al eer eenige verbersinghe te soecken : den Admirael, Vice-Admirael,
 ende 't meerderdeel van den Raedt hebben goet ghebonden / boven al naer ver-
 bersinghe te soecken / ghelijck 't selve blijckt by 't resolutie-boeck / ende waer
 upt ghevolght is soo groote deught / ende nuttighepdt / tot preservatie van de
 onse / waer vooren een pegelijck genoegh oorsaek hadde Godt te dancken. Naer
 genomene resolutie / hebben wy ten selven dage alle de Tenten afgebroken / ende
 de goederen t' Schepen ghebracht. Aen 't selve landt hebben wy nieuwe boodts
 getim-

retimmeret/ in plaetse van de gene die ons ontnomen waren. Ende also hebben 1615.
 op des 8 nachts ons Ancker gelicht/ ende zijn t'zepl gegaen: Maer den mo- Januariu.
 genstont verschijnende/ hebben wy dooz de ober groote stille wederomme Anc-
 ker moeten werpen.

Op den 14 heeft den Admirael de witte Blagghe doen bliegen/ ende den bze-
 en Raedt vergadert zijnde/ hebben de Probossten de gevanghenen/ ende mede
 Complicen van 't verraet aen boort ghebracht; doch alle de Officiers hebben
 dooz de selve eenen boet-bal gedaen/ ende om vergiffenisse gebeden/ 't welck by
 den Raet vergunt wierde; ende zijn de gevangens onder handtastinge los ghe-
 aten/ ende op andere Schepen verdeelt geworden. Den selven dagh was het
 do seer stille/ dat de Schepen dzeven/ sonder wint/ d'een hier/ d'ander daer.

Den 15. heeft den Admirael eene generale Monsteringe gedaen over de ghe-
 eele Blote. Des 8 nachts t'zepl gaende/ namen onse kours Noort-West ten
 Noorden/ naer het Landt toe.

Den 17. sagen wy op het Lant eenen grooten roock op-gaen/ waeromme den
 Jager/ en de Meeuwe booz upt zijn gesonden/ volgende d'andere Schepen ach-
 er aen. Op den avont de Meeuwe wederom komende naer de Blote/ heeft den
 Admirael sijn Boordt daer na toe gesonden; ende Balten Stevens van Blissinghen/
 ommanderende over de Meeuwe/ dewelcke meer-mael daer te lande gheweest
 daer/ verklaerde dat hy dit Lant niet en kende/ ende dat wy veel te leeghe moe-
 ten vervallen wesen. Hier op den bzedden Raedt vergaderende/ is geresolveert
 dat de Boordt van den Admirael/ ghemonteert met twee Steen-stucken/
 esthien Soldaten/ ende thien Matrosen onder 't ghebielt van den Luyte-
 nant Coignet, twee wyzen booz den daghe soude vaeren naer de plaetse/ daer
 op het vyer ghesien hadden/ mede nemende een Mande met Cozael/ ende an-
 dere snijpsteringhe/ omme te sien/ of sy met vrientdschap konden in onder-
 andelinghe komen/ 't welck gheschiede/ doch sonder eenigh effect. Aldaer heb-
 en wy het Ancker geworpen/ ontrent een myl van het Landt op seshien vade-
 aen.

Den 18. is de Meeuwe naer 't Landt toe ghelopen/ latende een wit Daenken
 chter af bliegghen/ aldaer komende/ saghen sy veel volcks/ soo aen het strandt/
 is in het Bosch; ende naer dat zy noch naerder by den anderen waren gheko-
 ren/ riepen de Portugysen dat wy een Man alleen soudent upt maecken/ ende
 dat met gheene Boordts 't Landt soudent ghenaecken/ waer op Jan Hendricksen
 nder Stier-Man op de Mane/ naecht in de Zee ghespronghen/ ende naer haer
 oei is gheswommen: De Portugysen/ ende Wilden stonden met groote me-
 ichte op den Oever/ met Pplen ende Bogen/ waeromme onsen Stier-Man/
 laende op een klip/ riep/ dat zy haere Pplen af souden legghen/ ende dat een met
 em soude spzeeken; 't welck gheschiede/ ende een van haer voort komende/
 oende de andere retiren/ vzaeghde onsen Stier-man/ waer wy van daen qua-
 ren/ wat wy daer sochten/ ende waer wy heenen wilden? daer op hy ant-
 doorden: Dat wy quamen upt Vlaenderen, dat wy aldaer sochten verbersin-
 he booz gheldt/ ende goede woorden/ ende dat wy wilden naer Rio de Plata.
 hy repliceerde/ dat wy wel wisten/ dat sy om het verbodt des Coninckx met
 us niet en mochten handelen; maer by soo verre wy beloften wouden doen/
 an 't selve secreteet te houden/ ende niet te varen naer Sint Vincent, omme 't selve
 ldaer te ontdekken/ dat sy ons des anderen daeghs genoech soudent bestellen.
 Op den middagh is de groote Boordt van den Admirael/ gemonteert met twee
 dteen-stucken/ ende dertigh wel-gewapende Mannen gesonden aende Meeu-
 we/

1615.
Januarius

we/ met last / dat zy boozt uyt soude loopen om de Bay te soecken/ ende die gebonden hebbende/ eenich teecken te doen met schieten: 't welck gedaen zijnde/ zijn de vier schepen daer na toe geloopen; blyvende den Jager leggen/ daer wy te voo- ren mette Portugesen gesproocken hadden/ tot naerder orde.

Den 19. s' morgens met den daghe-raet / sagen wy om den hoeck van de Riviere twee Canoys, de welke terstont wederom te rugge liepen: waer op den Admirael de Meenwe/ met twee Boots in de Riviere heeft gesonden/ omme aldaer de diepte te peplen: Maer seer haest daer na sagen wy van de Stadt Sanctus, aldaer legghende/ eene Canoy komen met veel volcx aen het Strant/ hebbende een wit Vaentken inde hant/ de welke wy ten lesten alsoo naderden/ dat wy met de selve konden spreken; ende also haer verhaelden d' oorsaecke van onse komst aldaer/ seiden zy / dat wy eenen Brief souden schryben aen haren Gouverneur/ ende den selven stellen op een stoccken aen het Strant / ende dat zy ons daer op bescheyt souden brengen: Onder anderen waerschouwen sy ons / dat wy ons souden wachten vooz de Wilden/ die hun onthielden ontrent Sint Vincent. Cozt daer nae heeft de Meenwe/ boozt uyt inde Riviere geloopen zijnde/ eenen schoot gedaen/ waeromme onse Schepen anchor gelicht hebben/ ende sijn de Riviere in geloopen. Des namiddachs hebben wy eenen brief aen Lant gebracht / ende op een stoccken ghestelt.

Den 20. heeft den Admirael de witte Vlagge afdoen nemen/ ende inde plaetse doen waepen Orange/ soo mette winpel als ander sintz; heeft mede de Messen/ ende Boorden vande Schepen met schans-kleederen doen bekleeden. Daer naer sijn eenighe Boots gesonden ter plaetse / daer wy 's daechs te boozen den brief ghestelt hadden; aldaer komende/ sijn tot d' onse gekomen twee Canoys met Portugesen: leverende aen de onse eenen brief/ dewelcke by den Admirael / ende den Raet geopent / ende gelesen sijnde/ ende niet besonders inhoudende / is goet gebonden noch eenmael te schryben: Waeromme eenighe boots daer wederom nae toe sijn ghevaren / mede nemende twee flesschen met Spaenschen Wijn / twee Kassen / ende een deel Messen/ met eenich Corael/ het welke wy de Portugesen/ daer aen lant staende hebben vereert. Ten selven tijde sagen wy aen het strandt van Sint Vincent, zijnde de plaetse/ daer ons die van Sanctus verboden hadden niet te gaen/ veel volcx/ hebbende een wit vaentken; waeromme terstont vier van onse boots derwaerts sijn geloopen/ de welke by de Wilden komende/ seiden de selve/ met ons niet te mogen handelen/ sonder consent des Gouverneurs/ also dat wy strax weder van daer scheyden/ ende seiden / dat wy van het Eplandt daer nae by legghende eenighe fruyten souden halen/ het welke sy noch consenteerden / noch weygherden. Teghens den avondt sijn vanden Jager ghekommen twee van onsen boots/ inne hebbende Appelen/ Limonen/ ende een weynich vleesch.

Den 21 is Capiteyn Willem van Assen, met sijn Vaendrager / ende Luytenant Ruffijn, met drie boots vol ghewapende Mannen aen 't Lant ghevaren/ omme eenighe seeckerheyt te vernemen. Went Lant komende / is haer eenen brief behandicht; zijnde gheschreven uyt den name van den Gouverneur/ doch van niemant onderteyckent. Sy brachten mede aen boort twee Portugesen / een Mestische, ende een Bresiliaen sijnde haer slabe / ende Pilot / in plaetse vande welke in Ostagie aen Lant ghebleven waren / den Luytenant Ruffin, Dirck Voedt Vaendrager / ende een assistent vande Morghen-sterre. Dese Persoonen aen boort komende / sijn vanden Admirael heerlijck ontfangen gheweest / ende men toonden haer alle de gelegentheyt des Schips; de bevelgeberen van d' andere

Sche

Schepen quamen haer mede besoecken / ende alsoo maecten sy den gheheelen dach goede ciere. Teghens den avont/also sy wederomme van boordt schepden/ heeft den Admirael haer een weynich gheconboveert / haer voerende om de Mane / ende Sonne / die sy met groote verwonderinghe aenschouden ; ende so haest sy daer een Musquet schoot af waren / wierden van elck bande beyde schepen / drie eer-schoten ghedaen / ende alsoo sijn sy naer het Landt ghevaren. Onse Officieren aen lant zijnde / versochten aende Portugesen de Stadt Sanctus te moghen besien ; maer haer wiert gheantwoordt / dat sy daer toe gheenen last en hadden / ende alsoo sijn sy met onse boots wederomme aen boordt ghekommen.

Den 22 is den Jager wederomme by de Vlote gekomen/ende den Admirael/merckende dat der Portugesen handel niet anders als bedroch was/ende dat sy niet en sochten als ons te trapneren/ ende tijdt te doen versuymen / die ons seer kostelijck was / heeft alle de Cooplieden / Capiteynen/ ende Schippers by hem ontboden/omme hier op het best te adviseren. Gedurende desen tyt/ kregghen wy bande Portugesen met stille onder handelinghe diversche Fruyten / Werckens/ Hoenders/ Supcker/ende eenige conversen.

Den 23. s morghens int aenbreecken vanden dageraet/ sijn seven boots met gewapent volck afgesonden naer Sint Vincent, daer nae volchde den Jager/ende de Meeuwe / daer seer veel volck op was ; sijnde den Admirael / ende alle de Rijchs-Oversten daer selfs present. Aen 't Landt komende/sijn drie personen boordt upt getreden met een Bred-Dane/ stellende een brief op een stockken/ ende een wit Daenken daer by: Haer 't welcke stracks een Portugees boordt upt komende/heeft den brief ghenomen/ende dien ghelesen hebbende/toonde dat 't selve hem niet en behaegghde; waer over sy de onse qualijck bejegende / sijn de Bred-Danen ingenomen/ ende d' Orangie in de plaetse gestelt. Kortz daer nae sijn wy opwaerts geroept inde Riviere/ alwaer wy vonden eene Ingenie/ in dewelke sy altemael met hare meubelen geblycht ware; sijnde deselve Ingenie groot/sterck/ wel gebouwt/ende bewoont; hebbende eene Kercke/genaemt Signora de Negues; wy verstonden van de Portugesen datse ghebout was van een secker geslacht van Antwerpen/genaemt de Schotsen; hier ontrent was het seer playsant/ende de plaetse rantomme was rijck van Supcker-riet. Wy pluckten alhier eenighe quantiteyt van Fruyten / dewelcke gheladen hebbende in eene Canoy , die wy daer vonden/ ende boords in onse boots / sijn alsoo 't samentlijck aen boordt ghevaren.

Den 24. is den Admirael met den Jager/ende de Meeuwe/ met vijf/ ofte ses boots gelooopen de Riviere in/naer Sanctus, om te sien oft wy daer wat besonder uptrichten konden: Maer alsoo het seer regende / ende geen volck en vernamen/ sijn weder te rugge gekeert.

Den 25. is den Admirael wederomme met ses boots wel ghemant / ende met de Meeuwe ghelooopen naer de plaetse / daer wy den 23. gheweest waren: Maer alsoo de Meeuwe wat achter was (om die in te wachten)/ liepen naer een Sandt-baey / daer een verballen Hupz stondt / schijnende een redoute te sijn/ alwaer wy eenighe fruyten vonden : Ende alsoo doende waren met plucken/ hebben de Portugesen / en de Wilden (staende achter het Hupz) seer met pijlen geschooten / maer niemant en wierde ghequest / daer op ons Musquettiers dock seer dapperlijck hebben gheschooten met hare Musquetten / ende haer alsoo verjaeght / in 't af schepden heeft den Admirael belast dat dertigh Musquettiers haer verborghen souden houden in 't selve Hupz / ende de boots met

1615.
Ianuarius

met het ander volck soudē een weynigh van Landt houden / om te sien / oft sy na haer oude maniere / ende ghewoonte ons met meenichte soudē komen naroepe: Maer sy achterdencken hebbende/sonden een Verspieder ontrent het Hups/dewelcke ons volck gewaer worden/heeft het haer veradverteert/so sij de boot& weder aen het lant gebaren/ende hebben de Musquettiers ingenomen/ende also het seer regende/sijn wy aen boort gebaren/met meenichte van Orange Appelen.

Den 26. isser resolutie ghenomen (alsoo dien tijt seer verlopen was) noch eenen tocht te doen / ende alsdan met eenen goeden windt zepl te maecten / achter-volghende 't welcke/sijn drie boots aen een Eylandeken ghebaren om fruyten te plucken / maer so haest sy aengquamen hebben sy een sepl vernomen / loopende recht na de Bay toe / met welcke tijdinge sy metter haest wederomme inde Plote sijn ghekomen / den Admirael daer af informerende / waer op datelijck vier boots met gewapende mannen boort wylt sijn ghesonden/daer naer volghde den Admirael / ende Vice-Admirael ghescheept sijnde in den Jagher/ende terstont daer na de Meeuwe. Soo haest en waren wy niet op de vaert / ofte wy saghen het scheepken komen / het welcke merckende onse aenkomste / wende het t' Zee-waerts / maer alsoo het gheheel stille was / waer doot het niet en konde ontkomen/heeft het sonder eenighe resistentie sich in onse handen ghegheven / ende is Maerten Pietersen, Schipper van de Morgen-sterre met sijn volck eerst overghetreden/ooch is den Admirael / ende Vice-Admirael hem terstont gebolght.

Het voorgaende Scheepken was van fatsoen als een Franssch Schip/ groot sijnde ontrent ses en dertich lasten / quam van Lisbona, op Rio de Iavero, ende hoorde alhier te Hups/hadde op achtiē Portugesen / so Matrosen/ als Passagiers/twee gotelingen/een partije van Musquetten/ende halbe Lancien. Sijne ladinge en was niet veel besonders / anders / als een weynich Wser / Cattoen/ Olie / Sout / en dierghelijcke. Soo haest wy overtraden/sepden de Portugesen: (boort haer leven breefende :) Datter noch thien / ofte twaelf van ons volck te Rio Iavero ghevangen waren/ onder dewelcke was den Lieutenant Franchoy du Chesne, die gequest hadde geweest met eenen pijl in sijn boort / maer was wederom genesen/ende ghelogieert by den Gouverneur vant 't Lant aldaer. Tegens den abont is een vande ghevanghens/ met eenen briez/ die de Portugesen onder malkanderen geschreben/ende ondertepkent hadden/aen Lant ghesonden/inde Canoy,die wy op den 23.genomen hadden/ omme te versoucken/ oft men de ghevangens tegen malkanderen konde los maken / ofte eenige tegens fruyten ofte Dee wilden verwisselen.

Den 27. hebben wy aen 't Landt eene Vree-Daen ghesien / alwaer den Fiscael met twee boots naer toe is ghebaren / dewelcke aen 't Landt komende / bonde eenen briez/ staende op een stolcken / die hy aen den Admirael heeft behandicht. Desen briez sinaecten gheheel nae den Spaenischen aert/ende hameuren: Want den inhoud was / dat sy niets/van't gheeneversocht was / en wilden accorderen/ jae en wouden (teghens menichte van Portugesen) niet eenen Flammengo relaxeren/dan soo wy pets begheerden/dat wy 't selve met het punt vant Rappier soudē halen / ende dat wy boven dien soudē maecten te vertrecken.

Op den 28.heeft den Admirael / beweecht zijnde doot mede-doogentheydt/ al hoe wel hy regoureuselijck tegens de ghevangens wel hadde moghen procederen/ende trachtende tot verlossinghe vande zijne / noch eenmael willen versoeken

ken/ of men tot eenich accoozt konde komen: Waeromme hy de gebangens be-
laste eenige brieven/so aen hare vrienden/als aende Geestelijckheyt te schrijven/
met dewelcke hy een gebangen/met twee Kinderkens afgebeerdicht heeft/naer
Sint Vincent. Dese aen 't Lant komende/zijn gelevert aen eenen Portugees/de-
welcke beloofde/ die de bestellen/ ende des anderen daechs daer bescheet op te
brenghen. Des naer middachs hebben wy 't genomen Schip ontladen/ ende de
goederen overgenomen/waerinne waren eenighe Plunderagien/met somnige
Kisten wel voorszien/ waer mede wy ons naechte volck versagen. Mede vonden
wy daerinne vele Reliquien/ Crupcen/Brieven van aflaet/ Indulgentien/ ende
diergelijcke beuselingen/ daer en boven eenige seer schoone geschreven boecken/
inhoudende materien van Theologie/ ende van Rechten/ een Koffer vol fraye
Pzinten/en schilderijen/een Silbere vergulde Croone/ mitsgaders eenich ander
silber-werc. Ook vonden wy daerinne twe slaven/ende eenige andere goederen/
toekomende de Societeit vande regeerende Jesuiten. Alle 't welcke/met schip/
ende volck hun by onsen Admiraal gepresenteert wierde wederomme te geven/
indien men onse gebangenen daer voorsz hadde kunnen weder krijghen: Dan het
was alle te vergeefs. Also datmen merckte/ dat sy liever hadden het bloet/ende
leven van een Nederlants Matroos/als vele goederen/dewelcke sy andersints
so superstitieuselijck lief hebben. Wy handelden met de Portugesen in alle min-
nelijckheyt/ schreven seer beleefdelijck/ jae de gebangens selfs schreven met al-
len ernst (zijnde in groote bangigheyt/ende in vrees/dat wijse overboort soudent
smijten) aende Vaters/ ende Geestelijckheyt versoeckende relaxatie van onse
gebangens/dan daer en was geene compassie/jae selfs niet met hare eygen me-
de bozgers.

Den 29 hebben wy wederomme eenen tocht ghedaen met seven boots/ na de
plaetse/daer wy sdaegs te vooren geweest waren/ende aen Lant komende/met
een Vreed'-Daen/zijn ons vande Portugesen eenige brieven ter handt ghestelt/
zijnde van inhout/ als de voorgaende: Waeromme wy voort trocken naer het
gebouw/ende pluckten daer rontomme Orangie Appelen/ende Limoenen/ soo
bele wy laden konden/ende in 't afscheyden/ staken wy den bzant in 't gebouw/
inde Kercke/ende alle t'gene daer ontrent was/ upt oorsake/ dat de Portugesen
niet anders/als met ons waren spottende/ende te vooren met d'onse seer Tyran-
nichlijck geleest hadden. In 't afscheyden/ zijn naer ons eenighe Wjlen gescho-
ten upt 't Bosch/doch en is niemant geraecht geweest.

Den 30 is het ghenomen Schip/ met ghemeen advijs/ in bzant ghesteecken.
By de brieven/daerinne ghenvonden sijnde/ merckten wy/ hoe datse niet alleene
hier/maer op alle andere plaetsen/ lange te voorens verwitticht waren van onse
komste: Alsoo dat waerachtich moet zijn/ dat in ons Landt eenighe verraders
moeten wesen/die den Coninck van Spaignen advertentie doen/van alle t'gee-
ne datter geschiet.

Den 31's morgens twe wyzen voorsz dach/deden wy wederomme eenen tocht
met vier Boots op eene plaetse/ daer wy te voorens niet gheweest en hadden:
Dan alsoo wy aldaer het gheberchte seer rouw/ ende scherp vonden/ zijnde
contsomme beset met volck/ keerden wederomme/ sonder pete upt te rechten.
Den wint daerentusschen naer het Noorden loopende/ is van den Admiraal
een schoot gedaen/ tot teecken van zepl te maecken: Maer soo haest en hadden
wy het Ancker niet gelicht/ oft moesten 't selve weder inde gront werpen/ door
dien den wint onliep/ ende het seer calm was. Terstont daer naer zijn twee
Boots/ een vanden Admiraal/ende een van den Jager/met vijf Musquettiers
naer

1615.
Januarius

naer 't Lant gebaren / om noch eenigh water te halen: Van terwylten zy besich waren met hunne baten te vullen / zijn de Wilden met groote menichte uyt het Bosch gheballen / schietende met Pijlen / soo dicht / of het ghehagelt hadde / de Portugesen hielden haer achter / ende dreeben de andere met stocken aen / ende naer dat de onse eenighe schooten ghedaen hadden / namen sy den vlucht naer de Boots / maer werden soo dapper achtervolcht / dat des Jagers Boot haer met geweld ontnomen wierde. De onse hun begebende in d' andere Boot / roepden van Lant af / ende bejegende vier van de onse andere Boots / die hun na gevolcht waren / aende selve haer ongheluck verhalende / voeren t' samender handt naer de plaetse toe / aldaer komende / schooten de Wilden wederomme dapper met pijlen / doch also de onse begosten te chargeren met Musquetten / namen zy de vlucht / ende de onse zijn met des Jagers Boot / die inden gront geboordt lach wederomme aen boordt ghekomen. Op desen Tocht verlooren wy vier Mannen / ende alle de andere / die alleen uyt ghenomen / waren zwaerlijck verwont. Dit ongheluck ghebeurde dooz faute van de Schippers / dat zy niet en passen op gheghebene ordze / ende dat zy lichtveerdich de boots aen 't Lant senden / sonder dat d' een den anderen in wacht.

Op den 2 heeft den Admirael vier vande gevangene Portugesen los / ende by aen Lant doen setten / behoudende de andere ten dienste vande Blote. Onder dese vier was Pedro Alveres Schipper / dewelcke scheen met onse Patie wel gehandelt te hebben / dede groote belofte / van onse ghevanghenen te doen relaxeren / doch / sonder dat wy de beloften veel achten / werde hy los gelaten / als hebben de Vrouw ende Kinderkens / ghelijck oock d' andere hadden / ende ten regarde van dat hy zijn schip / ende vacht verlooren hadde. Den Admirael gaf haer noch eenig gelt mede / boozwelcke weldaet zy betoonden vele danck-seggingen / ende danckbaerheden / gelijck t' selve by de Portugesen een gemeene conditie is. Ten derden uppe booz den dage / heeft den Admirael doen schieten / tot teken om t' zepl te gaen / maer de groote stilte dwong ons tegens den middach de Anckers weder te laten vallen. Int opwinden brack den Admirael zijn Ancker. So haest wy 't geset hadden / quam ons een Canoy aen boort / met een Portugees / brenghende een Papegaep / een deel Hoenderen / ende wat Appelen / de selve presenterende / versocht met eenen aenden Admirael dat hem geliefde zijn zwagher by ons gevangen zijnde los te laten / ende om dat de selve een Vrouw / ende Kinderkens hadde / presenteerde hy selfs / noch een Jonck man zijnde / in zijn zwagers plaetse te blyven / het welcke hem gewengert wierde / ende also is hy met de gheschenten / die den Admirael weder in zijn Canoy dede brenghen / wech gebaren.

Den 4 booz den Dageraet / hebben wy booz de vierdemael Ancker ghelicht / maer ontrent der Sonnen opganck / dooz calnte wederomme gheset. Naer den vroeck-kost / komende eene mope koeylte / zijn wy in Zee gheraecht. Naer dat den Raedt vergadert hadde gheweest / is gheordonneert / dat een peder Persoon maer een Muddeken Wijn / gdaechs / ende drie pont Broodt ter weecke soude hebben.

Den 16 zeplden wy al Zuyt-West ten Zuyden aen / den wint komende uytten Noort-Oosten / ter oorsake datter geresolbeert was / dat / so haest wy de hoochte hadden van Rio de Plate dat den Admirael een teken soude doen dooz de Princen Vlagge / ende dat wy alsoen onsen cours meer na de wal souden setten. Aldaer hadden wy de hoochte van 38. graden 46. minuten. Wy continueerden inden selven cours / ende selven windt tot den eersten Meert / alsoen hadden wy des middachs de hoochte van 46 graden 46 minuten.

Den

Den 2. was het heel mistich / alsoo dat de Schepen al te mets eenen schoot schoten/om niet van malkanderen te verdwalen: Maer so haest het wederomne helder was geworden/ merckten wy dat twee van onse schepen/ de Mane / ende Sterre achter waren gebleve/waeromme wy stryckende/wachten de selbige in. Hier hadden wy de hoochte van seven-en-beertich graden 17 minuten / ende seventich bademen diepte / komende den wint upten Noort-Oosten / ende zijnde onsen cours West ten Zuiden.

Den 5. 's morghens zeylden wy Zuyt-West aen / met eenen Noort-Westen wint/hadden goeden vooz spoet/tot op den middach toe dat den wint hem keerde na den Noorden/alsoen hadden wy de hoochte van 50 graden. Op den avont sijn wy so naer by 't Lant ghekomen/dat wy perfectelyck den roock saghen opgaen/stellende onsen cours na den Zuyt-Westen/zeylden lancks de wal/ alwaer het Lant heel slecht/sonder Bergen scheen te wesen.

Den 7. was het heel klaer ende helder weer/ ende hadden op den middach de hoochte van 52. graden ses minuten. Aldaer merckten wy dat wy maer ontrent twee mylen van Landt waren/ooch sagen wy vooz upt eenich Landt/ende daer op staende negen Bergen zijnde geheel gelijckformich Dupn-Landt. Aldaer sagen wy eenen roock op trecken / ende also zeylden wy vooz lancks de wal met eenen Noordt-Noordt-Oosten windt / tot dat wy merckten / dat het de Riviere van Rio Galegas was / zijnde eene fraye/ende wyde Riviere / maer seer ondiepe. In't ontdecken van dit lant meynden eenige dat 't de Straete van Magelanes was/waerinne sy haer abuseerden/nademael de selve Strate gelegen is op 52 graden ende dertich minuten. Aldus is de Meeuwe / en de Sterre vooz upt ghesonden / om dat den Schipper Marten Pieterfen meermals alhier gheweest waer. Op den avont hebben wy alle het Ancker geworpen op vijftien bademen / ende dat maer een halve myle van 't Lant. / by eenen seer uptsteekenden hoeck/den welken wy oordeelden te wesen de Caep Virginia. Ontrent den middernacht is des Admirael's Cabel in stucken gesprongen / also dat hy sijn Ancker verloor / waeromme hy eenen schoot dede / ende maekte twee vuyzen niet geraedsamer bindende / als met weynich Depls naer Zee te houden. Ten lesten verhief hem het onweder hoe lanck hoe meer / also dat wy alle van malkanderen verstenen wierden.

Den 8 inden morghen stondt nam het tempeest seer toe / also dat de Meeuwe alleen haer bindende by den Admirael / ende d' andere Schepen hier ende daer: Wy laveerden gestadich/al-te-mets zeewaerts/daer na telandewaerts toe-settende/met gestadich werpen met het diep-loot/bindende eerst thien/daer na vijftien/seventhien/twintig/daer na vijf-en-twintig bademen/ende ten lesten geen gront met allen. Alsdooen begonde het weder wat af te nemen/ 't welke seer weynich geduyde: Want kortz daer na nam den storm seer weder toe / dat wy niet sonder groot perijckel waren / ende laveerden also dooz de droochten/werpende gestadich het loot upt/om de diepte te bekennen. Aldaer is de Meeuwe van de andere verdreven geworden. wy sagen ooch een seer hooch lant/leggende van ons Zuyt-Zuyt-Oost/ende Zuyt-Oost / het welke wy oordeelde Terre de Fogue te sijn. Alsdooen waren wy niet meer / als vier mylen van de Caep de Virginia, leggende van ons N. Noordt West. Maer naer alle apparentie souden wy gelooopen hebben recht op la Terre de Fogue, sonder dat Godt dooz ghenade ons eenen Westen wint hadde verleent/metten welken wy recht Noort aen seilden/komende also hoe lanck hoe dieper inde Zee/om de droochten te ontvlieden.

Den 8. alle onse Schepen wederomne by malkanderen zijnde / ende nae dat

1615.
Meert.

den Admirael teecken hadde gedaen met eenen schoot/ende Vlagge/is den bree-
den Raet vergadert / ende geresolveert / dat wy gelijk portie van Wijn / ende
Broot souden hebben/als wy te voozen plachten te hebben. Op den avont sepl-
den Nooꝝdt-Nooꝝdt-West aen / ende ter middernacht / den windt keerende ter
Westen/ heeft de Jacht / dewelcke vooꝝt seplende / die daer het licht draegh/
een schoot geschoten/naer 't welcke wy alle onse Seplen wenden/nemende den
cours van Nooꝝdt/en Nooꝝden ten Oosten.

Den 10. het onweder afnemende/was het seer schoon weder/ ende met eenen
Nooꝝt Westen windt/onnen cours sijnde Nooꝝt-Oost / sijn wy den heelen nacht
Nooꝝt Oost ten Nooꝝden aengegaen.

Den 11. op den middagh hadden wy eenen graet te rugghe gezept: Want de
Stierlieden en bevonden niet meer als 51. graden 30. minuten. Den heelen nacht
heeft het seer hart ghewaeyt upt den West Supt-Westen.

Den 12. s morgens / den wint West Supt West / onse cours Nooꝝt-West/
hebben wy 't gewent / ende het onweder toenemende / moesten alleen met het
schover Sepl by houden.

Den 13. op den middagh hadden wy de hooghte van vijftigh graden twint-
tigh minuten/sijnde schoon weder. Tegens den avont den wint loopende naert
Nooꝝden/gingen wy over nacht Supt/ende Supt ten Westen aen.

Den 14. s morgens/de halsen tofsettende / sijn wy naer de wal toe geloopt.
Op den middagh hadden wederomme de hooghte van 51. graden ende 26. mi-
nuten. Teghen den nacht is den wint meer ontfteecken/waeromme wy met ee-
nen Supt Westen wint/den heelen nacht Nooꝝt-West aengingen.

Van den 14. tot den twintighsten hebben wy veel storm/en onweer ghehad/
met seer variabele winden: Alsoo dat wy met veel moeyten s/ende laberen by 't
Lant quamen/ ter plaetse daer wy den seivensten gheweest waren / namentlyck
op de hooghte van 52. graden. Inder nacht tegens den dage-raet is de Jacht/
ende de Meenue weder by ons ghekomen/die zedert den achsten van ons had-
den verdrwaelt geweest/hebbende gheweest tot inde Strate/ alwaer sy de Nooꝝ-
gensterre gelaten hadden/leggende by de Piguines Eyclanden.

Den 21 heeft den Admirael/omme beter informatie te hebben/naer dese sche-
pen gesonden den Schipper Blauwen Willem, de welcke verstant / dat sy eeni-
gen tijt geleden door den storm van ons ghedreven sijnde / gekomen waren tot
aen de Cape Virginia, alwaer sy gheanchert hadden / om beter weder te ver-
wachten: Ende dat sy op den 17. Maert gekomen waren tot de Peguines Eylan-
den/alwaer sy weder op Ancker hadden gheleghen/ twee mijlen van malkande-
ren. Aldaer was opgeresen in de Meenue eene groote tumulte/ also dat de ma-
troosen haer Meesters maeckende van 't Schip / hebben 't gheweer in haer
geweldt genomen/ende den Schipper ende Commies ghedwonghen te doen/
geene sy begeerden/makende van den Commies hunnen Cock/ende souden hem
doek inde Cajupte verinoort hebben / ten ware den Schipper daer vooꝝt ghebe-
den hadde/haer vooꝝt wendende dat sijn doot hunlieden niet helpen en konde/het
welcke haer eenichsins te vreden stelden: Maer ten lesten (also sy droncken/
ende vol waren:) sijn twee van hunlieden opgespronghen/ende sijn elck met ee-
nen Sabel aen den arm hangende inde Cajupte gecomen / omme den Commies
om 't leven te brengen. Dese twee waren Jonghe Maets / den eenen genaemt
Warnaert van Drieslant / niet meer hebbende als twintich Jaren / den ander-
en van Doort in Holland/een deugheniet/ die al over lange opghesknoopt soude
hebben gheweest / ten ware / sijn Vader vooꝝt hem gratie hadden verwoꝝden.

Des

1615.
Meert.

Dese in hare booshepdt voortgaende wilden den Cabel afhouden/ het welcke wederomme door den Schipper belet wiert/ also dat sy/het Ancker gelicht sijnde in de Straet dzeven. Den moet-wil van dese rumoer-maeckers wat ghetempert sijnde/ isser questie gheballen/ wie dat Capiteyn soude wesen: dese oneenichepdt gaff oorsaecke/ ende couragie aen den Schipper/ en Barbier/ ende eenige andere/ die vant verraedt niet en wisten/ elck met eenen Sabel inde Cajute te springhen/ ende aen te tasten dese twee principaelste Muyt-maeckers/ de selve seer quetsende/ waer door sy met meerder hulpe/ ende toeval van andere onschuldighe/ haer Meester maecten van alle andere/ de welcke lichtelijck omdierende/ excuseerden haer/ gebende alle de schult op de 2. boorghenoemde. Dit ghedaen zijnde/ is met gemeene toestemminge goet ghebonden/ dat men dese twee over boordt soude werpen/ het welcke oock datelijck alsoo gheschiede/ ende zijn attestatien ghepasseert/ van alle 't ghene daer gheschiet was. Met dese droevige tijdinge is de meeuwe by ons gekomen/ waeromme den Admirael den Vice-Admirael ghesonden heeft/ omme naerder informatie van alles te nemen. Den Admirael heeft mede by hem ontboden den Comies/ ende Schipper/ omme alles mondelinge van hun te verstaen/ ende presenteerden haer so sy eenich vorder misvertrouwen op haer volck hadden/ de selve op andere schepen/ ende andere inde plaetse te stellen/ waer op sy antwoorden/ neen/ ende dat sy haer eyghen volck genoeg vertrouden/ waeromme den Raet goet vant de selve wederomme te senden/ ende den Vice-Admirael te belasten acht te nemen dat alles met goede ordze toeginge.

Den 25. s morgens/ naer veel moeyten/ stormen/ ende contrarie winden/ hebben wy de Cape Virginia int ghesicht ghekreghen/ ende daer nae toeloopende/ quamen daer ontrent den middach/ ende lieten Ancker vallen: Maer niet tegenstaende wy drie Anckers wierpen/ d'een naer d'ander/ soo en konden deselve niet houden/ om de sachticheyt vande gront/ waer door den geheelen naer-middach door liep/ met de selve 't elcker reyse weder op te winden: Ende op den avondt heeft den Admirael door twee schooten teeken ghedaen/ om weder om Zeyl te maecken/ nemende sinen cours West Noort West/ maer en is van gheen vande andere Schepen gevolcht geworden.

Den 26. heeft den Admirael over ende weder ghelabeert/ tot dat hy ten lesten ghekomen is by het Lant vande negen Bergen/ alwaer niet meer vindende/ alsthiens bademen waters heeft wederom 't zeewaerts gelwent.

Den 27. den wint loopende na den Westen/ is den Admirael weder ghelopen na de Cape Virginia, varende althijts lanck het Landt/ 't welck was leech/ ende effen/ seer gelijck sijnde de Doebers in Enghelandt. Op de selve plaetse vernam den Admirael het Schip de Meeuwe/ het welcke door eenen schoot teken dede dattet periculooch was so naer het Lant te loopen/ waeromme den Admirael noch mael 't zeewaerts heeft ghewent/ alwaer hy/ naer veel laverens vondt de drie andere Schepen/ te weten/ de Mane, den Aolus, ende den Iager, de welcke 't saementlijck gheanchert hebben by la Terre de Fogue. De Meeuwe wierp 't Ancker wat verder/ op eene andere plaetse/ waeromme sy 's nachts/ door den stercken wint/ verre te rugge waren ghedreven. Geduerende dese contrarie winden/ ende terwyl wy also lagen swermde om de Straet in te komen/ is onder vele mompelinge ghekomen/ dat wy qualijck de Straet/ met sulche groote Schepen souden konnen passeren: Eenige spracken van te gaen verwinteren in Porto Desirado, daer Candis ende Olivier van Noort gheweest waren/ ende andere seiden dat het beter waer/ by tijds onsen cours te setten naer

1615.
Meert.

Cape de Bone Esperance, ende soo naer Oost-Indien / ende diergeelycke opmien-
meer. Doch is by den Admirael inde Casuyte ghecomen Pieter Baers koopman/
ende verklaerde inde presentie van vele andere / dat hy / ende sijnen Schipper/
geerne wilden weten / waer dat sy soudē heenen varen by aldien dat sy quamen
te versteecken / ende men de Straet / niet konde dooz konien? waer op den Admi-
rael antwoorde. Wy hebben oorde / ende last om dooz de Magellanes te varen / ick en
weet u geenen anderen wech te wijsen / past u best te doen / ende by ons te blijven.
Dooz dese prompte / ende resolute antwoorde hiel de mompelinghe op / ende een
peder dede sijn divoir / om dese sozgelijcke Strate te passeren.

Den 28. naer middernacht heeft den Admirael een schoot gedaen / tot teecken
om t' zepl te gaen: Ende den dach ghekomen zijnde / en hebben wy de Meeuwe
nergens / noch vooz / noch achter vernomen / waer van wy niet weynich ver won-
dert waren / ende in opinie / dat sy vooz seker was dooz gegaen / om de twee Ma-
troosen / die over-boort gesineten waren: Also dat wy met ons vier Schepen de
Straet innewaerts zijn ghelaveert / met schoon weder / den wint zijnde West/
ende West ten Zuyden. Op den avont zijn wy ten Ancker gekomen op 28. ende
30. bademen / het Noozder-lant 't naest settende.

Den 29 sijnde den wint West / ende West ten Zuyden / met schoon weder / viel
den stroom met sulcken geweldt upt de Strate / dat wy genootsaeckt waren den
gheheelen dach op Ancker te blijven. Maer op den avont is een hart weder op
ghekomen / alsoo dat den Cabel van des Admirael's Schip in 't ooch van den
Ancker dooz is geslipt / ende also wy besich waren het loose touw in te winden/
sijn wy over eene droochte gedzeven / daer niet meer als sefthien ofte seventhien
bademen diepte en was / maer kortz daer na meerder diepte vindende / lietent den
heelen nacht de Strate upt drijven.

Den 30. dzeven wy sonder zepl / tot op den middach toe / alsoen hebben wy het
Schover-zepl / ende de Fock by geset / zeplende Noort ten Westen aen / met eenen
Westen wint / wel verstaende den Admirael alleen zijnde van de andere Schepen
verstecken.

April

Den eersten April sijnde schoon weder / setten wy Mers-zeplen by / nemende on-
sen cours Zuyt-West aen / met eenen Noort-Noort-Oosten wint.

Den 2. is den windt Noort-West ghelopen met doncker weder / t welck niet
lang en duerde / want seer haest / keerden hy ten Oost-Zuyt-Oosten met schoon
weder: Also dat wy ontrent den middach wederom de Straet ingesepit sijn / eerst
nemende onse cours Zuyt-Oost ten Zuyden / ende allenskens wat Westelijcker /
om de opper-wal ten Noorden te krijghen: Daer naer hebben wy recht West-
Noort-West aenghesepit / en wierpen ghestadich het loot upt / tot dat het eerste
quartier upt was / alsoen hebben wy het Ancker laten vallen op 25 ende 30 ba-
demen / tot ons groot geluck; want so haest wy smorgens 't ancker lichten / von-
den allomme meer droochte.

Den 3. hadden wy eene move koelte upt den Noort-Noort-Oosten / ende na-
men onsen cours al lancx de Noort-kust / Noort-West / ende Noort-West ten
Westen aen: Ende also wy in de engte quamen / vonden wy een riff een viere-
deel mijls breeet sijnde / alwaer bevonden eerst 98. daer na 76. ende ten lesten
maer vijf bademen waters: Kortz daer na begon het weder te diepen / ende als-
doen saghen wy eerst het gat van de eerste enghte / t welck boven een half mijle
niet breeet en was / ende aldaer krijgende stilte / dzeven met eenen bloet het gat in/
werpende het loot op 40. bademen / doch sonder eenigen gront / bequaem om te
anckeren. Wy sagen alhier aen het Lant van Terre de Fogue een Mensche / seer
groot

1615.
April.

root van pasture zijnde/ die hem tot verscheyden reysen verthoonde/samtijdt
limmende op eenich heuwel/oft Berckkens/om ons te moghen sien. Dit Lant
an Terre de Fogue was hier in de eerste engte seer doo/ ende Durnachtich niet
ngelijck sijnde de Durnen van Zeelant. Also de stilte continueerde/hebben wy
nse Boot uytgeset/ende sijn ghebouchseert doo/ de eerste engte/ werpende op
en middach ons Ancker op seshien bademen / tusschen d' eerste / ende tweede
ngte/ danckende Godt dat wy also / niet sonder groote moeyte / ende perijckel/
epasseert waren.

Den 4. ontrent middach sijn wy weder t' zepl ghegaen / met eenen Nooꝝdt-
Nooꝝt-Westen wint / onsen kours streckende West ten Zuyden / ende dat niet
roeye koelte/ ende goet weder/ tot teghens den avont / dat wy doo/ contrarie
wint moesten ankeren op 16. bademen onder den hoeck vande twee engte aen
e Nooꝝder wal.

Den 5. den wint West ten Zuyden/ met schoon weder/ sijn wy naer-middach
eder onder Sepl ghegaen/ ende booꝝts innelwaerts ghelabeert : Maer en
often met dit getje niet veel booꝝdeels doen/doo/ den stercken wint / waerom
ie wy weder Ancker wierpen op vier-en-twintich bademen.

Den 6. s morgens begon het seer sterck te waeyen/soo dat teghens den mid-
ach/den eenen arm van ons Ancker breeckende/ende naer leger wal dypvende/
tten wy de Fock by / ende liepen naer de plaetse/daer wy den 4 vernacht had-
en/laten aldaer 't Ancker vallen achter eenen hoeck op 25. bademen.

Den 7. moꝝghens den Coopman Cornelis de Vianen aen Lant varende / ende
en Admirael hem volghende/om de geleghentheydt te besichtighen/en vonden
eene levendige Persoonen/maer saghen wel twee Vogel-Struyssen/de welcke
oo hart liepen / dat mense qualijck met een paert soude hebben konnen vol-
hen. Aldaer vonden sy eene Riebiere van versch water/ seer groot/ ende bree-
nde/daeromme wassende kleynne Boomkens met zwarte besien;die van goede
naecke waren. Naer den middach sijn wy wederomme onder sepl gegaen met
enen Nooꝝt-Westen wint/ende schoon weder;maer also het stille wiert/anker-
en wy wederomme tot inder nacht/alsdoen zeplden wy booꝝts/doch niet wep-
ich booꝝtganch.De Cape van dit Landt/is by de onse den naem gegeven van
ianen.

Den 8. naer middach sijn wy weder t' zepl ghegaen/nemende den kours naer
en zuyt-Westen/ tot aen den hoeck vande tweede engte/ alwaer wy zuyt-zuyt-
West aenginghen. Eene uyze / ofte twee in den avont quamen wy ontrent de
iguines Eplanden/de welcke drie zijnde/ende kregen van ons de namen: Te we-
en/ dat naer 't zuyden leyt / de groote wal ; het middelste wesende het grootste
atagones , oft Reusen Eplant / ende het Nooꝝdelijcxste / zijnde het kleynste/ het
Trupckx Eplant.

Den 9. s morgens met den dage/sont den Admirael den Fiscael/met eenighe
Soldaten naer het Eplant de Gzote Wal/om te sien/oft hy daer geen teeckens
n soude vinden van eenige van onse Schepen/die aldaer souden mogen geweest
ebben : Ende aen Lant komende / heeft hy ghevonden eenen staeck / daer aen
anghende een hoep/met eenen brief/die de Moꝝgen-sterre daer gelaten hadde/
ijnde op den 25. Meert van daer vertrocken ter Straet waert in. Dese tijdin-
te verstaen hebbende / wert insgelijckx ghesonden naer het Trupckx Eplant/
naer sy wel eenen Staeck met eenen Hoep / maer gheen en brief en vonden/
vaer uyt wy presumeerden / dat de Moꝝghen sterre 't selve oock ghedaen
hadde. Daer naer is den Admirael in Persoone ghevaren naert 't Gzote
Wals.

1615.
April.

Wals-Opplandt/ aldaer bindende twee Doode Persoonen / die op hunne wijs begraven waren / hebbende een wepnigh Aerde op 't lijf / rondtomme besteken met Pijlen / ende Bogen. De Lichamen waren bewonden in Piguwijns Delen / zijnde 't een ontrent van onse gemeene lenghte / het ander niet langher als derdehalf voedt / hebbende om den hals eenen Paternoster / seer subtielijck ghemaeckt van kleyne kinck-Hoozentkens / die soo klaer bloncken als eenige Peerlen. Den Admirael belaste dat men se weder / in de Aerde soude steken / 't welck geschiede / ende zijn alsoo wederomme na boort gekeert. Naerden middagh zijn wy 't zepl gegaen / houdende altijts de Noort-wal / tot op den avont dat wy ten Ancker quamen / op twee-en-twintigh vademen dicht onder het Lant. Op dese Opplanden en vonden wy gansch gheene lijf tochte / want het Landt scheen seer onvruchtbaer te zijn / alsoo daer niet groeyde als eenigh gras / door-voet zijnde van de Pigwines, gelijk de dupnen in Hollant vande Conynen zijn.

Den 10. metten Dageraet zijn wy 't zepl gegaen met schoon weder / ende eenen Noort-Oosten wint. Ontrent den middagh quamen wy ontrent een seer schoone Sant-Baey / daer de Spanjaerden eertijds eene Stadt hadden ghemaecht ghenaemt zijnde Philippus, maer was heel vervallen. Aldaer lieten wy het Ancker vallen in goeden gront / op 15. vademen. Alsdan heeft het gheheel hart beginnen te waepen / alsoo dat wy de steinghen moesten doorschieten / doch het enduerde niet lange / want het kortz daer aen seer schoon weder wiert.

Den 11. dito seer stil weder zijnde / is den Admirael met twee Boots wel gemant / ende ghemonteert zijnde / naer Landt gebaren ; doch en heeft aldaer niet besonders ghevonden / dan een plaetse daer schoon versc water was / ende daer rontomme eenighe voedt-stappen van Beesten / waer wyt wy presumeerden / dat de selve aldaer quamen dincen. Daer by stonden oock drie hutten / daerinnen alsoo 't scheen in langhen tijt geen volck en hadde gheweest. Op den middagh gingen wy weder omme 't zepl / met eenen Noort-Noort-Oosten wint / houdende altijts den Noort wal / alwaer 't Lant vol geboomte was / ende op sommige plaetsen geheel effen / alsoo dat het scheen dat de Spaignaerden 't selve eertijds tot Zap-landt gebuycht hadden. Het was lanckx de kuste seer diep / alsoo dat men geen Ancker gront en kan krijghen / al eer-men heel dicht by het Landt is. Op den avont hebben wy geanchert op 30. vademen / soo naer by 't Lant als men met een Musquet wel soude overschieten. Wy verwonderden ons alhier op de Zuyt-zijde / te sien seer schoone / ende groene Bosagien / ende vele Dapegaven / zijnde alsdan op de hooghte van 54. graden. Medesagen hier met groote verwonderinge een door-gaende gat / oft passagie / daer door wy de ruymie Zee konden sien / ende indien wy de Nachte by ons hadden ghehad / den Admirael soude de selve daer naer toe hebben ghesonden ; want / naer onse opinie / soudemen daer door seer haest in de Chileesche Zee hebben konnen komen / maer alsoo de selve van ons was ghedwaelt door de eerste engte / en konde het niet gheschieden.

Den 12. 's mooghens vroegh gingen wy weder 't zepl Zuyt / ende Zuyt ten Oosten aen / tot dat wy quamen by eenen grooten hoeck / daer achter eenen grooten inwijck was / schijnende eene goede Reede te zijn. Alhier begon het Landt dick / ende dobbel te wesen / daer den sneeuw soo wit op het geberghte lagh / als of het midden in den winter hadde geweest.

Alsoo zijn wy Zuyt-West aengezepl naer de derde engte ; doch also den wint seer variabel was / zijn wy tegens den avondt ten Ancker gekomen op twee-en-veertigh vademen / recht door de derde engte.

Den

1615.
April.

Den 13. 's morgens heeft den Admirael de kleynste Boot gesonden/ naer een grooten inwijck / alwaer wy meyndten dat de Mossel-baey was. Oock is den Admirael selfs/ met vele andere te Lant gegaen/ alwaer wy niet bonden als ersch water. Op de selve plaetse waren Boomen / van de welke de basten als sterck waren als Peper / waeromme wy 't selve den naem hebben gegheven an de Peper-Baey, al-hoe-wel diergelijcke Bomen mede op ander plaetsen stonden. Seer haest daer nae zijn wy wederomme t' Scheep ghegaen / ende hebben ypl gemaect/ doch geen voozdeel gedaen/ maer dzeven veel eer te rugge / dooz e variabele winden/ de welke ober het hooge Lant quamen vallen / alsoo dat wy weder ten Ancker moesten komen.

Den veertthienden/ ende vijftthiende heeft het seer sterck ghewaeyt / alsoo dat wy ten Ancker moesten blijven.

Den 16. twee / oft drie wyzen vooz den daghe is den windt naer 't Oosten geopen/ waer mede wy t'zepl gingen/ gaende vooz eerst Zuyt ten Oosten / daer aer Zuyden/ ende eyntelijck Zuyt-West aen / om dat het Lant alhier soo Westelijck was streckende/ iac heel tot het Noozdt-Westen toe. Alsoo zeylden wy e Mossel-baey vooz by/ alwaer bezyden een kleyn Eplandeken leyt. Het Lant was hier heel hoogh/ dobbel/ ende ghekartelt met sneeuw. Tegens den avont et den Admirael een schoot schieten / om onse Schepen / indien daer eenighe ntrent waren / 't selve te doen hoorzen. Ontrent den avont hebben wy eenen oock op sien gaen/ waeromme wy noch eenen Canon-schoot deden/ ende kortz aer nae/ sagen wy een Boot komen aen roepen / de welke ons tijdinge bzacht/ at onse vier Schepen in Corees baey laghen/ zijnde aldaer eerst den selven dagh earriveert/ ende noch besich omme te ankeren. Zijnde een wondere ghenade an Godt / dat soo groote Schepen/ met soo veel moeyten / contrarie winden/ ende stormen/ dooz soo enge passagien/ diversche steerckinghen / ende vele mael troomen / op eenen tijdt/ ende dach / op hun bestemde Rendevous zijn gekomen/ aer sy nochtans van malkanderen ghescheyden / ende in besonderen tijt de eerse enge gepasseert waren. Teghens den avont hebben wy het Ancker ghevoorpen op 17. bademen / ende kortz daer nae zijn den Vice-Admirael / met de Loop-lieden/ Capiteynen/ ende Schipper/ den Admirael komen welckom hee en/ een peder verhaelde 't gheene hem weder-baren was/ ende danckende Godt vooz sulcken gheluckighen by-een-kompse. Op den voozleden dagh waeren ende Strandt veel Wilden / met hinne Vrouwen ende Kinderen/ met de welke Maerten Pieterßen Cruyck Schipper op de Morgen-sterre, ende eenighe andere / mede ghesproacken hadden / hun toennende alle Vriendtschap / ende ghelende eenighe Messen/ met andere Waeren/ ende haer schenckende Spaenschen Dijn/ waer dooz sy teken deden / dat 't selve haer wel smaechten. Dooz 't selve/ gaven sy de onse sekere Meerlen Hoorentkens aen malkanderen ghesmaert / seer abtjil gemaect zijnde. Maer dese Wilden en quamen niet weder soo langh wy aer laghen / waer van wy achten de oozsaecke te zijn / dat zy verbaert waren/ van 't schieten/ alsoo wy dagelijckx gewapent aen Lant ginghen / om Gansen/ Eynden/ ende andere Vogels te schieten.

Den 17. was het so stille/ dat wy moesten bouchseeren/ omme ons inde Baey y d' andere Schepen te verboegen/ alwaer wy het Ancker wyerpen op 13. bademen.

Den 18. is den breezen haedt vergadert/ by den welke geresolueert wert al aer noch acht daghen te verbeypden / ende ons daer en tusschen te versien/ van water/ bzanthout / ende andere nootwendigheden. Ten selven dage is den lager

1615.
April.

door de Booten ghetrocken tot achter een Eplandeken/ dat in de Baep lach/ ende is aldaer schoon gemaect geworden. In dese acht dagen zijn alle de Schepen wel boozten/ van alle 't geene nootwendigh was/ het volck wel verberschet met Mosselen/ die daer seer groot ende goet zijn/ als mede eene soorte die men klipkousen noemt/ de Oesters in smaect/ ende deucht te boven gaende; daer was oock menichte van water-Kors/ Petercelie/ Macedonie/ ende vele roode besien. Door blijfchap van onse weder t'samenkomste/ heeft den Admirael alle de principaelste Officiers binnen sijn boort te gast ghenoodicht/ die aldaer seer wel getracteert wierden/ met vele versche spijs van Verckens- Vlesch/ Vondere/ Orangie Appelen/ Limoenen/ Ducaden/ Marmeladen/ die wy meest in Sint Vincint bekomen hadden/ als oock met Olijven/ Cappers/ goeden Spaenschen/ ende Franschen Wijn/ Hollandts Bier/ ende vele andere dinghen/ die telanghe souden vallen alhier te verhalen; ende boven dien hadden wy daer een schoon accoort van veelderley Instrumenten/ ende Musyque van vele stemmen.

Den vier-en-twintighsten/ boort den dage zijn wy wederomme t'zepl gegaen/ den wint zijnde Boort ten Westen/ ende laveerden alsoo tot boven eenen hoek. Wy sagen aen de andere zijde tegen over/ veel volcks/ die aldaer een vier hadden ontfeken/ by haer hebbende leggen eenighe Canons/ van de welke een op een stuck weeghs nae by ons roepde/ ons wenckende met een roep-spaen/ maer endooste niet aen boort komen. Op den abont zijn wy ten Ancker gekomen op 16. bademen/ onder een kleyn Eplandeken/ alwaer noch wel seven/ oft acht Eplandekens by lagen/ de welke de namen gegeven zijn/ gelijk men in de Kaerte van de Magellanische Strate sien mach.

Den vijf-en-twintighsten/ heeft den Admirael drie Boorten af ghesonden/ d'eene herwaerts/ d'andere derwaerts/ om naer eene goede Reede/ ende bequamen ancker-grondt te soecken; de welke eyntelijck gebonden hebben eene schoone Baep/ legghende ontrent ander-half mijl van ons/ hebbende goede ancker-grondt/ op seshien/ achthien ende twintigh bademen/ daer wy des middaghs naer toe zijn ghezept met eenen Zuydt-Oosten windt; de welke kortz daer nae ontliep/ alsoo wy de Baep niet en konden krijghen/ maer moesten het Ancker werpen een weynigh by Oosten op drie-en-twintigh bademen.

Den 26. metten daghe hebben wy wederomme Ancker ghelicht ende Zepl ghemaect/ met eenen Oost-Boort-Oosten windt/ zeplende een weynigh boorts: Maer den wint keerende haestelijck naer den Boortden/ met eenen stercken storm/ werden wy ghedwonghen te Ankeren achter een Eplandt/ naer het Zuyden/ op 25. bademen. Op dese plaetse/ hebben wy eenen passagie/ ende deurganck ghesien in de Zuyt-Zee/ ende den Admirael/ ende vele andere/ aen 't Lant gaende/ klonnen op de Berghen/ van waer sy oordéelden/ dat het eenen rechten doorganck was/ ghelijck wy 't selve mede op andere plaetsen verhaelt hebben/ ende naementlijck in den Artijckel van den 11. April: Maer onse ordze/ ende instructie was altydt de Straet van Magellanes te volghen/ sonder eenighe andere passagie te versoecken. Wy waren ghenoeghsaem gheinformeert/ datter passagien by Zuyden zijn/ ghelijck men lesen kan in het Historiæl van d'Oost-Indien/ beschreven door Le Padro Iosephus de Coste in de Spaensche taele/ ende daer naer overgheset door Ian Huyghens van Lind'-schoten, ende anderen/ in 't eynde van sijn thiende Capittel/ alwaer hy schrijft/ dat Don Gawa Mendoza Gouverneur van Ghili, hebbende ghesonden een Capiteyn

Ladril-

1615.
April.

Ladrillero, omme met twee Schepen de passagie by Zupden de Magellanes te soecken / dat de selve die ghebonden heeft / ende in de Zee is ghekomen / zep-
lende van den Poozen af / naer den Zupden / sonder de voorszreben Strae-
te te vervolghen. Mede zijn alle andere Historie - Schijvers van de selve
opinie / ende houden vooz seecker datter inde Magellanes eene passagien is be-
supden / om in de volle Zee / en in korter tijdt in Chileesche Zee te konnen ko-
men.

Den 21. des middaghs is de Morgen-sterre, gheloopen in de Baep / die wy op
den vijf-en-twintighsten ghebonden hadden / aldaer 't Ancker werpende op
vijf-en-twintigh vademen. Dese Baep was seer schoon / hebbende goeden
Ancker-grondt / daer by seer veel roode / ende blauwe besien stonden / die van
seer goeden sinaeck waren. Mede was daer by ghelegghen eene versche Rivie-
re / die van 't geberghte dooz het Bosch in de Zee was lopende. Daerenboven
waer hier abundantie van Mosselen / klip kousen / ende andere dierghelijcke /
waeromme den Admirael dese Baeye naer sinen naem liet noemen / te weten
Spilbergen.

Den 30. zijn de andere Schepen in de Baep ghekomen / ende hebben alle t'sa-
men by malkanderen geanchert.

Op den eersten May / heeft den Admirael Maerten Pietersen Schipper op de
Morgen-sterre / met den Opper-Stier-Man Hendrick Reyers, met eene Boodt
uyt gesonden / om de rechte passagie te soecken.

May.

De selve niet verre van ons afghebaeren zijnde / sagen eenige schoone Voge-
len op het Landt sitten / waeromme vier van de Gasten verlosf socht / ende ghe-
kregen hebben / omme aen Landt te gaen ende nae de Voghels te schieten.
De selve aen Landt zijnde / zijn de Wilden / elck met een knodse haer haestigh
op 't lijf ghekomen / maeckende groot ghetier / ende hebben twee van des Mo-
rgen-sterrens Matroosen doodt gheslagen / te weten een Busschietter / met den
Cajuyt-wachter / ende de twee andere zijn 't noch ontloopen ; het welke den
Admirael gebootschapt zijnde / heeft niet wel te vreden geweest dat men 't volck
toeghelaten hadd' aen Landt te gaen / dooz dien hunnen last 't selve niet mede
en brocht.

Den 2. zijn daer nieuwe Officiers ghekooren in plaetse van de geene / die in Illo
grande bleven / ende op den wegh gestorven waren. Ontrent den middagh zijn
wy wederom 't zepl gegaen met eenen Oost-Zuyt-Oosten wint / ende schoon we-
der / ende zeplden tot des avonts toe / dat wy ten Ancker quamen op thien vade-
men / in een seer schoone Baep / daer by eene versche Riviere was.

Den 3. in der nacht is een van des Admirael's Dienaers / ghenaeamt Abraham
Pietersen van Middelburgh, ghestorven / den welchen wy 's moorgens begraven
op een Eplandt dicht aen de Riviere / waeromme wy de selve den naem gaven
van Abrahams Riviere. Daer den Middagh heeft den Admirael de Boodt van
den Eolus vooz uyt ghesonden / om den grondt de peplen / ende goede Reede te
soecken. Daer-en-tusschen is den Admirael / en de Vice-Admirael met drie
Boodts wel ghemant / ende gemanteert zijnde / de Riviere inghebaeren / omme
't selve te besichtighen : Maer soo haest sy daerinne waren / bevonden sy dat de
stroom haer met sulck ghewelt was indybbende / dat sy ghenoech te doen had-
den elck Boot met acht Riemmen weder uyt te roepen. Lanck dese Riviere sagen
wy veel huttekens staen / daer inne de Wilden hun onthouden hadden / ende
nu daer uyt ghevlucht waren. In 't innemen van de Riviere stonden veel
staecken / eene Disscherije gelijk zijnde. Alsoo is den Admirael weder aen boort

* * * * *

25

geko-

1615.
May.

gekomen / verwachtende na de uytgesonden Boot / de welke eerst in den nacht weder quam / sonder eenighe bequame Reede gebonden te hebben / door dien het alomme soo diep was / dat het minste dat zy ghevonden hadden / was van hondert dertich bademen.

Den 4. heeft den Admirael alle de Stuyt-lieden aen zijn boordt ontboden / omme hun-lieder advijs te hooren / ofte het geraetsaem was om t' zepl te gaen / ofte niet ; by de welke gheresolveert is wederomme twee Boorts / boort uyt te senden / om de diepten te gronden. Het welke ghedaen zijnde / ende de windt op den middach loopende naer den Oosten / hebben wy sepl ghemaect / ende onsen cours ghestelt ten West-Boort-Westen. Ende Boordt-wal hebben wy een groote Canael gesien / by nae so wijt zijnde als de Strate selfs / daer den Bloet met groot gewelt in liep. Aldus zeplende / belaste den Admirael somtijdt eenen schoot te schieten / om de booren uytghebarene Boorts te verwittighen / dat wy onder zepl waren. Op den avont zijn de twee Boorts aen boort ghekomen / seggende dat het gat West-Boort-West / recht boort uyt was streckende / waeromme sy geraetsaem vonden / dewyle ons wind / ende stroom dienden / dat men t' den geheelen nacht soude laten voortgaen. Hier tegens opposeerden haer sommige / segghende dat het beter was Ancker te werpen / ende den dach te verwachten / ten welken eynde Marten Pieterlen , Schipper van de Morghen-sterre, de Stuyt-lieden van de Mane , van den Eolus , ende meer andere / aen den Admirael boordt waren / om ten Ancker te komen / te meer alsoo wy met stilte tusschen de hooge Landen waren by Cape Maurity. Doch terwylten men daer mede besich was / verhief hem den windt also tot onsen boortdeel / dat wy t' met gemeen advijs van allen / den selven nacht lieten Straete-waerdts uytgaen. Marten Pieterlen zeplden met de Yacht wat boort uyt : Ende het was seer vreeslijk / ende schroomelijck te aenschouwen / met soo groote Schepen tusschen soo hooghe Landen / sonder ancker-grondt te seplen / ende dat by nachte.

Den 5. begost het gat allencxkens wijder te worden / alsoo dat wy recht boort uyt in Zee konden sien / ende also het seer stille wiert / dreef des Admirael's Schip naer de Zuyder-wal / waeromme hy eenen schoot dede / tot teeken dat de Boordts van de andere schepen / hem soudent te hulp komen / om van de laegherwal te trecken ; maer soo haest en waren de Boordts niet aen boort / ofte den windt beterden : Alsoo dat wy den heelen dach / ende nacht Boort-West ten Westen aen zeplden / met goeden voortganck.

Den 6. s' morghens met den daghe hadden wy stercken windt / met motarich weder. Alsoen hebben wy den Zuyt-hoeck ghesien / die heel stepl / ende kenbaer is / hebbende eenighe spitsen / als of het Coorzenkens waren. Aldus zijn wy de Zuyt-wal uytghelept / door dien teghens de Boort-wal veel klippen / ende Eplandekens laghen / die seer sozghelijck waren. Ende sijn den selven dach / door Godes hulpe in de Zuyt-Zee ghekomen / waer van hy inder eenwichepdt moet ghelooft wesen. Op den middach / den windt seer toemende / trachten wy de Boordts in te halen / om de selve binnen boort te setten : Maer de baren deden alsulcke ghewelt / dat des Admirael's groote Boort in stucken brack / ende heenen dreef / ende kregghen de andere met nauwernoot noch op / niet sonder groote perijckel van volck te verliezen. De Schepen selfs en waren in gheen minder ghebaer / uyt oorsaecke bande Eplanden / die inde lije van ons laghen / ende daer wy door den harden windt vreesden op gedreven te werden. Den gheheelen nacht nam den windt seer toe / met ghesadighen Regghen ende Hagel. Dese Eplandekens legghende in de Zuyt-Zee /

1615
May.

Zee / ten eynde van de Magelliaensche Straedt / hebben wy den naem ghegheben van Sorlinghes , om dat hy de Sorlinghes bukten de Canael van Enghelandt niet onghelyck en waren. Dese Straet van Magellanus toont haer indien upt ganck seer vreeslyck / ende danghereux / om de menich te van de Eplandeskens / ende Wilppen / seer hooch verheben leggende / sonder datter eenighe apparentie is / om by tijde van noot / eenich Ancker te werpen / of berchplaetse te soecken. De Zuyt Caep / sijnde ghenamt de Caep Desirado ; is van een seer seltsaem fatsoen / gelijck men op de Caerte kan sien / ende so haest men de selve ghepasseert is / soo verheft hem ordinarij het weder / ende de Zee wort onstuytmich : Alsoo dat boven het perijckel vande Straet te passeren / men alhier noch moet upstaen verscheyden extremiteyten / ende swaricheden / gelijck daer af getuygenisse geven de Historien / ende Journalen der geener die te voozens hier gepasseert hebben.

Den 7. op den avondt / den windt heel sterck waepende / is naer den Noorden ghelopen / also dat wy de Mars-Zeylen innamen / ende den heelen nacht labeerden / gestaedich ober ende weer wendende.

Den 8. 't selve weder continuerende / maer op den negensten afnemende / ende laberende / hebben op den middach gehad de hoochte van 50. graden.

Den 10. is onse Vice Admirael die op den 8. dooz onweder van ons gedwaelt was / weder by ons ghekomen. Alsoen hebben wy onse kours ten Westen ghestelt / den wint sijnde Noort Noort West / ende ober nacht seer toe nemende / met Reghen ende Mist. Alsoo zeylende / hebben wy den 21. het Landt Chili in 't gesicht ghekrege / waeromme wy wederomme 't Zee-waerts wendende / ten West Noort-Westen / hebben op die sijde een Eplant sien leggen / het welcke wy oordeelden te wesen La Mocha: Ende in 't Loot te werpen vonden wy 38. bademen / seer schoone zant-gront. Den geheelen naer middach hadden wy onstuytmigen wint upten Noort-Noort-Oosten / met mottich weder.

Den 22. 'smorgens 't selve weder continuerende / met veel Regens / is op den middach stil geworden / den wint loopende ten Westen / ende namen onsen kours ten Noort Oosten.

Den 23. seer vroech sagen wy bescheydelijck het Eplant La Mocha waeromme wy met volle Zeylen / den wint komende upt den Zuyden / sijn Oostelijck aengeseylt / tot den middach toe / dat wy dooz calinte geen meer voortgank konden doen. Alsoen heeft den Admirael / naer vooz gaende teecken van een Canon-schoot / den breecken Raet doen vergaderen. Ende op den avondt / namen wy de Mars-zeylen in / om minder voortganck te maeken / werpende het loot op 60. ende 70. bademen / tot op de nacht dat het geheel stil wiert.

Den 24. 'smorgens vooz den dage kregghen wy den wint van den Noort ten Oosten / met een fraepe koelte / nemende onsen kours Oost ten Noorden / alsoo dat wy met den daghe dwers van het Landt op twee / ofte drie mijlen waren / werpende het Ancker op 18. badem / in seer goeden ende bequamen grondt. Also wy dooz de tegenheydt des wints aen 't Eplant niet en konden geraecken / so labeerden wy den gheheelen dach / tot den avondt dat wy het Ancker wierpen op 17. bademen / ontrent een mijle van het Eplant. Zijnde aldaer / aende Noort zijde laech / ende seer breeet Lant / ende aen het Zuyden veel / Riotsen / tegens de welcke de Zee met groot gedruys op liep.

Den 25. des morgens hebben wy wederomme zeyl gemaeckt / trachtende met labieren op de Reede te komen / maer en hebben den geheelen dach geene voortderinghe konnen doen / tot op den avondt dat wy Anckerden een halve mijle van 't

1615.
May.

van't Landt/op 13. bademen/alwaer den Admirael den bree den Raed dede vergaderen.

Den 26. int op-gaen van den dage/dede den Admirael wederomme den Raet vergaderen/by den welcken besloten wiert/datmen te Landt-waerts soude senden vier Boots wel gewapent / en gemant zijnde / met eenighe koopmanschap. Waeromme zijn korts daer naer den Admirael selfs / ende veel andere van den Raet derwaerts ghevaren. Went Landt komende/hebben de Inwoonders met menichte op den oever ghevonden / hebbende veelderley verbersinghe / als Schapen/Hoenderen/ ende andere gebogelt/soo ghekoocht/als rauw/ende alle deselvighe ons presenterende / hebben ons welkom gheheeten/ ons toonende alle vruntchap / ende goede genegentheyt. Op den middach / is den Admirael met alle de verbersinghe 't Scheep ghekomen / mede brenghende den Oversten van het Eplandt / ende zijnen Done/de welke van den Admirael / ende andere Officieren seer wel ontfanghen/ende ghetracteert wierden. Naer den eten/dede den Admirael de selve leyden rontomme het schip/ haer toonende/alle de stucken met gelegentheyt van dien/hun wijsende met teekenen/dat wy quamen om den Spaignaert daer mede te beverchten/het welck sy toonden haer aenghenaem te zijn/als Vpanden van de selve wesende. Sy bleven den gheheelen nacht by den Admirael / ende hun wiert van ghelijcken des avondts goede ciere aenghedaen.

Den 27. dede den Admirael alle sijn Vrijchf-Volck op het schip in wapenen/ ende in ordze staen / het welcke de Chilesen seer wel behaechde. Naer de vroechkost/ zijn dese twee naer Lant gheaccompaigneert / met meest alle den adel van onse Plote/ende wierden vereert met eenige Canon-schoten. Went lant komende hebben wy wederomme vermangelt/eenige Vpylen/Corael ende andere snuyfsteringe/ tegens een groot deel Schapen. Sy gaben ons vooz eene amunitie Vijf twee vette Schapen/ende ontfingen ons met alle minnelijckheyt/doch en lieten niet toe dat yemant van de onse quam tot hunne Wypsen/oft by hare Vrouwen/maer bzochten selfs alle dinghen tot aen de Boots toe. Ten lesten deden sy ons teecken met hunne handen dat wy in onse Boots souden gaen/ende vertrecken/het welcke dooz last des Admirael/datelick geschiedt is/ende hebben ter selver instantie Ancker geworden/ ende zepl gemaect met eenen Zupden wint/onser kours stellende ten Noorden. In dese leste repse die wy te lande gedaen hadden/ hebben wy een Schaep mede aen boozt ghebzocht van een heel wonder fatsoen sijnde/hebben den hals geheel lanck/met eenen bocht als een Cameel/eenen Hase mont/met seer lange beenen. Met dese Schapen bouwen sy haer Lant/de selve gebzupckende in plaetse van Esels/oft Paerden. Van andere Schapen kregen wy hier ober de 100. die seer groot/ende vet waren/hebbende witte wolte gelijck in onse landen/daer-en-boven noch groote quantiteyt van Hoenderen/ ende andere gebogelt/ waer dooz ons volck seer verberscht wierden;vooz 't welcke den Admirael hun gaff eenige Vijlen/Messen/Hemden/Hoeden/ende andere diergelijcke / alsoo dat wy met groote vrientchap van malkanderen schepden. Dese Chilenosen waren van goede maniere / seer beleeft/ ende vrientlijck / ende in hun eten/ ende dzincken seer ordentlijck/in goede zeden/den Chzistenen by-na gelijck sijnde. Ende indien den Admirael langher daer hadde willen tarderen/sy en soud den hem niet ghewepghert hebben meerder Schapen/ende andere dingen te bestellen : maer de resolutie was ghenomen onse repse / in Godes name te bebozderen.

Den 28. des morgghens/hadden wy eenen goeden wint uyt den Zupden/gaen

de

1615.
May.

de Poort-Poort-Oost aen/ alsoo dat wy op den middagh het vasse Landt in 't esicht hadden/ het welcke wy meynden Sancta Maria te wesen. Ondertusschen dede den Admirael den Raet vergaderen / omme veerdere resolutie te nemen; 't welck geschiedende / is den lager onsen Admirael vooz op sijnen boegh gezept/ roote schade doende/ breekende de blinde / Ree / ende eenighe Zeplen in stucken heurende/ also dat sy aen malkanderen vast zijnde/ ten lesten met groote moeyen los gemaect wierden. Tegens den avondt waren wy dicht onder de wal/ aer by een Eplant lach/ dat wy te voozen vooz Sancta Maria aengesien hadden/ jnde een Eplant seer rouw / ende rontom met Vilippen beset. Waeromme wy weder t' zee-waerts gewent/ ende den heelen nacht af / ende aengehouwen hebben/ om den dagh te verwachten.

Den 29. alsoo wy niet verre van 't Landt waren/ setten wy alle zeplen by/ vande lanck de wal soo lange tot dat wy het rechte Eplandt van Sancta Maria agen/ alwaer wy naer den middagh op de Reede quamen/ ankerende op 6. vaimen. Kortz daer aen vertoonden haer alhier vijf-en-twintigh / ofte ses-en-twintigh mannen te Paerde / hebbende elck een Lantie in de handt/ rijdende tints ende weder/ waeromme/ naer voozgaende teken/ is den Raet vergadert/ y den welcken goet gebonden wiert/ dat den Fiscael soude aen Lant gesonden worden met vier Boots / wel ghemant/ ende geequipeert / omme te vernemen/ of men met vrientchap met dese Indianen soude kunnen handelen. Het welcke geschiede/ ende den Fiscael strax wederomme komende/ bracht eenen Spaignaert ende eenen Indiaen mede/ vooz de welcke hy eene Sergiant in Ostagie hadde geaten. Die den geheelen nacht binnen voozt bleven. In ons eerste aankomste en dit Eplant/ sagen wy een Barckel leggen/ om den hoeck/ de welcke/ so haest ons merckte/ Zepl hadde gemaect/ ende geblucht was. Op de Poort-Poort-Oost zijde van dit Eplandt lach een Riff / 't welck hem wel drie mijlen lanck in Zee streckte.

Den 30. des morgens dede den Admirael alle het volck van sijn Schip in wagenen / ende slach-orden stellen / die vertoonende den Spaignaert , die daer seer lauw acht op nam. Daer naer werdt hy ghevoert in des Vice-Admiraelz Schip/ alwaer van ghelijcken de Krijghs-lieden in hun gheweer stonden/ ende verdt van den Admirael ver-eert met een Canon-schoot / ende van den Vice-Admirael met eene Sergie van Musquetten. Den Spaignaert hebbende den Vice-Admirael/ ende eenige andere op 't middagh-mael genoodicht/ sijn samentijck naer Lant gebaren/ te weten den Vice-Admirael/ eenige Coop-lieden / ende den Capiteyn. Soo haest en waren sy niet aen Lant/ ende noch niet ter Caelen gheseten zijnde / ofte de Boot van den lager is in alder haest na hun-lieden toe geroept/ haer verklarende/ dat hun volck / upt de Marffe gesien hadden eenen Troup' gewapende mannen/ marcherende recht naer de plaetse daer sy souen gaen eten/ 't welcke verstaen hebbende / zijn sy niet alder-haest van 't Lant gesteken/ aen voozt komende met den Spaignaert , die sy gevanghen mede brachten.

Den 31. met den dageraet/ is den Admirael aen Lant gebaren/ met drie Compagnien Soldaten/ ende eenighe Boots-ghesellen / die hy aldaer in ordze stelde : Maer soo haest sy aen 't Landt quamen/ soo zijn de Spaignaerts , na dat sy hunne Kercke in bzandt hadden ghesteecken / van daer gheblucht. Onse Croupen zijn soo vooztz gemarcheert tot in hunne quartier / aldaer krijghende groote quantiteyt van Schapen / Hoenderen / ende andere nootwendige verberfingen. Inde Schermutsinge en zijn maer twee van de onse gequetst gheworden/ vier

1615.
May.

bier van den Spandt doodt gebleven / want alsoo deselve te Paerde waren / konden wy die naer onsen wille niet in volgen. In't afscheyden hebben wy all haer wooningen / seer wel van alderley Lijf-tocht voorszien zijnde / inden brand gesteecken / dewelcke seer licht / ende klaer branden : alsoo deselve van Spaen niet gemaecht / ende gedeckt waren. Op den avont zijn wy met onsen buyt aen boort gebaren. Dit Eplant van Sancta Maria is seer goet / vruchtbaer / ende gesont / dan en heeft geen Gout / ofte Silver-Mynen / maer abundantie van Tarwe / Gerste / Boonen / Schapen / Hoenderen / ende diergelijcken / waer van wy in desen lesten Tocht wel vyff hondert Schapen / ende veel andere dingen med brachten.

O R D R E

Van dese tegenwoordighe Vloote in de Zuyt-Zee, zijnde ontrent de 37. graden, Zuyder Poles hoochte.

Alle Capiteynen / ofte Schippers / over hun Schepen / ende Scheeps-volck sullen ghehouden wesen / in alle deligentie promptelijck te doen volghen den naer beschreven Ordre.

De Constapel / sijn Maet / ende Busschieters sullen sien dat alle het geschut klaer ende veerdigh zy / elck op sijn behoorzijcke / ende bequame plaetse / als oock de steen-stucken / ende anders daer by bekendt ende ervaren volck / om alles met ordre te gaen.

De Kougels / Crups-Ballen / Lantarens / ende anders / moeten by elck stuck gereet ende klaer zijn.

Tot elck stuck moeten wesen / ten minsten 10. Cardousen / op dat men in alle manieren in 't slaen / ofte bechten / in de Kruyt-Kamer niet en behoeft te gaen.

De Cardousen moeten beneden in 't ruyt staen / om soo veel alst moghelijck is / van alle ongeluck bevrijt te zijn / ende in 't slaen / ofte bechten / dat daer lieden van verstant by zijn / om de selve op te langen / sulcks als gheheylt sal worden.

De Scheeps Capiteynen / ofte Schippers / sullen besorgghen / dat met alle ordre / hun Scheeps-volck / elck op sijn geweer past / eenige by het gheschut / ende op de Zeplen / andze tot defensie / ende offentien / in alles met haer geweer gereet zijnde.

De Timmerlieden sullen gehouden zijn / alle gereetschap by de werck te hebben / ofte noodigh dede / eenige lecken / oft schoote / dooz het Schip gheschooten datelijck te versien / ende op alle plaetsen / nauw ende gauw te luysteren / in 't slaen / ofte bechten / waer eenige Kougels / onder / oft boven water / soude moghen in komen.

De voorszreven Capiteynen ofte Schippers / sullen betrachten / hunne andere Officiers van Scheeps-volck / te belasten / acht te nemen / dat alle Scheeps want in ordre zy / alle lieden wel gebangen met Kettens / de Schepen met hang-schans-kleederen wel versien / als oock in de Marssen / om die soo veel als moghelijck is / vooz een Musquet bevrijt te zijn / alsoo men meest noodigh vint / daer volck in te setten om alle offentien / ende defentien te doen / met Musquetten Vier-Ballen / Grenatien / ende anders.

De Stier-lieden sullen sonderlingh vooz de handt zijn / ende toesicht hebben dese ordre wel gevolgt te worden / wel acht nemende op het aen / ende afleggen tot meeste / ende bequaemste voozdeel / naer tijt ende gelegentheyt.

1615.
May.

De lange ende halve Pijcken/ so Vzaet-speeten/ ende meer anders/ moet veer-
gh/ ende gereet by de handt zijn.

Alle Quartiers by hare bestemde werck/ met hare Quartiers-volck/ naer dat
geleghentheit hem sal presenteeren/ veerdigh by haer wapenen. Vjlen/ ende
iders vooz de handt/ om af te houwen eenige Louwen/ Reeden ende anders
t onser bewaringe/ ende verhinderinge van de Vyandt.

De Quartiermeesters sullen besozghen dat alomme op den ober-loop/ beson-
er Koebynch/ vooz/ende achter in 't Schip gereet sullen staen/diversche Balen
iet waters/ met hare Leeren emmers daer by/ offerghens een brandt quame
at Godt verhoede) 't selve te slissen/ ende in 't slaen zijnde/ dien 't Schip niet
later besproept vooz spillen van eenich Itrupt/ daer dooz haestighejdt/ by on-
hebal/ wel mochte eenige Lonten in vallen.

Alsoo wy verstaen hebben in Sint Maria, dat aldaer in April voozgaen soudent
heweest zijn/ twee groote Galioens/ met een Patazie/ opgebbende t' samen
300. Mannen/ al Spanjaerden/ ende bevaren Scheeps-volck/ gemonteert met
meer als 40 Metale stucken het groote Schip/ d' andere naer advenant/ welke
doozschreven Galioens upt gemaecht/ ende ghevaren zijn/ om ons te soecken/
ide gaen vinden/ zijnde ober veel Maenden van onse kompte geadvverteert/
is de naer der verklaringe/ ende bekentenisse van den gevanghen Spaignaert
medebzenght.

Dit dus verstaen hebbende is ghere solveert de voozschreven Galioens mede
gaen soecken.

Eerst in Baep de Conception, ende voozts in Valparese, van daer langs de kust
at Arica, alwaer sy soudent 't Silber innemen/ om naer Pannanra te voeren/ bo-
en dese Galioens (naer 't segghen van den Spaignaert/) zijnder in Lima noch
ter diergelycke Galions veerdigh/ en die op ons wachten/waer toe veel volcx
hereet is/ hebbende oock Duytsche Constabels/ ende andere/ doch alsoo wy
erhoopen d' eerste Galioens te vinden/ soo werde dese naerbolghende ordze
estelt.

Boven de voozgaende ordze/ van de Scheeps-Capiteynen/ ofte Schippers/
hem den Capiteyn/ ofte andere Officier van de Soldaten gereet houden/ op
ulcken Schip/ als 't soude moghen wesen/ mannelijcken/ ende kloeckelijcken/
sijn volck voozt bzengen/ om haer devoir te doen/ tot offentie van den Vyandt/
nde bewaringe van onse Vlote.

Den voozschreven Capiteyn/ Luytenant oft andere Officier/ sal hem voegen/
nde sijn volck stellen/ ter plaetse daer den Admirael/ Vice-Admirael sal ordon-
eren; daer den voozschreven Admirael niet en is/ sal het gheschieden dooz den
Scheeps-Capiteyn/ ofte Schipper/ dewelcke de geleghentheid van Scheeps-
ordze/ vechten/ende slaen/ behoort bekend te zijn/ op dat de Soldaten/ ende Ma-
coosen/ niet in disordze onder malkanderen en loopen/ blijvende d' Authoyteit
van de opper-Coopliden in sijn gheheel/ met wiens kennisse alles sal moeten
geschieden.

In 't slaen/ ofte vechten zijnde/ sal gheen Soldaet/ ofte Matroos/ vermogen
van sijn bestemde plaetse te wijcken/ dan by ordze van sijn Capiteyn/ ofte andere
Officier.

Den genen die gequetst komt te worden/ sal by andere daer toe geordineert/
vech gebzocht worden.

Het slaen/ oft schut-ghebeert langhe duerende/ dat de maten ledig mochten
vorden/ sal niemant/ vermoghen sijn plaetse te gaen/ maer sal sijnen
Zaen

1615.
May.

Bandelier overlangen/ aen den gheenen daer toe geordonneert / diese datelijck sal versien/ van Polver/ Hoegels ende anders.

By aldien de Galions hooger/ ofte grooter bevonden worden als onse Schepen / ende ons sochte aen boort te klampen / ende met veel volcks te enteren / sal elck Commandeur Capiteyn/ ofte Schipper de gelegentheyt aensien/ ende sulck voorsichtighe ordze stellen / op dat onse Soldaten / ende Matrosen/ niet ghespilt en worden daer sy geen boortdeel kunnen doen / maer de selve onder 't Bovenet boort / ende achter brenghen ter bequamer plaetse / om de ghe-enterde te vernielen/ met de alder bequaemste middelen/ waer toe elck Schip wel versien is. Steen-stucken ende anders.

Voerder de Galions aen boort legghende / ende haer volck oversnijtende/ sal den Constabel/ syn Maet/ ende Busschters/ sozge brenghen/ in alle diligentie so veel stucken te dampen / ende het Galion waert moghelijck is onder water te schieten/ ende in 't af leggen wanneer 't Galion syn volck over geset heeft/ moet wel gelet worden met ons geschut/ so redderloos te schieten/ als mogelijck is.

By aldien de Galions ons van boort blijven/ ende hunne over gesmeten volck vernielt hebbende/ als dan soo sullen wy ons diboort doen/ met ons gheschut al boorten/ haer so onbequaem/ ende reddeloos te maecken als 't mogelijck is/ ende sien/ oft geraden/ ende boortdeel zy haer selfs te enteren/ doch niet sonder merckelijck boortdeel.

Moeten altyt acht nemen/ ende dencken dat wy voerder repse te doen hebben als onse particuliere instructie vermeldt / wel wetende van 't geene wy geswach worden/ weynich/ ofte geen middel is boort ons te redresseren/ sijnde langhe gesep/ rontsomme in onse Vpanden/ ende verde van onse Vrienden.

Oft gebiet dat dese twee Galions / ende Pattasie ons ghemoeten / sal den Admirael / het Schip de Sonne , ende de Aeolus , met den Spaenschen Admirael slaen/ ende schut-geweer houden/ aen boort klampen ende anders als sulcks den tijt/ ende gelegentheyt sal mede brenghen.

Den Vice-Admirael/ het Schip de Mane, met het Schip de Morghen-ster, sullen van ghelijcken doen / aen den Spaenschen Vice-Admirael / doch den lager se hem voegen met syn geschut/ de Pattasie reddeloos te maecken/ want doenlijck is/ ende in alle manieren of te wenden/ ende de boort te doen/ van niet te klampen aen boort/ ofte enteren/ alles op de boortgaende ordze hier vozen.

Dese ordze is alleene/ ofte men de Galions in Zee bonde. Op eenighe Reeden Porten / ofte Bayen vindende / sal men se aentasten in forme als volcht. Dicht by hem settende ist mogelijck/ dwingende met ons geschut/ ende naer ghelegentheyt siende boortdeel/ moghen aen boort komen/ om de selve te vermeeieren/ in brant ofte gront te brenghen / alles naer gelegentheyt/ ons den goede Godt sal verleenen.

Het mochte gebeuren dat ons in Zee rescontreerden 6.7. ofte 8. Galions/ die wy achten ten alder hoogsten/ ende meeste ghetal kan sijn/ datse in de Zuyt-Zee souden moghen by een brenghen.

So sullen wy onsen kours gaen aen den windt/ een streck/ ofte twee altydt minder/ dicht houdende by den anderen/ doch in maniere om bequamelicken met hunne schut-geweer te houden/ so eenige vande Galions beter beseylt sijnde/ als d'ander/ boort hun gewoonelicke vernietentheyt/ hemant van den onsen aen boort wilden komen/ soo moetenmen trachten/ met alle neersichthet dat Galion soot ontmoeten/ dat het aen geen van onse Compaignie beschadicht.

Dese Galions niet komende met schutgeweer van ons boort houden/ komend

ons

1615.

May.

ons aen boort/ gelijk hen kouragie/ende hooghmoet groot is/ ende hebbende de ghelegentheyt van de menichte van't volck/ soo sullen wy nochtans op Godt vast vertrouwen / onse hulper sal hy wesen. Ende de Galioens soecken te beschadighen/ met in den grondt te schieten/ ofte in den brandt te brengen.

Doende soo alle deboot tot deffentie / ende offentie / gheen Schepen ober te geven / op geenderley konditien / als alleene ons ober ghebende aen Godt den Heer/ tot diens Eere wy beloben / met Schip / goet/ende Per soonen alle totter doot te bechten/ waer toe ons Godt helpe.

Wat belangt eenige Galioens / geladen met Coopmanschappen/ ende andere particulieren Schepen in de Zuyt-Zee ende elders / daer inne salmen handelen en besten / ende bequaemsten gelegentheyt : die by daghe/ ofte by nachte eenighe ghewaer wort / sal alle tecken doen van schieten/ byer ende anders op stecken / ende sulck Galioen/ Schip/ ofte Barck/ ende anders sien te bezeplen.

Omme dese boozschreben ordze ten besten naer te komen/ sullen alle oversten besonder Scheeps Capiteynen/ende Schippers/ alle hun volck/ Officieren/ ende andere neerstelijck bemanen / om hunne Eere te betrachten / sonderlinge alle Stier-lieden / Onder-stier-lieden / ende Quartiers-bewaerders / neerstigh op waechen/ende toeficht te nemen/ dat wy niet by quade toeficht/onachtsaemheyt/ i een ofte d' ander van de vloote te gheraecten.

Op alle de boozgaende ordze / ende Reden / dient wel ghelet / ende oock op de reene die men noch noodich soude moghen binden/ende ordonneeren te volghen.

Op den eersten Junij naer middag zijn wy weder omme t' zepl gegaen/ setten onsen kours eerst naer het vaste lant toe/ende daer nae Boort-Oost aen/tot op den avondt dat wy ten anchor quamen op 36. bademen/ ten eynde van het groote Riff; daer te boorens van ghesproken hebben. Des nachts is den wint noorde-lyck gheworden / alsoo dat wy ghedwonghen waren daer te blijven legghen. Hier waeren wy niet wijt van Auroca, zijnde een stedeken / daer wel vijf-hondert Spaignaerts ordinarijs in Garnison legghen / wordende daghelijcks bebochten vande Chilenosen. Op dit oort heeft den Spaignaert zijn meeste macht / maer den ghestadighen Oorlogh belet hem / dat hy daer niet gheheelijck meester over het lant en kan worden.

Den 3. des mozghens met den daeghraet zijn wy weder omme t' zepl ghegaen/ replende met eenen Zuyden wint lancks de walle / tot naer den middagh dat wy ons bonden by een Eplant / niet verre van het vaste landt / genaemt zijnde Quiri-quyna, achter 't welcke wy om zijn gezept na een Stedeken / 't welck ge- noemt is de Conception, in 't welcke/ also wy van onsen ghebanghen berstonden/ wel 200. Spaignaerden inne laeghen / behalven beele Indianen: Doch alsoo de wint niet ruym genoegh en was om 't stedeken te bezeplen / wierpen wy het anchor op 26. bademen. In dese quartieren geleghen/ op de hooghte van 33. graden 23. minuten bleben wy tot den elfden dito / sonder ondertusschen petg opt te rechten. Ten selven daghe is den Vice-Admiraal / gekomen by den Ad- miraal / ende is by hun geresolbeert gheworden onsen kours recht naer het Landt te nemen/het welcke geschiede ende quamen aen by eenen hoeck legghen- de by eene Daleye / aflopende van de hooghte van 't geberghte / het welcke wy ineypden te wesen de Reede van Val-parijsa; Maer bevonden daer naer het con- trarie/daeromme zijn wy boozts gebaren tot der Sonnen onderganch toe / ende alsoo wierpen wy 't anchor op beertig bademen/dicht by eenen anderen hoeck/ den boozgaenden bergheelijck / eene schoone plaetse / ende Landouwen zijn-

***** E

de.

Junij.

1615.

Junius.

De. Soo haest wy ten ancker waren / is den Raedt vergadert / omme op alles te resolveren 't welck geduerende / is Marten Pieterfz Schipper van de Morgensterre aen boort gekomen / verklarende aen Landt eenen Hooren ghehoort / ende mede een byer gesien te hebben ; Daeromme heeft den Admirael inder haest dyp Boots aen Landt ghesonden / wel gemonteert zijnde met ghewapende mannen : De welcke aen 't Landt komende / en bonden niet dan eenighe personen van het geberghte nederwaerts komende / ende aen het strandt saghen sy eenighe beesten / naer 't geberghte saghen sy eenige hupskens / daer niemand na toe ginck / alsoo de ordze van den Admirael 't selve niet toe en liet / ende zijn alsoo weder aen boort gekomen.

Den 12. met den daghe zijn wy wederomme t' zepl gegaen met eenen Zupden windt / houdende altydt lantx de wal. Ontrent de middach zijn wy ghekomen inde Baep Val-parisi hier boren genaemt / daer een goede Reede was boort beele Schepen. Men den oever saghen wy dyp hupsen / ende boort de selve een Schip op ancker leggende / maer die van het Schip en hadden ons soo haest niet vernomen / oft lieten haer koozde glippen / steekende het in de brandt / varende alsoo al brandende tot binnen in eene kleyne In-wijck / gelegen tusschen beele klippen : Het welcke wy merckende / sonden eenighe Booten uyt met ghewapende mannen / omme 't selve Schip te nemen : Maer sy en konden daer niet wel by komen / doort dien veel Spangiaerden , legghende achter de klippen / seer op de onse schooten met musquetten / maer ten lesten boeren sy noch met ghewelt boorts tot aen 't boortsz Schip / in 't welcke het byer alreede alsoo ontsteeken waer / dat het niet moghelijk was 't selve te salveeren / ende quamen alsoo weder aen onse Schepen / die geanchert laghen recht boort de boortsz hupsen / zijnde den Jager alleen blijven legghen / by het brandende Schip. In dese gelegentheyt / den Raedt vergadert geweest zijnde / is den Admirael / Vice-Admirael / ende vele andere te lande ghegaen / met ontrent 200. Soldaten / de welcke aen landt komende / hadden de Spangiaerts alreede het byer inde boortsz hupsen ghesteken / haer daer-en-boven in slach-ordze settende soo te boet / als te paerde / sonder nochtans eenichsints te derben approchieren / seer breefende ons Canon / 't welck ghestadich op hun was spelende.

Ten lesten / alsoo sy niet uyt en richteden / maer hoe wy meer naderden / hoe de selve meer af-weecken / ende dat boven dien den abondt op handen was / is by den Admirael goet gebonden de retrace te doen slaen / ende alsoo is een peder weder aen boort gekomen / ende hebben oock terstont ancker gelicht / ende zijn met volle zeplen t' Zee-waerts in ghevaren. Des midder-nachts hebben wy zepl gestreecken / doort breefe dat wy de Haven van Quintero souden boort-by passeren. In alle dese quartierren / soo van Val-parise, als St. Jago, ende Sancta Maria hadden sy al langhe te boorens van onse komste veradbertteert geweest / gelijk wy oock verstonden van Josephi Cornelio onsen ghebangen Spangiaert, de welcke ons verklaerde / dat Rodrigo de Mendoza had al ober dyp maenden geweest om ons te soecken / soo in Baldavia, als eenighe andere plaetsen in de Zupder-Zee / met twee Galepen ende eene Datasche. Hier booren hebben wy mede mentie gemaecht van de Brieven van Rio Genera geschreven in Bresilien, uyt de welcke wy mede merchten / dat sy al langhe te booren kondtschap hadden gehad van ons / ende onse komste. De boven-gemelde plaetse van Val-parise is de Baep / ofte Haven van St. Jago, achtiën mijlen in het Landt geleghen zijnde.

Den 13. was het seer kalm / also dat wy alle devoir deden om het lant weder te krijghen

krjgen. Op den middagh hadden wy de hooghte van twee-en-dertigh graden 15. minuten. Naer den middagh zijn wy ghekomen in de Baep van Quintero, zynde eene schoone plaspante plaetse / in de welke de Schepen in sulcke verscherthetheyt leggen / dat geene winden ter werelt hun eenigh hinder souden konnen aen doen / aldaer ankerden wy op 20. bademen. Den selven avondt is den Admirael met dzy Booten vol ghewapent volck aen landt ghebaren / eensdeels om de gelegentheydt / ende situatie aldaer te erkennen / als oock om naer versch water te sien / van 't welke wy alreede groot gebreck hadden. In dit Landt hebben wy van verre veel Beesten ghesien / dewelcke wy in 't beginfel oordeelden loepen / ende Schapen te zijn : Maer ten lesten merchten wy dat het wilde Paerden waren / welke komende aldaer drincken upt eene kleyne Riviere / waer inne het versch water liep upt de hooghte van het geberghte. Dese Paerden en hadden ons soo haest niet vernomen / oft bluchten met groote snelligheydt / sonder opt weder te komen / soo langh wy daer lagen.

Dese anderen daeghs den 14. zijn den Admirael / Vice-Admirael / ende eenige Capiteynen / met een groot deel Soldaten / wederomme aen landt ghebaren omme het waterken te bezyden / op dat de Matroosen sonder eenigh ghebaer hunne Probisie mochten inne halen : Den Admirael dede dicht by het waterken eene halve Maen op werpen / omme in de selve / indien den vyant ons overbiele / onse retraitte te hebben. Den vyant vertoonde hun met eenige troupen te Daer / maer / al-hoe-wel wy de selve aenlochten / en dorsten ons noyt aen-tasten / t zy door vreesse van ons Groot geschut / oft om andere redenen / ende hielden haer vast in eene vallepe aen den hoeck van een bosch : den 16. zijn los ende aen landt gesonden twee Portugesen die wy van S. Vincent geboert hadden / ende een oudt Chilenois van S. Maria, de welke ten hooghsten verblijdt waren om dese hunne overwachte verlossinge / waer vooren sy mede den Admirael / ende den gantzen Raedt met alle nederigheyt bedanckten.

Dese Baep van Quintero is schoon / ende plaspantig / hebbende eene wel-gelegene reede / ende daer-en-boven en soude men geen betere gelegentheyt ter werelt konnen hebben om water te halen / zynde 't selve kilaer / ende soet van smake. Op dese plaetse dede M. Candis mede syne probisie van water ; doch met verlies van veel volcks ; Soo veel als ons aen-gaet / en hebben geen eenigh mensche verloren / noch en is niemant beschadicht geworden. De halve Maen die wy afgeworpen hadden / was sterck / ende genoegh defensibel / daeromme hebben wy de selve Crevecœur genaemt. Op dese plaetse bonden wy mede noch eene andere Riviere / in de welke wy groote menighe van alderley versche visschen vonden. Daer-en-boven was daer goede gelegeneheyt om hout op te doen ; Also dat dese plaetse moet gehouden worden onder alle andere de bequaemste / om hem te verberfschen / ende noodige probisie te doen.

Den 17. Alle onse probisie gescheept hebbende / hebben wy zepl gemaecht / ende voeren met boozspoedigen wint / tot diep in Zee toe / met welke vaert wy de reede van dese maent continueerden / sonder eenige rentontre.

Den 1. Julij voeren wy lanchs henen de wal tot op den about toe / dat wy by Julius hielden / omme het Stedeken Aricqua niet booz-by te passeeren.

Den 2. zijn wy met boozspoedigen windt tegens den avondt ghekomen booz by het booz Stedeken Aricqua gelegen op 18. graden ende 40. minuten. Op d'eerste zijde van dit Stedeken siet men eenen hoog verheben berg / en op den af-hanck van den selven / een breet doorp / beset zynde met vele huysen / ende op d'andere zij-

1615.

Julius.

de eene groene Plaisante plaetse / beplant zijnde met alderley soorten van Boomen / als onder anderen van Citroenen / ende Orangie-Appelen. In dese plaetse van Aricqua wordt ghebacht alle het Silber van gheheel Potesia, wordt van daer weder overghescheept naer Pannama, daer naer gheboerd te lande nae Porta-Vela, oft wordt andersindts wederomme ghescheept / ende recht naer Spaignien gheboert. Ende alsoo wy aldoen gheene Schepen / noch Galioenen en bonden / om Silber te laden / soo hebben wy zepl gemaecht / ende t' Zeewaert in gegaen.

Den 10. was het seer stil / ende motterich weder / het welcke ons dede verwonderen / dooz dien den ghebanghen Spaignaert ons verklaerde / dat het hier altydt schoon weder was / ende dat men in veel Jaren hier van gheenen reghen gheweten en hadde. De Vice-Admirael doende hem setten aen 't boort vanden Admirael / seyde van verre een Schip ghesien te hebben; daeromme zijn strackis twee Boots wel ghemant upt ghesonden / omme tijdinghe daer af te vernemen: De selbe Booten eenen tijdt lang gheroep hebende / en vernamen gheen Schip / als alleen een kleyne zeplken / met dese tijdinghe zijn sy teghen den abont weder aen boort ghekomen: Wy oordeelden dat 't selve kleyne zeplken moeste eenich bespieder wesen / omme van dese komste allenthalven den weet te doen / het welcke wy naerderhant bebonden waerachtig te wesen: Want inde Hoofst-stat Lima hadden sy elcken dach / ende elke ure tydinge gehad van 't gene wy deden / ende op wat plaetse wy waren.

Den 11. waren wy op 13 graden ende dertich minuten. Naer den middagh is 't boorszcheben zeplken ons wederom verschenen / naer 't welcke het licht zijne zeplen wonden / mynende 't selve in te halen / maer 't was te vergeefs / also het seer snellyck boort roeyde. Op den abont is 't geheel stille geworden / also dat wy niets en boorwerden.

Den 12. hebben wy 't recht naer 't lant geset / alwaer wy op den abont geankert hebben op 50 baden.

Den 13. maechten wy Zepl / maer dooz de groote kalnte moesten 't ancker weder laten vallen / sonder eenich boordeel te doen.

Den 14. heeft den Admirael twee Chaloupen met Soldaten aen Landt ghesonden / mede nemende eenighe Koopmanschappen / om te sien / oft men dooz vrientdschap met de Indianen konde handelen. Soo haest ons volck ontrent 't Landt quamen / saghen sy veel hupsen ende timmeragien / also dat het scheen eene Stat / oft stercke plaetse te wesen / ende noch naerder komende / sagen twee gebouwen / in maniere als eenich Klooster / oft Kasteel / booz de welcke stont eenen hoogen muur / diende tot een beschutsel / de welcke seer veroudert / ende vervallen was. Achter den selven muur hielden haer eenen trouw ghewapende mannen / soo te boedt / als te Paerde / schietende dapper op de onse met Musquetten / om haer te beletten aen 't Landt te komen; oock en was hunne ordze niet / om in sulcke rencontre op het lant te gaen / ende slach te leveren. Dese Ruyteren / doende ghestadich de Crommelslaen / quamen tot verscheyden reysen tot op den kant vande Zee toe / gints / ende weder rijdende met groote Brabade / van de welcke by ofte vier dooz Musquet-schoten / van de onse in 't sandt werden ghesmeten / het welcke haer dwong wederomme achter den muur te loopen / sonder daer nae weder te komen: Also dat alle ons volck weder quam / sonder dat pemandt beschadicht / ofte ghewont was. Naer den middach lichtte wy Ancker / zeplende lanx henen de Wal / 't welcke niet lang en duerde /

de /

de/want eene subyte stilheyt bedwong ons weder ten Ancker te komen.
 Den 16. van dese Maent des morgens met het krieken vanden dage/ saghen
 wy een Schip / in de volle Zee / naer 't welcke den Admirael terstont hier
 Booten met ghewapende mannen ghesonden heeft / de welcke so haest by 't selve
 Schip niet ghekomen en waeren / oft 't selve is hun/ sonder wederstant in han-
 den ghegeven. Den Schipper met 't meerendeel der Matroosen meynden haer
 te salberen met de Chaloupe / maer werden haest bande onse achterhaelt / ende
 alle ghelijck inde Vloote ghebzacht. Sy waeren in alles neghentien per-
 soonen / ende onder de selve eenighe passagiers : Den last die sy in hadden/
 was van klepne importancie / als onder eenighe Olphen / ende dierghe-
 ijcken. Oock was daerinne een goede somme van penninghen / waer van het
 meeste deel onder de Soldaten/ende Matroosen versteecken/ende geheelt wierde.
 Den Schipper ghenaemt Jan Baptista Gonfales, was een seer goet / ende sedich
 man / quam van Aripica, om te gaen naer Caljou de Lima. Soo haest wy 't
 Schip ontladen hadden / wert door boort / ende ghesoncken. Den selven abont-
 saghen wy in Zee acht Zeplen / ende naer dat scheen / van wonderbare groot-
 heydt / om bande welcke gheinsommeert te zijn / heeft den Admirael onse
 spangiaerden ghebzacht / wat hun bande selve Schepen docht / ende / oft sy niet
 wisten waer die van daen / ende met wat intentie ghekomen waren? Waer
 op sy antwoorden / ende besonderlijck Jan Baptista; dat sy boort secker bewust wa-
 ren / dat het de Vloote was ober lange van den Koninck van Spaignien toeghe-
 rust zijnde expresselijck / om ons te verwachten / ende dat sy sonder twijffel / ons
 souden aen rantzen / gelijk sy oock deden / al-hoe-wel wy naerderhant door de ge-
 vanghengs verstoncken / dat den grooten Raedt van Peru daer seer hadden teghen
 gheweest / allegerende dat het onbehoorlijck was / dat een Konincklijcke Vloete
 haer upt sijn boortdeel / ende sterckte soude begheben / ende dat het behoorlijck
 hadde gheweest / onse komste (daer van sy verskert waren) in Caljou te ver-
 wachten / ende dat men om met meerder boortdeel te verchten / aen lant eeni-
 ge stucken gheschuts behoortde te planten / omme onder der selver bescherminghe
 alle onse Schepen te vermesteren. Tegens welcke propositie hen gestelt hadde
 Don Rodrigo de Mendozza Commandeur Generael van dese Vloete / zijnde Cou-
 sijn van den Marquijs Montes Claros, ende Viceroy bande Koninckrijcken / ende
 Probintien van Peru, ende Chili, de welcke repliceerde / (zijnde meer ghe-
 dreben door een lichtbeerdighe imaginatie / ende jonghe dertelheyt / als door
 eenige experientie inden Oorloge / dat twee van sijne Schepen machtig genoeg
 waren / om geheel Enghelant te bedwingen / hoe veel te meer ons / die hy maer
 boort kuyckens / ofte Hennen en achtede. Onder anderen wierp hy oock boort /
 dat de langhe repse / die wy ghedaen hadden / ons alsoo moeste gheswacht / ende
 vermoept hebben / dat aparentelijck / een groote quantiteyt bande onse / moesten
 alreede doot / sieck / ofte ten minsten wereloos wesen. Dat onse amonitie / ende
 victualie seer moesten vermindert wesen. Opndelijck verklaerden hy aen den
 Raedt van Peru, wel verskert te zijn / dat wy sijne aankomste niet en
 souden derben verwachten / ende dat wy 't sijner eerster aentastinghe ons lichte-
 lijck in sijne handen souden geven / gelijk hy seide / dat veel andere hier bebo-
 rens ghedaen hadden. Het selve ghehoort zijnde vanden Vice-Kon aldaer / de
 welcke niet minder / door ambitie / als desen Rodrigo, opgeblasen was / seide
 hy : gaet dan henen / ghy en hebt anders niet te doen / als handen / ende voeten te
 binden / en hier te voeren. Het welcke desen Mendozza noch meer animerende / de-

1615. de hem eenen Eedt / ende belofte doen / van nimmermeer wederom te komen/
 Julius. van Caljou gebracht te hebben; nemende op dese conditie het Sacrament.

Dese propositien van d' eene/ ende d' andere zijde gedaen zijnde/ wiert by den
 Raedt geoordeelt/ dat Rodrigo de Mendoza goede redenen hadde / ende dat het
 gene hy geallegeert hadde/ niet sonder vast fondament en was. Ende alsoo hy
 sijne orde ontfanghen hadde/ heeft hy met dese Konincklijke Armade zepl ghe-
 maecht/ varende upt de Haven van Caljou op den elfden van de Maent Julio/
 met acht groote Galioenen.

Volghen de namen van des byants Schepen / ende de circumstantien van
 dien/ waer van wy naerderhandt volkomen discriptie hebben ghekrege / dooz
 den ghebangen Capiteyn Casper Caldron.

Het schip van den Admirael Jesu Maria genaemt / hadde op vier-en-twintigh
 groote Metale stucken / was na adbenant wel boozsien van alle Almonitien/
 ende materialen van oorloghe/ hadde op d'z hondert mannen/ soo Matroosen/
 als Soldaten/ ende Busschieters/ ende onder anderen twee Capiteynen / een
 Sergiant Majoor/ een opper-Wendzech / ende daer-en-boven vier-en-twingh
 gereformeerde Wendzechs / ende Sergianten/ elck met hunne Pagien/ ende
 Tacquapen / uptghenomen den persoon van Rodrigo de Mendoza, de welcke
 daer-en-boven geaccompaigneert was met veele Dons, ende Cavalleros, monte-
 rende alle tot vier hondert ende t'sestighe personen. Dit schip hadde den Ko-
 ninck gekost hondert ende vijftigh dupsent Ducaten.

Het tweede/ genaemt zijnde St. Anna, hadde op veertien groote Metale stuc-
 ken/ behalven veele kleyne Metale stucckens. Op 't selve commandeerden den
 Admirael Pedro Alvares de Piger, zijnde gerenommeert een van de beste/ ende ba-
 liantste Soldaten die opt in dese Quartieren gesonden waren geweest / zijnde de
 selbe die/ eenighe jaren geleden/ een Engelsch Schip in dese Zuyd-Zee ghenom-
 men hadde. Hy hadde tot synen Secondt Casper Caldron, dewelck by sijne afsij-
 bighejdt in sijne plaetse moeste succederen. Hadde twee hondert mannen/
 soo Matroosen / Soldaten / als Busschieters/ ende daer-en-boven een Capi-
 teyn ober de Soldaten / een Wendzech / eenen Sergiant / ende veele andere
 Volontarisen met hunne Pagien/ ende Tacquapen / zijnde in alles in ghetale
 300. mannen. Dit was het sterckste ende schoonste Schip dat opt in Indien
 geweest hadde/ hebbende den Koningh gekost hondert vijftigh dupsent Ducaten.

Het derde was mede een machtigh/ ende schoon Schip/ ghenaemt zijnde de
 Carmer; waer op Capiteyn was Le Maistre del Campe, Don Diego de Starbis, booz-
 sien zijnde met acht groote Metalen stucken/ twee hondert mannen / soo Ma-
 troosen/ als Soldaten/ behalven alle de Officieren/ zupen/ ende anderen aen-
 hangh.

Het vierde met namen St. Diego, was van gelijcke groote/ ende sterckte/ mede
 op hebbende acht Metale stucken / met ontrent twee hondert soo Soldaten/
 als Matroosen/ behalven noch ses Capiteynen van Chili, ende andere gerefor-
 meerde Officieren naer Adbenant / met hun ghevolght/ ober dewelcke in 't be-
 sonder commandeerde Le Maistre del Campo, Jeronimo Peraca.

Het vijfde hebbende den naem Le Rosatio, waer ober commandeerde Don
 Mingo de Apala, was ghemonteert met vier groote Metalen stucken / ende on-
 trent hondert ende vijftigh mannen.

Het sesste/ met namen St. Francisco, wert ghecommandeert dooz den Capi-
 teyn

teyn St. Lowijs de Albedin, ende was ge-equipeert met sebentigh Musquettiers/ 1615.
ende twintigh Matroosen/ sonder eenig geschut/welck Schip 's nachts/op d'eer-
ste rencontre in den gront geschoten wiert/gelijck hier naer gesept sal werden. Julius.

Het sebenste/hebbende den naem van St. Andries hadde booz Commandeur
den Don Jan de Nagen, gheboren in Duytslandt/was ghemonteert met tach-
tentigh Musquettiers/bij-en-twintigh Matroosen/ende veele andere Offi-
ciers/maer mede sonder eenigh grof geschut.

Het achtste was een Schip/'t welck den Viceroy/noch naer 't vertreck van de
andere/gesonden hadde/omme hun bystant te doen/indien het van nooden wa-
re/maer hoe 't selve ghemonteert waer/ofst hoe veel volcks het op hadde/en
wisten die van de Vloote selver niet.

Des anderen daeghs den 17. begoste de selve Armade nae ons toe te komen/
ghelijck wy van gelijcken deden/also dat op den abant beyde Vlooten niet verre
van malkanderen waeren/het welcke ghemerckt zijnde by den Admirael/ofte
Vice-Admirael/(zijnde een oudt erbaren Krijghs-man/als gesept is) oordeelde
de selve dat het niet en konde dienen tot haren boozdeele/maer dat het wel eer
eene vermetentheyt was/in der nacht hem soo dicht by sijnen byant te begeven:
Daeromme heeft hy in der haest een visschers schipken/die sy ordinaris by hun
hadden/naer den Admirael Rodrigo toe ghesonden/omme den selven te ver-
manen/dat hy ons geensins by nachte en soude aen-tasten/of andersints/indien
hy 't contrarie dede/dat hy protesteerde van sijne onschult/hem houdende ghe-
dechargeert van alle schaden/ende quaet/dat daer uyt soude moghen ont-
staen. Dit alles niet tegenstaende/is Don Rodrigo met alle opgheblasentheydt/
ontrent ten thien uren in den nacht gekomen aen onse groote Sonne, waer inne
onsen Admirael was/ende naer eenige Propoosten/ten weder zijden gehouden/
hebben sy op malkanderen gechargeert/eerst met eene salve Musquettiers/ende
daer nae met het Canon/het welcke niet alleen wonder/maer seer afsgrijffelijck
scheen by tijde van de nacht. Maer dat onse Admirael met goede ordze alle sijne
Musquettiers hadde doen lossen/Chocqueerde hy met sulck geweld met sijn Ca-
non op den boozsz Mendozza, dat deselve by alle middel sochte van 't spel ontsla-
ghen te zijn; Maer de groote kalinte veroorzaecte dat dese twee Admiralen in
langen tijdt niet van malkanderen en quamen/daer-en-tusschen niet doende als
gestadig van beyde zijden chargeren met Canon/ende Musquetten/met een con-
tinuuel slaen van Trommelen/geluyt van Trompetten/ende daer onder een on-
gelooftijck gehuyt/ende gekrijt der Spangiaerden. Den Spaenschen Admirael nu
verby gepasseert zijnde/bolghde een ander Schip/het welcke wat rasscher in 't
zeplen zijnde/ontquam 't met meerder geluck/sonder veele schade te krijghen.
Volgde het derde/genaemt St. Francisco,hebbende booz Capiteyn St. Louijs Albe-
dien/het welcke dooz de stilte gedzeben wiert/zijde/tegens zijde van onsen Admi-
rael/het welcke hy alsoo dooz-boozde met ghewelt van 't Canon/dat het scheen
strack te moeten te gronde sincken:maer 't selve Schip quam noch al drijvende
tot by onse Jacht,op welcke een chargie van musquetten gelost hebbende/die ghe-
kilampt/in meyninge/die wel licht te vermeestere n:Maer die van 't Jacht,dzeben
haer met geweld/en groote couragie te rugge/also dat hun Schip te gronde sine-
kende/wierden 't meestendeel der Spangiaerts dan de onse verslagen/tot groot ge-
luck van het Jacht, dooz dien den Spaenschen Admirael geduerende dese batalie/
oock daer by was gedzeben/beginnende dapper op het Jacht te schieten/waer van
sy wel haest/de batalie van 't ander Schip volbroecht zijnde/revengie nam;

1615.

Julius.

maer soudent ebenwel noch ten lesten / dooz de sterckte der Spangiaerden den quaetsten kans ghehadt hebben / het welcke den Admirael merckende / sondt haer tot hulpe eene boot vol wel gewapende mannen / commanderende den Vice-Admirael van gelijcken te doen / 't welcke geschiede: maer soo haest onse boorsz Admirael's Boot ontrent onse Jacht quam / die de selbe niet en bekende / niet reghen staende sy tot verscheyden repsen riepen Ozingie / Ozingie / soo heeft het Jacht daer op een kanon schoot gheloft / de welcke alsoo trefte / dat de Boot strack te gronde ginck / doch de menschen wierden ghesalbeert in het Jacht, uptghenomen een man de welcke verdronck. Hier-en-tusschen quam de Boot vanden Vice-Admirael aen / de welcke het Jacht ontfette / alsoo dat sy eschappeerde / sonder groote schade te lijden. Op den selven abondt tasten eenige Spaensche Schepen mede onsen Vice-Admirael aen / maer wierden van hem alsoo ghegroet / dat sy geen en lust en hadden des anderen daeghs weder te keeren. Vanden geheelen nacht en konden wy nergens den Admirant oft Spaenschen Vice-Admirael / bergeselschapt met noch eenighe andere Schepen / vernemen / waeromme wy van opinie waren / dat de selbe moesten doende zijn met onse Schepen den Aolus, ende Morgen-sterre, de welcke / met de groote kalmte alsoo van ons af-gedzeben waren / dat wy dooz de dupsterheyt des nachts geene tijdinge van de selbe en konden hebben. Dese stilligheyt den geheelen nacht continueerende / en liet den Aolus, ende Morgen-sterre, niet toe / hun by de Vloote te verboeghen; ende daeromme / den dagh aenkomende / zijnde den 18. Julij / zijn de selbe onse Schepen aen-getast dooz den Spaenschen Admirael selfs / de welcke verhoopte al daer beter kants te hebben / dan wiert met alsulcke violencie gerescontreert / dat hy niet en socht als allen middel / omme t'eschappeeren. Den wint daer-en-tusschen hem verheffende / hebben vijf van des vyants Schepen hun te samen gheboecht / sendende tot verscheyden repsen hunne Chaloupen aen haeren Admirael / hem verklarende dat sy geresolbeert waren by alle middel haer van ons te ontslaen / ghelijck wy naerderhant 't selbe verstaen hebben dooz onse gebangens / ende onder anderen dooz eenen Capiteyn / ende den oppersten Pilot: Oock waeren de selbe Schepen des nachts alsoo aen-getast / ende ontramponneert / dat alle den lust haer vergaen was / om des daeghs pets te herbatten. 't Welck by onsen Admirael / ende Vice-Admirael ghemerckt zijnde / hebben 't recht op den Spaenschen Admirael Rodrigo, ende sijnen Vice-Admirael den Admirant / met hun beyden van de andere Schepen af-ghesondert zijnde / aenghesicht; de welcke dit siende / hebben den blucht ghenomen / maer Rodrigo, merckende dat sijnen Admirant hem niet en konde volgen / heeft met gestreken zeplen hem in-gewacht. Alsoo dat onsen Vice-Admirael de selbe eerst in-gehaelt hebbende / met groote furie begost te chargeeren / tot dat hy dooz 't by-komen van den Admirael ghesecondeert wierde / waer dooz eene seer heftige Batalie tusschen dese vier Schepen ontsaen is / d'een den anderen seer doornaepende met 't Gheschut ende Musquetten. Ten lesten in onsen Aolus daer mede by gekomen / lossende sijn geschut op de Spangiaerden, der welcker beyde Schepen ten lesten dwers tegens malkanderen / zyde / tegen zyde dzeben / 't welck d'onse een groot boozdeel gaf om van allen kanten die te konnen aen-tasten. Het welcke hun oock in sulcken staet brochte / dat de een hem sochte te salbeeren binnen het boort vanden anderen: Alsoo dat een groote quantiteyt vanden Vice-Admirael hen ghewoopen hebben in hun Admirael's Schip / dooz breefe dat het andere / gheheel dooz-boort zijnde / haest soude te gronde

1615.

Julius.

de gaen: Maer deselve in des Admirael's Schip komende/ en bonden daerinne niet meer als 40. oft 50. levendighe mannen / de welke hun in 't boozste van 't Schip t' samen geboeght hadden / gelijk wy 't selve naderhant upt hunne eygene verklaringhe verstaen hebben. Daer-en-tusschen hebben sy upt-ghesteekken een witte blagge/ tot teecken van vrede/ welke blagge tot verscheyden malen dooz eenige Cabailiers weder inne genomen wierde/ also de selve lieber hadden te sterben/ als haer in onse handen te begeben. Daeromme en lieten wy niet afgestadigh op haer te chargeren/ 't welke de overgheklommene van den Vice-Admirael siende/ zyn sy weder in hun boorighe Schip gheballen/ ende hebben geanimeert zynde met nieuwe couragie/ de Batalie herbat; ten lesten is onsen Vice-Admirael dooz de baeren geworpen tusschen beyden in / van des vyants Schepen/ de welke van beyde zijden seer op hem schoten / sonder dat hy daeromme liet sijne rebengie ten weder zijden te nemen. Maer alsoo hy hem ten lesten heel nae by den Spaenschen Admirael bont/ hebben de vyanden hem/ met eenen grooten hoop ghe-entert / de welke de onse van onderen dooz het boevennet/ met halbe piecken; steen stucxkens ende andere wapenen alsoo weder stonden / dat het meestendeel aldaer doodt bleef. Daer-en-tusschen en lieten wy niet met het grof gheschut ons beste te doen/ alsoo dat de twee vyants Schepen allenskens begonden van malkanderen te scheyden / ende den Spaenschen Admirael den blucht te nemen; maer wiert van onsen Admirael altydts vervolght / ende met gheschut ghechargeert / tot op den aboundt / dat de dupsternisse hem d' selve upt het ghesicht nam / nae welchen tijdt wy hem noyt meer en vernamen. Ende naer alle apparentie en konde hy dien nacht soo verre van ons niet komen/ oft soudent hem des anderen daeghs (ghelyck wy d' andere Schepen deden) noch wel ghesien hebben / te meer alsoo het dien nacht gheheel stille was/ waeromme wy oordeelden/ dat hy den selven gangh ghegaen hadde / die te voorens 't Schip S. Francisco, gegaen was/ van ghelycken mede den Admirant/ waer van hier naer sal ghesproken worden; gelijk wy van 't selvighe hier na volkomene advvertentie kregen van den Indiaen in Guiarme, ende Peyta. Wy hebben mede expresse tijdinge gekregen / dat het Schip S. Maria te gronde was gegaen/ ghelyck wy met eyghene ooghen oock ghesien hadden/ dat 't selvighe allenskens begonde te sincken.

Onsen Vice-Admirael / ende den Aolus verbolghden ghestadighlyck den Spaenschen Admirant/ den selven also dooz-boorende/ dat hem geenen middel van eschapade overgebleven was / maer dat hy elcke oogenblich scheen den gront te soecken. Daeromme heeft hy ten lesten de witte blagge npt-gesteken/ tot teecken van vrede/ presenterende ons alles in onse handen te willen geben/ in dien wy hun 't leven laten wilden; 't welke by onsen Vice-Admirael gemerckt zynde/ sonde hy twee Booten met Krijghs-volck aen sijn boort / gebende last aen eenighe Capiteynen / dat sy den Spaenschen Admirant selfs in persoon soude mede brengen. Maer alsoo de selve aen boort quamen / ende den inhoud van haren last verklaerden/ en woude den Admirant 't selve niet toestaen/ maer verklaerde dien nacht noch in sijn Schip te willen blijven / ten ware dat eenighen Capiteyn in sijn plaetse in Ostagie daer wilde blijven / het welke hem afgheslaghen wierdt. Daeromme hebben de onsen hem nochmael vermaent/ dat hy hem niet langer soude betrouwen in een Schip / 't welck van ure tot ure scheen den gront te soecken. Maer dit alles niet teghenstaende / bleef hy opiniaterende / segghende ten lesten mede te sullen gaen / indien hem onsen Vice-

Batalie
tusschen
de onse
ende de
Spaens-
sche sche-
pen.

1615.

Julius.

Admiraelfelfs in perfoon wilde komen halen/ oft andersints/ dat hy lieber met eere hadde te sterben/ inden staet ende Schip daer hy in was/ tot dienst van synen Koninck/ ende Vaderlandt. Geduerende dese onderhandelinghe is een van de Matroosen van onsen Eolus naer boven geklommen/ ende heeft des Admirants blagge af-gehaelt/ ende alsoo zijn onse Booten/ siende datter gheen ander middel van accoozt en was/ weder aen-boozt gekomen/ achter latende tien/ oft twaelf van de onse/ de welcke tegens ordze hun in des Admirants Schip hadden geworpen/ op hope van de eerste aen't plunderen te zijn. Den nacht gekomen zijnde/ hebben de Spangiaerden, met hulp van onse Matroosen/ die daer gebleven waren/ met pompen/ ende andersints getracht hun Schip boven water te houden/ maer siende dat alle't selve hun niet en hielp/ ende dat sy niet anders/ als de doot en hadden te verwachten/ hebben sy veel lichten/ ende toortsen aengestecken/ met groot gekrijt/ schreeuwen/ ende kermen/ omme te bewegen die't selve soudon mogen hooren/ zijn ten lesten/ in onse presentie/ met Schip ende goet/ te gronde gesoncken.

Des anderen daeghs/ zijnde den 19. dito/ heeft onsen Admiraal vier Boots gesonden ter plaetse daer den Spaenschen Admirant gesoncken was/ omme te vernemen/ oft den selven Admirant/ oft eenigh ander Officier/ sich niet en hadde geberghet op eenige plancken/ masten/ of diergelijcken. Dese Boots te selver plaetse komende/ hebben ontrent 60. oft 70. personen ghebonden drijvende op plancken/ spijeten/ ende andere dingen/ dewelcke in't aen-komen van de onse/ meynende dat het Spangiaerts waren/ riepen niet anders/ als om hulpe/ ende by-standt/ maer siende dat het byanden waren/ riepen alle Misericorde, Misericorde. Also onse Boots den Persoon van den Admirant niet en bonden/ dewelcke sy seiden/ dat des nachts verdroncken was/ hebbende daer-en-boven twee wonden in de leste Batalie ontfangen/ hebben sy gesalveert den Opper-Pylot/ ende sijn maet/ niet noch een Capiteyn/ met weynige Soldaten/ latende de reste in de genade van de Zee-baren. Al-hoe-wel dat sommige van onse Matroosen/ tegens hunne gegebene ordze/ eenige Spangiaerts doot sloegen.

Siet daer den uytganc van dese Batalie/ waer booz Godt in der eeuwigheyt moet geloofst/ ende gedanckt zijn/ booz de victorie ons alhier verleent: Alsoo de macht der Spangiaerden, booz't berlies van dese dyp Schepen/ ten alderhooghsten geswacht was. Wat aen-gaet onse dooden/ ende gequetsten/ de selve waren/ Godt lof/ noch van kleynen ghetale/ waer van de meeste waren op de Morgen-sterre, onsen Vice-Admiraal/ zijnde in alles sestien dooden/ ende tusschen de dertighende beertigh gequetste/ het welck meest gekomen was/ ten tijde den Vice-Admiraal tusschen de twee Spaensche Schepen inne gheworpen wierde. De gheheele reste van alle de andere Schepen/ en waren niet meer als vier-en-twintigh dooden/ ende sestien/ oft achttien verwonden. Ten selven dage zeilden wy recht naer het Eylandt Caljou de Lima; maer alsoo het heel stille was/ en konden wy niet veel boozderen.

Den 20. den wint boozderlijck zijnde/ hebben wy't boozsz Eylandt booz-by gepasseert/ ende zijn recht na de Haven gezeilt/ daer wy ontrent beertien Schepen saghen van alderley soorte/ die haren handel dreben op Peru, gaende/ ende komende altydts lanx de wal henen/ welcke d' oorzaeke was dat wy daer niet en konden by-komen/ om datter geene diepte genoegh booz ons/ soo naer by't Landt en was. Daeromme namen wy booz/ onse eerste booznemen te volgen/ ende te gaen anchoren op de Riecke van Caljou de Lima, omme te ver-

nemen / oft by hasart den Spaenschen Admirael niet en mochte geeschappeert wesen: maer de selve daer niet bindende / hielden wy booz secker / dat hy moeste gesoncken wesen; waer van wy volkomen seckerheyt kregen in Guiarme, ende Peyta, als hier naer gesept sal worden. Alsoo wy nu naerder Lima de Caljou ghekomen waren / heeft onsen Admirael / booz d' andere uytbarende / sijn Ancker gheworpen op neghen of thien bademen / ende dat dicht onder 't landt. Maer soo haest en hadde hy 't niet geset / ofte de byanden / hebbende op 't Landt geplant een stuck schietende ses-en-dertig pondt Pers / met noch eenige andere klepne stucks / schooten vele schooten nae hem / sonder nochtans niet eenichsints te beschadigen. Onsen Lager hem besijden van den Admirael af mede ankerende / heeft eenen schoot van 't boozs stuck dwerssch deur gekregen / alsoo dat het niet veelen scheelden / oft soude hem te gronde gheholpen hebben. Daer-entusschen / alsoo wy op den oever een groot getal van Krijgs-volck sagen / al waer / gelijk wy daer nae verston den Dicerop selfs present was / geaccompaigneert met acht Compagnien te peerde / ende vier duysent man te voet / ende dat wy daer-en-boven verston den / dat de Schepen aen den oever leggende / mede Krijgs-volck / ende noodige defencie inne hadden / als mede dat wy onderworpen waren / dooz het schieten van 't Landt / masten / oft koozden te verliezen / het welcke onse repse hadde moghen verachten / ende dat wy hier geen boozdeel booz ons en saghen; soo is / met rijpe deliberatie / by den Admirael ende alle Officieren geresolbeert geweest een mijle ofte twee weder achterwaert te loopen / het welck datelijck geschiede / gelijk als 't selve is blijckende by de resolutie van den generalen Rade: Also dat wy onsen Ancker wierpen aen den inganch vande Haven van Caljou de Lima, alwaer wy stil lagen tot op den 25. van dese maent Julii / doende daer-en-tusschen alle de boir om eenige van hunne Schepen te attraperen: Maer 't selve was te vergeefs / alsoo de selve Schepen gaende / ende komende lancks de wal / veel rasscher in 't zeplen waren als de onse / waer dooz wy geen profijt en deden / als dat onse Booten namen / ende in onse Vloote brachten een kleyn Schipken / bykans van gheender weerden zijnde.

Den 26. hebben wy wederomme zepl gemaect / onse repse te boozderen / zeplende soo na lancks de wal als 't mogelijk was / tot des naer-middaghs dat wy geheel onder 't lant een Scheepken saegen / naer 't welcke onsen Admirael dzy wel ghemande Booten sont / omme 't selve te nemen / sonder dat onse Vloote eenichsints daer naer verwachtete / maer ginck altyt boozts / tot op den abont / dat wy 't ancker wierpen op 15. bademen. 't Welck gheschiet zijnde / zijn onse Boots weder aen boozt ghekomen / mede vaerende het boozsepe Schipken / 't welck geladen was met sout / ende ontrent tachtentich tonnen Sirope / 't welck eenpaerlijck onder ons ghedept wierde. In 't aen komen van de onse hadden de Spangiaerts uyt het Schepen de blucht ghenomen / landewaerts in / met alle 't ghene sy hadden moghen mede draghen. Den Admirael goet bindende dit Schipken by onse Vloote te behouden / heeft daer op gestelt Jan de Wit Capiteyn / met eenighe Matroosen / om 't selve te voeren.

Dooz heeft den Admirael / nebens sijne Raden dese naer volgende Orde gemaect / diemen betrachten sal na te komen / soo ons de Armade van Pannama rescontreert.

De selve aentastende / met alle onse macht van geschut / dat ons meeste geweldt is / ende oock ons boozdelijcxste / om onse byant te beschadighen. Ende van hun boozt te blyben / soo veel mogelijk is / als om reden vooren verhaelt.

Wy

1615.

Julius.

Caljou
de Lima
is een
schoone
Bay.

1615.

Julius.

Wp en mogen 't soo desperaet niet aen stellen/ als wel onse byanden: dencken / ende wel wetende / dat wp in een byemde Zee zijn / ende rontsomme in onse byanden / soo dat wp eenige hooge noot kregen / daer 't Godt booren behoefde / gheen middel en hebben/van eenighe plaetsen/om ons te redderen/ bande schade die ons mochte gebeuren/als alleene 't geene wp by ons selven hebben/ooch bebindende berre Kepsen/ die wp noch te doen hebben; ende den dienst die de Heeren van dese Vloote/ inde Manillies, ende andere plaetsen / zijn verhoopende/ waer toe dese Vloote meest upt gesonden is / ende alsoo wp boozgaende slachs zijn geweest / met de Armade van Lima; dat ons groot achter-deel gedaen heeft / dat wp niet by den anderen en waeren / ende de stilte ons verhinderde by den anderen te komen: soo is noodich / by een te houden/ soo berre/ weer ende windt ons handienen.

By aldien Godt ons de genade dede / dat wp eenige Schepen onser byanden dwongen ober te geben / soo wert expresselijcken belast / alle Scheeps-Capiteynen/ Schippers/ Stier-lieden/ende andere/hunne Schepen te bewaren/als ooch de Capiteyns bande Soldaten/ niet van boort te gaen / aen eenige byandts Schepen. Maer dwingende / met hunne Boots selfs ober te komen / op dat wp niet in de confusie en vallen / als lest gebeurt is / gaende upt ons boozdeel / zijnde doosaecke van ons volck te verliezen / dooz onboozsichtigheyt / ende onbeleeftde plunderagie.

By aldien gheraden / ende goet gebonden wort / eenighe van onse Boots aen des byants schepen te senden / sal geschieden dooz last banden Admirael / in zijn absentie (ende naer geleghentheydt) dooz den Vice-Admirael/ waer toe ooch sullen gheozdineert worden / bequame personen / die de Spaensche tale konnen / ende met boozsichtigheyt / verrechten. 't Gene hun sal belast worden.

Den 27. hebben wp wederomme zepl gemaecht zijnde den wint N. W. ten Noorden/ met schoon weder.

Den 28. zijn wp ghecomen op de Keede van Guarne, gheleghen op de hooghte van thien graden bezupden de Linie. Dese plaetse van Guarne is seer schoon/ende plaetsandt / heeft eene groote / ende wel gelegene Haven / daer men met beele schepen mach legghen. Daer is ooch eene staende Poel met versck water / daer wp provisie deden. In 't eerste aenkomen soude den Admirael eenen trouw Soldaten aen 't lant / maer en bonden niet als ydele wooningen / dooz dien d' inwoonders/ van onse komste verwitticht zijnde/ inde bosschen gebloden waeren / alsoo dat de onse wepnich buyts bequamen. Soo langhe wp hier stil laegen/sondt den Admirael / tot versckeyden repen aen't landt Jan Baptista Schipper van het Scheepken/ dat wp's daegs booz de Batalie genomen hadden/omme alle de commoditeyten te dooz-sien / ende verberfsinge van victualie te bekomen. Maer/na dat de selve alles doozsocht hadde/ bont in 't eynde eenige Orangie-Appelen/ende andere fruyten. De Matroosen bonden mede in de huyzen eenige Hoenders/ Verckens/ende Meel. Ooch is upt-gesonden een getrouw/ende discreet persoon / omme tijdinghe van Don Rodrigo, ende zijne Vloote te bekomen / de welcke in 't eynde seckerlijck vernam / dat beyde des Konings Galioenen vergaen waren sonder eenigh mensche 't leven gheberghet te hebben.

August.

Den 3. van Augusto/ heeft den Admirael by ende los aen 't lant gheset eenighe ghevangene Spaignaerts, de welcke den Admirael met beele danc-seggingen hier booz bejegenden. Maer den middag hebben wp onse zeplen opgehyscht / ende

Onse
schepen
verber-
schen
haer aen
Guar-
ma.

de zijn met seer schoon weder Noordt-West aen-gegaen/aldus continuerende tot den seften toe. Ten selben daghe hebben wy in 't gesicht gekregen het Eplant de Loubes, alwaer wy passeerden tusschen het vaste lant / ende 't boorz Eplant/ leggende op 6. graden 40. minuten / hebbende desen naem de Loubes van een soorte van visschen/ waer af hier groote quantiteyt is.

1615.
August.

Den 7. hielen wy althijt onsen kours N. Noordt-West/ tot op den avondt toe/ dat wy een breekt zepl sagen/ het welcke wy dooz de donckerheyt des avondts upt het gesichte verloren/ sonder wijder verbolgh te doen / om onse reyse niet te verachten.

Den 8. tegens den abont hebben wy 't ancker gheworpen in eene schoone bequame Haven/ by de Stadt Peyta.

Den 9. nae dat den breeken Raedt bergadert hadde geweest / zijn aen 't landt gesonden acht Chaloupen / met dzy honderdt wel gewapende mannen/ de welke in goede ordze recht na de Stadt Peyta marcheerden ; Maer also sy den byont bonden rontom getrencheert zijnde/ en dat sy oordeelden/ dat/ sonder verlies van veel volcks/ sy den byant niet en souden konnen verweldigen / soo zijn sy alle/ dooz last van den Admirael / de welke speciale sozge droegh tot conserbatie van zijn volck / wederomme t' Scheep gekomen / naer eenighe ghedane schermutsinghe. In dese schermutsinghe en verloren wy maer een man / ghenaemt Pieter Evertsz ende hadden maer dzy ofte vier ghequetsten. Ende ter selber instantie is den Aolus, de Morgen-sterre, ende het Jacht gecommandeert zepl te maken / ende hun te verboeghen tot dicht onder de Stadt Peyta, het welcke gheschiede / ende belegerden de selve soo naer als 't mogelijk was. Naer den middag isser een Visscher/ upt de Zee gekomen/ na den welken terstont Jan de Wit met sijn scheepken gesonden is / dewelcke op den avondt weder komende / heeft den selven Visscher mede ghebracht/ hebbende een Schip/ ende zeplen seer wonderbaerlijck gemaect zijnde / en in 't selvige ses Indianen, al jonge/ stercke/ ende robuste mannen / hebbende twee maenden lanck upt visschen geweest / hadden groote quantiteyt van gedzooghde visschen/ van seer goeden smaek zijnde / dewelcke gelijck onder de Bloote gedept wierden.

Den 10. hebben wy wederom ons Krijghs-volck / doch met meerder macht als des daeghs te vooren/ aen 't lant gesonden / ende onse dzy Schepen speelden soo heftigh met hun Canon op de boorz Stadt / dat het al beefden datter ontrent was/ 't selve geduerende / tot dat ons Krijghs-volck in goede ordze tot onder de Stadt marcheerden / dewelcke bindende deselve Stadt alreede geopent/ ende ledigh/ zijnde de inwoonderen alle geblycht naer het geberghte / mede dragende alle 't gene hun mogelijk was / is by den Admirael belast 't byer daer inne gesteecken te worden / het welcke datelijck in 't werck ghestelt is / alsoo dat in korten tijdt het meerendeel der boorz Stadt tot aschen is ghemaect. Op den avondt is alle ons Krijghs-volck ende andere wederomme t' Scheep gekomen.

Op den 12. heeft den Admirael het Jacht gesonden ander-half mijle van ons naer het Zuyden / omme aldaer te ankeren/ en de wacht te houden. Daer-entusschen hebben wy met de geheele Bloote de Haven van Peyta verlaten / ende hebben alle gelijck geanchert aen eenen hoeck by eenen In-wijck / omme aldaer te verwachten de Schepen / die van Pannama souden komen / alwaer wy eenighen tijdt stille lagen. Dit gheduerende / heeft den Admirael daghelijcks Jan de Wit met sijn Scheepken in Zee ghesonden / omme te sien naer de komste

1615.
August.

ste van eenige Schepen / als mede naer de Vloote van Pannama te vernemen / ter wat plaetse sy haer mochten onthouden / die peder avondt weder by ons in de Bloot quam. Mede zijn aen 't lant gesonden bys van onse Indianen, soo om eentge bruchten te plucken / als mede om naerder tydinge van den Spaenschen Admirael te vernemen / dewelcke ons in 't leste booz gewisse tydinge brachten / dat de selve met Schip / ende alles gesoncken was / uptgenomen dat bys / oft ses personen miraculeuselyck het leven geberghth hadden. Daer was een onder de selve onse Indianen, de welcke ons beele secreten / ende saecken van importantie ontdeckte / het welcke wy te meer gheloofs gaben / alsoo wy den selven bebonden een seer ghetrouw / ende discreet persoon te wesen. De Indianen brachten oock brieven geschreven by den Capiteyn Casper Caldron, à La Dona Paula, Hupsbouw van de Commandeur van Peyta, de welcke hare retrace genomen hadde in de Stadt S. Michiel, twaelf mylen in 't landt legghende / op welcke brieven sy wederomme antwoozdt brachten van de boozsz Dona, innehoudende het groot mede-lyden dat sy hadde met den boozsz Capiteyn / ende alle de andere ghevangens / verklarende / dat soo eenighe importante redenen niet wederhouden en hadden / dat sy selfs in persone by onsen Admirael soude gekomen hebben / om booz de selve gevangens te intercederen. Sy sondt ons groote abundantie van Citroenen / Orangie-Appelen / Koolen / ende andere verberffingen / de welcke alle met goede ordze uptgedeelt wierden. Dese Dona Paula is seer gerenommeert van wegen hare schoonheyt / goede gratie / ende discretie / hebbende groote authoriteyt booz het geheele lant van Peru. Sy dede groote intercessien / ende supplicatien aen den Admirael booz de gevangens / dat hy eenighe der selber soude willen los laten / maer 't selve wierdt haer courtoiselyck geweygert / met dancksegginghe van hare gedane giften / haer assurerende / dat indien wy in 't beginsel van hare courtoisie / ende benevolentie kennisse ghehadth hadden / dat wy om harent wille de Stadt Peyta verschoont souden hebben. Dese Stadt was sterck / en wel geretrencheert / ende booznamelijck op de zijde van de Zee / alwaer men met al 't geweld van Canon geene bresse soude hebben konnen maecten. Daer inne waren gheweest twee Kercken / een Klooster / ende beele schoone andere ghebouwen / ende hupsinghen; mede hadden sy de beste haven van het geheele landt / alwaer aen-komen / ende upt-lossen alle de Schepen / ende Armaden / die upt Pannama komen / nemende van hier hunnen wegh te lande naer Caljou de Lima, als het bequaemste zijnde / booz de contrariteyt van de ghestadighe stroomen. Den Vice-Roy hadde die van de Stadt geadviseert van onse komste / ende hun ghesonden beele Wapenen / Wendels / ende diergelijcke / omme resistentie te doen: maer / niet tegenstaende sy den eersten dagh mannelijck ghenoech wederstonden / gaben ten lesten allen den moet verloren. Geduerende ons stille leggen / den Admirael siende dat onse victualie seer begoft te verminderen / heeft vier wel gemonteerde Booten naer het boozsz Eplandt de Loubes ghesonden / omme van dese visschen Loubes ghe-naemt / te vangen / 't welcke sy deden / brengende eene groote quantiteyt / eenige noch levendigh / andere dootd zijnde / dewelcke gekoocht zijnde / goeden smaect hadden / en volkomen voedtsel gaben: 't welcke ons middel gaf om onse andere victualie te menageren. Tot dat eenige twist-makers (gelijckmen gemeenelijck in sulcke extremiteyten dusdanige sint) d'andere ophitsen / ende hun daer tegens stelden / booz-werpande dat dese visschen geen eetbare spijs en waren / ende datse lichtelijck eenighe siekten souden konnen veroorzaecken / alsoo dat den

Peyta
wozt van
de Hol-
landers
ingenom-
men.

den Admirael / om meerder inconbenienten te schouwen / geene meer en dede 1615.
vangen / al-hoe-wel sy die dagelijks in groote abundantie aenbrachten.

In dit Eplandt hebben onse Matroosen mede twee Vogels / van wonderba- August.
re grootheyt gebangen / hebbende den Beck / Vleugels / ende Klauwen in forme
als eenen Arent / den hals als een schaep / ende op het hooft ghelijck de Hanen /
zijnde gesozmeert op een seer wonderlijke maniere.

Den Admirael siende dat 't meerendeel van onse gebangens inhabel ende on-
bequaem waren / heeft een goet deel der selber by aen lant gheset / ende wy be-
hielden alleen de Opper- Piloot / den Capiteyn Casper Caldron, ende ontrent der-
tigh andere personen. Mede zijn los gelaten de boozsz Indianen, ende hun haer
Schip weder gegeven.

Den 21. Augusti naer den middagh hebben wy wederomme zepl ghemaect /
nemende onsen cours na 't Noorden 't zeewaerts in / met een soet ende seer
schoon weder.

Den 22. liepen wy wederomme naer 't Landt toe / alwaer wy teghens den
abont ankerden op 40. bademen. Zedert die tijt af / merckten wy dat de stroom
niet sulck ghewelt ons tegen liep / dat het qualijck moghelijck was eenigh booz-
deel te doen / ten waer met seer boozspoedighen windt.

Den 23. den wint sterck / ende tot onsen boozdeel waepende / zijn wy 't zepl
ghegaen / altydts baerende lanchs den wal henen / tot op den abont dat wy ten
ancker quamen recht booz de Riviere genaemt Rio de Tomba, in welke Rivie-
re men niet en kan komen / om de groote drooghte / als mede om de stercke
stroom die daer upt bloeyt / jae selfs niet met eenige Booten.

Den 29. met den dageraet / hebben wy 't ancker gelicht ; Maer de stilte / ende
d' werffigheyt van de stroom bedwongh ons 't selbe haest weder te laten ballen.

Op den 24. is den generalen Raet vergadert / by den welcken gheresolbeert
wierde dat men den cours soude stellen recht naer het Epland Coques, gelegen op
bijf Graden naer den Zupden / dooz oozsaecke dat 't selbe Eplandt seer commo-
dieu / ende bequaem was om te verberschen / ghelijck eenighe van d' onse daer
af goede kennisse hadden ; Alsoo zijn wy / den wint / naer den middagh naer 't
Westen loopende / 't zepl gegaen / onsen cours nemende ten Noort-Noort-Westen.

Den 27. hielen wy noch al den selben cours / tot op den abont dat wy booz
ons upt een Ship saghen / waer dooz wy allen middel aenwenden om 't selbe
achterhalen ; maer de dupsterheyt des nachts veroozsaecte dat wy 't selbe upt
t gesichte verloren / alsoo dat wy onsen cours weder stelden als te boorens. Al-
hier waren wy ontrent den hoeck van Sancta Helena, op anderhalben graet be-
Zupden de Pool. Alsoo hebben wy gecontinueert den 28. 29. ende 30. tot nae
den middagh dat wy onsen cours Westelijcker stelden. In dese plaetse zijn wy
seer subject gheweest alderley tempeesten / draey-winden / reghen / blixem / ende
ierghelijcke.

Den eersten dagh van Septembz is hadden wy seer boozspoedighen windt / Septem.
alsoo dat wy des nacht / wederomme de hooghten hadden van vier graden.

Den 2. den wint also continueerende / hadden wy de hoogte van 4. graden 30.
minuten / ende zedert den selben dagh / tot op den sebenden toe hebben wy altydts
resocht naer het boozsz Epland de Coques, maer en konden 't selbe niet binden /
upt oozsake van de gestadige tempeesten / regen / donder / ende diergelijcken. Ten Jan de
selben dage heeft Jan de Wit zijn Schipken moeten verlaten / upt oozsake dat het Wi sijn
ghescheurt / ende leck was / dooz de stercke winden / ende Zee-baren / ende soo Schip
haest suicht.

1615. haesten hadden wy de probpanden / ende 't volck niet overgescheept / oft 't selve is gesoncken.

Septem. Van den 7. tot den dertthienden en nam het onweder noch regen / noch bliren niet af / het welcke onder ons allenckens verschepten siechten begon te veroorzaken / ende te meer dooz dien wy in soo langen tijt gheen verbersinghe ghekeghen en hadden.

Den 14. was den eersten dagh dat het tempeest afnam / met een seer schoon / ende stil weder. Hier hadden wy de hooghte van acht graden ende thien minuten.

Op den 15. zijnde klaer / ende helder weder / is by nachte dooz de Piloten bevonden geweest / dat wy recht op de hooghte van thien graden waeren.

Den 16. verhief hem den windt seer met ghestadigen reghen upt den Zuidt-Westen / onsen cours zijnde Noort-West.

Den 17. hadden wy de hooghte van 12. graden ende 30. minuten.

Den 18. des daeghs was het goet ende bequaem weder : maer des nachts is een onweder opgekomen met gestadigen regen / het welcke den windt ten Noorden dede keeren / waer dooz wy onsen cours ten Westen namen.

Den 20. hebben wy in 't gesicht gekregen het Landt Nova Hispania genoemt / het welcke in 't eerste gheheel leegh scheen / doch beset met heubels / ende bergen van wonderbaere hooghte.

Den 21. hadden wy de hooghte van dertien graden ende 30. minuten / ende als doen den wint naer 't Zuiden loopende / stelden wy onse cours weder naer het Noorden / tot op den middagh dat het gheheel stille is gheworden.

Den 22. duerde de selbe stilte noch / sonder dat wy veel boozderden / tot op den abont / dat sulcken stercken storm / ende draey-wint opgekomen is / dat de Schepen dooz malkanderen dzeben / het Jacht stootende tegen des Admirael's Schip / hem bzekende sijnen boegh-spriet / met scheuringhe van beele zeplen / ende andere schade. De selbe wint continueerde noch tot op den 23. des middaghs / hebbende als doen de hooghte van 14. graden ende vijftigh minuten.

Den 24. nam de wint seer af / loopende naer het Oosten / daeromme namen wy onsen cours West ten Noorden.

Den 25. is wederomme 't boorighe onweder opgheresen met sulcke subyte onstumpigheyt / dat het schoober-zepl van den Admirael in stucken scheurden / alsoo dat wy qualijck 't selbe konden behouden. Ten selven tijt is den wint mede omgelopen gheheel tegens ons / waer dooz wy labeerden / dan op d' eene / dan op d' andere zijde / tot op de middernacht dat het geheel stil wiert.

Den 26. is den wint wederom gekeert naer den Oosten / waer dooz wy onsen cours West ten Noorden stelden / zeplende met goeden boozspoet / ende hadden de hooghte van 14. graden ende 42 minuten.

Den 27. is ons d' selbe boozspoet noch by ghebleven / tot op den abont dat het weder heel stil wierde / het welcke den gheheelen nacht / ende den nabolgenden dagh continueerde.

Den 29. den wint zijnde als booren / ginghen wy West ten Noorden aen / sonder dat wy 't boozs Landt opt upt het gesicht verlor. Op den middagh hadden wy de hooghte van 15. graden en 30. minuten. Op den abont naerderden wy hoe langhs hoe meer de wal van 't boozs Landt ; maer den wint naer 't Westen loopende / ginghen wy wederomme met volle zeplen t' zeewaerts in.

Den 30. trachten wy wederom het Landt te gewinnen / maer alsoo wy / naer onsen

onsen wil niet en konden boorderen / gingen wy nochmael t'zeewaerts.

1615.

Octob.

Den eersten dagh van October / hebben wy den geheelen dagh ende nacht gelabeert om 't Lant te gewinnen / alsoo dat wy / met 't aenkomen van den dagh ons seer na-by de wal bonden. Ten selven daghe / zijnde den 2. saghen wy op 't Lant in verschepden plaetsen roock op-gaen / waeromme den Admirael eenen Boordt upt sondt met gewapende mannen / omme na tijdinge te vernemen. Medede is onse Jacht boordt upt gesonden / omme allesints den gront te peplen ende eene bequame anchor-plaetse op te speuren / de welke ten lesten weder komende / ons verklaerde datter nergens geene bequame plaetse en was / noch gene Haven / oft Reede ghebonden te hebben. 't Selve gaf ons enighsints verwonderinge / tot op den abont dat onse Boordt aen-boordt komende / ons te kennen gaf / een seer bequame Baeye dicht aen 't Landt ghebonden te hebben / alwaer men met goede gelegentheydt konde anchoren op 15. ende 16. bademen. Medede verston den wy / dat de gene die in de Boordt waren / van verre met die van 't Landt ghesproocken hadden / ende dat de selve hun beloofd hadden alderley verberfsingen / indien sy maer de selve wouden komen halen : doch alsoo hare ordze daer toe niet en strechte / en hadden sy 't selve niet willen onderstaen. Alsoo den windt ons soo seer teghen was dat wy van dien abont de Reede niet en konden winnen / zijn wy nochmael gedwongen t'zeewaerts te keeren. Dit Lant scheen geheel schoon / ende plaspantigh / beplant zijnde met beelderlepe geboomten / en groentigheden.

Den 3. hadden wy de hooghte van 16. graden ende 20. minuten / ende ten selven daghe deden wy noch alle deboord om de Reede te krijgen / ende te anchoren / maer 't was te vergeefs / ende in 't selve continueerden wy tot den 5. toe. Ten selven dagen sagen wy veel masten vast aen malkanderen gebonden / drijvende in de volle Zee / het welke wy in 't beginsel oordeelden eenigh Schip te zijn / maer wiert ten lesten bekent doord eene Boote / die wy tot dien eynde upt-sonden. Medede is eene andere Boot naer het Landt gesonden / omme de gelegentheydt te besichtigen / of het mogelijk waer krijghs-volck aen 't Landt te setten / ende provisie van verberfsinge te doen / 't welck wy ten hooghten noodigh hadden : maer wy kregen boordt antwoort / dat het niet moghelijk was / doordien de baren tegens den Zee-kant met sulcke onstuygmigheyt hun verhiepen / datse onse Boots lichtelijck in den grondt souden hebben gheslagen. Ten selven daghe hebben wy eben-wel met de geheele Floote het anchor geworpen op veertig bademen / hebbende de hooghte van 16. graden ende 40. minuten.

Den 6. Naer dat den breezen Raet vergadert waren / is besloten dat men dyp Booten aen Landt soude senden / omme eenigh middel van verberfsinge te ondersoeken ; Maer de selve ontrent het Lant komende / bonden gelijck geseyt is / de onstuygmigheyt der Zee soodanig te zijn / dat het onmoghelijk was te aborderen. Sy sagen aen 't Landt eenige menschen staen / de welke haer wenschten / datse by hun souden komen / maer 't selve was hun niet doenelijck / mede sagen sy verschepden troupen Beesten in de weyde aldaer loopende.

Den 8. zijn wederomme dyp Boots upt-gesonden / omme alsnach eenighe advantage te soeken / maer deden verloren arbeidt / soo wel als de andere ; als alleenlijck dat eenige Matroosen hun ontkleedende / in de Zee sprongen / ende tot aen 't Landt swommen / alwaer sy eenige Millioenen / Rieden / ende Hertten sagen / seer wilt zijnde / de welke / soo haest sy ons volck sagen / met groote snelligheyt deur liepen.

1615.

Octob.

De Stad
Aqua-
polque/
daer de
gehangen
Span-
jaerts
gerant-
soneert
worden.

Den 9. zijn wy wederom voort ghebaren / altyt lanchs de wal henen zep-
lende. 't Selbe deden wy oock op den thienden tot des avondts toe / dat wy ten
ancker quamen by eenen hoeck van 't Lant / achter den welken gelegen was de
Stadt Aquapolque, hebbende eene schoone ende wel gelegene Haven.

Den 11. maechten wy zepl / aenwendende allen middel om de Haven te ghe-
winnen / in de welke wy / om de groote stilte / niet en quamen dan naer den mid-
dagh / ende wierpen met alle onse Schepen het ancker dicht by het Kasteel van 't
welcke ontrent tien Canon-schoten naer ons gedaen wierden / sonder eenigsing
ons te beschadighen / omme 't welck te beletten / heeft den Admirael een Boot
voort uyt ghesonden / met eene witte blagge in teeken van vrede / het welcke de
Spangiaerts merckende / quamen onse Boot te ghemoet / ons aanbiedende niet al-
leenlyck alle vrientschap / maer beloofden ons oock te geven alle wat sy konden
tot onse hulp ende assistentie. In conformiteyt van 't welcke / zijn ter selver in-
stantie aen onses Admirael's voort ghekomen twee Spangiaerden, te weten Pedro
Alveres Sergiant Majoor / ende Francisco Menendus Vendeuch / wel ge-experi-
menteert zijnde in de Nederlandtsche tale / als beele jaren aldaer verkeert / ende
gedient hebbende. Dese gaven aen onsen Admirael iteratijve beloften van hulp /
ende assistentie / ende zijn nae eenige congratulatie weder in de Stadt ghekeert.
Des nachts hebben wy alle onse Schepen voort getrocken / ende soo dicht on-
der 't Kasteel ghelept / dat wy beschepdelijck hun gheschut / ende alle ghelegent-
heyt sien konden.

Den 12. hadden wy opinie dat de Spangiaerts iets quaets met ons in den sin
hadden / daeromme ledden wy onse Schepen ober zijde tegens 't Kasteel / gereet
makende het geschut / ende alles wat daer toe behoort ; maer also wy eene Boot
uyt hadden ghesonden omme naer seckere tijdinge te vernemen / zijn de voortge-
noemde personen wederomme aen voort gekomen / presenteerende hun selven
in pant / ende ostagie te stellen voort te volbrēngchen van 't gheene sy ons gheloofst
hadden / ende naer beele hareffen is gheaccordeert gheweest / dat alle onse ghe-
vanghens los ghelaten / ende in hare handen ghestelt souden worden / ende dat
sy ons voort de selve sonden leveren dertigh Ossen / vijftigh Schapen / met eene
quantiteyt van Hoenderen / Kool / Orangie-Appelen / Citroenen / ende dierge-
lijcke. Soo haest dit contract ghemaecht was / zijn binnen ons voort ons ho-
men besoecken beele andere Capiteynen / ende Caballeros / ende onder anderen
den Capiteyn Castilio, de welke meer als twintigh jaren in 't Nederlandt ghe-
dient hadde / alle de welke ons groote vrientschap ende courtoisie bewesen. Ten
selven dage hebben wy beele mannen aen Lant gesonden / om provisie te doen ha-
len so van versc water / als hout voort de heucken / ende diergelijcken.

Den 13. hebben wy wederomme de voorighe provisie ghedaen / ende op den
avont hebben de Spangiaerts eene roep-schuyt aen ons gesonden / doende beloven
dat sy des anderen daegs ons de beloofde beesten / ende vrichten souden senden.

Den 14. hebben die van de Stadt (naer verscheyden Canon-schoten / ons ter
eeren ghedaen) ons de beloofde Ossen / Schapen / ende vrichten ghebracht / het
welcke onder de onse een ongelooftliche blijdschap / en verberfsinge veroorzaekte.

Den 15. is in onses Admirael's Schip ghekomen Don Melchior Harnando,
kousijn van den Wicero van Nova Hispania, last hebbende om te sien eene vloote
de welke machtigh was omme soo eene Koninklijke Armade / als die van
Don Rodrigo te overwinnen / de welke by onsen Admirael wel ontfangen / en-
de getracteert wierden / doende alle ons krieghs-volck in de wapenen / ende
in

1615

Octob.

in ordze stellen/ omme hem de selvige te vertoonen. Daer-en-tuffchen is onses Admirael's Sone/ met den Pifcael mede aen 't Landt gegaen/ de welcke by den Gouverneur seer eerlijck ontfangen/ ende getracteert wierden. Op den avondt zijn van elck Schip d' Canon-schooten ghedaen/ behalven eenighe Chargien van Musquetten. Des anderen daeghs zijn alle onse gevangene Spangiaerts los gelaten/ waer booz die van de Stadt ons seer bedanchten/ met belofte van ghe-lijcken te doen/ by aldien yemandt van de onse quame in hunne handen te val-len. Geduerende dit stil leggen deden wy alle neerstigheyt om onse provisie van water/ hout/ ende dierghelijcken in te krijgen. Dese berberffinghe was ons oock ten hooghsten noodigh/ dooz dien de siechte daghelijcks seer toe-nam/ en-de booznamentlijck in het Schip de Sonne, daer ober de tseftigh siecken in wa-ren/ waeromme wy oock geresolbeert hadden/ indien de Spangiaerts ons met vriendtschap de berberffinghe niet hadden laten volgen/ 't selve by middel van Wapenen te bekomen/ het welcke eben-wel ons swaer genoegh soude hebben gheballen/ dooz dien sy in 't Casteel seventien Metale stucken hadden/ behalven beele Musquetten/ veel andere Wapenen/ ende amonitien/ zijnde expref-selijck om onsen 't wille aldaer ghesonden/ dooz dien sy wel meer als acht maenden van onse komste verwitticht waeren gheweest. Den Gouverneur van dese Stadt ghenaemt Don Gregorio de Porreo, hadde onder zijn ghe-biedt/ tot bewaeringhe van het Casteel vier hondert mannen/ behalven beele Edel-luyden/ ende voloutueren/ daer sy te boorens niet meer als veertich mannen/ ende d'z stucken gheschuts plach te hebben. Dese Stadt Aquapolco en is niet overbloedich in lijf-tochte/ alsoo sy alles seer diep in 't Lant moeten haelen/ ende mede dooz oorzaecke dat alle de Schepen van Manilles hier hunne ladinge ende provisie nemen; Waeromme wy verwondert waren sulcke vriend-schap ende courtoysie van de Spangiaerts te ontfangen/ tegens hunne gewoon-lijck kostupme/ ende maniere: Want al hoe-wel wy met kracht van Wapenen tegens hun aengegaen/ ende al schoon overwonnen hadden/ 't selve en soude ons niet geprofitteert hebben/ ende en souden geen beesten konnen hebben ghekrege/ dooz dien sy den middel hadden de Stadt/ ende alles te verlaten/ ende hun met 't geene sy wilden/ in de Boschen/ ende Wildernissen te salveeren.

Den 17. begonden wy gereetschap tot onse reyse te maecken.

Den 18. zijn wy met boozspoedighen windt 't Zeewaerts in gezept/ tot den about dat het seer stille is geworzen/ de selve stille geduerende tot op den 20. en-de 21. toe.

Van den 21. tot den 25. labeerden wy ober ende weder/ sonder beele te boz-deren/ upt oorzake van de nochduerende stilligheyt/ tot op den avondt dat wy booz ons upt een Schip sagen/ 't welck wy verhoopten dien nacht wel in te ha-len. Des anderen daeghs sagen wy dat 't selve Schip geanckert lagh dicht on-der 't Lant/ waer na by den Admirael vier wel gemonteerde Booten gesonden zijn/ omme 't selve te nemen. Maer soo haest die van het Schip de onse sagheit aen-komen/ hieulwen sy de Masten/ ende Sprietten af/ ende de selve 't samen bin-dende/ swommen daer mede twaelf personen aen Landt/ ende salveerden haer. In 't Schip waren noch gebleven elf personen/ ende onder de selve twee Mun-nicken/ ende eenen Pplood/ dewelcke hun niet en hadden verben op de boorz Masten vertrouwen: In 't aen-komen van onse Booten schooten sy eenighe Musquet-schooten; maer daerom en lieten de onse niet de selve aen te tasten/ te nemen/ ende met Schip met al in onse Bloote te brenghen. Dit Schip was alleen

1615. alleenlijck gelaeden met eenige meubelen van kleine importantien / ende met eenige lijf-tochte / 't welke onder onse Schepen verdept wiert. Het hadde upt Octob. geweest om Peerlen te visschen / doch en hadde niet ghevangen / was wel ge-equippeert / met vier metale / ende twee steen-stuckens / eenighe haecken / ende andere Wapenen / ende Amunitien / alsoo dat het scheen veel eer ten oorlooge / als op de visscherij upt gemaect te zijn. Hier hadden wy de hooghte van 18. graden / ende tusschen de thien ende twaelf Minuten.

Den 27. is op 't selbe Schip gestelt Jan Hendricksz. Stierman van de Maen, met twee-en-twintich mannen / soo Soldaten / als Matroosen / om 't selve te bewaeren ende de Bloote te volgen.

Novem. Den eersten dach van November / isser een soet ende geheel stil weder op gere-sen / geduerende tot den thien den toe. Ten selven dage tegens den abont hebben wy 't anchor geworpen recht boor eene Haven Selagues genaemt / leggende op negentien graden. Onse gebangens verklaerden ons dat al hier eene Riviere was vol van alderley versche visschen / behalven veel Citroenen / ende andere vruchten / ende dat twee mijlen van daer eene weyde was / daer de Beesten hun weyden / omme 't welke te vernemen / zijn twee Boots met gewapende mannen aen 't Landt ghesonden / de welke aen 't Landt komende de boorss Riviere / ende vrucht-boomen vonden / maer sagen oock aen den oever de boet-stappen van veel mannen / die schoenen aen hadden / daeromme en dorsten zy niet verder gaen / maer quamen 't Scheep. Dit dede ons presumeren / upt oor-saecke van de schoenen / dat het de Spangiaerts van Aquapolco moesten wesen / om dat onse gebangens ons verseeckerden / dat hier ontrent in als maer twee / of d'z Spangiaerden en woonden / ende dat het Landt bewoont was van de Indianen.

Om dese oor-saecke heeft den Admiraal door eene Boot / een van onse geban-gen aen Landt gesonden met eenen brief / door den welchen hy begeerde alleen-lijck met vrientschap eenich bee / ende vruchten / tot verbersinghe van zijn volck te hebben / maer alsoo daer niemant en was / is den brief aen Landt aen den tack van eenen Boom gehangen.

De onse
sien te-
ghen de
Span-
giaerden.

Den 11. zijn wy aen Landt gebaren met twee hondert Soldaten / settende boor op onse Booten eenighe witte blaggen / tot teeken van vrede; maer de Spangiaerden ter contrarie / op den oever staende / slingherden een blauw Vaen-del / ende thoonden door teekenen / datter niet boor ons en was / als den oorlogh. Soo haest wy aen 't Landt gekomen waren / is eenen grooten hoop Spangiaerts, in 't bosch verborogen zijnde / upt ghesprongen / vallende met groot gheschreeuw seer subptelijck op de onse / de welke ter eerster instantie verschrickt waren / ende sonder de tegenwoordigheyt van eenige onse Officieren / soudent den vlucht genomen hebben : maer daer nae eene couragie genomen hebbende / chargeerden sy lustich op den vpant / alsoo dat sy kortz daer naer hen op den vlucht stelden / sonder dat de onse wyder verbolch deden / door breefe van andere Embuscade / maer zijn weder in de Boote gekeert / te meer alsoo het polver aen eenighe be-gonde te mancqueren. In dese rescontre bleven van den vpant op de plaetse doot een Capiteyn / benebens vele andere Spangiaerden, sonder noch de ghe-queste / ende van de onse waren maer twee dooden / ende ses / ofte seven gequetsten.

Den 15. den wint ons dienende / hebben wy anchor gelicht / ende zijn gezept na de Haven Natividaet genaemt / die maer d'z mijlen van daer lach / en wy maecten staet om aldaer provisie te doen van versche water / ende vruchten / sonder eenich perijckel. Also den wint seer stilden / zijn wy eerst des anderen daeghs in de selve Haven

Haben gekomen / al waer wy tegens den abont ten anchor quamen op 20. baden / ende onse Jacht ginck liggen maer eenen steen-werp banden mont van eene versche Rebiere / alsoo dat wy onder haere bescherminge genoegh onse provisie van water konden inhaelen.

Den 17. is den Admirael met veel Soldaten / ende Marroosen aen Landt ghegaen / omme hem te meer te verseecken / ende toeficht te nemen op des vyants aenbal / ende alsoo hy de plaetse ober al by vont / heeft hy de Booten wederomme ghesonden omme alle de ledige tonnen te halen / de welcke ter selver tijt met waeter ghebult wierden. Ten selven daghe heeft den Admirael aen Landt ghesonden den joncksten van onse Munnicken / naer eenighe hupskens van de Indianen, omme door vrientdschap van haer eenige verberfinge te bekomen. De boorsz Munnick bleef by de Indianen, tot des anderen daegs toe / zijnde den 18. ende alsoen is hy naer den middagh wederomme gekomen met twee Paerden / geladen zijnde met Hoenderen / ende verschepten vruchten / met belofte ons des anderen daeghs noch mael soo veel te brengen / 't welcke hy oock getrouwelijck volbrachte. Hy adverteerde ons mede / dat alsoen hier ontrent niet eenen Spangiaerten was / maer den trouw / die ons te vooren aengeraist hadden / daer deur gepasseert was om ons te soecken. Beduerende 't ober ende weder gaen van onsen Munnick / deden wy naer wenschen alle provisie op / soo van water / hout / ende ander nootwendigheden / alsoo dat wy begosten gereetschap te maeken tot ons vertreck.

Den 20. des nachts / hebben wy zepl ghemaecht ende zijn upt de Haeben in volle Zee ghezept / nemende onsen voortganck tot den 24. toe / met eenen tamelijcken goeden wint. Ten selven dage ; zijnde niet wijt van de Cape Corentien, hadden wy de hoochte van 20. graden.

Den 25. is den breezen Raet vergadert / by den welcken finalijck besloten is onsen cours te nemen / naer de Baep van St. Lucas.

Den 26. hadden wy de hoochte van 20. graden ende 26 Minuten. Ende alsoo die van den Raet oordeelden / dat wy te veel versupmden in 't verwachten van eenighe Schepen / oft Abbijsen upt de Manilles, is geresolveert te zeplen recht naer de Ladrones Eylanden / roepende Godt aen / dat hy ons hier toe sijne hulpe wilde verleen.

Den 2. van December stelden wy onsen cours W. Zuyt-West aen / met goeden voortganck. Decem.

Den 3. sagen wy twee Eylanden het welcke de stier-lieden dede verwonderen / seer breemt bindende datter Eylanden waeren soo berr' van Landt in de volle Zee ghelegghen.

Den 4. in 't aenkomen van den dagh saegen wy van verre eene klippe / d'welcke wy in 't eerste meynden een Schip te zijn / tot contentement van ons allen / meynde dat ons alsoen bejegende 't gene wy soo langen tijt verwacht hadden / te weten een Schip upt de Manilles, maer naerder daer by komende / bevonden dat wy bedrogghen waeren. Deser rotse / oft klippe / was gelegen op de hoogte van 19. graden / ende meer als vijf-en-vijftich mijlen in Zee van het baste Landt / sonder eenich ander Landt daer by te hebben.

Den 6. des middachs hadden wy de hoochte van 18. graden / ende 20. minuten. Ten selven dage is ons een ander Eylandt verschenen / hebbende bijheubellens / van de welcke elck een Eylandeken apart scheen te zijn.

Van den 6. tot den eersten dagh van Januarij 1616. gingen wy met boorszpoedit- Januarij

1616.

Januarij

gen wint altyt West Zuyd-West aen. Daer-en-tusschen isser aen den Admirael klacht gedaen dat de Officiers op het breezt Schip hunnen wijn overdadelijck verdaen/ende simpele Matroosen in plaetse vandien/maer water gegeven hadden; van 't welke den Raedt naerder inforziatie hebbende doen nemen / is 't selve waerachtich bevonden / want sy verdaen hadden twee derdendeelen van hun Capitael / dooz ghebzacht hebbende in ses-en-dertich dagen soo veel / daer sy / nae de gestelde Orde / vier maenden mede hadden moeten toe komen. Niet tegen staende den boozspoet / ende goeden boozt ganch die wy in onse reyse hadden / soo is evenwel de sieckte op onse Vloote seer vermeerderd / alsoo dat beele begonden te sterben / ende onder anderen / den Opper-Constapel vanden Admirael / genaemt Jan Otten d'Essen, Thomas Iansz. Proboost / Joris Iansz van Medenblich onder-stierman / ende beele andere / vande welke wy hier gheen mentie sullen maechen.

Den 23. tegens den abont hebben wy het Lant Ladrones in't gesicht gekregen / waer dooz / wy eensamentlijck Godt alinachtich danckten. Dit Landt was seer leech / ende effen / daeromme / alsoo den nacht aen quam / breefende naerder 't Lant te zijn / als wy wel meynden / hebben alle de zeplen gestreecken / drijbende geheelen nacht / sonder eenigen boozt ganch.

Den 24. 's morghens bonden wy ons dicht by het Lant / 't welck de Indianen van 't Lant siende / quamen met hunne schuythien roepende rontomme ons Vloote / sonder gheheel nae by ons te komen. Daeromme den breezen Raet vergaderende / hebben goet gebonden met de geheele Vloot 't Lant te kiesien / welke datelijck geschiede / ende soo haest wy aen Lant waren / handelden / ende trafiqueerden wy met de Indianen in alle bzientchap.

Den 25. op den middach heeft onsen Opper-Koopman vande Morgen-sterre Sybrant Cornelissen, aende tafel sittende / wel ghesont zijnde / seer subijtelijck een swojmelinge gekregen / alsoo dat hy stracks daer af gestorven is / tot groote verwonderinge van alle die daer by waren.

't Selve by onsen Admirael verstaen zijnde / heeft hy den breezen Raet doen vergaderen / by den welcken geordineert is / des abonts anchor te lichten / ende ons van Lant af te houden / tot des anderen daechs toe / het welke alsoo geschiede. Daer-en-tusschen en deden de Indianen niet als gaen / ende komen / ons brenghende alderley bzuchten / ende kuyden / dooz de welke onse siecken seer gelaest / ende verquicht wierden.

Den 26. handelden wy den geheelen dach met de Indianen, waer dooz wy goede provisie deden van beel schoone bzuchten ende andere verberffinge. Ten selven dage hebben wy den Koopman begraven / schietende beele schooten van grof geschut ende Musquetten / het welke de Indianen vertsaeghde (niet tegenstaende sy te hoorens veradverteert waren geweest / dooz wat oozsake dat het geschieden soude) dat sy met hunne schuythien van malikanderen verstopden / d'een hier / d'ander daer / ende niet weder en dozsten komen: Daeromme hebben wy ten selven dage zept gehijst / nemende onsen cours recht na de Manilles, Maer alsoo het den geheelen nacht seer stil was / en deden wy niet veel boozdeel / also dat wy des anderen daeghs noch niet berre van 't Lant en waeren / het welke de Indianen siende / zijn sy met groote menichte met hunne schuythien wederom gekomen / ons volghende tot seer diep in Zee / mede brenghende alderley soozten van bzuchten / ende andere noodigheden / tot dat den wint begon op te stecken / alsoo dat het hun niet mogelijck was langer te volgen.

Op

Op dien dagh is gestorven/ ende in de Zee geworpen Dirck Voet Waendzager op 1616.
het Aacht/ geboren tot Herderwijck. Den geheelen volgenden nacht gingen wy
met volle zeplen/ also dat wy des anderen daegs het Lant upt 't gesicht verloren. Januarij.

Dese Eylanden de Ladrones zijn eerst gebonden gheweest in 't jaer 1519. dooz
Ferdinandes Magellanes, die de selve de Velos noemde / om de groote menighe
schuythens die men daer siet met hunne zeplen / seer subtyllyck gemaectt zijnde.
Dese Indianen en hebben heurs gelijcken in 't geheele Lant niet in de konste van
swemmen/ want sy hun in de Zee begeben/ gaende tot op den gront toe/ het welc
ke wy tot verscheyden malen gesien hebben / in de Zee werpende eenige stucken
Wser / dewelcke sy upt den gront weder op haelden / ende boven brachten. Sy
zijn mede seer genegen tot dieberpe/ het welcke den voornoemden Magellanes wel
besocht heeft / ende hieromme is hun den naem ghegeven van Ladrones. Zyn
seer robust/ soo Mannen/ als Vrouwen/ nochtans seer dispoost/ ende in alle din
ghen subtyl / sy gaen gheheel naecht / uptghenomen / dat eenighe hoeden dra
ghen van strop ghemaectt / ende dat de Vrouwen hunne partpen bedecken met
eenighe bladinge. Dese Eylanden zijn mede seer abundant van hoenderen / ende
andere gebogelte/ ende principelijck vol van visscherpen. Mengaende hunne wet
ten ende Religie/ daer af en konden wy niets vernemen/ maer alleenlijck merck
ten wy dat sy Af-goden-dienaers waren/ ende de Beelden aenbaden.

Den 31. anderhalf ure vooz den dage/ is Job Willemsz Prooboost Generael o
ber 't Krijghsvolck/ sieck te bedde leggende heymelijck op-gestaen/ gaende bene
den naer een van de Doorten/ hem gelatende/ als oft hy zijn geboegh wilde doen;
maer eer het yemant konde mercken/ so lagh hy in de Zee / ende was versopen/
sonder dat wy wisten/ oft het niet willens/ oft dooz ongeluck geschiet was.

Enige achter eenbolgende dagen zeplden wy met tamelijcken boozspoet/ tot Februar.
op den neghenden Februarij in 't Kriecken van den daghe/ dat de Cape de Spirito
Sancto verschenen is / dewelcke boozby zeplende / hadden wy den selven dagh
noch sulcken boozspoet/ dat wy des abonts ten ancker quamen in den mont van
de Cape des Manilles op de hooghte van 13 graden 15 minuten/ siende aldaer/
naer onse gissinge het Eylant de Capul.

Den 10. zijn wy te Lande gegaen/ doende alle teecken en van vrede/ ende met
de Indianen spraeck houdende/ seyden sy ons/ dat het Eylant van Capul noch veer
der vooz upt was gelegen / ons 't selve thoonende met eenige teecken en. Wy be
geerden van haer eenighe victualien om ons te verberschen / maer 't selve wert
ons gheweygert / dooz dien seyden sy/ dat sy wel wisten dat wy tot geen en ande
ren eynde daer en quamen / als om de Spangiaerts, hunne bontgenooten te be
rechtsen. Ende niet teghenstaende veel / ende vrientlijck bidden dat wy deden/
soo en wouden sy daer noyt toe verstaen; des dede alsoo den Admirael / ende
den Raedt niet goet en vonden middel van gewelt te gebuycken / soo zijn alle de
Booten wederomme aen boozt geroepen.

Den 11. booz daegh hebben wy ancker gelicht / zeplende naer het Eylant Ca
pul, daer wy op den middagh by quamen/ werpende het ancker in een seer begua
me Haven/ by eenige huyzen/ staende aen den kint van 't water. So haest en wa
ren wy niet aen 't Lant/ oft de Indianen traficqueerden/ en handelden met ons/ al
hoe-wel sy wel wisten / dat ons voornemen was den Spangiaert alle vyantschap/
ende af-breuck aen te doen. Sy brachten ons ten eersten hoenderen/ verckens/ en
diergelijcke/ niet belofte des anderen daegs van gelijcken te doen / het welcke sy
ooch deden / maer alles niet mangelinghe van eenighe klepne snijpsteringhe.

1616. In 't selve continueerden wy tot op den negentienden / als doen lichten wy anchor / stellende onsen cours Noort West ten Noorden / zeplende recht in de Strate de Manilles, ende deden alsoo ons beste / met hulp van twee Indianen, de welke ons boortstier-lieden dienden / dat wy in korten tijdt de Haven / en de Cape van Manilles kregen.

De
Straet
Manil-
les.

Geduerende den tijt dat wy doort dese engte voeren / gingen wy alle dage aen 't Lant / om Noten ende andere vruchten te plucken / de welke seer goet / ende ghesont boort onse siecken waren / daeromme deden wy oock groote provisie van de selve. De Inwoonders alhier waren lieden van ghenoeghsamen discretie / zijnde gekleet met langhe rocken / gemaect op de maniere van een hemdt : Sy dragen groot respect aen de geestelijke personen / het welke wy merkten aen een van onse Munnicken / den welken / soo haest sy hem saghen / sy de handen quamen kussen / hun teghens den selven seer ootmoedigh / ende needzigh vertoonende. Hunne Vrouwen en verscheenen boort ons niet / maer verberghden haer in de Bosschen / ende andersints.

Den 19. op den avont zijn wy ten anchor gekomen / dicht by het groote Eyland Lucon genaemt / in 't welke de Stad Manilles gelegen is. Hier sagen wy een huys / seer subtyllyck boven op eenighe Boomen gheboort / het welke van verre scheen eenigh Edelmans / oft Heeren huys te wesen. Den selven avont is den breedten Raet vergadert omme te raet-slaen / wat men in dese ghelegentheyt best soude mogen doen.

Den 26. met het krieken van den dag / den Raet wederom vergadert geweest hebbende / zijn 4 Boorts in goede equipage afgesonden / om de gelegentheyt van 't boortshuys te besichtigen / de welke weder komen / verklaerden dat het een out / ende verballen gheboort was / ende dat sy daer ontrent geen levendighe creature gebonden en hadden. Ons boortnemen was eenigh Spangiaert ghehangen te krijgen / omme doort den selven te vernemen van 't gene wy in Capul verstaen hadden / te weten / dat eene Spaensche Armade als over lange in de Manilles na onse komste verwacht hadde / waer van wy tot noch toe gene gewisse tijdinge hadden konden krijgen. Ten selven dage voeren wy / zeplende lant de wal henen ; passerende eenen Berg van ongelooftelijke hoogte / de welke altyt was brandende / genaemt Albaca, vol van solpher / ende diergelijke dinghen zijnde / tot op den avont dat wy ten anchor quamen op 25. bademen / dicht by eenen hoeck van 't Landt / daer de inwoonders een bier hadden ghestoocht / omme de Rabueren van onse komste te verwittighen.

Den 21. gingen wy weder 't zepl / borderende altyt in de Strate. In 't selve continueerden wy tot op den 24. toe / gaende nacht / ende dach met tamelijken boortspoet / tot op den avont toe / ende alsoen saghen wy den mont / oft uytganch van de Strate / schijnende seer enge / ende nauw te wesen / ende om 't aenkomen van den nacht wierpen wy aldaer 't anchor upt.

Den 25. zijn dry Boorts boort upt gesonden / om de passagie doort den mont te binden / de welke seer haest teeken deden / waer op wy met de ghesheele vloote volghden / ende met hulpe van de stroom quamen wy deur / ende alsoo weder in bolle Zee ; sonder eenighsints den geheelen volgenden nachte zepl te strycken.

Den 26. deden wy den geheelen dagh ons best om de Haven van de Manilles te bezeplen / maer also het stille / ende den wint ons tegen was / so en konden wy niet uptrichten. Wy saghen aen Lant op verscherpden plaetsen byeren / ende andere lichten / waer doort wy wel dachten dat onse komste over al gheopenbaert was / waer

waer van wy ons te meer verseeckerden / dooz dien ons in 't passeeren van de Straet / ende noch daer nae / altijd een kleyn schuytken ghevolght hadde / zeplende met sulcke snelligheyt af / ende aen / dat het ons onmoghelijk was 't selve te achterhalen / welck schuytken ons bespiede / ende de tijdinghe bracht aen allen kanten.

1616.

Februa.

Van den 27. tot den achtentwintigsten / arbeypden wy altyts met ober en weder te laberen om de Haven des Manilles te winnen / maer wy bozderden seer wepnigh / ende wierpen ten lesten 't anchor omtrent een mijl van de Haven op 40. bademen / dicht by eenen hoeck de welcke tot aen de Haven strechte. Hier en bleven wy niet langer leggen als tot middernacht / want als doen wiert by den Admirael een schoot gedaen / tot teecken van wederom zepl te maken / 't welck geschiedde / ende labeerden den gantschen nacht / sonder pets te bozderen / vangelijcken den anderen dag / maer en quamen ebenwel niet binnen / ende des abonts ankerden wy booz den inganch van de Haven / booz het Eplandt Maribera genaemt / hebbende 2. seer hoogh verhevene klippen / achter de welcke de Stadt van Manilles gelegen is. Op dit Eplandt Maribela hout men ghemeenlyck des nachts wacht / ende aldaer houden hun de Piloten / verwachende de Schepen van China, omme d' selve tot booz de Stadt van Manilles te brengen / dooz dien dat den inganch op sommighe plaetsen seer periculeus is / waer van wy adbertentie kregen dooz onsen Spaenschen Pploot.

Den eersten dagh van Meert's morgens boegh hebben wy twee zeplen ghesien / loopende van 't eene Landt tot het andere / na de welcke dyp wel ghemande Booten gesonden zijn / met last om hun best te doen / om eenigh gebangen te bekomen / upt den welcken wy tijdinge mochten krijghen; maer de selve Booten verloren arbeyp doende dooz den snellen voortganck van de boozs Schepen / zijn tegens den abont wederom in de Vloote ghelkomen.

Meert.

Den 2. naer dat den Admirael / alle Stier-lieden / Schippers / ende andere Officiers by malkanderen hadde geroepen / isser geresolbeert geworden / dat soo haest wy met laberen eenigh profijt souden konnen doen / dat wy anchor souden lichten / ende ons best doen om in de Haven te komen.

Den 3. 's morgens hebben wy anchor gelicht / ende nae dat wy den gheheelen dagh gelabeert hadden / waren wy des abonts noch wepnigh gebozderd / also dat wy wederom ankerden dicht by een kleyn Eplandeken / streckende aen het vaste Landt. Achter 't selve Eplandt sagen wy vier Champans / na de welcke terstont vier Booten gesonden zijnde / de welcke alsulcke neerstigheyt deden / dat sy met de selve quamen roepen tot in onse Vloote toe / ende dat sonder eenighe restensie / dooz dien de gene die in de boozs Champans waren / merckende d' aenkomste van de onse / hadden den blucht genomen / mede nemende alle den last van de dyp / maer het vierde zijnde het grootste / was gheladen met rijst / olve / hoende / een / fruyt / ende andere lijstochte / 't welcke seer dienstelijck was onder de Vloote booz de krankhen / nae dien het gebzeck dagelijcks seer toenam.

Des anderen daeghs op den 4. zijn alle de Kooplieden op des Admirael's Schip ghelkomen / by de welcke de beroverde goederen met ghelijcke portie verdeelt wierden. Ende also wy boven allen noodigh achteden eenigh lebendigh mensche te bekomen / omme van den selven seckere tijdinghe te hebben / soo van het Landt / als andere circumstantien; so zijn wederomme vier Booten met beel ghewapent volck aen 't Landt gesonden / de welcke aen 't Landt eene Champan bonden / alleen gheladen met kalck / sonder eenigh volck; maer van verre

sagen

1616. fagen sy groote quantiteyt van menschen / de welcke geene spraecke met hun wilden houden / ende zijn alsoo op den abondt weder aen boort gekomen. In't Meert. onder-gaen van de Sonne fagen wy onder 't Landt eene Champan / met op-ge-togen zeplen / na de welcke in alderhaest twee wel geequipeerde Booten ghesonden wierden / de welcke de selve in den nacht achterhaelt / ende ghenomen hebben: maer alsoo den wint seer onstuyvig was / ende dat de Champan maer geladen was met hout / nut zijnde om te timmeren / hebben sy de selve op anchor laten leggen / mede voerende ses Chinesen, die sy gebangen hadden; Waeromme den breedten Raedt vergadert is / omme d' selve t'onderbragen van 't geene daer sy wetenschap af mochten hebben.

Ter eerster instantie ontdeckten sy ons / dat ontrent dese quartieren / noch andere Champans waren / geladen zijnde met alderley lijstochte / ende mede eenige koopmanschappen / daeromme zijn alsnoch twee Booten upt-gesonden / met last omme alle neerstighejdt aen te wenden / ende de selve Champans te soecken.

Den 5. s middags fagen wy upt de Zee recht na ons toe komen twee zeplen / naer de welcke gesonden wierd onsen Jager, nebens 't ander Scheepken ('t welck wy de Peerl noemden) om de selve te nemen. Des nachts hebben 't onse twee Booten aengerantst / ende genomen twee Champans / de welcke gheboert wierden door eenighe Chinesen, ende een Spangiaert, last hebbende om de collecten te doen van de tributen / die d' omleggende plaetsen jaerlijcx aen de Stadt van Manilles geben. De selve Champans waren gheladen met rijst / hoenderen / andere victualien / ende eenige koopmanschap.

Den 6. zijn het Jacht ende de Peerle wederom ghekomen / mede voerende dyp Champans / twee van de selve geladen zijnde met Hertten-huyden / touback / hoenderen / ende andere koopmanschappen van klepnder importantie / van de welcke eene generale verdeplinge geschiet is. Door die in dese Champans waren / verston den wy particulierlijck van 't ghene daer was van de Spaensche Armade toegerust in de Manilles; dat de selve onder 't commandement van Don Jan de Silves ghezept was naer de Molucques, omme tegens d' onse den oorlogh te voeren / ende dat met thien Gallioenen van wonderbare groote / twee Jachten / vier Galleyen / met twee dupsent Spangiaerts, behalven de Indianen, Chinesen, ende Japanesen, mede in grooten getale zijnde; Godt gebe dat hun boornemen sonder effect / ende tot niet mach gebracht werden.

Den 7. heeft onsen Admirael eene Champan met dyp Chinesen gesonden in de Stadt Manilles, met brieven aen de boornaemste Raden aldaer / presenterende eenige gebangens soo van Spangiaerden, als Chinesen ende Japanesen te wisselen / tegens de gebangenen die sy aldaer van ons Lant mochten hebben.

Den 8. is onse Jacht met eenige Booten naer 't Lant gebaren / omme te halen vier Champans / die by de onse te booren verobert waren / maer waren aldaer aen anchor gebleven door het onstuyvig weder. Des anderen daeghs zijnde den 9. is het Jacht met de Booten wederomme gekomen / mede brenghende de boortge-sepde vier Champans / geladen zijnde met nooten / ende andere vruchten / ende daer-en-boven met twee Offen / ende een Hert / 't welck sy met een roer geschooten hadden. Ten selven dage is den grooten Raedt vergadert / ende resolutie genomen / dat wy des anderen daeghs / by aldien de Chinesen niet weder en quamen / zepl soudent maken / ende de onse in de Molucques te hulpe gaen.

Den Admirael verstaen hebbende / dat Don Jan de Silves eerst op den vierden Februarj sijne reyse van hier aengenomen hadde naer de Molucques, met sulcke toe-

gerustinge/ als hier booren verhaelt is/ heeft/ met boozgaende rijpe deliberatie van den gantschen Raet/ inne siende dat den Moisson hier eerst veranderde in de Maent van April/ boozgenomen geen en tijt te verliezen/ het welcke ons andersints een half jaer soude verachttert hebben.

Het is wel waer dat ontrent half April de Joncken van China hier hunne passagie nemen/ van de welcke wy grooten buyt/ ende profijt hadden mogen halen; naer het is booz het gemeene beste geraetsamer gebonden/ niet langer te vertoeven/ maer met den eersten onsen cours naer Ternata te stellen/ tot hulp/ ende secours van de onse aldaer/ volgens den inhoudt van onse commissie. Tot het selbe animeerden ons te meer de consideratie die wy hadden/ dat onse Bloote noch in ses Schepen was bestaende/ geequipeert met goede gesonde Soldaten/ onder dat ons pets ontbrack aen onse amunitie. Ende het booznemen van Don an de Silves, gelijk wy verstaen hadden/ was/ onne hem van dese reyse met een te soo machtige Bloote (tot toerustinge van de welcke/ hy ober de dyp Jaren teemploeeert hadde) meester te maken van de gheheele Molucques; het welcke verhoopte (met d' hulpe van den Almogenden) hem wel te beletten/ ende onse zienden alle hulp ende bystant te bewijzen.

Den 10. alsoo wy geene tijdinge van de Chinesen en kregen/ hebben wy ander gelicht/ ende zyn t' zepl ghegaen/ nemende onsen cours recht na de Molucques. Ten selven dage zyn/ booz last van den Admirael los ghelaten/ ende met hunne Champans aen Landt ghesonden/ alle onse Chinesen, ende ghebangene apanesen, ende behielden alleenlijck den boozsz Spangiaert, ende een Indiaen, de welcke wy mede boerden naer de Molucques. Oock deden dien dagh wepnigh boozdeel booz de groote stilte/ende tegen den abont ankerden wy na by 't Lant.

Den 11. seer boezgh maechten wy weder zepl/doende met den geheelen boozmiddagh seer wepnigh boozdeel tot des naermiddags/ dat den wint met sulcken opzepl ons boozt-settende/ dat wy des abonts quamen by de Eplanden/ ende aldaer bonden wy ons omringht met soo menigbuldighe Eplanden/ dat wy noch op d' eene noch op d' andere zijde gheenen doorganch en sagen. Hieromme hebben wy den Spaenschen Yploot geroepen/ de welcke/ de plaetse kennende/ af raet dat wy niet meer en souden bozderen/ omme den aenkomenden nacht/ ende alsoo hebben wy leggen laberen dan op d' eene/ ende dan op d' andere zijde.

Op den 12. des middaghs zyn wy met boozspoedigen wint/ door hulpe van den boozsz Yploot ghezepl't door alle de engten/ tot in de ruyme Zee toe. Al-eer op noch te begen in de Zee quamen/ saghen wy nae het Landt toe eenen klepne Barcke/ nae de welcke gesonden wierden dyp Booten met gewapende mannen: Naer die van de Barcke/ siende d' aenkomste van de onse/ settend' naer 't Lant toe/ alles verlatende/ ende hun op de blucht begebende. Dese onse brachten de Barcke tot in onse Bloote/ alwaer de selve ontladen wierdt van rijs/ eenighe ruyten/ende sommige kisten.

Den 13. gingen wy den geheelen dagh ende nacht Zuydt-Zuydt-Oost/ ende intijds Zuyd-Oost ten Zuyden aen/ met tamelijcken goeden wint.

Den 14. lagen wy stille recht booz het Epland van Paney, uyt oorsaecke dat onsen Spaenschen Stierman ons waerschouwde dat hier ontrent veel sanden waren/ de welcke men by nachte/ niet sonder perijckel soude konnen passeeren.

Den 15. zyn wy ghevaren den gheheelen dagh lancks het Landt met goeden oorspoet/ tot op den abont/ dat wy weder eenige zeplen streecken/ omme allerijckel by nachte t' ontblieden.

Den

1616. Den 16. hebben wy wederomme alle zeplen by-geset/gaende met goeden boortganch/onzen cours zijnde ten Zuid-Oosten.

Meert.

Alsoo continueerden wy tot den 18. toe/ 's morgens heel vroegh/ dat wy ons bonden boort het Eplandt Mendanao, ende alsdoen zeplden wy langhs henen het Lant/ tot op den avondt/also eenige berklaerden dat hier ontrent eenighe blinde filippen waren/ende daeromme hebben wy 't wederomme 't zeewaert inne geset.

Des anderen daegs den 19. zeplden wy wederom naer het Landt toe/ maer om de stilte deden wy weynigh boortdeel. Des avondts wierpen wy 't anchor op 36. bademen/dicht by eenen arm van het Landt/ alwaer terstont van Lant by een van onse Schepen een schuytken quam/ons belovende dat sy des nabolgenden daegs ons alderlep verberffchinge soudent aen boort brengen/sonder dat het noodigh was dat pemandt van de onse daeromme aen Landt quam.

Den 20. hebben die van 't Landt/ volgens hunne belofte ons met hunne Canopen gebzacht beele verberffchinge/ ende onder andere/ hoenderen/ ende verschen visch/ d'welcke sy ons seer goet koop verkochten/ende sonder den wint die seer 't onsen boortdeel waerden/ soudent sy ons noch gebzacht hebben eene groote quantiteyt van berckens; maer het wierdt goet/ ende meest raetsaem bebonden/ weder zepl te maken/ende onse reyse te vervolgen/ hetwelcke wy deden met alfulcken boortganch/ dat wy in korten tijdt bezeplden de Cape de Cadera, alwaer de Spaensche Schepen naer de Molucques gaende/ hunne provisie van water nemen. Soo haest wy daer gearriveert waren/ wierden eenighe Booten uptgesonden/om naer tijdinge van Don Jan de Silves te vernemen: maer d'inwoonderen hielden haer als oft sy niet daer van en wisten; segghende alleenlijck/ dat twee dagen geleden aldaer een Spaensch Schip met een Jacht geweest waren/zeplende naer de Molucques, ende dat sy aldaer hunne provisie in-genomen hadden.

Van den 20. tot den 23. was het seer stille/ ende kalm/also dat wy by na niets en boortden/ als alleenlijck met de stroom/de welcke verloopen zijnde/wierpen wy 'telckemael weder 't anchor upt. Tusschen de twee Eplanden van Mindanao, ende Tagimo hadden wy harde/ende tegen-drijvende stroomen/hetwelcke ons in onsen boortganch te meer belettede.

Den 23. hebben wy een top-zepl gekregen/also dat wy in korten tijdt doort de enghete van dese Eplanden quamen. Gheduerende ons belet alhier/ zijn ons doort de Canopen van Landt ghebzacht beele hoenderen/ berckens/ geeyten/ touback/ alderlep soorte van verschen visch/ ende andere lijfsochte/ boort de welcke onse koop-lieden eenigh gelt/ lijnwaet/ messen/ koraal/ ende dierghelijcke gaven/ waer doort de Wilden hun seer wel ghenoeghden. Oock is by den Admirael toegelaten/ dat elck een in syn particulier pets mochte verhandelen/ als touback/ fruyten/ ende dierghelijcke/ want het eene plaetse boden alle andere abundant/ ende vruchtbaer was/ van de welcke de inwoonderen hun groote vrienden van de onse/ ende byanden van de Spangiaerts vertoonden. Van 't selve hadden wy te meerder verskerthepdt/ om dat hunnen Opper-Commandeur onsen Admirael presentatie dede/ met ons te trecken met vijftigh Scheepkens/ op hun maniere toegerust zijnde/ omme ons tegens den Spangiaert by-standt te doen. Sy vertoonden ons mede eenen openen brief/geteykent zijnde by Laurens Reael, doort den welcken hy ons adverteerde/dat dese inwoonders van Mindanao onse groote vrienden waren/ met versoek dat wy hun wederomme alle beleesthepdt/ende vriendschap van onse zijde soudent betoonen.

Alsoo

Also boorden wy tot den 26 toe/ altijd gaende Z. Oost/ ende somtijts Zuy- 1616.
den aen / met goeden boozspoet. Ten selven daghe naer den middagh isser een
rouw/ ende onstuymingh weder opgheresen/ ende dat met ghestadighen reghen/ Meert.
t welck des Admirael's zeplin stucken sloegh/ beschadighende mede de andere
Schepen/ ende zeplen.

Den 27. den wint t' onsen boordeele hebbende / zijn wy het Eplandt van San-
guin ghepasseert/ onsen cours houdende Z. ten Oosten / nebens 't welcke hun
noch beele andere Eplanden/ soo groote als klepne gheopenbaert hebben/ alle de
welcke speci sielijcken te noemen / hebben wy onnoodigh gebonden/ omme den
menighvuldigheyt der selver.

Den 29. hebben wy bezept het Eplant Ternata, in 't welcke ghelegghen is de
Stadt van Maleya, zijnde onder 't gebiet van de onse. Soo haest die van de Stadt
onse komste gewaer wierden/ zijn onsen Admirael aen boort ghekomen/ den Ca-
piteyn Hamel, ende François Lenimens, Secretaris van den Gouverneur / ons
alle willekom heetende/ ende alsoo zijn wy tot in de Haven ghekomen/ het anc-
ker werpende recht boort de Stadt. Naer den middagh is den Gouverneur
elfs aen boort ghekomen/ ende naer beele Careffen/ ende onthalingen/ tusschen
hem/ ende onsen Admirael met andere Officieren/ zijn sy t' samentlijck achter-
volgende d' ordze by de Bewinthebberen/ aen Lant gegaen.

Staet te noteren/ dat wy op den 29. in 't aenkomen te Ternata, een dagh rep- N.B.
e verloren hadden/ door dien wy in 't zeplen nae de Stadt onsen cours van den
Oosten naer den Westen ghenomen hadden/ daer de gene die van 't Westen naer
t Oosten zeplen/ eene dagh-repse profiteren/ ghelijck beele ander 't selve hier be-
vooren ondersocht hebben.

Den 3. van April/ is tot Maleya een Schip aengekomen van China, gheladen April.
zijnde met alderley koopmanschap/ dewelcke stracks te lande gebracht is.

Den 5. is by ons in de Haven ten anker ghekomen het Jacht den Arent ghe-
naemt/ upt gheweest hebbende om provisie te doen / van berckens/ hoenderen/
rupsen / ende andere nootwendigheden / soo boort de Schepen / als boort de
Stadt/ ende de omleggende forten.

Den 8. is van ons vertrocken Cornelis van Vyanden, omme met onse Jacht naer
Banda te vertrecken/ ende is geconhopeert geworden door onsen Aolus, de welke
den 16. weder in de Bloote quam. Geduerende ons stilligghen is den Gouver-
neur boort de tweede repse aen boort gekomen/ verthoonende sijne commissie/ en-
te den inhout van dien/ by de welke hem gegeven was/ het absoluut Gouverne-
ment van de geheele Molucques, Banda, en Amboina, nochtans sonder nadeel/ ende
prejuditie van onses Admirael's Commandement ober sijne Blote. 't Selve ge-
chiet zijnde/ is alle ons Krijghs- volck in goede ghesontheyt/ ende dispositie aen
ant getreden/ waer booren God moet geloofst zijn/ boort sijne so heylsame geley-
dinge/ ende bystant/ op so eene langhduerige/ ende periculeuse Voyagie.

Den eersten dagh van May heeft den Admirael binnen sijn boort te gast ghe- May.
moedicht alle de Capiteynen ober de Soldaten/ Luytenants/ Wendrechts ende
andere Officieren/ als mede de koop-lieden/ Schippers/ ende Stier-lieden/ hun
alle aen doende de beste ciere die moghelijcken was/ tot teycken van gratuitept/
te selve bedanckende boort hunne ghetrouwde diensten ghedaen tot in de Moluc-
ques toe.

Den 2. boort den daghe zijn wy met ses Schepen van Maleya vertrocken/ nae
Machian, omme aldaer te beletten / dat den byandt gene Pagelen na de breeinde
Sche-

1616.

May.

Schepen en souden boeren. Den wint was ons also gedienstig so dat wy in korten tijt te Machian quamen / alwaer wy het anchor wserpen recht booz het Fort Mauritius. Den Admirael te Lande gaende heeft alle de omlegghende plaetsen / ende Forten besichticht / als van Mauritius is hy gereys na Tassafor, van daer tot Tabillola, ende tot Nahaca toe / ende is alsoo wederomme tot Mauritius gekomen.

Hier dient mede aengemercht / t gene wy den 12. May tot Tidor verstaen hadden door den Heere Casselton, Generael over de vier Engelsche Schepen; als dat den Commandeur Jan Dircksen Lam in de Eylanden van Banda ghekomen was met 12. Oorlogh Schepen / veel Soldaten ende Matroosen / ende hoe dat hy den 10. April met ghewelt hadde ingenomen het Eylant Puleway, zijnde het rijkste / ende vruchtbaerste onder alle de andere / het welcke de meeste Noten ende Poelie gaf. De slach-orden van dit exploit was gheweest / als hier volgt. Avantgarde hadde den Luytenant Colonel / Gijbert van Vyanen gheboren tot Uytrecht, gheaccompanieert zijnde met Capiteyn Henrick Steun van Somerdijk, Capiteyn Henrick Gosley, Capiteyn Willem Jacobsz van Ter Vere, zijnde in alles twee hondert veertigh mannen / behalven eenighe Japanesen. De batalie hadde Capiteyn Lambrecht Adamsz gheseyt Lanckhaer, gheboren tot Aken, ghesecondeert met Pieter Backer van Antwerpen, Jan Verhoeven van Thiel, ende Ysbrant Cornelisz van Amsterdam, Capiteynen / met twee hondert vijftig Soldaten. De arriere Garde hadde Capiteyn Henrick Beverlin van Tergou, berghefelschapt met de Capiteynen Abraham Halling uyt 's Graven-Haghe, ende Henrick van Herentals, met twee hondert ende dertigh Soldaten / behalven een groot deel Matroosen / ende Scheeps-volck. Daer-en-boven noch hadden twee Capiteynen uyt Zeelant het gheleyt / ende Commandement over alle het ander Scheeps-volck / dewelcke den last hadden van het geschut / ende den aenhanck van dien te versorgen. Den Sergeant Majoor van dese trouwen was Capiteyn Adriaen vander Dussen. Ende alle deselve deden so wel hun devoir / dat sy in korten tijt het boozs Eylant overmeesterden / waer door de inwoonderen van de boozs omleggende Eylanden gedwongen waren / met de onse eene nieuwe alliantie te maken / tot groot boozdeel / ende profijt van de Oost Indische Compagnie / God gebe dat sy daer inne langh mogen continuereen.

Den 18. heeft onse Admirael van de Spaensche / soo van de Galleyen / als uyt de gebanckenissen / gelost seven Nederlantse gebangens / de welcke al over vier jaren daer ghehouden waren gheweest / ende dat in mangelinghe van eenen Monnick / een Spaenschen Psloot / twee Spangiaerts (die wy in de Zuyt-Zee ghevangen hadden) ende noch een ander Spangiaert, die wy mede uyt de Manilla geboert hadden. Dese gebangenen riepen overluyde van blijdschap / uyt oorsake van hunne onberwachte verlossinghe: want sy gheene andere reeckeningh ghemaect hadden / als om elendelijck hunne daghen te eyndigen onder eene so tyranische slavernye / ende ghebanckenisse. Waer booren sy booz al Godt Almachtigh / ende daer naer onsen Admirael ten hooghsten ghedaencht hebben. Den aenkomenden nacht is hy ons overghekomen een ander ghebanghen mede uyt Nederlandt / ghenaeint Pieter de Vyvere, met sijne vrouwe / hebben de langhen tijdt op de Spaensche Galleje gheseten / maer om dat hy niet een Spaensche Vrouwe getrouwt was / ende daer-en-boven een Gout-smit / ende goet konstenaer / soo wiert hem soo veel byghedits ghegeven / dat hy ten leste middel vout hem niet sijne Vrouwe over in onsen handen te begeben.

Den 25. alsoo wy met onse Schepen weder naer Malaya ghetrocken waeren

1615

May.

so heeft onsen Admirael aldaer schijbens gekregen van den Gouverneur van Malaya, de welcke hem adverteerde datter een Spaensch Schip bande Manilles gekomen was/ 't welck op anchor lagh booz Gammalamma, om welke doosaeckie onse Vice-Admirael strack derwaerts-gezept is.

Den 27. is de Morghen-sterre wederomme in onse Bloote ghekomen. Ten elven daeghe nae middach / isser een Boort van Malaya ghekomen/ brenghende eenen bries vanden Gouverneur aen onsen Admirael / de welcke ghelesen zijnde/ hebben wy ter selver stont onse zeplen ghehyscht / nemende onse passagie recht booz Tidor, alwaer die van 't Fort seben / oft acht Canon-schoten op ons deden/ sonder nochtans eenighe van onse Schepen te beschadighen.

Den 28. zijn wy met onse vier Schepen ghekomen inde Haven van het Fort Maria, alwaer wy het anchor inden grondt wierpen. Ter selver stont/ daer naer dede onsen Admirael hem roepen naer de Stadt Malaya, ende is naer den middach weder in zijn Schip gekomen/ vergeselschapt zijnde van den Gouverneur/ ende eenighe andere Officieren/ de welcke hun t'samentlijck begaben binnen 't boortz Fort Maria.

Den 29. is onsen Admirael/ sieckelijck zijnde/ wederomme aen't Boort ghekomen.

Den 30. is den Gouverneur beradverteert geworden dooz brieven / komende van Machjan, dat de onse inde Zee eenige Schepen gesien hadden/ sonder te weten welke/ oft van waer sy waeren/ daeromme is ons belast zepl te maken/ 't welcke wy met grooter neerstigheyt deden / alsoo dat in korter tijdt heel diep in de Zee quamen/ de selbe ober ende weder krupcende.

Den eersten dach van Junio / zijn wy dooz expressen last weder upt de Zee ghekomen/ werpende onsen anchor inde Haven van Malaya, Ten selven dage zijn van Amboina ghekomen twaelf andere van onse Schepen hunne alle boegende op onse Bloote/ alsoo dat wy sebhentien in ghetale waeren. Eenige waeren van opinie datmen pets behoorden t'attenteren met Assault, oft andersints/ 't zy op Tidor, oft omgheleghene der Spangiaerden plaetsen / maer daer en is niets van't selbe geffectueert.

Junius.

Den 19. Junij is dooz toestemminge/ende accoozt van den geheelen Raet van Indien verkoren booz Gouverneur/ ende Commandeur Generael Laurens Reel, ende wiert met alle eerbiedinge / ende ceremonien in synen staet gestelt/ ende bevesticht.

Den 18. van de Maendt Julij/ heeft onsen Admirael van den geheelen Raet/ ende den Gouverneur Generael/ Orde ende commissie gekregen/ omme hem te verboegen naer Bantam met de twee Schepen/ van Amsterdam/ ende Zeelant/ over de welcke hem het commandement / ende gebiet wierde gegeven / omme n alles te disponeren / gelijk hy dooz goeden raet bevinden soude te behooren.

Julius.

Den 15. zijn wy met de selbe twee Schepen in 't Eplant Botton ghekomen. Op den 25. Augusti, zijn wy tot Iapara gekomen / alwaer wy probisie deden van Rijs/ ende ander lijf-tocht.

August.

Den 15. September / quamen wy in Jacatra, ende daer werden onse Schepen gecalfeert/ ende gedeebelt omme te laden; waer mede doende zijnde/ hadden wy altyt noch achterdencken van de Armade van Don Jan de Silva, dooz sien wy wel wisten / ende particulierlijck verstaen hadden / dat hy van Malacca, naer Jacatra, en Bantam moeste komen/ met booznemen om ons te overmeesteren.

Septem.

Den 30. deser maent/ sregen wy sehere tydinge/ dat Don Jan de Silva in Malacca overleden

1616. oberleden waer/ 't welcke wy opineerden gheschiet te zijn dooz bergift/ ende dat
 Septem. sijne Bloote seer verzwacht/ ende vermindert zijnde/ soo van volck als victua-
 lien/ijnen keer wederom naer de Manilies hadde genomen.

Wy hebben hier booren verhaelt hoe dat sy tot toerusting van dese Bloote 4
 geheele jaren geconsumeert hadden/sonder dat sy niet de selve petwes in 't werck
 gestelt/maer alleen hun volck/ amunitien ende victualien verquist hebben/ende
 dat tot groote nadeel/ ende verzwackinge van hunne saken aldaer.

Geduerende den tijdt dat wy tot Jacatra stil laghen/ zijnde aldaer verscheyden
 Schepen van de Molucques, Banda, ende andere quartieren aengekomen/ gela-
 den zijnde met alderley specerijen/ten profijte van de Generale Compagnie. On-
 dertusschen zijn mede verscheydenlijck eenige Schepen uyt het Vaderlandt al-
 daer aengekomen/als 4. Schepen van extraordinaris groote/wel geequippeert
 zijnde met Soldaten/Matroosen/lijstochte/ende groote quantiteyt van Spaen-
 sche Realen/noch een ander komende van Japan, inne hebbende gelijcke ladinge
 van Realen/ongemunt Silber/ende daer-en-boven koper/Wser/ende alderhan-
 de goede provisie/ zijnde alle 't selve meest verobert/ ende geconquesteert dooz het
 in-nemen van een Portugeesch Schip naer Maccauw gaende.

Onder de boozsz Nederlandtsche Schepen/ was het Schip West-Vriesen van
 Hoorn, in 't welcke eenigh berraet ghesticht hadde geweest/ dooz 28. per soonen/
 de welcke booz-genomen hadden 't selve Schip t' overweltdigen/ ende hun Mees-
 ter daer van te maken; maer 't selve berraet aen den dag gekomen zijnde/ is den
 Capiteyn van de boozsz verraders tot Bantam gebierendeelt/ een deel gehangen/
 naer dat men hun de bingers af-gesneden hadde/ ende de reste/ de minste schuld-
 hebbende/ op de Galejen/ ende in andere slavernyen gestelt geworzen.

Octob. Den 20. is tot Jacatra aengekomen het Schip ghenaeint de Eendracht van
 Hoorn, waer op commandeerde Jacques le Maire, zijnde uyt de Nederlanden ver-
 trocken den 14. Junij/ ende gekomen bezupden Magellanes, doch alsomen bebont
 dat de selve gheen medestander en was van de Generale Compagnie/ ende dat
 sonder des selvers last/ dese reyse aengevangen was/ soo heeft den President Jan
 Pieterz Coenen, 't selve Schip in sequestere genomen/ ten profijte van de Gene-
 rale Compagnie/ stellende het volck daer van op de andere onse Schepen. Sy
 en hadden niet dit Schip/ in eene soo langduerige reyse niet ontdeckt/ noch ee-
 nige onbekende Natie/ noch eenige Landen van nieuwe trafficque/ noch pet-
 wes/ dat tot het ghemeene beste soude kunnen dienen; Al-hoe-wel dat sy booz
 wierpen eenē naerdere passagie/ als de ordinarise gebonden te hebben; Noch-
 tans sonder eenighe apparentie/ alsoo sy op hunne reyse tot in Ternata dooz-ge-
 bracht hadden/ juist vijftien maenden/ ende dzy dagen/ ende dat (nae hunne
 eyghene bekentenisse) doch niet boozspoedigen wint/ ende noch maer niet een
 Schip/ het welcke niet onderworpen is nae pēmandt te moeten wachten/ ghe-
 lijck in eene geheele Bloote gheschiet. Dese pretendens van de nieuwo-gebon-
 den passagie dooz de Zuydt-Zee/ waren seer verwondert/ dat de Bloote van
 den Commandeur Spilbergen soo langhe te booren in Ternata hadden gheweest/
 na dat sy niet so sware Schepen de Strate van Magellanes hadden gepasseert/ bo-
 ven de verachteringe die sy noch gedaen in 't versoeken van veelē plaetsen ende
 landen/ als in Peru, tot Acapul, in de Californes, de selve bezeplende in acht maen-
 den/ naer 't verreck/ ende daer-en-boven noch in de Ladrones, in de passagie
 van de Manilies, in 't verby varen van Cadera ende Tagima; als wy hier booren
 verhaelt hebben/ ende finalijck in 't leveren van twee diversche batalien/ tot
 dat

dat wy ten eynde van negentien maenden in alles met de geheelevloote van ses 1616.
Schepen in de Molucques aengekomen zijn.

Den 10. van November, is op de Reede tot Bantam aen ghekomen/ het Schip Novem.
Nassau, waer op commandeerde Pieter van den Broeck, komende uyt de Rode-
Zee/ alwaer hy getraffiqueert hadde in de Stadt van Mocha, ende hadde goede
provisie/ soo van Spaensche Realen/ als Turckische Ducaten.

Den 12. December, is in de Haven van Bantam gekomen de Heere Comman- Decem.
deur Steven Donssens, met twee Schepen / te weten het Wapen van Amsterdam,
ende het Schip genaemt Middelburgh, komende door de Straet van Malacca, van
Jambi, sonder veel ladinghe in te hebben.

Den 14. van de selve maent heeft den Commandeur Spilbergen alle berep-
dinghe aengewent / omme met de twee boorsz Schepen naer het Vaderlandt
te zeplen / zijnde het Schip van Amsterdam van seben hondert / ende dat van
Zeelandt van ses hondert lasten/ Godt wil ons goede / ende boorzspoedighe reyse
berleenen.

Den twee-en-twintighsten is ghestorven Jaques le Maire, hebbende President
gheweest op het boorzghenoemde Schip van Hoorn, door de passagie van de
Zuyd-Zee/ waeromme onsen Admiraal/ ehde alle de andere seer bedroeft
waren/ door dien het een man was/ begaest met sonderlinge wetenschap / ende
erbarentheyt in 't stuck van de Zeevaart.

Den 24. Januarij, des Jaers 1617. zijn wy teghens den abont ghekomen 1617.
voort Eplandt Mauritius, alwaer wy geanchert hebben / doende provisie van
water/ ende andere verberffingen. Januarij.

Den 30. zijn wy afgehevaeren van de Baey / ghenaemt de Reede van Mauri-
tius, zeplende van daer Oostwaert op.

Den eersten dagh Februarij, saghen ende passeerden wy het Epland / genoemt Februa.
Mascarenhas. Ende alsoo wy naer onse meyninghe / naderhant geene Landen
meer en ontdeckten/ hebbende de hoogte van vijf-en-dertigh graden/ ende dat alle
de Stier-lieden hun in hare gissinghe verdwaelt bonden / door dien wy op hon-
dert ende twintigh bademen genen gront en bonden; so hebben wy op de den 11.
Meert onsen cours verandert naerden N. W. ten Noorden / om dat een peder-
een oordeelde/ dat de Cape de bonne Esperance beoosten moeste van ons leggen.

Den 30. van de selve Maent/ vier uren naer de Sonnen opgauck/ hebben wy
het Lant van Sancta Helena in 't gesicht ghekrege/ waer door een peder groo-
te blijfchap maecte / danckende Godt door sijne weldaet. Ende hoe-wel dat
wy al over dzy maenden waren afghedwaelt van ons ander Schip van
Zeelandt, soo bonden wy de selvighe alhier (door Godes ghehenghen) op de
Reede van dit Landt / 't welcke noch meerder bzeught / ende blijdschap
oeroorzaeckten; soo dat aldaer haest onse provisie van versch water / ende
andere verberffinghen inscheepten.

Den 7. April hebben wy van St. Helena zepl ghemaecht.

Den 14. van de selve maent sagen wy des nachts/ door de klaerhepdt van de April.
Mane/ het Eplandt van Assension.

Den 23. saghen wy twee schepen in de bolle Zee / de welke met ons/ niet
teghenstaende het teeken dat wy hun deden / gene spraecke en wilden houden.

Den 24. passeerden wy de Linie Equinoctiael.

Den 13. van de maent May, passeerden wy de Soute Eplanden van 't May.
Noorden.

1617.

Julius.

Den eersten dag van Julio, zijn wy door de genade van den Almogenden/ met dese twee rijckelijck geladen Schepen gekomen in de Haven onses Vaderlands/ daer wy soo lange nae verlanght hadden / in de Provintie van Zeelandt: Waer voor wy eensamentlijck Godt Almachtigh dancken / ende loofden voor syne gedane genade/ ende verlossinge/ op soo eene langduerige/ ende niet min periculouse Voyagie.

Hier eyndicht het Journael van den Admirael Joris Spilbergen, wiens passagie wonderlijck/ ende seer vermaecklijck om lesen is; vorders volght hier achter de Australische Navigatien, van Jacob le Maire, om dese Reden (te weten) om dat in dit voorsgaende Journael oft Oost / ende West-Indische Navigatien / in't passeren van de Straet Magellanes, mentie gemaectt wordt / van eenen door-ganch tot in de Zuid-Zee / ende dat meer is/ dat oock desen voorsz le Maire met den voorsz Joris Spilbergen hem schep begeben heeft / om naer het Vaderlandt te komen/ dan is op de Heys in presentie van Joris Spilbergen overleden / ende alsoo in den Heere gerust.

F I N I S.

JOUR-

JOURNAL,

OFTE

Beschrijvinge van de wonder-

lijke Reyse / ghedaen door

WILLEM CORNELISZ
SCHOUTEN van HOORN.

In de Iaren 1615. 1616. 1617.

Hoe hy bezuyden de Straet *Magellanes* eenen nieuwen door-
ganck gevonden heeft, streckende tot in de Zuyd-Zee, met de
verklaringe van de vreemde Natien, Volcken, Landen en Avonturen,
die sy gesien, ende haer wedervaren zijn.

Hier is noch achter by-geboeght eenighe Zee-Dragen ende Antwoorden /
zijnde seer nut ende geheel dienstigh alle Schippers / Stiermans ende Zeebarende maets.

AMSTERDAM,

Door Joost Hartgers, Boeck-verkooper in de Gasthuis-Steegh /
bezyden het Stadt-huis / in de Boeck-winkel. 1648.

WILLEM CORNELISZ SCHOUTEN.

1615.

Iunius.

Den 14. Junij/ 1615. teghen den aboutt zijn sy het Landt-diep van 't Texel uptgezeplt.

Den 16. des morgens hadden Duynkercken in 't gesicht / dreeven dien dagh dooz de Ebbe / met moy weder tot in de Hoofden.

Den 17. des morgens hebben 't dooz contrarie wint in Duyns geset / daer ginck Schipper Willem Cornelisz Schout aen Landt nae Doeveren, ende huerde een Engelsche Constabel / die quam den 19. des morgens aen boort / met de Maets die water haelden.

Den 19. 's middaeghs ginghen van daer t' zepl / teghen den aboutt ontmoeten haer by de Singels een groote Bloot Hollandtsche Soudt-schepen.

Den 21. hadden een storm upt ten Zuid-Westen / die noch den 22. aenhielt / daeromme hielden dragende / ende liepen in Wicht; daer socht de Schipper een Timmerman te hueren / maer konde geen bekomen.

Den 25. upt Wicht gezeplt / ende quamen den 27. teghen de middagh in Pley-muyen, daer huerde de Schipper een Timmerman van Medenblick.

Den 28. 's morgens broegh zeplden upt Pleymuyen, met een Oost-Noord-Ooste wint.

Den 29. was 't schoon weder / en quamen de Schipper / en Comies van het Jacht, aen boort van 't groot Schip / ende wiert geresolbeert dat men den bienden der toekomende maent / het rantsoen soude upt-deelen / dat is: dat men op groote repsen de spijs ende dranch aen 't Scheeps-volck by gewicht ende mate / elck sijn portie upt-deelt / daer elck hem met moet behelpen.

Julius.

Den 4. wiert volgende de resolutie / het eerste rantsoen uptghedeelt / te weten / boort elck man een kanne biers daeghs / bier pont broot / een half pont boter / (behalben het sinelten) ter weeck / en bijf kafen boort de geheele repse.

Den 8. op de hooghte van 39. graden 25. minuten / te neffens de Barrels, is den onder Timmerman van 't Jacht ghestorven / die en hadde geen twee daghen sieck gheweest.

Den 9. ende 10. hadden de wint Noordelijck / ende Noord-Oost / gingen stijf boort / soo dat den 11. Porto Sancto, ende Madera in 't gesicht kregen / liepen daer beoosten heen.

Den 12. 's morgens sagen Salvages, lieten dat aen bagboort van haer ontrent twee mijlen.

Den 13. 's morgens sagen de Eylanden van Tenerifa, en groot Canarien, liepen ontrent 's middaeghs daer tusschen beyden boort / met stijbe Noord-Noord-Ooste wint / ende harde boortganck.

Tusschen den 14. ende 15. met de selve wint / ende boortganck passeerden den Tropicum Cancr.

Den 16. 's morghens met een Noord-Noord-Ooste wint / hadden hol water / de Boot die achter aen 't groot Schip sleepte / verbuilde met water / en de touwen bzaken / so dat se die verlooren / hadde hem tot daer toe van Hoorn afgesleept sonder perijckel: 's middaeghs hadden de hooghte van 20 graden 30 minuten.

Den 17. ende 18. hadden moy weder / ende propere boortganck / de wint upten

Noord-

1616.

Iulius.

Noorden / Noord-Noord-Westen / ende Noord-Westen / ginghen Zupden ten Westen / ende Zupden aen / ende quamen den 19. des middaeghs op de hooghte van 14. graden 45. minuten.

Den 20. des middaeghs verbielen benoorden de Cabo Verde, waren op acht bademen / doen het landt eerst gewaer werden / zeplden langhs de wal / met den dagh lagh de Caep W. ten Z. van haer / alsoo dat met een Noort N. Weste Wint daer niet boben mochtē zeplen / moesten 't daeromme onder 't lant setten op twee-en-dertig badem. Des nachts daer aen waepde 't hart / met beel donder / en regen.

Den 21. 's morgens was de windt Zupd-zupd-Oost / ende op den dagh variabel / so datse t'zepl ginghen / setten haeren cours t'zeewaert / eerst West ten N. nae N. West / doch vertierden maer ontrent ses mijlen weeghs dien gantschen dagh.

Den 22. dreben dien geheelen dagh meest in stilte / met zeplen in de Cabo Verde, lagh Oost van haer / teghen den avondt saghen een zepl Zupdwaert van haer / dat liep Noord-West aen.

Den 23. 's morghens was de wint Zupden / soo datse het niet boben de Caep mochten leggen / maer moesten 't setten om de strooms wille / tegen de middagh maechten weder zepl / met een Westelijcke windt / geraeckten boben de Caep / en quamen 's avondt s binnen het tweede Eplandt ten anchor / op de behoorlijcke reede / op thien badem sandt-gront.

Den 24. regende 't seer / en maechten gereetschap om water te halen.

Den 25. quam den Alkayer (dat is soo veel als den Gouverneur) aen boort / daer sy met accordeeren om acht staven Pers / datse met vrede boort bepde Scheepen mochten water halen.

Den 26. was 't regenachtigh doncker weder / en sagen een Schip upter Zee komen / dat sette twee mijlen van haer onder 't landt / 't was een Boot van Rotterdam, dat daer quam om aen de kuste te handelen.

Den 28. ende 29. haelden water / het Jacht ginck t'zepl nae de plaets daer de Rotterdammer man lagh / in een Bay / genoemt Refresco, om te besien / of 't daer oock mochten bekomen eenige Limoenen / maer quam 's avonts weder sonder pets te krijgen.

Den 31. quam een Frans Schip by haer op de Reede loopen. Hadden den selfden dach een Negro t' Scheep gehouden / die haer 's nachts een bequame plaetse wees om te visschen / ende 't volck met de zegen aen 't vaste lant gebaren zijnde / bingen soo veel visch van beelderlep soorten / als bepde 't Scheeps-volck in twee dagen eten mochten.

Den 1. Augusti, des morghens ginghen t'zepl van Cabo Verde, met het Rotterdammer Boortjen / dat 's middaeghs sijn afschept van haer nam / ende sette sijn cours nae de Soute Eplanden. Hadden'er 't geheele etmael schoon weder / ende een mope doorgaende koelte upten Noorden / ende gingen Zupd-West aen.

Den 2. noch schoon weder / ende een mope koelte / hadden twee beestkens aen Cabo Verde ghekrege / namelijk een kleyn Kalf / ende een Bock / die wierden gheslacht / daer wy eenen dagh boort bepde Scheeps-volck afschaften.

Den 3. 's middaegs de hooghte van 12. graden 12. minuten: dit etmael was 't schoon weder / ende mope koelte / met goeden boort-ganck.

Den 4. wepnigh koelte / des nachts schoon weder / maer ober dagh een betogen locht / met donder / regen / ende blizein.

Den 7. 8. ende 9. reghende het seer / met tamelijcke koelte / ende goeden boort-ganck.

1615. Den 10. noch al regenachtigh weder/ met kleyne koelte / des nachts ontre ent
12. uren sagen een zepl booz upt/ dat een Spaensche Bercke was.

August. Den 15. redelijke koelte/ met tamelijke boozt-gangh/ende goet weder : sa-
gen veel vogels gheheeten Rabos Forcados, ende bingen een Dorado.

Den 16. des middaeghs de hooghte van 7. graden 40. minuten/ met schoon
weder/ ende moe koelte/ als booren.

Den 17. hadden 's middaeghs de hooghte van 7 graden 12 minuten met
schoon weder / ende redelijke koelte upten Zupd-Westen : binghen dien dagh
veel Boniten, ende halbe Coreten.

Den 18. ende 19. continueerde de windt/als booren/ dies resolbeerden haren
cours nae Sierra Liona te setten / om aldaer te verberfschen obermits het volck
de scheurbuyck hart begosten te krijghen / en alle daghen dooz harde contrarie
windt moesten by leggen/ 't was oock te laet om spoedigh dooz de linie te passe-
ren/ en hadden aen de Caep luttel verberfschingh bekomen. Dit etmael schoon
weder met moe koelte/ des middaeghs hooghte bekomen van 7 grad. 55 min.

Den 20. 's middaeghs / de hooghte van 7. graden 25. minuten/ met moe
weder/ ende een wackere koelte upten Zupden/ gingen Oost/ en Oost ten Nooz-
den aen/ sagen veel Landt-vogelen/ en veranderingh van water/ tegen den abont
wierpen met 30. badem sand-gront/ en gemoeten het Lant wel ontrent 40. mij-
len eerder als gisten/ setten 't des nachts op 16. badem/ en waeren aen de West-
kant van de Baixos van St. Anna.

Den 21. 's morgens gingen met den dagh t' zepl/ ende sagen het hooge Landt
van Sierra Liona van haer Noozd-Oost ten Noozden ontrent ses mijlen/ als mede
de Eylanden van Mabrabomba, die leggen aen de zupd-hoeck van 't hooge Landt/
van Sierra Liona, benoorden de Baixos van St. Anna. Sierra Liona is heel hoogh/ so
datter geen soo hoogen Landt is in die gewesten/ tusschen de Cabo Verde, ende de
kuste van Guinea, daer aen het oock seer kennelijck is. Oeden dien dagh haer
beste om naer Landt te komen/ hadden meest in stroom/ liepen aen de kant/ ende
oock ober de Baixos van St. Anna heen/ op 10. 9. 8. 7. 5. badem waters/ als sy
Noozd-waerts zeplden/ soo diepten 't/ maer Oost-waert dzooghden 't/ soo dat
het des abonts setten 't niet hoogh water op vijfte-half badem wecke grondt/
maer 's nachts met laegh water/ en was 't niet dieper/ als vierde-half badem/
dan 't was schoon klaer weder.

Den 22. 's morgens met den dageraet/ is de Schipper Willem Schouten aen 't
Jacht gebaren/ en daer met booz heen ghezept/ het groot Schip is ghevolgt/
gingen met een Noozd-Westen wint/ Noozd-Noozd-Oost aen/ met een ebbe on-
der de boegh/ gheraecten soo van de Baixos af / tot op 19. badem/ en quamen
by de Eylanden van Mabrabomba, die zijn seer hoogh/ende leggen met hun dzen
op een rye Zupd-Zupd-West / ende Noozd-Noozd-Oost/ een half mijl van de
Zupdt-hoeck/ van Sierre Liona t' zeewaert / daer kregghen sy black water / van
vijf/ vier badem/ slechte modder grondt/ setten 't ontrent een mijl van Landt/
boeren daer aen/ maer vonden 't onbewoont van menschen/ dan sagen menigh-
te van groote wilde dieren boetstappen/ 't Landt was woest / vol wildernissen/
lage Moerassen/ en hooge geberghen.

Den 23. 's morgens is de opper-Koopman Jacob le Maire aen 't Jacht gheba-
ren/ ende van daer met beyde de Boots nae Landt / vonden een Rebiere / daer
dooz lagen eenige rudsen/ ende klippen/ soo dat men met geen Schepen daer in
mocht/ maer binnen zijnde was 't diep/ ende wijt genoegh om met Schepen te
laberen/

1615.

August.

laberen/ sp en vernamen daer oock geen volck/ dan sagen dyp wilde Ossen/ ende menighe van Meer-katten/ oock eenighe Vogels/ die blafte als Honden. Sp voeren met de bloet wel dyp mijlen op / bonden hier en daer een wilde Palmijt/ maer quamen 's abondts weder aen boort / ende en hadden gheen tepcken van volck/ noch van eenighe burchten (die haer dienstelijck mochten zijn) gesien.

Den 24. zijn beyde de Schuyten weder aen lant gebaren / om te soecken na menschen/ of eenighe burchten om te verberffchen/ elck in een besondere Ribiere. Aris Klaesz Koopman van 't Jacht, met een van d' Assistenten in d' eene / en Klaes Janz Ban, met den onder-stuerman in de andere / elck wel vijf mijlen te lande- waert in/ en quamen den 25. 's morgens weder aen boort. De Koopman van 't Jacht hadde gheweest in een soute Ribier/ en niet uptgerecht/ dan bracht alleen- lijck vijf/ ofte ses wilde Palemijten mee. Maer Klaes Janz Ban had gheweest in een soete Ribier/ en daer een blackte gebonden met acht ofte negen Limoen-boor- men/ die sp gheschut / ende daer af ontrent 750. Limoenen ghekrege hadden/ die waren by naest rijp / bequaem om te dueren / sp hadden/ daer oock ghesien veel Schilt-padden/ met sommighe Crocodillen / maer gheen volck. Dies resolbeerden te proeben/ of niet met beyde Schepen soude moghen komen in de soete Ribier / om haer aldaer van versch water / ende Limoenen te versien/ gingen onder zepl/ maer bonden te mager water/ soo dat het moesten setten op seg badem / het Jacht setten 't boort de Ribier by de laegher wal / dan hadden daer slecht water/ doort 't verschut van de Baixos van S. Anna. De Commies Ja- cob le Maire ende Aris Klaesz Commies van 't Jacht, zijn met de Boot de Ribier in-gebaren/ met heel regentigh weder.

Den 26. waerde 't stijf upten Zuyd-Zuyd-Westen/ soo datse niet konden upt- rechten met zeplen / doch het Jacht liep naer de zuyd-hoek van de Baep/ die is ontrent vijf mijlen wijt/ van de noord-tot de zuyd-wal.

Den 27. 's morgens lichten anchor om nae 't Jacht te zeplen / en ontrent de middagh quam de Boot van 't Jacht, met de Commies Jacob le Maire weder aen boort/ mede brengende ontrent 1400. Limoenen / die sp in de Ribier hier en daer bekomen hadden/ maer geen menschen vernomen. Des abonts quamen by 't Jacht, setten 't daer op vierde-half badem steek-gront.

Den 28. is den Stuerman van 't Schip met beyde de Boots na de Ribier ge- baren/daer sp boort lagen/ en quamen tegen den abont weder/ hadden geen lant gebonden bequaem om op te gaen/ noch eenig tepcken van menschen/ dan alleen een Buffel/ met een half-boort's moras/ en boomen/ die stonden in 't soute water.

Den 29. alsoo gebonden dat niet en waren in de Ribiere van Sierra Liona, be- slooten heel vroeg van daer 't zepl te gaen/ en te loopen benoorden het hooge lant/ 's iniddaeghs zeplden hoben de Eylanden van Mabrobomba, te weten daer be- westen heen/ en na 't hooge lant daer benoorden toe/ op 12. en 15. badem/ daer by langs/ en quamen des abonts om den hoeck/ daer sp 't setten op vijftien badem.

Den 30. 's morgens lichten weder haer anchor / en dreeben met de stroom/ en een Zuydelijcke wint/ boort het Doyp/ op de rechte reede in Sierra Liona, setten 't daer op acht badem sant-gront/ ontrent een musquet-schoot van lant/ alwaer sa- gen acht oft negen hupskens met stroo ghedeckt. De Swarten riepen haer in haer tale toe / dat mense aen boort soudent halen / alsoo sp daer geen Canops en hebben/ dies sonden haer Boot aen Lant/ dat terstont wederom quam met vijf Swarten/ waer af een de Tolck was. Dese begerde datter volck in ostagie blij- ven soude/ want daer had hoort te boren een Frans schip geweest/ dat 2 Swarte

1615. mede ghenomen hadde. Ares Klaesz die mede aen Landt ghebaren was/ bleef in
 August. ostagie/ mede hebbende een wepnigh Koralen/ daer hy dien achter-middagh te-
 gen ruplde wel 700 Limoenen/ by naest heel rijp / ende 2 Boffchen Bananas/
 mede ten naesten by rijp: de Tolck sprack alderley Tael onder malkanderen.
 Haer volck/ alsoo dat etmael schoon weder hadden/ deden noch dien selven dagh
 een tocht om water/ dat daer seer licht valt te halen/ komt van 't gebergte loopen
 tot aen de reede toe / soo datse de baetjens maer hielden onder de af-wateringh/
 ende brachten 't voorts in de Schuyt/ 't was seer goet water.

Den 31. haelden hare baten vol water/ ende des morgens boeren Jacob le Mai-
 re, Aris Klaesz, Klaes Janz Ban, ende alle d' Assistenten aen Landt/ ruplden dien
 dagh by giffinghe wel 25. dupsent Limoenen / al booz wepnigh Koralen/ ende
 slechte Neurenburghsche messen/ men souder wel hondert dupsent geruplt heb-
 ben/ hadmensse begeert / want daer stondender heele boffchen vol: des abonts
 ruplden sy oock een zood visch van de Negros.

Septem. Den 1. September, naemiddagh lichten haer anchor/ ende dzeven booz stroom
 wederom af/ met schoon weder/ ende mope koelte/ teghen den abont setteden by
 de mont van de Zee/ booz een kleyn Ribierken.

Den 2. des morgens boer het Jacht aen strandt/ met hoogh water/ om schoon
 te maken/ want daer goede ghelegentheyt was/ 't getyde gaet daer seven boeten
 op/en neder. Des abonts quam 't volck weder aen boort/ mede brengende een
 kleyn wit beestken/ geheeten Antilop, dat sy in de boffschagie ghebonden hadden/
 in een strop by de Negros ghestelt. Sy brachten oock ettelijke Limoenen
 t' scheep/ ende tegen den abont boer 't Boot upt visschen / die een mope zood me-
 de bracht/ met een deel Palmitas, die sy in de Boffschagie afgehoutwen hadden.

Den 3. nae de middagh quam 't Jacht al schoon ghemaectt weder van strand/
 oock boer haer Schipper upt visschen/ ende bracht des abonts een schoone zood
 Visch aen boort/ een fatsoen van Visschen gelyck de Schoen-makers sup-mes-
 sen. Het volck brachten oock elck booz haer hooft 150. Limoenen t' scheep.

Den 4. 's morgens boegh wonden haer Anchers/ ende gingen onder zepl upt
 Sierra Liona, met wepnigh koelte/ maer setten het 's abonts weder dooz contra-
 rie windt/ op 15. badem goede anchor-grondt.

Den 5. in 't eerste quartier lichten wederom 't anchor/ ende gingen onder zepl
 met stilte/maer settent in het derde quartier wederom/ op 14. badem zant-gront.

Den 6. in 't eerste quartier gingen ander mael onder zepl/maer hebben 't dooz
 contrarie windt weder op 22. badem sant-gront gheset. Mochten 't landt van
 Sierra Liona noch sien/ en vernamen hier stercke stroomen.

Den 11. gingen weder onder zepl/ maer settent in 't tweede quartier dooz stil-
 te/ de stroom gingh hier om de Boort.

Den 12. hadden 's middaeghs de hooghte van 9. graden 20. minuten/
 's abonts setten het op 17. badem.

Den 15. 's morghens lichten anchor/ ende ginghen onder zepl met een West-
 N. W. wint/ het regende dit geheel etmael langh/ en 't Jacht was des morghens
 dooz een dicke mist van haer verdupstert/ daerom twee-mael schoten/ elcke reys
 een uur verscheyden/ ende ontrent 10. uren quam het wederom by haer.

Den 18. 's middaeghs ten twaelf uren gingen onder zepl/ ende het Jacht ver-
 looz syn tou/ met het anchor in 't winden/ doen 't op/ en neer stont / het waepde
 een harde koelte/ en 't water ginck redelyck hol.

Den 19. 's morgens alsoo noch contrarie windt hadden/ ende weder gantsch
 Zee

Zee moede waren/ dooz het dagelijks onweder/ ende reghen/besloten weder na 1615.
Sierra Liona te loopen/ om te verberfschen/ en te verwateren/ namiddaeghs kre-
gen de goede wint upt den Noozd-Westen / daer ober haer cours veranderden Septem.
Zupden aen/ om de repse te boozderen.

Den 20. hadden noch de goede wint / ginghen Zupden aen/ en 's middaeghs
de hooghte van 8. graden 30. minuten.

Den 21. ende boort dese gheheele maent upt / hadden veel variable winden/
stiltten/ ende alle daghen groote geweldige regen/ ende den 30. 's middaeghs de
hooghte van 5. graden.

In 't beginsel van October, hadden variable winden/ somtijts stiltten/ ende re- Octob.
ghende gheweldig/ heele nachten/ ende dagen aen malkanderen.

Den 5. hadden de hooghte van 4. graden 27. minuten. Ontrent de middagh
was sulcken gedrupsch booz aen de boegh van 't Schip/ dat de Schipper zijnde
achter in de Galderp / meynde datter een man booz van 't Schip / ofte van de
Boeg-spriet in 't water viel/maer also hy ter zijden daer na upt sagh/ vernam hy
dat de Zee heel root van bloet was/ als offer een groote menichte bloet uptge-
goten hadde geweest/ daer in hy verwondert was/ niet wetende wat het mochte
bedieden; maer bevonden daer na dat 't een groote gehoorende Visch/ ofte Zee-
monster teghen 't Schip met sijn hoozn hadde ghestooten / met een wonderbaer-
lijke kracht/ want doen sy quamen in Porto Desire, en 't Schip aldaer op strand
setten om schoon te maken/ bonden booz in de boegh ontrent seben boeten onder
water een hoozn in 't Schip steken/ van fatsoen/ ende dichte seer gelijk het epnt
van een gemeene Olyfants-tant/ niet hol/ maer vol/ van heel vast/ sterck/ en seer
hart been/ stack dooz dyp hupden van 't Schip heen / te weten dooz twee dicke
plancken van greenen/ en een dicke planck van ecken hout/ noch een stuck in een
inhout/ daer 't ten laetsten op ghekeert was / met groot geluck; want soo 't bin-
nen het Schip tusschen de inhouten waer uptgekomen/ 't soude mogelijker een
grooter gat gemaecht/ en 't Schip met haer allen in perijckel van vergaen ghe-
bracht hebben. Dese hoozn stack ontrent wel een half boet diep in 't Schip/ en
een kleyn halve boet daer bukten / daer hy met groot ghewelt hoort afghebroken
was/ daer ober dat Monster soo gheweldig hadde gebloet.

Den 6/7. ende 8. noch al variabel reghenigh weder / 't regende den achtsten
't geheele etmael langh.

Den 10. bingen veel visch/ en hadden 's middaeghs de hooghte van 3. graden
30. minuten.

De naevolgende dagen hadden al Zupdelijcke/ ende variable winden.

Den 15. hooghte van 2. graden en 35. minuten/ ende binghen dien dagh wel
in de 40. Boniten.

Den 16. hadden de hooghte van een graed 45. minuten/ bingen dien dagh veel
visch/ hadden slecht water/ ende sagen veel Walbisschen.

Tusschen den 19. en 20. ontrent middernacht passeerden de Linie Equinoctiael.

De Zupd-Ooste / ende Zupt-Zupt-Ooste winden continueerden tot op den
24/ doen kregghen een Oost-Zupdt-Ooste windt/ gingen Zupden aen/ hadden so
hollen water / dat de blinde van de Zee aen stucken werde ghesmeten / 's mid-
daeghs de hooghte van 3. graden 43. minuten bezupden de Linie.

Den 25. cours ende windt als booren. Tot dese tijt toe hadden ghevaren/ son-
der dat pemandt in de Schepen wist (behalben alleen den Schipper / en
de Bewinthebber Willem Cornelisz Schout , en de opper-Koopman Jacob

1615.
Octob.

le Maire) waer de reyse soude naer toe gelden: doen wiert haer allen booz-gelesen/het booznemen van de reyse (dat was / dat souden soecken door een anderen weg) als door de Strate van Magellanes te komen inde Zuyd-zee/om aldaer te ontdekken sekeren nieuwe landen in 't Zuyden / daer sy meynen dat men groote rijkdommen soude kunnen halen / oft soo dat niet naer wensche en quame te succederen / dat men dan boozt langhs de groote Zuyd-zee soude zeilen nae de Oost-Indien. Over dese verklaringe was onder het Scheepsvolck dien dagh een groote bzeught/als die nu wisten waer sy ghelept wierden/ hopende oock elck in 't sijne/vande goede reyse yet wat te genieten / en daer van verbeterd te wesen.

Den 26. hadden 's middaeghs de hooghte van ses graden 25. minuten / met schoon weder / ende moey koelte. De volgende daghen van October, Ooste/ende Noord-Ooste winden / ginghen meest Zuyden aen / hadden ten laetsten de hooghte van 10. graden 30. min.

Novem. Den 1. November, passeerden de Sonne / soo dat die nu des Noordwaert middaeghs van haer kregen.

Den 3. hooghte van 19. graden 20. minuten / saghen sommighe swarten Vogels / met twee ofte dry Jan van Genten, en na de middagh een van de Eylanden van Martin Vaes, geheeten Ascension, sach van haer Zuyd-Oost ten Oosten/op de hooghte van 20. graden / bevonden aldaer wassende Noord-Oosteringe van 12. graden/hadden de wint al uyt den Noorden/ende Noord-Noord-Oosten/gelijck de boozgaende daghen / doende cours Zuyden aen. Op dien dagh kregghen het Scheepsvolck dubbeld randsoen van Wijn / om dat de periculouse drooghten van de Abrolhos gepasseert waren.

De volgende daghen tot den 10. toe / zeilden meest Zuydelijck / ende Zuydwest/quamen doen op de hooghte van 25. graden 33. minuten.

Den 11. bevonden aen 't Compas 17. graden wassende Noord-Oosteringhe/deden cours met een Zuyden windt / West ende West-Zuyd-West.

Den 12. hadden de Windt zuyd-oost ten oosten / en oost / zeilden zuyd-zuydwest/ende zuyd-west/waren daeghs op de hooghte van 26. graden 45. minuten.

Den 13/ 14/ ende 15. ginghen zuyden/ende zuyd-west aen/ met een oostelijcke windt.

Den 16/ 17/ ende 18. met zuydelijcke windt / deden cours meest West Zuydwest / hadden 's middaeghs de hooghte van 34. graden 15. minuten / en saghen veel walschot drijben.

Den 19. hadden de wint uyt den N. ende Noord-westen/zeilden Zuyd-zuydwest aen / en bevonden dat met de stroom stijf om de zuyd-gheboert wierden.

Den 20. hadden de hooghte van 36. graden 57. minuten / sagen veel quallen drijben / ende groote menighte van Zee-lupsen / een gedierte de Lupsen seer gelijck/van de groote als een klepne blieghe.

Den 21. des middaeghs de hooghte van 38. graden en 25. minuten / en veranderingh van water / wierpen 't loot / maer vonden gheen grondt / hadden 17. graden wassende Noord-oosteringhe der naelde / saghen dien avondt de nieuwe Maen 21. uren oud zijnde.

Den 22. wierdt by den Raedt gheordonneert yder man daeghs te gheben een mutsken Spaensche Wijn/ met een mutsken Olie ter weech/want de Fransche Wijn/ende Boter waren op.

Den 23. saghen veel Walbisschen / en bleek water / hadden 's middaeghs de hooghte van 40. graden 56. minuten.

Den

Den 24. saghen noch veel groote Visschen / en steen-kroos drijven/ook seer veel gebogelte/ hadden hol water upt den Westen.

Den 30. bleek water / als of wy by Landt hadden geweest/ hooghte van 46. graden 15. minuten/ daer oock veel gebogelte was.

Den 2. December, de hooghte van 47. graden 45. minuten / saghen hier veel steen-kroos drijven.

Den 4. noch veel steen-kroos/ bleek water / ende veel ghebogelte/ hadden 's middaeghs de hooghte van 47. graden 25. minuten / en 16. graden wassende Noord-noord-oosteringhe der zepl-naelde / teghen den avondt wierpen grondt op 75. badem / sandt-grondt.

Den 5. 's mozghens wierpen grondt op 65. badem/ noch veel gebogelte/ende kroos/ des middaeghs hooghte van 46. graden 25. minuten / sandt-grondt op 54. badem/ saghen dien dagh veel Walvisschen.

Den 6. 's mozgens met den dage diepte van 46. badem / ginghen met een Noord-westen windt/ West zupd-west aen/ hadden 's middaeghs de hooghte van 47. graden 30. minuten / na de middagh grondt op 42. badem. Ontrent te vier uren saghen het Landt / was niet seer hoogh / een slechte kust/ witachtigh aen te sien / verbielen na wenschen / ende begeeren recht benoorden de Haben van Porto Desire, setten des avonts op 10. badem/ ontrent ander-half mijle van de wal/ hadden een ebbe die om de zupd liep/ soo sterck als in de Hoofden / of booz Vliissingen.

Den 7. 's mozghens lichten het ancker / ginghen onder zepl zupden aen / tot ontrent de middagh/ doen quamen booz de Haben van Porto Desire, leggende op de hooghte van 47. graden 40. minuten / liepen na het gat toe / daer komende/ hadden peyl hoogh water / soo dat de klippen daer Olivier van Noord af schrijft/ die men in 't in-zeplen van dese Haben Noordwaert van hem moet laten / al onder water waren / maer aen de zupd-hoeck laghen eenighe klippen boven / die sy daer booz aen saghen/ liepen daeromme daer bezupden heen/ maer zeplden bezupden het rechte gat/ in een verkeerde Inham in een sack/ en setten 't daer met hoogh water op vijfde-half badem: doch doen 't laegh was/ hadden niet meer als 14. voet / soo dat het Schip de Eendracht, met het achter-schip vast op de grondt sat/ die al klippig was/ hadden de wint Westelijck upt het Lant/ en slecht water/ tot haer gheluck/ want hadden een Oostelijke windt gehad/ met eenighe koelte/ hadden 't Schip gewisselijck quijt gheweest / bonden daer op de klippen veel peren/ en bingen daer schoone mosselen/ en visch/ onder andere Spieringen van 6. dupmen langh / daer ober dese Inham noemden de Spierincx-Bay. De sloep voer aen de Pinguins Eylanden / legghende Oost zupd-oost / twee mijlen van Porto Desire, die quam des avonts laet aen boort/ brachten twee Zee-leeuwen/ en 150. Pinguins/ diese des anderen daeghs aten.

Den 8. 's mozghens met den dageraet zeplden met en landelijcke wint upt de Spieringh-Bay, ende setten 't recht booz de Haben van Porto Desire, sonden haere sloep om in 't gat te diepen/ die quam tegen de middagh weder/ bont 12/13. badem waters/ recht nae middagh met peyl hoog water/ en een Oost Noord-Ooste windt/ ginghen weder onder zepl/ het Jacht booz heen/ recht het gat in. Doen ontrent ander-half mijle de Ribiere in-gezeplt waeren / kregen in de windt lieten het ancker ballen op 20. badem/ de gront was daer van gladde steen/ kregen een half ure daer nae een hardewindt upten N. Westen/ beyde de Schepen leggen- de elck booz twee anckers / dzeben terstont teghen de zupd-wal aen/ ja 25. anckers en soudense niet ghehouden hebben / soo dat vastelijck meende beyde Schepen

Porte
Desire.

1615.

Decem.

Schepen daer verlooren te hebben. Het groot Schip sat met de kinnen op de klippen / en schrode met het vallende water daer by neder al-te-met wat / dan bleef dicht: maer het Jacht beviel op de klippen / alsoo dat het water hun gheheel ontliep / en datmen met het laeghe water droogh-boets onder de kiel neffens de groote mast mocht dooz-loopen / ende meer als een baden upt het water stont / een dinck seer schrikelijck om sien. Ende also 't upt den Noord-Noord-Westen sterck waerde / wert het van de wiirt booz om-ballen op gehouden; dat bleech daer upt / dat doen 't begon te stillen / viel teghen de windt bande wal af op zijde / met de kinnen wel dyp boet lagher als de kiel / daer seer van verschriekten / meenende het Jacht verloren / ende quijt te zijn / maer de bloet komende / ende stil blijvende / rees het weder op / daer niet wepnigh in verbljdt waeren / 's abondts met een stilte wonden van de wal af / des nachts by 't groot Schip komende.

Den 9. 's morghens ginghen weder onder zepl inwaert aen / en quamen by 't Koninck Eylandt van Olivier alsoo genaemt. Het Jacht gheraecte daer achter / ende settent / maer met d'Eendracht konden daer niet binnen komen / dooz contrarye windt. Het volck boeren aen 't Eylandt / dat was by kans gheheel met eperen bedeckt / een man stil staende met sijn voeten aen een / kost met sijn handen bereycken 45. nesten / elck met 3 ofte 4. eperen / van gedaente (maer wat groter) als kibits eperen / waeren van swarte stern-meeuwen / wy brochtense by dupsenden 't Scheep / en atense.

Den 10. boeren met het Boodt aen de Noord-zijde van de Kibier / om versck water te soecken / maer konden gheen vinden / dolben kuplen / sommighe wel 14. voeten diep / maer bonden 't water al brack / soo wel op 't hooghe gheberghte / als in de valeyen; 's abondts quamense weder aen boozt / brochten voghelen / ende eperen met groote menighthe.

Den 11. boer de Boodt beneden in de Kibië aen de Zuid-zijde / om water / ende menschen te soecken / maer en bonden niet dan brack water / sagen sommige Strupsen / ende beesten / by na als Hertten / met seer lange halsen / waren seer schuw. Op 't hoogste van 't gheberghte bonden eenighe begraeffnissen / dat waeren eenighe hoopen steen / en alsoo niet en wisten wat dat mochte beduyden / hebben die van een gheworpen / en daer onder gebonden gebeenten van menschen / van 10. en 11. voeten langh. Sy leggen de verstorbene op 't hoogste van de gheberghten op d'aerde neder / ende bedeckense met een deel Steenen / alleelijck datse bezyjdt zijn van de Beesten ende 't Gebogelte.

Den 12/13/14/15/en 16. haer volck noch dagelijcks aen Landt ghebaren om water te soecken / maer niet ghebonden / dan brochten veel Vogelen / ende menighthe van Visch 't Scheep.

Den 17. brochten het Schip binnen 't Koninck Eylandt aen de wal met hoogh water / om schoon te maecken / bevielen heel droogh / soo datmen daer drooghs-boets mocht om gaen.

Den 18. is het Jacht oock aen de strandt gheset / ontrent 2. musquet-schooten van het Schip / om schoon te maecken.

Den 19. alsoo doende waeren om de Schepen beyde schoon te maecken / en datmen onder 't Jacht soude barnen / is de blam onbersiens / en seer haestigh op geslagen / tot in 't wandt / terstondt in de hooghte gheweest / soo datter in een ooghenblich geen kans was om te upten / te meer alsoo 't Jacht op 't drooghe sat / wel 50. voeten van 't water / en moesten 't alsoo booz haere ooghen gheheel

heel sien verbranden/sonder dat eenighe weer daer booz konden doen.

1615.

Decem.

Den 20. met hoogh water brochten haer Schip d'Eendracht weder van Lant/
en voeren aen't Jacht, om den brandt te blusschen / maer 't was geheel tot aen't
water af-ghebrandt. De volghende dagen hebben sy watter van oberghe bleven
was gesloopt / het hout en het Iser-werck dat konden bekomen / met het Ge-
schut/ende d'anchors ghebercht.

Den 25. bonden volck (een goet stuck te Lande in) eenige kuplen/daer verscht
water in stont / dan was wit / ende heel dick / daer hebben zy daghelijcx water
ghehaelt. De sommighe van't volck droeghen 't water in kleyne vaetkens op
haer schouderen / de andere gingen gheweert met musquetten / om haer te
beschermen. Andere haelden daghelijchs veel Vogelen / ende Eperen / oock jon-
ge Zee-leeuwen/diese aten/ende redelijck van sinaeck waren. Dese Zee-leeuwen
is een gediert / bande groote gelijk een kleyne peert / hebben hoofden als Leeu-
wen / met lanck rupgh harz om de halsen / maer de wijskens zijn slecht sonder
hapren / niet half soo groot als de mannekens / men kost die niet dooden / dan
met een musquet inde bozst / ofte harssenen te schieten / want al hadden se 100.
slagen met handt-spaecken / ofte hoeboeten / dat haer 't bloedt tot mondt / ende
neus-gaten uptliep / so liepen se nochtans wech. Terwijl en wy hier in dese Rivier
lagen / hadden veel harde winden / ende somtijts veel regen / ende onweder.

1616.

Januari.

Den 9. Januarij 1616. hebben haer leste water t' Scheep gehaelt / ende den
10. t' zepl ghegaen / om de repse te boozderen / maer tegen de middagh kregen de
windt upter Zee / soo dat se 't weder setten by 't Leeuwen Eylandt / bingen dien
dach veel Viscch / ende Vogelen.

Den 12. voer de Sloep naede Pinguijns Eylanden / om Pinguijns te halen /
maer kost dooz quaet weder die dagh niet weder aen boozt komen / vernachte in
de Spieringh-bay, quam 's anderdaechs 's morgens broech aen boozt / gheladen
met Pinguijns/maer waren dooz de groote meenichte bedozben / dies woypense
over boozt. Des naemiddaechs den 13. zeplden upt Porto Desire, naer also 't stille
wierd / setten 't buipen de haben/daer na begon 't weder te koelen/lichten anchor/
ende zeplden t' Zeewaert in.

Den 18. saghen 's morgens Sebalds Eylanden Zuyd-Oost van haer / ontrent
dzy mijlen/die leggen van de Straet verscheyden/naer 't schijben van Sebaldt de
Weert, Oost-Noord-Oost/ende West-Zuyd-West/ ontrent vijftich mijlen/ had-
den 's middaeghs de hoochte van 51. graden.

Den 20. ontmoeten haer veel steen-kroos/bemerckten datse harde stroom had-
den / die om de Zuyd-West ginck / hebbende 's middaeghs de hoochte van 53.
graden / gisten haer 20. mijlen van Landt / bezuyden de Strate van Magellanas.

Den 21. hadden 's middaeghs de hoochte van dzy-en-vijftig graden.

Den 23. 's moeghens broegh kregghen een Zuydelijcke windt / dan teghen de
middagh wierdet stil / daer na liep de wint Westelijck / 's middaeghs wierpen
grondt op 50. badem / swarte zant-grondt met kleyne steentjens / doen kregghen
een Noordelijcke wint met slecht water/en moey weder/het water was so bleek/
als / of 't binnen Landts ware gheweest / en zeplden Zuyden ten Westen aen.
Ontrent dzy uren nae den middagh sagen Lant in't Westen / ende Zuyd-We-
sten / en openbaerde hem kortz daer nae oock in 't Zuyden / hadden 's avondts
een Noordelijcken windt / gingen Oost Zuyd-Oost aen / om boven't Landt te
blijben / het koelde heel dicht met hol water / so dat se de Marszepls inde marssen
jadden.

Den

1616.

Januarij.

Den 24. 's morghens bzoegh wierden het Lant aen stuer-boort gewaer/ende lag niet boven een groote mijl van haer/hadden daer gront op 40. badem/en een Westelijke windt/het Landt streckte Oost ten Zupden/ niet seer hoogh gebergte/ dat al wit van sneeu bedeckt lagh. Zeplden al by dat Landt langhs/ ende ontrent de middagh quamen dat ten eynde/ en saghen een ander Landt daer beoosten/ dat oock seer hoogh ende hackelich aen te sien was. Dese Landen laghen nae haer goet duncken ontrent acht mijlen van malkanderen/ ende scheen daer tusschen beyden door een goede passagie te wesen 't welcke te vaster vermoeden/om dat wy merkten datter een harde stroom om de Zupdt tusschen dese Landen in liep/ hadden 's middaeghs de hooghte van 54. graden 46. minuten/ na de middagh kregen een Noordelijke wint. Liepen na dese openinge toe/ maer teghen den avondt werde het stil/ en dzeven dien nacht met harde stroom/ ende weynighe windt heen. Sagen ontelbare menichte van Pinguins/ oock Walbisschen by dupsenden/so dat gestadich daer op moesten passen/ met aenloeben/ ende dzaghend houden/ om de Walbisschen te mijden/ op dat wy haer niet op't lijf en zeplden.

Den 25. 's morgens waeren dicht by 't Oostelijckste Lant/dat was seer hoog/ ende hackeligh/ende streckt op de Noord-zijde/Oost zupd-Oost heen/ so verre zy sien konden/ gaben dat den name van het Staten Landt, maer het Landt daer beoosten/ noemden zy Mauritius de Nassouw. Vermoeden datmen aen beyde zijden goede reede/ ende sandt-baepen soude binden/ want 't was aen beyde zijden met schoone zant-stranden/ ende mope op-gaende sant-gronden. Visch/ Pinguins/ en Zee-robber zijn daer in grooten overbloet/ oock gebogelte/ en water genoech/ dan boomen en konden niet sien. Hadden eenen Noordelijcken wint in 't gat/gingen Zupd-zupd-West aen/met harde boort-ganch/ 's middaegs hadden de hooghte van 55. graden/ en 36. minuten/ en setten doen cours Zupd-West aen/met dichte koelte/ regen/ende stijbe boort-ganch. Sagen het Lant bezupden het gat van 't Westelijckste eynd van 't Lant Mauritius de Nassou af strecken West-zupd-west/ ende Zupd-west heen/ soo beer wy beoogen konden/ al heel hoogh ende hackeligh Lant. Des avondts liep de wint Zupd-west/ en liepen doen dien nacht Zupd-west over/ met holle dyningen uptten Zupd-Westen/ ende seer blaen water/ daer upt oordeelden/ ende booz secker hielden/ dat groot/ende diep water/te loefwaert hadden/niet twijfelende/of dat en was de grooten Zupd-zee/ daer over seer verblijt waeren/ houdende/ dat by haer een wegh ondeckt was/ die tot die tijdt toede menschen onbekent was geweest/ gelijk dat oock naderhandt bevonden waerachtich te zijn. Saghen hier uptermaten groote Jan van Genten, ofte Zee-meeuwen/ grooter van lijbe als Swanen/ haer bleugelen upt ghestreckt zijnde/ waeren elck meer als een badem lanch. Dese Vogels door d'ongewoontheit van menschen te sien/quamen by haer op't Schip sitten/lieten haer van 't volck grijpen/ende doot-slaen.

Den 26. hadden wy 's middaeghs de hooghte van 57. graden/met een bliegende storm uptten Westen/ende Zupd-westen/die 't gheheele etmael duerde/met heel hol/en blaen water; lieten 't Zupd-waert overstaen/met een Schober-zepl/sagen in 't Noord-westen noch hoogh lant/'s nachts wenden Noord-west waert over/ al met een Schober-zepl.

Den 27. hadden 's middaeghs de hooghte van 56. graden 51. minuten/ was hout weder/met hagel bupen/ en regen/ hadden de windt West/ ende West zupd-west/liepen eerst Zupd-waert/ daer na Noord-waert over met Schober-zeplen.

Den

Den 28. hebben 's morgens hare Marszeplen daer weder by geset/hadden hol- 1616.
le dypningen upten Westen/ de wint eerst West/ daer na Noord-Oost/ liepen eerst
Zupden/ daer na West/ ende ten Zupden aen/ 's middaegs de hooghte van 56. Januarij.
graden/acht-en-beertigh minuten.

Den 29. 's morgens met den dagh eenen Zupd-Oosten wint/ deden cours
Zupd-West aen. Na de vzoegh-kost saghen vooz upt twee Eylanden West-zupd-
west van haer/ en ontrent de middagh quamen daer by/ maer en mochten die
niet boben zeplen/ soo dat daer benoorden om liepen/ dat waren doore grauwe
klippen/ met noch eenighe klepne klippen/ die daer om laghen/ legghende op de
hooghte van 57. graden bezupden de Linie Equinoctiael. Gaven die den name
van d' Eylanden van Barnevelt nae den C. Heer Johan van Olden-Barneveldt,
Advocaet van den Lande van Hollandt, ende West-Vriesland: zeplden al West-
Noord-west aen/ tegen den abont sagen weder landt in 't Noord-westen/ ende
Noord-noord-westen van haer/ dat was het landt bezupden de strate van Ma-
gellanes, en streckt al Zupd-waert henen/ was al hoogh geberghte met sneeu
bedeckt/ eyndende met een scherpe hoeck/ die sy noemden de Caep van Hoorn,
en lept op de hooghte van 57. graden 48. minuten. Hadden doen schoon weder/
kregen 's abonts een Noordelycke windt/ en holle dypninghen upt den Westen/
deden cours al Westelyck aen/ en bevonden dat aldaer stercke stroom om de
West ginck.

Den 30. hadden noch holle dypningen upt den Westen/ met blaen water/ en
stercken stroom/ die al om de West ginck/ 't welck haer al vast vertrouwen gaf/
datse een open wegh hadden tot de Zupd-zee/ 's middaeghs de hooghte van 57.
graden 34. minuten.

Den 31. 's morgens de windt upt de Noordelycker handt/ gingen West aen/
hadden 's middaeghs de hooghte van 58. graden/ na de middagh liep de windt
ten Westen/ West-zupd-west/ en variabel/ doen waren de Caep van Hoorn ghe-
passeert/ ende en konden gheen landt meer sien/ maer hadden holle dypninghen
upt den westen/ en seer blaen water/ 't welck haer doen noch meer/ en ten vollen
berseckerde dat de rupme Zupd-zee vooz upt hadden/ sonder eenigh lant. Had-
den hier variable winden/ met veel regen/ ende hagel buyen/ soo dat dickwils
ober/ ende weder wenden.

Den 1. Februarij, hadden hout weder/ met een storm upten Zupd-westen/ so dat Februa.
met schober-zeplen by lagen/ leggende Noord-west/ ende west Noord-west ober.

Den 2. hadden eenen westen wint/ liepen Zupd-waert ober/ en 's middaeghs
de hooghte van 57. graden 58. minuten/ bonden 21. graden Noord-oosteringe der
naelde. Sagen dien dag menigte van groote Zee-meenwen/ en ander gebogelte.

Den 3. hadden 's middaegs de hooghte van 59. graden 25. minuten/ en was
namelyck weder/ met harde windt upten Westen/ hadden dien dagh geweest na-
gissinghe op de hooghte van 59. graden en een half/ maer geen Landt/ noch
eenigh teycken daer van/ nae 't Zupden vernomen.

Den 4. 's middaeghs de hooghte van 56. graden/ ende 43. minuten/ met
variable winden/ meest upten Zupd-westen/ wenden dickwils heen en weder/
na de windt liep/ hadden noch 11. graden Noord-oosteringe.

Den 5. hadden een stercke stroom upt den Westen/ met hol water/ soo dat
gheen zepl konden boeren/ moesten 't laten drijven/ tot belieben van de windt.

Den 8. 's morgens liep de windt Zupdelyck/ en sy liepen Westwaert ober/
ontrent de middagh liep den wint by 't Noord-westen/ en wende 't zupdwaert ober/
hebbende

1616.
Februa.

hebbende de hooghte van schaers 59. graden / voorts variable stercke winden / upten Noord-Westen / ende Noord-Noord-Westen / met meest koude hagel / en sneeu / en laghen met schober-zeplen by / liepen West waert ober. De volghende dagen hadden al hout / hakich / mottich / en mistich weder.

Den 12. kregghen alle het Scheeps-volck d'p dubbeld rantsoen van Wijn / tot een vrechden-teecken van hare victorie / om dat sy de Strate Magellanes doen Oost van haer hadden. Ten selven daghe wierdt by ghemeen advijs van den breeiden Raedt / op 't versoek / ende aenhouden van onse Oppert-Koopman / de nieuwe door-tocht (die ondeckt hadden tusschen de Landen van Mauritius de Nassou, ende het Staten-landt) den name gegheben / van de Passagie ofte Strate le Maire; hoe wel die niet meerder recht wel hadde moghen / ende behooren te heeten / de Strate van Willem Schouten, na onse Schipper / als door wiens kloech belept / ende Zeemanschap / 't selve alder meest bestaen / ende uptgheboert is. Geduerende den tijdt dat sy de door's nieuwe Strate passeerden / ende bezupden dat nienwe gebonden Landt om-zeplden / al tot dat weder aen de West-zijde de Strate van Magellanes gepasseert waren / hadden meest den tijdt veel stercke stormen / seer hol water / dagelijcks regenachtich / mistich / mottich / en dyfich weder / met veel hagel / en sneeu / so datse niet weynig armoede / en onghemack passeerden. Maer 't gene sy soo gheluckelijck ontdeckt hadden / ende hoopende dat 't gene noch door hadden te ontdecken / oock gheluckelijck soude aflopen / heeft haer gemoet verstercht / soo dat alle swarigheyt als niet / te rugghe stelden / ende met alle couragie manlijck sochten te vorderen / soo veel sy mochten.

Den 13. noch veel reghen / ende mistich / hakich weder / saghen veel gevogelte / ende Zee-robber.

Den 14. hadden de hooghte van 51. graden en 50. minuten / en 't selvighe weder / (gelijck oock den 15.) doch slecht water / bevonden doen de hooghte van 51. graden 12. minuten / de windt Westelijck / en deden cours Noordelijck aen / bemerkten oock / dat de stroom niet haer liep om de Noord.

De volgende dagen noch als vooren / de wint upten Noord-Westen / Noord-Noord-Westen ende Westelijcker hant / tot op den 23. doen kregghen de generaele Zuidelijcke wint / en goet weder / hadden holle dijnningen upten Zuid-Westen / en 's middaeghs de hooghte van 46. graden 30. minuten.

Den 24. haelden haer boven-geschut uyt het rupm / ende hebben dat op gestelt.

Den 25. hebben haer bram-zepls / en boven-blinde weder op gestelt / als nu gekomen zijnde in een vredige Zee / daer alle stormen / ende ongeweerte ghepasseert waren.

Den 27. haelden haer onderste laegh geschut boven / want in Porto Desire hadden dat beneden gebracht / ende alle wint-vangh af-ghenomen / dien dagh 's middaegs de hoogte van 40. graden effen / met mop weder / en Zuiden / ende Zuid-zuid-Oosten wint / en goede voort ganch / ghelijck de voortgaende daghen / en gingen al Noorden aen.

Den 28. wiert by den Raedt / ende de vier Stuer-lupden geresolbeert / dat aen de Eplanden van Joan Fernandes souden zeplen / om aldaer te verberchen / alsoo sommige van haer volck door het groot geleden ongemack / heel zee-moed / ende sommige niet weynich van 't scheur-buylt ghequelt waren / hadden dien dach de hooghte van 35. graden 53. minuten. Des avonds maechten kleyn zepl / om niet by nacht op 't Land te verballen / en om datse 't by nacht niet en souden voort by zeplen / gingen Noord-noord-Oost aen.

Den

Den 1. Meert 's mozghens met den dagh/saghen de Eplanden van Iuan
 Fernando, recht boozt upt Boord-noord-oost van haer / hadden een Zupden
 windt/met mope koelte/en goet weder. 's Middaeghs quamen daer by/
 hebbende de hoogte van 33. graden 48. minnten. Dese Eplanden zijn twee
 n ghet al/ bepde heel hoogh Landt/het kleynste dat is het Westelyckste/ is
 en doz bar Eplandt/ niet dan kale Berghen en klippen/ maer het grootste
 het Oostelyckste) is oock met hoogh gheberghte/maer vol gheboomte/en-
 se seer vruchtbaer/ daer is menigte van Dee/ als Berckens/ ende Bocken/
 ten de Custe onuytsprekelycke menigte van goede Visch/so dat de Spaen-
 aerts daer somtijdt komen visschen/ en in korten tijdt haer Schepen vol
 vanghen/die sy na Peru voeren. Liepen aen de West-zyde van dese Eplan-
 den henen/ t welck een mislagh boozt haer was/ moesten daer be-dosten om
 te loopen hebben/om op de Reede te komen/die leyt by de Oost-hoeck van t
 grootste Eplant/want also van be-westen om / en achter t Lant quamen/
 gheraecten daer onder inde stilte / dooz dien het hoogh / ende steyl is / soo
 dat met het Schip niet en konden by t Landt komen om te anchoren/ son-
 den daerom de Boot om te diepen / die quam 's avondts weder aen boort/
 zocht tydinghe / dat sy dicht onder t Landt grondt hadden gheworpen
 op 30. ende 40. vadem zandt-gront/die lesschende op drooghde/ tot op drie
 vadem toe/ wel bequaem om te anchoren/neffens een schoone groene valcy/
 die vol groene boomen stondt / lieffelyck aen te sien / dan en waren om de
 kortheyt des tijds niet aen Landt/ en dat sy hier en daer t versch water
 en overbloet van t hooghe Landt hadden sien komen afloopen/sagen oock
 veel Bocken/ ende ander ghedierte op t gheberghte / dat sy niet wel van
 verre kosten bekennen : hadden oock in korten tijt een goede menigte van
 schoone visch gevangen/so haest en hadden se de hoeck niet in t water laten
 gaen/of terstont wasser visch aen/ so dat se gestadigh sonder ophouden niet
 gedaen hadden als visch op halen/waren meest Corcobada. en Steen-bra-
 ems/hadden oock menigte van Zee-wolven gesien. Dese tijdinge maecte
 het Scheeps-volck alle seer verblijt/bysonder sommige/die het scheurbuyt
 hadden/ hoopende hier ten vollen te verschen / en lyfs-gefontheyt te beko-
 nen. Des nachts wert het stil/ soo dat doen met de stroom een stuck wegh
 gedreven wierden. Den 2. des mozghens waren met het Schip weder dicht
 onder t Lant/maer en konden soo na niet komen/ (hoe veel weere dat oock
 deden) dat gront konden bewerpen/sonden weder eenigh volck nae Landt/
 sommige om te visschen/en sommige na vee te gaen soecken/die wel menig-
 te van schoone Berckens/Bocken/ende ander ghedierte konden sien/ maer
 om het krupel-bosch wille niet belooopen/noch besette. Terwijlen dat som-
 nige wat water haelden/hadden die in de Boot waren/ ontrent twee ton-
 nen visch gevangen/al mette hoeck. Daer mede moesten dat schoone Eplant
 verlaten/sonder meer daer van te genieten.

Den 3. des mozghens waren wel ontrent vier mijlen beneden dese E-
 anden ghedreven/ niet teghenstaende dat het gantsche etmael haer beste
 hadden gedaen/om die te bezepen / t welck haer ten laetsten begon te ver-
 zieten/siende dat het onmogelijck was/die te bekomen/daeromme is doen
 by den Raedt goet ghebonden / ende beslooten/ dat d'Eplanden souden
 verlaten/ende cours volghen/om hare Reyse te vorderen/alsoo alle een seer
 goede Windt hadden/ die over t hooft lieten waepen / tot seer groot leet-

1616. wesen/ende verdriet vande siecken / die daer mede alle hope van haer le-
ben verlozen/van Godt versacht. Dese Eplanden leggen op de hooghde
Aprilus. van 33. graden 40. minuten. De resolutie ghenomen. Ende / setten haer
cours Noord-west ten westen/met een lustighe koelte upten Zuiden/ende
goede voortgangh.

Den 11. passeerden voor de tweede reyse den Tropicum Capricorni met een
Zuid-ooste windt / ende Noord-noord-west cours / daer kregen den gene-
ralen Oosten / ende Oost-zuid-oost windt. / vervolghden noch met den
Noord-noord-westen gangh tot den 15. toe/tot op de 18. graden/doen ver-
anderden van cours / en slooten dien dach haer roep-sloep in malkander/
om die te gebuycken/so by eenige Landen mochten komen.

Den 17. hadden de hoochte van 19. graden / deden cours West
Noord-west.

Den 20. hoochte van 17. graden / en seer holle dijningen upten Zuid-
den / de windt als vooren/al Oost-zuid-oost. / ginghen West-noord-west
aen/hadden op haer Compas een halve streeck Noord-westeringhe. Sa-
gen dagelijcx veel pyl-steerten / ende ander ghevoelte. Pylsteerten zijn
spierwitte vogelen/met roode beken/ende roodachtige hoofdekens / heb-
ben lange witte gespleten steerten/van twee / ofte derde-half voeten lang/
men vint die in alle deelen vande werelt/waermen komt / zijn vande groote
van een gemene zee-Meeu.

Den 24. quamen op de hoochte van 15. graden / deden ons West aen/
hadden alle daghen holle dijninghen upt den Zuiden / hoe wel ghesla-
digh met stybe koelte upten Oost-zuid-oosten / het giuck alle daghen sijf
voort.

Den 3. April. Maesdach hadden de hoochte van 15. graden 12. minuten/
geen afwijkinghe/maer de naelde trock recht Noorden / ende Zuiden.
De scheurbuyck begoft seer onder het volck te ontstecken/en de helft was
daer al mede besmet.

Den 9. stozf Ian Cornelisz. Schouten, Schipper op 't lach geweest/en broe-
der van haer Schipper Willem Cornelisz. Schouten, na dat hy wel een maent
aen een seer quade sieckte hadde gelegen.

Den 10. 's morgens/nae dat het gebedt gedaen was / wierdt de doode
bupten doordt geset / nae de broeg kost sagen 't Landt Noord-west/ende
Noord-west ten noorden van haer/ ontrent drie mylen / dat was een leech
Eplant/en niet groot. Sagen hier oock een groote menigte van meeuwen/
ende visch/ende setten cours nae 't Eplant toe/incenden aldaer eenige ver-
verschinge te krijgen / die overmits het scheurbuyck grootelijcx van noo-
den hadden. Teghen de middagh quamen zy by 't Landt / ende wierpen
't loot / maer hadden gheen grondt/waer over de sloep uytsetten / om te
sien/of geen grondt souden vinden. De sloep weder-keerende/sepde gront
ghehadt te hebben op 25. vadem / ontrent een kleyn musquet-schoot van
Landt / als mede ghesien te hebben veel Hapen. / ende andere visch / van
sulcken stach / als aen Ian Fernando ghevanghen hadde / maer en doersten
met het Schip soo dicht onder de wal niet komen / vreesende voor eenigh
perijckel. Tegen de middagh voer de sloep weder nae Landt toe/om te be-
sien offer wat te krijghen was / maer komende by 't Eplant/konden niet
stranden / door dien het daer soo seer baryde / waer over haer in 't water
bega-

begaben/swommen/en trocken malkanderen aen Lant / latende de Sloep 1616.
op de dzegh leggen. Des avonts quamen weder aen boort / maer hadden
niet uptgherecht / dan alleen dat sy bzochten een deel groen krupdt / dat Aprilus.
van smaeck was als Hollandtsche Cupnkars. Seyden ghesien te hebben
drie honden die niet en blaften/noch eenigh gheluydt gaben: sy bondender
eenige plat skens water / dat dien dach ghereghent was. Het Eplandt/
naer ooghimercken/ schijnt met hooch water meest onder te bloepen / had-
de anders niet dan bukten om een randt / als een dijck met groene Boo-
men schoon om aen te sien / ende in 't midden van dien / ende elders lach
veel soudt water. Het leydt op de hooghte van vijftien graden / twaelf
minuten/en van de kuste van Peru verscheyden na hare gissinghe 925. mij-
len. Dit etmael was de wint Noordelyck/ ende ginghen weder West aen/
nae de Eplanden van Salomon, en gaben dat Eplandt / den naem van
't Honden Eplandt. Des nachts waepdent stijf / met een groote slach-re-
gen/so dat haer groot seyl een stuck weechs upt de lyck raechte.

Den 14. was de wint Oost / ende Oost-zuyd-oost / de cours West/ ende
west ten noorden/ koelte/ ende weder als booren/sagen veel visch / ende no-
gelen/ende des namiddaeghs sagen weder een leech Eplandt Noord-west
van haer / dat seer groot was / streckende Noord-oost / ende Zuyd-west/
waer ober altesamen seer verbljdt waren / op hope van water/ ende ver-
verschinge te krijghen/ende liepender na toe / settende cours Noord-west
aen. Teghen den avondt (wesende met haer noch wel een myl van Landt)
quammer een Canoe haer te gemoet/met 4. Indianen, die geheel en al naecht/
en root van coluer waren/met seer swart/ende lang hay2. Sy bleven altyt
een goetd stuck vant Schip / roepende haer eerst toe / wijsende dat zy aen
Lant souden komē/maer konden haer niet verstaen/hoe wel haer in Spaen-
sche/Maleysche/Javaensche/ende Nederduytsche sprake toe riepen. Des
avondts met Sonnen ondergangh quamen by 't Lant/maer hadden geen
grondt/noch oock veranderinghe van water / hoewel sy haer soodicht by
't Landt begaben / dat wel niet een Musquet opgheschoten souden heb-
ben / waer ober het wederom t'zeewaert wenden; de Canoe gingh nae
Landt / daer hui een groote menichte van Indianen op de strandt waren
wachtende. Een wepnigh tydts daer nae quammer wederom een Canoe
van Landt nae 't Schip toe / maer en wilde haer als de andere / niet aen
boort komen: Sy riepen wel / maer konden malkanderen niet verstaen / en
haer Canoe viel om/dat zy't sagen/maer sy hadden se metter haest oberent/
ende waren met een gauwigheyt terstondt weder daer in/ sy wesen haer al
boort na Landt toe/ende zy haer wederom nae 't Schip / doch wilden niet
komen / waer ober weder haer cours ginghen/ende 't Eplandt verlieten/
zeylende Zuyden ende Zuyd-zuyd-west aen / om boven 't Lant te zeylen.
Dit Eplandt is niet bjeet / dan seer lang/staende vol Boomen/het welke
so haer dochte Palmyras, ende Cocos Boomen waren/lept op de hooghte van
15. graden 15. minuten/ende heeft een witte zant-strant. Des nachts sa-
gen tot verscheyden plaectien vperen op 't Lant.

Den 15. s morgens soa zy s nachts ontrent thien mylen Zuyd-zuyd-
west hadden gezeyldt / zeylden s morgens dicht ondert Lant langs/daer
sagen oock veel naechte menschen langs de strant / roepende/ en krijtende
(so 't scheen) dat aen Lant soudē komen/daer quam wederom een Canoe van
't Landt/

1616.

Martius

't Landt/met drie Indianen na haer toe / die mede riepen / doch en wilden als vooren niet aen boort / maer roepden na de Sloep toe / daer sp dicht by quamen / ende haer volck bewees haer alle vrientſchap / haer gebende eenige Cozalen ende Meſſen / dan ſp konden malkanderen niet verſtaen. Een weynig tijt by de ſloep geweest hebbende / ſchepdenſe daer van / ende quamen ſoo na boort / dat ſpſe een tontjen toe wierpen / het welck ſp namen / dan wilden haer in 't Schip niet begheven / maer wel in de Sloep / die wederom van Landt quam / ſonder pet uyt gherecht te hebben. Immerſ nae dat ſp langhe aen boort geweest hadden / quamner ten leſten eenen in de Gaelderij / die de ſpyckers van de venſterkens voer de koopmans / ende Schippers kopen uyt trock / ende ſtackſe wegh / verbozgh die in ſyn hant / waren ſeer begeerigh nae Water / jae ſp trocken / en meenden oock de boutſ met handen uyt het Schip te trecken. Sp wildender een in 't Schip honden / ende daer tegghens een van ons volck met hun inde Canop aen Lant ſenden / om vrientſchap met haer te maecten / dan wepgerden ſulcks. 't Was ſeer diefachtigh volck / ginghen heel naecht / hadden alleen een doercken van maten voer haer ſchamelhepdt / haer huys was ghetepkent met verſchepden Figuppen / als Slanghen / Ozaken / ende dierghelycke ghedrocht / en ſtont heel blaen / als oft met Boſkruyt daer op ghebrant hadde gheweest. Sp ſchonckenſe eens Wijn inde Canop ſittende / ſp en wilden het ſchaelken niet weder geven. Sonden hare Sloep wederom af nae Lant toe / met 8 Muſquettiers / ende 6. mannen met Sabels / den onder -koopman Klaes Janz ende de koopman van 't Jacht, Aries Klaesz. voeren mede / om te beſien wat daer op 't Eylant was / ende om vrientſchap met haer te maken / dan ſo ras als ſp ſtranden / ende dat het volck door de barninghen aen Lant quamen / quamender wel 30. Indianen uyt het boſch / met groote knodſen / ende wilden haer haer geweer benemen / ende de Sloep op 't droogh trecken / gelijck ſp dan twee van 't volck uyt de Sloep namen / ende meendenſe in 't Boſch te brengen / maer de muſquettiers / die haer muſquetten noch droog waren / ſchoten drie muſquet - ſchooten in den hoop / ſoo dat ſonder twijfel meenden / datter eenige doot geſchooten / ofte doodelijck gequeſt waren. Sp hadden oock lange ſtocken / niet ſekere lange ghetackte dinghen voer aen 't ent / het welke / ſoo haer docht / ſwaerden van Swaert - viſſchen waren / oock wierpenſe met ſlinghers / dan quetſten Godt danck niemant niet. Flits - boghen en hadden ſp niet dat ſaghen. Sagen oock eenighe Vrouwen / die de Mang om den hals vielen / ende kreten / dat ſp niet en wiſten wat het bedupde / dan meenden dat het was / om deſelbe te doen ſchepden. Dit Eylant gaven ſp den naem (uyt doerſaech dat daer gheen gront konden vinden om te ankeren) van 't Eylant ſonder gront, was aen de buyten kant een ſmalle ſtreeck Lant / vol Palmes Boomen / dan binnen in 't Lant vol ſout water. En alſoo ſagen dat hier voer haer niet ten beſten en was / beſloten van daer te ſchepden / namen derhalven courſe weder t'zee waert Weſt aen / met een Oſtelijcke Wint. Hadden hier ſlecht water / en geen dijningen / ghelijck de vooreleden dagen uyt den Zuyden / daerom vermoeden dat zuydwaert meer Lant moeſt weſen / leydt op de hooghre van 15. graden verſchepden ontrent 100 mylen van het Honden Eylandt.

Den 16. des morgens in den dageraet / ſagen wederom een Eylant / dat Doorden van haer lagh / zeplden daer na toe / daer by komende / vonden dat

als

als de boozgaende/sonder ancker-grondt / zijnde van binnen mede al ver-
 dzoncken Lant/doch aen de kant stont het vol gheboomte / maer geen Pal-
 mites; noch Cocos-boomen. Sp setten de Sloep upt om te diepen / dewelc-
 ke aen Lant komende/geen gront en hadde/waer over wederom aen boort
 quamen/sonder pet uptgherecht / oft eenighe menschen ghesien te hebben.
 Daer na sonden spse andermael upt/om te besien/of eenige ververschinge/
 oft water aen Lant souden vinden/ende weder komende/seyden versch wa-
 ter gevonden te hebbē/niet ver van 't strant/in een put/ofte kuyt/het welc-
 ke wel met Galep-baetjens aen strant was te brengen / maer seer qualijck
 t'Scheep te krijgen/want de Sloep dooz de barningen die daer ware/moest
 op de dze gh blijven leggen/ en 't volck moesten malkanderen met een touw
 dooz 't water aen Lant/ende dan weder aen boort trecken / soo dat het seer
 periculens/en moeyelijc was aen lant te komen/daerom oock niet meer als
 4 vaten waters haelden. Vonden hier oock sulck kruyt / als op 't Honden
 Eplant gebonden hadden / dat de smaech hadde van Cuykers/daer van
 een sack vol t'Scheep brochten/als mede eenige krabben/oock schulpen en
 hoozeng/daer slacken in waren/seer goet van smaech. Des abonts gingen
 wederom cours West aen/de wint was Oostelick/ende hadden ditmael een
 tamelijcke koelte/met regentigh weder/en slegt water. Ten selven daghe
 hadden de hooghte van 14. graden/en 46. minuten. Dit Eplandt leyt vijf-
 thien mylen van 't boozgaende / en gaven 't den naem van Water-landt, om
 dat daer eenigh water hadden bekomen.

Den 17. gaven sp 't volck dien dagh ses mutsgens water / en koochten
 een groote ketel Warmoes van dat groene kruyt als Cuykers/dat van 't
 Eplant Waterlant hadden gehaelt/daer van merckelijcke baet / en verquic-
 kinge kregen tegen het scheurbapck.

Den 18. des mozgens nae boezgh-kost/sagen wederom een leeg Eplant/
 Zupd-west van haer/streckende West-noord-west/en Oost-zupd-oost / soo
 ver als sien konden/en was ontrent 20. myle verscheyden van 't boozgaen-
 de. Hiieldender na toe/by 't lant komende/voer de Boot heen langs de wal
 om te diepen/alwaer sp seyden gront gehad te hebben op een hoeck / daer
 een rif of streckte/op 20/25/en 40. vadem/seer steyl afloopende/ ontrent een
 musquet-schoot van Lant/waer over 't Boot/ met de leeghe water-baten
 derwaerts sonden/hoopende water te vinden. By het lant komende/lieten
 sp de Schuyt op de dze gh leggen/buyten de barningen/en trocken malcan-
 deren dooz de Zee met een tou aen Lant/als bozen/sochtē een stuck weegs
 in 't Bosch na versch water/maer alsoo sp gheen gheweer mede ghenomen
 hadden/ ende een Wilt Mensch saghen / dewelcke soo haer dochte/ een
 Flits-boogh inde handt hadde / keerden sp terstont weder na de Schuyt
 toe/ ende quamen aen boort/sonder pet uptgherecht te hebben. Als sp een
 stuck weeghs van Landt waren / quamender vijf ofte ses Wilden op de
 Strandt / dewelcke siende dat de onse wegh waren / keerden weder nae 't
 Bosch. Op dit Eplandt stonden seer veel groene wilde Boomen / ende
 't was van binnen oock al vol sout water. Het volck t'Scheep komende/
 waren gantsch met vliegghen bedeckt/jae soo seer dat men niet van haer en
 mocht bekennen/haer aenghesichten/handen/Schuyten / en al/jae de rie-
 nen soo verre die upt het Water waren / het was al met vliegghen swart
 bedeckt/een wonder om sien. Dese vliegghen quamen niet haer aen boort/

1616.

Mayus.

en bloghen haer alle gader soo dick om 't lijf/ en in 't aenghesicht/ dat niet wisten waer haer daer dooz/ souden verberghen/ soo dat qualijck konden eten/ ofte dzincken/ alles wierdt daer van verbult/ sy wzeben haer aensicht en handen/ maecten klappen/ sloeghen soo veel konden/ dat dup2de twee/ ofte drie dagen met seer groote quellingen/ doen kreegen een dichte hoelte/ daer dooz/ ende met ghestadighe verbolghen wierden die ten eynde van 3. ofte 4. dagen weder quijt: gaven dit Eplant den naem van 't Vliegen-Eylant: en setten haren cours daer af/ hadden dit etmael veel regghens/ en oock de volgende dagen/ so dat by de regen veel water gaerden/ so met laeckens als met zeplen/ dat haer seer wel te passe quam/ des nachts lieten 't sachtghens dooztgaen/ ofte oock wel dzyben/ om niet by doncker op soodanighe lage blacke Eplanden te vervallen/ en 't schip te verzeplen.

Den 23. hadden de hooghte van 15. graden 4. minuten / en kreeghen doen weder holle dñninghen upt den Zupden / die haer de volghende daghen noch al by bleven / hadden de windt upten Noozd-oosten / meest Oost/ ende Oost ten Zupden/ daer wierdt ghesepdt dat Terra Australis, dat sachten/ noch 250. mylen dooz upt lagh.

Den 25. gaerden sy wel vier vaten waters van de reghen/ hadden noch alle holle dñninghen upten Zupden ghelijckmen inde Spaensche Zee ghe-meenlijck heeft upten Noozd-westen.

Den 3. Mayus noch al Oost-zupd-ooste wint/ gingen West aen/ hadden 's middaeghs de hooghte van 15. graden drie minuten/ saghen dien dagh veel groote Bozados / 't welck de eerste waeren / die inde Zupd-zee ghesien hadden.

Den 9. hadden de hooghte van 15. graden 20. minuten / ende waeren doen na hare gissinghe 15 10. mylen van de Cust van Peru, ende Chili. Des middaeghs recht na den eten saghen een zepl/ het welck so haer docht een Bercke was/ comende upt den Zupd/ liep Noozden aen tegens haer over. Hielsender terstont nae toe/ ende als by by haer quam/ schoten sy met haer boegh stuck aen stup2-boort doozt over/ om dat soudē strijcken/ dan wildent niet doen/ waer over noch eens schoten/ maer en wilden noch niet strijcken. Daerom setteden hare Sloep upt/ met thien Musquettiers/ om haer te krijghen/ de welcke daer na toe roeyende / schooten noch eens achter haer om/ doch alles sonder meeninge om haer te raecken/ ofte te beschadighen/ maer noch streecken sy niet/ dan sochten soo veel als sy konden te ontzeplen/ ende wonnen de loef van haer/ doch de Sloep die haer te kloech was / roeyde haer in/ ende doen ontrent een half Musquet schoot van haer waren/ schoten se vijsmael: met een musquet: als haer ghenaeecten/ en eer aenboort quamen/ sprongen sommige mayus van verbaesthept bupten boort. Onder andere wasser een met een kleyn kint/ ende noch een die gequetst was/ hebbende drie gaten inden rugge/ doch niet seer diep/ want het was eē schamp schoot/ die haelden sy weder upt het water. Sy smeten ooc veel goet bupten boort/ het welck waeren Matjens/ ende onder andere oock drie Hoenderen. Daer by comende brochten 't Scheepken aen haer boort/ sonder dat haer in 't minst te meer stelden/ gelijk oock geen geweer en hadden. Men boort wesende/ haelden sy twe mannen die noch int Schipken over gebleven waren/ welck haer stracks te voet bielen / kussende haer handen ende voeten. Het een was een heel out grijsman/ het ander een jonc gesel/ maer condense niet.

niet verstaen / dan tracteerden se wel. Terstont roepde de Sloep weder nae 't boortz volck dat bukten boortz ghespronghen was / om de seibe te berghen / dan sp kreeghender maer twee / die op een van haer Riemen dreeven/ende wesen 't volck met de handt nae de grondt toe/willende segghen/ dat het ander volck al verdzoncken was. d' Een van dese twee/ het welck de gequetste was/ die verbonden/ hadde geel langhachtigh hapz. In dit Scheepken waren wel acht wijben / met drie jonghe kinderen die noch saggen/ ende oock eenighe die wel neghen/ ofte thien jaren out waren/ soo dat haer docht dat sp in alles wel 25. sterck hadden gheweest / waren gheheel naeckte mannen/ ende vrouwen/ hadden maereen wepnich hanghen voor haer schamelhepdt. Teghen den Wandt setten sp de mannen weder aen haer boortz / die haer wijben seer wellekom waren / ende van de selve ghesoent wierden. Gabense Cozalen (die sp om haer hals hinghen) met sommighe messen / ende bewesende alle vziendtschap / ghelyck sp weder deden haer ghebende twee frape syne Matjens / ende twee Cocos nooten/ want sp'er niet veel en hadden/ dat was al haer eeten/ en dzincken/ ja sp hadden 't water upt de Noten al ghedzoncken / soo dat sp gheen dzincken meer en hadden. Saghen oock dat sp zout water upt de zee dzoncken / 't welck haer jonghe kinderen mede te dzincken gaben/ dat haer docht tegen natuyp te strjden. Sp hadden seckere kleetjens / die sp voor haer schamelhepdt deden/ende heur mede bedekten teghen de hette der Sonne/ van dzollighe couleur. 't Was root volck/ die haer smeerden met olie / ende de vrouwen hadden al kort hapz/ gelyck de manij personen in Hollandt, ende de manij hapz was lanck ende gheberwt / dat seer swart was. Haer Scheepken was van fatsoen als inde figure hier neffens af ghebeeldet is / seer wonderlijck aen te sien/ was van twee langhe/ende frape Canoen/daer by een goede spatie tusschen bepden was. Op elcke Canoe/ontrent int midden/ waren twee heel breede plancken van fraep roodt hout geleydt/om 't water te schutten/ ende daer hadden se boortz plancken boven ober geleyt van d' een Canoe op d' ander/ die wel bast op malkanderen ghewoelt waren/ ende soo wel boortz als achter / staecten de Canoes noch een groot stuck upt het welck boven heel dicht toe ghemaect was / boortz 't over waeteren. Boortz op d' een Canoe aen stupz boortz stont een mast/ op't eynde niet een mick daer een besaen/ met de roode in lach. Het zepl was van matten/ende hoe de wint quam/sp waren meest altydt reet om te seplen/ sonder dat sp Compassen/ ofte eenige Zee-instrumenten hadden / maer wel hoecken om mede te vissen: daer af 't bovenste was van steen / het onderste van swart been/ ofte Schil-padden schilt/sommighe hoecken waren oock van Beertemoer. Haer touwen waren fraep/ ende wel so dick als een kabel-tou/ ghemaect van schier sulcken stoffe / als de Dych-korven in Spangien. Doen zp van ons zeplden/setten sp haren cours Supdt-Oost aen.

Den 10. was de wint Zupd-zupd-oost/ende Zupd-oost ten Zupden/ de cours Westen Zupd-west/ende des smorgens na de vzoeg-kost sagen aenback-boortz/seer hooghende blau Lant/leiggende Zupd-west ten Supden van haer ontrent acht mylen/ daer na toe liepen/ ende zeplden den gheheelen dagh meest met een mope koelte/dan conden het niet aenboortz zeplen/ waer ober des nachts of en aen hielden/ des avondts saghen een zepleen groot stuck bereden 't Landt/ende kortz daer na noch een ander/ mede een

1616. groot stuck daer beneden/ 't welck soo haer docht/ Disschers waren/ want
 Mayus. sp dickwils ging en weer wenden/ 's nachts buyden sp/ende quamen naer
 malkanderen toe.

Den 11. 's morgens quamen metten dagh by een Eplandt dat was heel
 hoogh/en noch ontrent twee mylen daer bezupden/ saghen noch een langh
 laegh Eplant/zeplden in 't daghen over een banck van 14 vadem diep/ste-
 nige gront/leggende ontrent twee mylen van Landt / soo haest daer oer
 waren/konden weder geen gront bewerpen. Eē van de booz/3 zeptjes qua
 na haer toe/sp lieten een galep vaetjen achter upt dyben / menende dat sp/
 heur daer mede aen boort souden palmen / maer konden 't niet wel krygen
 waer oer datter een man buyten boort sprong/die maecte dat sp 't kregē/
 maecten 't los/en nament na haer/en deden weder aen het touw 2 Cocos-
 noten/en 3. of 4. vliegende visschen / roepende haer vast toe/maer konden se
 niet verstaen/dan haer docht/het beteeckende / dat sp het touw weder aen
 boort souden trecken. Dit volck voeren in haer Scheepkens oock een Ca-
 nop/dewelcke sp ter ghelegener tijt konnen uptsetten / ende zyn seer kloec-
 ke Zee-luyden. Haer Scheepkens waren van 't selve fatsoen als hier booz
 af vermaent is/zyn seer wel bezept/ende zeplen oock soo hart datter luttel
 Schepen in Hollant zyn/die 't verbeteren souden. Sp stuyzen achter aen
 met 2 Riemen/staende op elcke Canop achter een man/ende loopen somtijts
 met haer Riemen oock wel booz / als sp wenden willen / oock wenden het
 wel van self/als sp de Riemen maer upt het water haelden/ende lieten gaen
 oft alleenigh booz de wint loopen. Sp setten hare Sloep upt om te diepen/
 dewelcke wederom komende/sepde gront ghadt te hebben op 15. 14. ende
 12. vadem schulp-gront/ontrent een Gotelincx-schoot van 't Landt / so dat
 daer nae toe liepen om te setten / ende namen de zeplen in. De Wilden dit
 siende / wesen haer al naer 't ander Eplandt toe / ende zeplden oock booz/
 maer sp setten het evenwel aen 't eynde van 't Eplant/op 25. vadem zant-
 grondt/een groote Gotelings-schoot van Landt. Dit Eplant is een hooge
 Bergh/van fatsoen by na als een van de Eplanden van Molucken, staet vol
 geboomte/meest al Cocos-boomen/daerom noemden sp het Cocos-Eylant.
 Het ander Eplant is veel langer/maer lager/streckende Oost en West. Soo
 haest als gheset laghen/quamen der drie Scheepjens / die gints en weder
 rondom haer boort zeplden. Daer quamen oock wel 9. ofte 10. Canops aen
 boort/soo van 't Landt/als upt de Scheepjens/ onder andere warender 2.
 die witte/bzeede vaentjens lieten vliegen/ het welcke van gelijcken deden.
 Haer Canops/die elck 3. ofte 4. man op hadden / waren booz stomp/en ach-
 ter scherp/heel upt een eenig root hout gemaecht. Hier mede konden sp seer
 uptnemende snel scheppen/ ende als sp by 't Schip waren / spronghen sp'er
 upt/en swommen boort aen 't Schip/ hebbende de handen vol Cocos-na-
 ten/ende Obas-woztelen / die sp verrupden booz spijckers ende Cozalen/
 daer seer begeerig na waren/ gaben vier of 5. Cocos-noten booz een spijc-
 ker/oft kleyn snoertjen Cozalen/so dat dien dagh wel 180. Noten rupden/
 ja sp quamen ten laetsten soo dick aen boort/dat schier niet en wisten/ waer
 dat haer wenden ofte keeren souden. Souden hare Sloep om aen 't ander
 Eplant te varen ende te sien/ of het daer niet beter soude wesen te leggen/
 want hier in de openbare zee laghen/dan de Sloep maer van boort wesen-
 de/ende langhs de wal varende / worde om-cingelt van 12. ofte dertchien
 Canops/

Canops/van 't ander Eplandt / daer noch veel andere toe quamen / daer 1616.
 van 't volck scheen als dol te wesen/hebbende sekeren stocken van hart hout
 inde hant/gelijck Missagapen / vooz aen de punt scherp/en wat gebzandt. Mayus.
 Sy waren de Sloep aen boort / ende meenden 't volck die afhendig te ma-
 ken/maer sy genootsaecht haer te redden/ende te weeren/schoten bziemael
 met een musquet haer onder/ daer sy eerst mede lachten/ende geckten/ mee-
 nende dattet kinder-spel was / maer de derde reys weter een in sijn boort
 geschoten/dat het achter uyt quam. Dit siende sijn Metgesellen / schepten
 strax daer na toe/om hem te helpen/ en bindende dat hy so gequetst was/
 hielden terstont allegader van de Sloep af/scheppende na een vande zept-
 jens/dewelcke sy toeriepen / en wilden hebben/ dat sy de Sloep over seplen
 souden/so haer docht/maer sy wilden niet/want haer Canops hadden aen-
 boort geweest/daer haer wel getracteert/ en vrientchap bewesen hadden.
 Dit volck was seer diesachtigh/ stalen dat 't volck aensach een diep-loot/
 daer een vande Stuerliypden mede diepten/ja al dat sagen/wilden sy nemē/
 en mede wech swommen/gelijcker oock ettelycke deden/die een vande Ma-
 troosen ontnamen sijn kussen/Deecken/ende Py/andere namen Messen/en
 wat sy meer krijgen konden/daer sy dan strax mede buypen boorts spzon-
 gen/en wech swommen/soo dat des nachts/de Sloep mosten in setten/uyt
 vrees dat syse affsiyden ende dooz varen souden. Waren uytneemende be-
 geerig nae 't Pier/trocken over al aende hoofden vande spijckers/en aende
 boutz/van meeninghe om die uyt te trecken/ ende te nemen / maer saten te
 vast. Oock waren fraye kloecke mannen/wel ghepropotioneert van leden/
 groot van statuere/al naecht/en ongewapent/alleenlick haer schamelheyt
 wat bedeckt/hun hupz was verscheydelijck geciert/'t sommighe koort/eeni-
 gen 't selbige sierlijck ghefrizeert/ anderen hadden 't lang aen blechten op
 gebonden/op verscheyden manieren/waren sonderlinghe zwimmers. Dit
 Cocos-Eylant seyt op de hooghte van 16. graden. 10. minuten.

Den 12. dito 's morgens na den broegh-kost quamender weder veel Ca-
 nops aen boort met Cocos-noten / Bananas / Obas-wortelen/ ende som-
 nige klepne Verckens/eenighe oock met doppen vol versch water/ soo dat
 dien dagh wel 1200. Cocos-noten ruylten / waren 85. Eters sterck / elck
 kreeg 12. noten. Elck wilde vooz ander aen 't Schip wesen/spzongen buy-
 ten haer Canops/die niet aen 't Schip konden komen/ende doken onder de
 ander Canops dooz/om aen 't Schip te gheraken / en haer goet te verkaa-
 pen/ hadden Obas-wortelen/ ende bossen Cocos-noten in haer monden/
 klommen by 't Schip so veel op/datmense niet stocken moest afweeren. Als
 sy hare koopmanschap hadden gedaen/spzongen van 't Schip af/swomme
 weder nae haer Canops toe. Sy waren seer verwondert vande grootte/
 ende sterckte van 't Schip/eenighe klommen achter by 't roer neder / tot on-
 der 't Schip / klopten met een steen daer aen / om te proeven hoe sterck het
 was. Daer quam een Canop van 't ander Eplant/die haer een swart wilt
 Vercken brocht/dat de Coningh sondt om aen haer te schencken/sy wilden
 den Bzengher weder wat vereeren / maer hy begeerdet niet/ wijsende dat
 hem de Koningh verboden hadde petz te nemen. Des namiddaegs quam
 de Koningh selve met een groote Zepl-pzau / van fatsoen als hier voozen
 van gesept is/gelijck een Hs-slede/ende wel 35. Canops die hem geleypden.
 Dese Coning ofte Overste werde van sijn volck Latou genaemt/ ontfingen
 hem

1616. hem met Trommelen ende Trompetten / daer sy seer in verwondert wa-
 ren/ alst ghene sy noyt ghesien/ noch ghehoort en hadden. Sy beswefen haer
 Mayus. veel eere/ ende bziendt schijp/ soo 't upterlijck scheen / met het hooft te dyp-
 ghen/de bupsten op 't hooft te staen/ en meer andere vzeemde Ceremonien.
 Doen sy een wepnig van haer waren/begost de Coning luyde te roepen/en
 te tieren/als of hy op syn manier een ghebedt gedaen hadde/en alle het an-
 der volck van gelijcken/sonder dat wisten wat sulcx bedupde/ dan vermoee-
 den dat het de wellekom was. Strax daer nae sondt haer de Koninck een
 Matjen met drie van syn dienaers/ die sy wederom gaben een oude Bijl/
 een wepnig Kozalen/wat oude Spijckers/ende een stuck Tijwaets/dat hy
 seer geerne ontfingh/leggende 't selve dziemael op syn hooft/meggende dan
 nederwaerts/tot een tecken van 't selvige danckbaerheyt/oste eerbiedig-
 heyt. 't Volck die in 't Schip quamen / vielen op haer knien en kustten haer
 voeten/waren uptermaten seer verwondert van 't Schip. Desen Koninck
 kondemen upt de andere Indianen niet onderkennen/want hy ginck mede
 heel naecht/ dan daer aen/ dat sy hem gehoorzaemden/ende dat hy goet ge-
 biedt hadde over syn Volck. Sy wesen dat de Latou soude overkomen in
 haer Schip. Sijn Done quam aen boort/ ende tracteerden hem wel/maer
 hy selve en dorste/oste wilde niet komen; dan sy wesen altemaet dat by het
 ginste Eplant met het Schip soudent komen/daer was genoeg van alles
 te krijgen. Rupden onder andere drie hangels van haer/die van riet waren
 ghelijck in Hollant/doch een wepnigh dicker /met hoecken van Perlemoer
 daer toe. Des Koninghs Done voer weder aen Landt/ende die Canoe die
 hem gelepde/hadde aen back-boort een groot hout/daer mede sy recht ghe-
 houden wert. Op dit hout lach haer Hangel althit reet om te visschen.

Den 13. 's morgens quamender wel 45. Canoes aen boort/om met haer
 te handelen/ met een Armade van wel 23. zepl-Scheepjens/ van satsoen
 als Ps-sleden/die hadden in (d'een dooz d'ander) wel vijfen twintig man/
 ende klepne Canoes vier en vijf/ sonder dat wisten wat sy in den sin had-
 den. De Canoes handelden noch al met haer/ruplende Cocos-noten booz
 Spijckers/ende hielden haer noch/ al of sy groote bzienden gheweest had-
 den/maer hebbent naemaels wel anders bevonden. Sy wesen noch al/dat
 na het ander Eplant soudent baren. Doen de vzoegh-kost hadden ghege-
 ten/ lichten sy 't Ancker en maecten zepl om naer dat ander Eplandte te
 zeplen. De Koningh /oste Overste die daeghs te vozen by 't Schip ghe-
 weest hadde/ quam oock met een zepl-Scheepjen by haer /riepen altesa-
 men seer luyde. Soudent hem geerne aen boort ghehadt hebben / dan en
 wilde niet/ waer dooz niet wel ghemoet en waren / bzeesende booz eenigh
 quaedt/te meer/ om dat alle de Scheepjens ende Canoes haer dicht ronts
 om haer Schip hielden/ende dat de Koningh upt syn Scheepken in een Ca-
 noe gingh sitten/en syn Doon in een ander/waer nae sy terstont sloegen op
 een Trommeltjen/ dat in syn Scheepjen gebleven was/en doen begost al 't
 volck seer luyde te roepen/het welck so haer docht te seggen was/ dat sy al
 t'samen soudent aenballen/om haer het Schip afhandigh te maken /gelijck
 dan het scheepken daer de Koning uptghetreden was/ aen boort lepde/ko-
 mende met soo stercken vaert aen/ als of het haer hadt willen overzeplen/
 maer het stiet teghen haer Schip aen/dat de 2. stebens bande Canoes/die
 daer onder booz upt lagen/aen stucken spongen/'t volc daer op zijnde (daer
 onder

onder oock eenighe vrouwen waren) sponghen in't water. swommen wint-
waerts op / d'anderen begosten dapper te werpen met steenen / meenende
haer daer mede verbaert te maken. Maer schotē met musquetten/en 3. Go-
telingen/(met musquet-kogels en oude spyckers gheladen) daer onder/dat
al't volck upt het Scheepjen dat aen boort lag int water spongen. Maec-
ten rekeninge dat sommige het huys varen gantsch vergaten/ en meer an-
dere dapper ghequetst waren / en alsoo namen sy de wyck/ verston den haer
gantsch niet van 't schieten; maer doen sy saghen hoe dattet sommige ver-
ginck/hielden sy haer alle heel verre buypen schoots van 't Schip. De onse
gebben haer repse boort gheboort/ginghen West/ ende West ten Zuyden
aen. Hieldent daer boort / dat de Koningh datmael sijn gantsche macht by
een ghebacht hadde/ want daer waren wel duysent menschen/ ofte meer/
onder de welke een saghen die heel blanch was. Als ontrent vier mylen
van 't Eplandt waren/versochten heel van 't volck/dat men weder nae dat
Eplandt souden varen om met ghewelt te lande te gaen/ ende verbersinge
te bekomen/alsoo wepnigh water hadden/ dan werde by den Schipper/en-
de Kooman afgheslaghen. Dit eerste Eplandt dat hoogh was/ noem-
en sy de Cocos-bergh, ende het andere een myl daer van verscheypden/gaben
de naem van 't Verraders Eylandt, om dat het meestendeel van dat volck/ die
jaer sochten te verraden/van dat Eplandt gekomen waren.

Den 14. s mozghens sagen weder een ander Eplandt recht boort upt/on-
trent seben mylen van haer/dat meest rondt scheen te wesen/ende lagh nae
ziffinghe ontrent 50. mylen van de ander Eplanden verscheypden. Noem-
dent de Hope, ende hieldender nae toe / hopende daer Water / ende beter
verberschinghe te krijghen / dan daer by komende / hadden gheen gront/
waer over de Sloep upt setten / om langhs de Wal te diepen / die ontrent
een groote musquet-schoot van Landt grondt hadde op 40. vadem/ kleyne
warte/ende wecke steen-grondt / somtijds hadden se oock wel 20. ende
30. vadem/ maer soo haest als sy een Sloeps lenghte / ofte twee achter upt
varen/ weder gheen grondt. Haer quamen hier wel thien/ ofte twaelf Ca-
noes aen boort / doch wilden het volck in 't Schip niet hebben / maer be-
wefense alle vriendtschap/ ende ruypden vier vliegghende bliffchen/ boort et-
telijcke boskens Kozalen / die met een touw achter upt vierden / ende dan
namen zyse/ende bondender wat aen. Daer en tusschen diepte de Sloep
af langhs de wal/ het welck die van de Canoes siende / scheptender strack
nae toe/ende by haer komende/hieldender eerst soo wat spraeck mede/maer
umsingheldense terstondt met haer veerthien Canoes/ waer upt ettelijcke
over boort sponghen/ meenende de Sloep te overvallen / ofte om te halen/
het welck siende/schooten met Musquetten daer onder(want daer 6. Mus-
quettiers in de Sloep waren / ende d'ander waren wel versien van Sa-
pels ende Pijcken) soo dat sy 'er twee in haer Canoes sittende / doode
schooten / welcker een dadelijck van selfs buypen boort viel / maer den
anderen bleef noch sitten / ende beegghde het bloedt met sijn handt van sijn
hoofst/doch zeegh oock buypen boort. Die van de Canoes waren hier doot sa-
er bebbeest/dat sy haer haestelijck weder wegh maeckten; sagen oock veel
volcks aen de strandt/ die dapper kreeten/en schreeuwden. Nu aldær geen
tequame Ancker-gront was/setten de Sloep weder in/ende gingen cour-
Supt-West aen/om alsoo beter om de Supt te gheraecken / want daer
her-

16. 1. 6. verhoopten sy vast landt te vinden. Oock barnden het soo seer by dit Ey-
landt/ dat het daer niet bequaem was om te stranden/ het was altemael
Mayus, swarte klip/ boven groen/ met swarte aerde/ staende vol Cocos-boomen/
ende groente. Saghen oock veel huysen langhs de Zee-kant heenen/ ende
dicht by de selve Zee-kant was een groot Dorp/ t lant was berghachtig/
maer niet seer hoogh.

Den 15. hadden 's middaeghs de hooghte van 86. graden 12. minuten/
met moy weder/ de wint Zuyd-oost/ de cours West/ en West ten Zuyden.

Den 17. was de wint Noort oost/ de cours West ten Zuyden/ de twee
leste quartieren setten sy cours West-Noord-West aen/ dien dagh wierd
by den Raedt besloten/ alsoo de victualie kleyn wierde/ dat men in plaets
van vzoegh - kost/ het volck soude gheven een half mutschen Spaensche
Wijn.

Den 18. op de hooghte van 16. graden en vijf minuten/ hadden sy varia-
ble Westelycke winden/ ende hebben dien dagh den breeiden Raedt verga-
dert/ daer wierdt van de Schipper Willem Cornelisz Schouten voort-ghestel-
hoe dat nu West seshien-hondert mijlen waren ghezept/ Oostwaert van
de kusten van Peru ende Chili, ende dat van Terra Australis niet ontdekten/
noch en vonden/ ghelijck hadden gemeent/ datter geen apparentie en was
pet pzoeytelijcks te ontdekken/ dat oock veel eerder waren ghezept om de
West/ als zijn voornemen was gheweest: oock dat soo voort-zeplende/ son-
der twijffel bezuyden Nova Guinea souden verballen/ en so men dan daer be-
zuyden gheen passagie/ ofte doorganck en vonde (t welck gantsch pericu-
leus/ onsecker/ en bukten kennisse was) dat alsdan Schip en goet verloo-
ren soude zijn/ en sy alle moesten vergaen/ als onmogelijck van daer weder
Oost-waert te keeren/ doot de gestadighe Ooste winden/ die in die ghewe-
sten sonder ophouden waepen: ooc dat seer sober van victualie waren voort-
sien/ en geen middel en sagen om ergens pet te bekomen: of het daerom niet
op 't hooghste gheraden was/ sonder vertrecken haer cours te veranderen/
ende Noordwaert te zeplen/ om benoorden Nova Guinea. en also voort na de
Molucken te mogen geraken/ t welck by een pegelijck ghehoort/ ende rijpe-
lijck overwoghen zijnde/ bevonden 't selve gefondeert/ en dat sulcks noodig
was te doen/ hebben daer over met eendzachtige stemmen besloten/ Noord-
waert aen te zeplen/ om niet besuyden Nova Guinea op 't onseker/ maer daer
benoorden op een sekere wegh te verballen/ ende wiert terstont in 't werck
gesteld/ settende haren cours Noord-noord-west aen.

Den 19. was de wint Zuyden/ de cours Noord/ des namiddaeghs sa-
ghen twee Eylanden Noord-oost ten oosten van haer/ ontrent acht mijlen/
die ontrent een Godelinghs-schoot van malkanderen scheenen te leggen/
waer over doen Noord-oost aen ginghen/ om boven het lant te zeplen/ met
moy weder/ maer flappe koelte.

Den 20. was de wint Noord-noord-oost/ deden haer best/ om na 't landt
te labereen.

Den 21. was de Wint Oostelijck/ somtijts met een weynigh koelte/ ende
doen noch ontrent een mijl van Lant waren/ quamender wel 20. Canoys
by voort/ die sy wel alle tekenen van vrientchap bewesen/ maer een van
haer niet een houten Afagy (voort scherp) in de hant/ dreyghden een van de
Raets te schieten/ ende kreten oock luyde/ als aen d' ander Eylanden/ het
welcke

welcke achten een teecken te wesen/om aen te vallen/waer over tweemaal 61 6.
 met een Gotingh schooten/ende ettelijke repsen met musquetten/so dat
 er twee gequetst werden/waer dooz d'ander terstont wegh schepten/wer- Mayus.
 ende in 't vluchten bukten boozt een hembt / dat sy van de Gaelderij ghe-
 tolen hadden. Daer na verstouten haer wederom eenighe van deselve Ca-
 noys/by boozt te komen/ en wat dichtter by Lant komende/ dooz dien geen
 gront hadden/setten de Sloep uyt/met 8 musquettiers om te diepen/ maer
 vonden geen gront/ende doen sy weder na 't Schip wilden/quamen haer 6.
 f 7. Canoys aen boozt/die in de Sloep wilden treden/ende de Matroosen
 haer gheweer benemen/waer over sy ghenootsaecht waren met musquet-
 ten daer onder te schieten/ soo datter ses doot bleven/ ende vele moesten
 ghequetst wesen/want sy roepden nae een Canoe toe/daer al het volck uyt
 vas/ behalven een doot man/die met sijn beenen daer noch in lagh / ende
 van haer bukten boozt wiert ghesmeten/ de Canoe brochten 't volck aen
 boozt/daer een knods in gebonden wiert/met een langhe stock/ghelijck een
 halve Pijck. Sy quamen inder nacht weder t' scheep/ en hadden geen an-
 der-gront gevonde/daer over hielden dien nacht/of en aen/dicht by 't lant.

Den 22. deden haer beste om het Lant te bezeplen/ ende daer by komen-
 de/sonden de Sloep na de wal/om te diepen/ dewelcke gront vont op 50.
 vadem schulp-gront/ontrent een Gotingh-schoot van Landt/ het welc-
 ke soo al lesschende op dzooghde/tot op 30. ende 35. vadem/ende setten 't op
 5. vadem schulp-gront/tot dat beter plaets souden vinden. De Schipper
 oepde met de Sloep en Boot heen/om alles wel te ondersoecken/ en vont
 en bequame plaets/om 't Schip te legghen/ dicht by/in een bocht/nessens
 en verich Rivierken/daer terstont na toe zeplden/ maer dooz dien de wint
 ontrayp liep/wierpen het voozts op/so dat inde Bap zijnde/een steenwerp
 van de wal laghen binnen het rif/op neghen vadem schulp-gront/maeck-
 en 't Schip daer aen vier touwen vast: daer was slecht water/ende quam
 wat boozs waterken van 't Gebergh te loopen/tot in Zee toe/daer met het
 Schip recht booz laghen/soo dat/ als 't volck water haelden/ ofte pets op
 de strant deden/ende de Wilden hun moepelijck souden willen vallen/ haer
 niet het gheschut konden dwingen. Den selven dage quamender veel Ca-
 noes by boozt/welcker sommige wat Cocos noten/en Wbas wortelen broch-
 en/andere een levendig ende twee gebzaden Verckens/die al ruplden booz
 lechte Messen/ Cozalen en Spijckers. Dit volck is mede seer diefachtigh/
 ende konnen oock wonder wel swemmen/ende dupcken/eben als die van de
 indere Eplanden/hier boozen gheroert. Hare hupskens stonden rondom
 an de strant/die waren gemaect van bladen van boomen/in 't ronde/bo-
 den scherpachtigh toegaende booz 't of-wateren/ ontrent van 25 voeten
 omgange/ en 10 of 12 voeten hoagh/ met een gat daer men al buckende
 noest ingaen/daer in en sach men niet dan een wepnig verdzooght krupt/
 als hop/om op te slapen/met een hengel-roede ofte twee/en in sommige een
 joute knodse/ dat was al den hupfraet/soo wel van de groote/ (jae vande
 Overste/ ofte Koninck selve) als van de klepne.

Den 23. ruplden sy wederom veel Cocos/ en Wbas wortelen/ die van de
 Canoes aen boozt gebzacht wierde: daer vergaderde die dag ef seer groo-
 te menigte van menschen op de strant/daer een Belap stont/ alwaer scheeg-
 en te betaelslagen/ 't zy om haer te verweeren/ ofte 't Schip te overballe/
 want

1616. want waren alle ghewapent met Affagapkens / ofte stockens / saghen
 Mayus. oock haer Canoptjens (die daer wel 50. by den anderen hadden legghen
 eenighe steenen / knodsen en Affagapkens / die soo 't scheen van verschep-
 den quartieren van 't Eplandt waren ghecomen / seer verwondert synde
 van ons Schip te sien / doch wilden niet over komen / wat vrientschap haer
 oock ghedaen wiert.

Den 24. gingen Aris Glaelz., ende Reynier Symonsen Snoeck Assistent / met
 onse Cajupt-wachter Cornelis Schoutsz. aen land / als Ostagiers / om met de
 Inwoonders vrientschap te maecten / waer teghens weder ses van haer
 Oversten int Schip hadden / de welke alle vrientschap bewesen / haer ghe-
 vende eten / dvincken / ende oock eenighe vereeringhe / ghelyck sy ons volck
 mede onthaelden / haer Cocos ende Obas t'eten ghevende / ende water
 te dvincken.

De Coningh bewees haer groote reverentie / lach bykans een half
 upz met de handen te samen / t'aenghesicht daer op / teghens de aerde
 buckende / blyvende soo leggen / tot Aris Claellen ghelycke reverentie dede
 hem doe rechtende kusten syn handen ende voeten : een ander persoon ne-
 vens den Coninck sittende / schreyden ghelyck een kint / hebbende veel te-
 ghens Aris Claellen te segghen / haelden hem eyndelijck (alsoo hy neder sat)
 de voeten van onder den aers / lepden die op syn neck / hem als een aert-
 wozin verdemoedighende / de gheschencken waeren haer seer aenghe-
 naem / doch hadde sonderlinghe sin in het wit hemde / dat Aris Claellen aen
 hadde / soo dat ghenootsaecht was een 't Schip te laeten haelen / om den
 Coninck te vereeren / hy beschonck haer met vier klepne Derckens / ende
 daer is vooztz ghehandelt weghens 't water haelen / ende gheresolveert
 twee Booten derwaert te senden : den eenen ghemonteert / om in alle vooz-
 vallende saecken / de waterhaelders te beschermen : daer sulck een toeloop
 van Wilden hadden / dat qualijck haer werck konden doen / haelden dien
 dagh vyf Booten waters / al met vrientschap / want alser eenighe Wil-
 den aen voozt quamen / quam de Coningh terstont selfs in persoon / ende
 jaegh dese wech / of besteldent dooz eenighe van syn dienaers / want hy seer
 goet commandemendt over syn volck hadde. Quamen met menichte
 van Canoes om het Schip swerven / eenighe om verbersinghe te verrup-
 len / andere upt nieuwigheyt : onder anderen klanen achter by 't Schip
 op / ende nameen Sabel upt de kamer / daer mede aen landt swennende /
 ropden hem naer / maer kregghen hem niet / dies aen landt komende / sulcks
 te kennen gaven aen een van des Konincks Adel / soo die gaf aen anderen
 last die Sabel weder ter handt te schicken : in seer korten tijdt wierdt die
 ghene die de Sabel hadde ghenomen ghesocht / en hoe wel hy al een goet
 stuck weeghs wech was / achterhaelt / ende te voozschyn ghebracht.
 De Sabel werde vooz haer voeten neder ghelepdt / ende hy met stocken
 gheslagghen / en sy wesen met vingheren / stryckende op haer keel / soo 't de
 Hereico (dat is de Koningh) wist / t'hoofst soude hem afghesneden worden
 nae de tijdt en vernamen niet / dat haer pet ontstolen werde / noch aen Landt
 noch int Schip / noch nerghe / jae dozsten niet een visch nemen / die zy
 vinghen.

Dit volck was seer verbaert van 't schieten / want als sy maer een mus-
 ket los schoten / liepen sy al bevende / ende trillende wegh / des maecten se
 noch

noch meer bezyest / als haer wesen / dat met die groote stucken oock schie- 1616.
ten konden / het welck de Koningh begeerde dat eens souden doen : maer
doen't gheschiede / waren sy altemael soo seer verwondert ende verbaest / Mayus.
dat sy allegader (oock beyde de Coninghen / sittende onder de Belay / niet
eghenstaende alle waerschyninghen ende verseeckertheden diemen haer
te wees) van grooten schrick niet waren te houden / maer boschewaert in
vloten / en lieten onse Commysen alleen sitten: Mae een wyke quamen se we-
der / ende kosten qualijck bedaren. Teghens den middagh zyn de India-
nen / die in Ostagie ghebleven waren / weder te Lande ghebracht / ende als
doen quam Aris Willemz met de synen oock weder t' scheep / aen beyde sijde
verheught zijnde / dat de vrientschap getroffen was.

Den 25. ginghen Aris Claesz, Claes Janz en Daniel le Maire weder aen lant /
om Verckens te ruplen / dan sy wildender gheen verruplen. De Coningh
nae dat hy syn Ghebedt ghedaen hadde / (het welck hy ghewent was te
doen t'elckens als sy aen't Landt quamen) bewees haer alle vrientschap
ende sy hem mede. Op dato quamen eenighe Vrouwen / ende Edellupden
aen boort / om het Schip te besien / het waren seer klaecke Mannen / hebben-
de eenigh groen loof van Cocos-bladeren om haer hals hanghen / t'welc-
ke haer Adelijcke teecken / ende Leverey scheen te wesen / zijnde achter in
haer neck te samen gheknoopt / in handen hebbende groene tacckens / daer
en wit vaenkens upt bloogh / tot een bewijs van vrede / deden de boort-
verhaelde eerbiedinghe / wesen ghenegghen te wesen om de Cajuyt te sien /
daer een Oliphants-tant / Horologie / Belle / Spieghel ende Pistoolen ghe-
toont wierdt / en sijn soo weder met eenighe kleynigheden naer Landt ghe-
onden / haer boort den Coninck tot een present een Tinne lepel mede geven-
de; dies boorts twee Verckens / ende een Doghel / als een Cupbe / op een
toercken sittende (zijnde hy haer in groote waarde ghehouden) daer boort
aen boort stierde. Des avondts voeren met de Seghen aen Landt om te
vischen / daer onder anderen twee vzeemde Rochgen vinghen / zijnde seer
dick van lijf / ende kop / het vel boden op't lijf ghebleekt als een Sperwer /
hebbende witte ooghen / twee vleughelen / ofte groote binnen / een langhe
malle staert / met twee bellekens aen beyde de zyde ; gelijkende behalven
de staert / by nae een Pleermuyt.

Den 26. voeren de Hoop-lupden (Jacob le Maire, ende Aris Claesz) aen lant /
mede nemende eenighe Trompetters / ende een Cloot Spiegel / ende ande-
re kleynigheden tot een present boort den Coninck; aen strant komende / soo
lagh een man op de strant / op de steenen heel neer-gebogen / de handen t'sa-
men / het aenghesicht tegens de aerde / als / of op sijn Curer wilde bidden /
t'welcke den Coninck was / dies hem reberentie deden / ende op hielpen ;
gingh met haer in de Belay / om dat het regenden / die vol volcks was / daer
twee matjens boort haer ghespreydt wierden / om op te sitten / den Coninck
hem daer nevens settende ; als doen deden de Trompetten blasen / over
welck gheklanch sy alle seer verwondert en verschrickt waren / roepende /
Awo, Awo, ondertusschen quam den onder-Coning in / sonder spreken / met het
aengesicht naer haer toe / eerst ten zijde upt / met de handen in malkanderen /
boort haer wesende / liep achter upt / heel rasch eenige woorden / met groote
authoriteyt over luyt sprekende / met eene een hooge spzong om hoog doen-
de / viel schielijcke met de bienen gekrupst onder t'lijf / op sijn acrs / en dat op
de harz.

1616.
Mayus.

de harde steenen neder / haer seer verwonderende/die niet ghebzoocken te wesen/dan sijn bupten ordinar radt ende sterck;daer naer dede hy een oza tie/dat met groote deftigheyt geschiede/die geeyndigt zijnde / begonnen te eeten van een vrucht/die door een dienaar omme gedeelt wierdt / zijnde een Laemoen/van smaech als de water Laemoenen/ so van bupten gekrompen als een Pyit-appel / zijnde seer slippelig;den dzanck was gekaude wort telen van Atona, gekoocht. Waren daer seer welkom/ende hun wert groote reberentie bewesen/want sy al ober matjens moesten gaen: de Koningh met den ouden Koning schoncken hun beyde haer Kroonen/ die sy van haer hooft namen/ ende sentender Jacoble Maire, ende Aris Claesz elck een op 't hooft / waer teghens le Maire haer oock eenighe gheschencken gaf van klepne waerdije/ daer sy seer mede verblift waren. Als onder anderen den klood-Spiegel/haer bediedende / dat het de soyme was van de Son / ende Mane/die oock soo ront/en blinckende waren/en daer scheenen/ ja dat men alle dinghen daer in konden sien/daer sy seer in verwondert waren; wesen haer/dat sy 't in haer Belap aende balc soudent hangen/'t welck voortz geschiede. De voortz Kroonen waren gemaecht van lange smalle witte beren/die boven en onder aen 't eynde verziert waren met clepne roode/en groene veertjes/also sy daer veel Perrequitos hebben/ als oock eenige Dupven/ die sy in groter weerden houden/want alle die van des Koninck Raet/ hadden een Dupf by haer sittende op een storcken/dese Dupven zijn wit tot de wiecken toe/ ende dan voortz swart/doch de buck onder is van rootachtige beeren. Hebben dien dagh al water gehaelt/ en veel Cocos en Ubas wort telen geruplt. Maer konden geen Verckens bekomen/door dien sy die sellen wel van doen hebben/als wepnigh anders't eten hebbende / als Ubas-wortelen/Cocos-nooten/wepnigh Verckens/ende so wat Bananas.

Den 27 ende 28 hadden haer leste water t'scheep ghehaelt/de Schipper Willem Cornelisz Schouten selve/ met Aris Claesz zijn met de Trompetters aen lant gebaren) also de Coninck die geerne hoorde blasen) ende kregghen met groote moeyte 2 Verckens. De Koningh van 't ander Eplant quam ten selven dage desen Koning besoecken/ende sy beschoncken malkanderen na een groote reberentie / en wonderlijke Ceremonien/ met worteltjens ende andere dingen/maeckende eyndelijck seer groot misbaer/wyt oorsaeck soo haer dochte/dat de Koningh van 't ander Eplant het Schip wilde sien te nemen/ende 't volck te houden/'t welck dese Koningh niet en wilde consenteren/vreesende dat hem eenige schade mochte geschieden.

Den Onder-Koning ofte Koninck soon quam eens aen voort/die wel ge-tracteert wiert/ende hem van alles seer verwonderde. Des avonts voort te lande om met den Segen te visschen/daer een moeye Cajup zoode bonghen/ daer van de Koningen eenige visschen vereerde/ diese terstont so rauw met hooft/ingewant/staert en al in stockten/'t welck wonder om sien was/dese luyden so hungerig en graegh nae vis te wesen. Des avonts in de Mane-schijn dansten het volck met de Wilden/die daer seer in verblift waren/ haer verwonderende dat sy haer soo gemeensaem ende goederhande tegen haer betoonden. Ja wierde daer so vyen gemeen/als of 't hups hadde geweest.

Den 29. 's morgens is Jacoble Maire, Aris Claesz koopman geweest van 't Jacht, met Klaes Jansz Ban, Onder-Koopman / en een van de Stup-luyden aen lant gebaren/gingen te Landewaert/en klommen op 't gheberghte/ om

om te besien wat vruchten dat daer wossen/en de gelegentheyt van 't aert- 16 1 6.
 rijck/en so sp in 't opgaen van 't geberchte waren/ quam de Koninck met
 syn broeder/om haer te vergeselschappen. Sy en saghen niet dan wilder- Mayus.
 nissen/ sommige valepen die dooz den groten regen heel kael waren/sp bon-
 den oock eenige roode verwe/daer de vronwen haer om 't hooft/ende wan-
 ghen mede bestrycken. Doen sp merckten dat haer het moepelijck gaen
 vande wegh verdoot/hebben zp bewijs ghedaen om weder na 't Schip te
 gaen/en vrachten haer op een goede wegh/by een deel Cocos-boomen/ die
 vol nooten hingen/daer deden sy't volck neder sitten/en den onder Coning
 dede een bandeken aen syn voeten ofte beenen/ ende klom met een grote be-
 hendigheyt/ ende rassicheyt by een hooge steyle boom op/ en haelden in een
 oogenblich daer af 10. Cocos-notē/en heeft die met een besonder greep met
 een houtjē so lichtelyc geopent/dat 't volck daer af seer verwondert warē.
 Zp deden haer bewijs dat sp altemet oorloochden tegen 't volck van 't an-
 der Eplant/en toonden haer veel hooien/en speloncken in 't geberchte/oock
 bosschen en rupchten aende wegen/ daer upt zp malkanderen verrasten/en
 overbielen/en hadden seer geerne gesien dat met het Schip souden hebben
 willen lopen aen't ander Eplant/om dat volck aldaer niet haer te bevechte
 met schieten/maer also geen pzoijt daer mede te halen was/ hebben zp dat
 afgeslagen. Tegen de middach quamen 't volck weder t' Scheep/met haer
 brenghende den jongen Coning/met syn broeder/die doen met haer aten: So
 ober tafel saten/ wesen haer dat sp over twee daghen wilden vertrecken/
 waer ober de jonge Koninck soo verblijt was/dat hy vande tafel dadelijck
 opsprongh/inde Galderp ging/roepende van blijtschap dat wy over twee
 dagen wilden vertrecken. Sy waren seer vooz haer bebreest (hoe wel haer
 niet anders en bewesen als vrientschap) en sozghden dat sp haer lant sou-
 den innemen. Hy beloofde so ober twee dagen wilden t' zepl gaen/dat hy
 haer soude geven thien Verckens/en groote menichte van Cocos, die zp Ali
 noemde. Doen de maeltijt ghedaen was/ quam de Opper-Koningh aen
 boort/was nae haer wijsē een statelijck en aensienelijck persoon/ een man
 van ontrent seftich jaren out/ met hem brenghende seftien personen van
 syn raedt/ofte Adel. Hebben hem wel ontfangen na behooren. Als hy
 op't Schip quam/ viel hy neder op syn aengesicht/doende zyn gebedt/ daer
 na vrachten hem beneden/daer heeft hy andermael zyn gebedt gedaen/als
 voozen/ hy was upter maten seer verwondert van 't ghene hy sagh/ ghe-
 lijck oock waren van syn manieren. Syn volck kusten haer voeten/ na-
 men die met haer handen/en leyden die op haer hoofden/ende halsen/ om te
 kennen te geven dat sp Onderdanen waren. De Coningh sagh vooz het
 gheheele Schip boven/ende beneden/achter/ende voozen/ende sagh/als of
 hem eē droom hadde geweest/aldermeest was hy verwondert van't groote
 geschut/want twee dagen te voozen hadde hy't hoozen gheluyt geven tot
 syner eere. Doen nude Coningh 't Schip vae syn wensch/ende begeeren
 had besien/was hy begeerigh weder na lant te varen/en schepde met grote
 eerbiedinge van boort. De Commiesen gelepden hem weder aen lant/tot
 onder syn Belap/ daer hy ordinaerlijck sat/ ginghen boort wandelen met
 den jongen Coningh/en quamen tegen den avont weder aen boort. Inden
 avont by de Maneschijn voer onsen Commies Aris Claesz. upt visschen/en
 de zoode gevangt hebbende/gingen by den koning daer vonden sp een deel
 * * * * *

1616. jonge dochters naecht danssende voor den Koninck / en speelden op een hol
 Mayus. hout / ghelijck een Ponny / dat eenich geluyt gaf / daer op dese dochters leer
 derdig / en vermaeckelijc dansten / met een goede gratie / op de maet van dat
 spelen / soo dat 't volck verwondert waren van sulcx / by dat Wilde volck te
 sien / een stuck inde nacht quamen sy weder aen boort met de visch.

Den 30. 's morgens sont haer den Koninck tot een present twee klepne
 Derckens / C. c. s. nooten / en andere brachten / die niet menichte aen boort
 brachten / op hoope dat vertrecken souden. Wien selven dach quam de Co
 ninck van 't ander Eylant dese Koninc besoecken / bracht met hem 16. Der
 kens / en wel 300. mannen / die waren alle om haer middel behanghen met
 seckere groene krupden / daer sy haer dranch of maken. Als die Koning by
 den anderen quam / begoft hy van veer met selt same ceremonie / en reveren
 tien hem te buigen / ende te neygen / vallende met het aengesigt op de aerde
 al biddende met veel geroep / en getier / en met seer grooten pver so 't scheen.
 Den anderen Koninc ginck hem te gemoet / ende van gelijcken met veel ge
 baer / en vzeemde gesten bewees hy hem groote reverentie ende eere / na veel
 doens zynse ten laetsten opgestaen / en met malkanderen gaen sitten onder
 des Koninck Belap / brachten menichte van volck by een / wel ontrent 900.
 personen. Als sy waren gaen sitten / hebben sy weder haer gebedt gedaen /
 na haer gewoonte / met de hoofden nederhanghende / ende buigende totter
 aerden / de handen in malkander slaende / twelck alles een wonder om sien
 was. Na de middaegh alsoo den Coninck Aris Klaesz, voormiddaeghs
 al aen Landt was ghevaren / so wicden Jacob le Maire, ende Klaesz Janz Ban
 mede ontboden / die trocken naer Landt / namen met haer vier Trompetters
 met een Trommel / slagher / by de Koningen komende / bliesen op de Trom
 petten / ende trommelten / daer de Koninghen een sonderlingh vermaeck in
 hadden. Daer na quamender een deel Boeren vant klepnste Eylant / en
 brachten met haer een deel groene krupden / die sy Kava noemden / sulcke als
 die 300. mannen / hier nozen verhaelt om het lijf dracken / en begonnen alle
 ghelijckelijck die krupden met haer monden te kauwen : als die wel klepn
 ghekaut waren / namen sy die upt hare monden / ende leyden dat alle te sa
 men by een / in een grooten houten back / als sy nu een goede menichte t' sa
 men hadden ghekaut / soo gotense daer water op / roedent / en knedent door
 malkanderen / en gavent de Koninghen / die daer van droncken / met haren
 Wdel. Sy presenteerden oock dien lieflijcken dranch als wat besonders /
 ende een schoon present aen het volck / maer die hadden ghenoech / en wel
 haer bekamste acu het gesichte. Sy brachten oock menichte / van Wbag
 wortelen / die sy gebzaden hadden / met seshien Derckens / die waren slechs
 het ingewant uptghehaelt / boort al bebloedt / en onghewassen / eenige heete
 steenen daer in ghesteecken / en van bukten het hant aen 't vper wat afghes
 zenght / die waren op haer wijse wel gebzaden. De ceremonien / ende solem
 niteyten / die in dese Maeltijdt ghebruychten / bestont als volghet / brachten
 eerst heel wortelen / Kava ghenacint / die se al singende / ende roepende / op een
 rijc voor den Arikij ofte Koninghen / dicht by een als een Bog setten / daer
 naer quam den Coninck van 't andere Eylant neder sitten / gevolghet van
 sin Edele en de Vrouwen / die achter aen saten / doch alle in 't ronde / rings
 wijs sittende / de spijs in 't midden / elck haer deel kriygende ; naer dese spijs
 wicden daer gebzacht heel groote berrien / wel van 20. a 30. voeten lanck /
 vol met

vol met Oubos, ende andere wortelen/zijnde de sonnighe rautw/andere ge- 1616.
braden/die neder geset/ ende mede onne-gedeelt zijn/ eyndelijck zijn de ge-
brade Berckens ghebracht/ zijnde met krupt gebult/ de levers met penne-
kens daer op steekende/daer pder mede sijn portie van bequam/ en so aten
sy die heel smaeckelijck/soo begeerigh/ als souden mogen doen/ofte op 't
best gezoden/ofte op de Hollantische wyse gebzaden waren. Dit volck be-
wees haer Overheypden groote eere/en respect/ want alle spijse die sy vooz
den Koninck (die sy op haer tale Hereicos noemden) bzachten/ leyden sy op
haer hooft/gingen dan so op hare knie sitten/en settent so vooz den Koninc
neder. Van dese voozsz. 16. Berckens/liregen sy van elcke Koninck een/die
haer daer mede vereerden. Die eerst op haer hooft leggende/daer na knie-
lende leyden sy die met groote eerbiedighepdt vooz 't volck voeten/ gaben
haer daer by elf klepne levendige Berckens/en eenige middelmatige. Dies
beschoncken den Koninck weder daer teghens/ met drie kopere Berckent-
ghens/vier messen twaelf oude Spijckers/en eenige Cozalen/ daer mede sy
versien waren. Dese Feeste/en by een komste/hebben de onsen gesien met
groote vermaeck/ende verwonderinge/en quamen teghen den avont alle-
gader weder aen boort. Het volc van 't ander Eplant gekomen/ waren seer
wel gekleedt/ ende hadden seer fraye matjens om 't lyf; soo dat het bleeck
dese Koninck machtiger te wesen/ende rijcker onderdanen te hebben.

Den 31. morgens quamen beyde de Koningen van de 2. Eplanten aen
boort/met haer gebolgh van Edeldom/na haer manier. De vooznaemsten/
ofte Oversten onder haer/ hadden allegader groene bladeren van Cocos
boomen om haer halsen/'t welck byde tepckens waren. Ontfingense (ge-
lijck sy haer hadden gedaen)met groote reverentie/en leyden haer inde ka-
jupt/en over al/in/en op 't Schip/als sy nu alles hadden doozien/hebben sy
de onsen vereert met 6. Berckens. Beyde de Coningen selve leyden die eerst
een vooz een/ op haer hoofden/ en dan vooz haer voeten/ met groote eerbie-
dichept/neygende totter Werden/terwijlten lieten die Berckens wegh bzen-
gen/en leyden haer weder inde Cajupt/daer haer weder vereerden met twee
bondekens Cozalen/en elcke Koninck twee Messen/en ses Spijckers/ daer
mede namen sy vriendelijck haer af-schept/en voeren na Lant: Den Coop-
man Jacob le Maire gheleyden se tot aen landt toe/die schonckense noch drie
Berckens/ dien by 't scheep bzacht/ en maecten ghereetschap om 't zepl te
gaen/tot contentement van de Inwoonders van dat Eplant/ overmits sy
so lange daer geweest waren/altijt vreesden dat haer souden doot slaen/en
haer lant innemen. Het volck van dat Eplant was een kloeck volck/groot
van stature/want de genieene Mannen onder haer/warē niet klepnder/als
de grootste onder de Hollanders,maer de grootste onder haer staecten ver-
ruyt boven de onse/warē sterck/en seer wel gemaect van lijf en leden:con-
den siel loopen/meesterlijck swemmen en duypken/van coleur geheel byzu-
geel/geestig/en seer verscheypden in't verciere van haer hapt/sonnighe had-
den gekrult/andere schoon gefriseert/sonnighe was't aen 4. 5. oft 6. vlechtē
opgebonden/en eenighe (dat wonder om sien was)stont het hapt recht ober-
ent/meer als een vierendeel lang/gelijck oft Berckens bozstelen hadden ge-
weest. Den Coning had een lange vlecht aē de slincker zyde van sijn hooft/
die hing by sijn zijde neder/tot over sijn heupen/met een knoop ofte twee op
gebonden. Sijn Adel hadde 2. sulcke vlechtē/aen elcke zijde van 't hooft een/
gingen

1616. gingen al ghelijck heel naecht/ Mannen ende vrouwen/alleenlijck booz de
 Mayus. schamelheyt een weynigh soberlijck gedeckt. De Vrouwen waren seer on-
 gesien/so van aengesicht/als lichaem/ kleyn van persoon/het hayz kozt af-
 gesneden/gelijck de Mans in Hollant, hadden lange hangende Bozsten/ die
 de sonnighe als leeren sacken tot op de buyck toe hinghen/waren seer on-
 kups/lieten haer gebuycken in allemans teghenwoordicheyt/self dicht by
 den Koninck / alleen onder een matken. Konden niet bemercken dat dit
 volck eenige Godt/ofte Goden eerden/ofte Godtsdiensticheydt pleechden/
 noch kleyn/noch groot/maer leefden sozgelooz/gelijc de vogels in't Wout.
 Sy wisten van kopen/noch verkopen/dan by blagen schoncken sy de Onsen
 wat/ende sy haer weder. Sy en zagen noch en mapen/noch doen geender-
 hande werck/de aerde geeft daer van selfs/al'tgene sy tot onderhout haers
 lebens van noode hebben/als Cocos, Ubes, Bananas en diergelijcke vruchten.
 Alst water valt soecken de Vrouwen inde beballen plaetse aende Zee-kant/
 somtijts vischkens/of alst haer lust/bangense die met haer hangelkens/die
 sy al rauw op eten; soo dat men daer by na't leven siet/van de gulden eeu-
 we/daer de Poeten van hebben gheschreeven. Gabent in't schepden van
 daer/de name vande Hoorens Eplanden/na hare Vaderlijcke Stadt Hoorn,
 ende Bay daer gelegen hadden/ de Kendrachts-Bay, na't Schip. Waren
 het meestendeel van den dach besigh om upt die Bay te komen / ende an-
 kers te lichten/een touw was dooz de scherpe gront stucken gebijt/so dat
 dat anker quijt waren / brochten een werp-anker upt / dat kabel-touw
 hechte om een klip / ende brack in't winden : daer ober verloozen oock
 dat Anker.

Dese Bay leyt aen de Zuyd-zijde van't Eplant/in een bocht/aen d'eene
 zijde leyt ee rif/dat met laech water droogh valt/aen d'ander zijde't vaste
 Lant/maer oock aen de wal bypl. Laghen hier aen vier touwen/en vier
 ankers/op thien vadem zant-grondt/ontrent een musquet-schoot van't
 Rivierken daer't versche water quam afloopen. Mochten wel met het
 Schip gelegen hebben aen't Rivierken/sonder perijckel. Daer sy laghen
 en mochten niet swaen/dooz dient daer heel nauis. Geraechten namid-
 dach onder zepl/liepen eerst West-zuyd-west aen/tot 's abonts toe/om op
 de rupunte te komen/daer na gingen haren cours West aen/met een Oosten
 wint/verblift zijnde dat aen dat goede Eplant/haer so ghemackelijck ende
 wel verberst hadden/ende nu so wel versien waren met goet water/som-
 mige Verckens/Obis wortelen/en groote menigte van Cocos noten/en Bana-
 nas. De plaetse daer sy lagē/sept op de hooghte van 14. gradē 56. minuten.

Den 1. Junij hadden 's middaeghs de hooghte van 13. graden 15. minu-
 ten/de wint Oost/ en gingen Noorden aen.

Den 2. dito /de windt Oostelijck/ moey weder/ende slecht water / cours
 Noord ten Westen. Des smorghens quamen de Hoogh-boodtsman/ende
 Schieman inde Cajup/versoekende upt naem van alle't Scheeps-volck
 by water/(vermits haer peder hooft een flap-kan des daeghs tot rant-
 soen toe-geboegt was)booz rede by vziengende/dat sulcx haer niet behoort
 geweygert te werden/ te meer nu dagelijcks Landt booz handen hadden/
 ende van't neghentigh leggers water versien waren/ dat met seftigh leg-
 gers tijckelijck twee maenden konden toe-komen/ende alst op de 30. resten-
 ende aenquam/dat dan sulck rantsoen konden stellen alst haer wel gebiel.

Den

Den Raet daer op beroepen zijnde / konde den anderen eerst met verstaen / 1616.
 noch eyndelijck goet gebonden / de Belhamers te ontbieden / daer op meest
 al 't Scheeps-volck verscheenen / eendzachtelijck in haer versoeck volhar- Mayus.
 vende / niet tegenstaende haer den Artijckel-brief (by welchen sulcx verbo-
 ren is) vooz-gelesen wiert; eyndelijck wiert haer aengeseyt te vertrecken /
 in dat men de ghenomen resolutie haer souden aendienē; die ghenomen is;
 vooz eerst by water in de Pot te gheven / om vis / ende grutten daer in te
 roocken / maer geen vleys; met expresse last / dat den Bottelier gehouden sal
 wesen reeckeninge te doen van peder legger die uytgelopen sal zyn.

Den 3. dito sagen noch geen lant / daer de Stier-lieft seer in verwondert
 waren / die al andere gissinge maecten / van dat al verde achter Nova Gui-
 nea soude wesen; des het Noozden lieten aengaen / om uyt den droom te ko-
 men; 's nachts hadden de hoogte van $12\frac{1}{2}$ graden / schoone koelte / met slecht
 water sonder dymingen / sagen wel een hoop Vogelen / maer geen lant / had-
 den oock veel Albecoet om 't Schip swemmen / doch kosten geen vangen.

Den 6. ditto saghen als noch geen lant / houdende den cours noch al uyt
 den Noozd-westen / met een Oostelijcke wint / vernemende geen deyningen
 uyt den Zupden / als alleen van daer de wint quam groote baaren / en stor-
 inghen; de hoofden met den anderen in discours komende / hadden groot
 achterdencken van veel westelijcker te wesen / ende Nova Guinea al op de zij-
 de te hebben / des met den anderen resolbeerden / het advijs en besteck van
 de Stier-lupden daer op te hoozen / ende Noozd ten Westen (op 't Compas
 Noozden behouden) aen te gaen / om te sien waer zyn / ofte kennisse souden
 konnen becomen / verhoopende noch tegens den avont Lant te sien. De be-
 stecken van de Stierlupden waren dese morgen van de Custe van Peru, als
 volgt: Willem Corneli' z Schouten. 1730. mijlen.

Den Opper - Stierman. 1665. mijlen.

an Diricksz. 1655. mijlen.

Cornelis, d'Onder-Stierman 1610. mijlen.

Koen Dirickx, d'Onder-Stierman. 1040. mijlen.

Beloopt dooz den anderen 1660. mijlen / van 't besteck / ofte daer ontrent
 volgens perticulier vermoeden / ofte gissinge.

Den 12. dito / den Raet en Stier-lupden by den anderen vergadert zyn-
 de / is geresolveert / also als noch geen lant vernamen / cours te veranderen /
 ende West aen te zeplen / om haer repse te verhoorden / dies des avonds de
 jalsen ophaelden / gaende cours West behouden / als doen als noch gheen
 lant siende / begonnen alle te twijffelen / van by Oosten Nova Guinea te wese.

Den 13. dito de Don klaer op komende / hadden 9 $\frac{1}{2}$. graedt Noozd-oost-
 inge / de wint uyt de Oostelijcker hant / cours West / ende West ten Zupden /
 den Pilot hadde 12. graed variatie gepeylt; ware op den middag 155. mij-
 len / recht Oost en West van 't Hoorns Eylant, bevondē slecht / en veranderin-
 ge van water / oock veel Boniten / Vis / en gevogelte / so dat vermoeden on-
 trent eenig lant te wesen / dus al vooz seplende met groote bekommerin-
 ge tot den 20. dito / hadden de wint Noozd-oost / gingen West aen / 's avont
 sagen lant / lietent dien nacht drijben sonder sepl / om dat niet op 't lant sou-
 den zeplen / waren op de hoogte van 4. graden 50. minuten.

Den 21. was de wint Oostelick / zeplden na 't lant toe / dat heel leeg was /
 daer by komende / vonden seer groote drooghten / die Noozdt - west van

1616.

Mayus.

de Eplanden af strekten/het waren 5. ofte 6. Eplandē/altēmael seer kleyn vol geboomte. Haer quamen strack twee Canoes aen boort/ van sulck saten soen als de voorwaende/dach een weynig grooter/ so datter vyf of ses man in sitten kost. Dit volck was al een volck niet het voorwaende/ende hadden oock eenderley spraek/dan waren wat swarter van der we/bedecken mede haer schamelheyt/ende hadden flits-boghen tot haer gheweer/dat waren d'eerste bogen/die inde Zuyd-zee sagen. Gaben haer eenighe Cozaeltjens ende Spychers/maer sy wesen al om de West/dat daer noch meer lant lag/daer haer koninck op woonde/ende van alles genoeg was te krijge. Daer om sy haren cours weder West-waert aen namen/ siende datter geen gelegentheyt was om met het Schip te setten. Dit Eplandt lagh Zuyd-zuyd-west/en West ten zuyden van haer/op de hooghde van 4. graden 47. minut.

Den 22. was de wint Oost-zuyd-Oost/de cours West en west ten noorden/de hoogte van 4. graden 45. minuten/hadden dit etmael een moey koelte met goet weder/saghen oock ten selven daghe wel 12. ofte 13. klepne Eplandkens/legghende dicht by malkanderen/ West-zuyd-west van haer/ streckende Zuyd-oost/ende Noord-west ontrent anderhalf myl/doch zeplanden se voor by/ende lieten se aen backboort leggen. Vernamen hier ontrent geen stroomen.

Den 24. was de wint zuydelijc/des middaegs sagē lant aen backboort wesende 3. leege Eplanden/die Zuyd-west van haer lagen/ stonden groen en vol geboomte/de twee waren elck wel twee mylen lang/maer het derde was kleyn/hadden klippige harde stranden/en konden daer oock geen anchor-gront vinden/noemende die de groene Eylanden. Sagen oock een hoogh Eplandt/legghende met 7. ofte 8. heubels voor uyt/ West ten noorden van haer. Hielden 's nachts af/en aen/om den dag te verwachten.

Den 25. des morgens/also doende waren om 't voor 3. Eplandt te bezeylen/sagen voor uyt in 't Zuyd-westen/weder ander lant/uytnemende hoogh hielden 't te zyn den hoeck van Nova Guinea, liepen daer nae toe/verlatende het ander hoog Eplandt/dat daer bewesten lagh/het welcke den naem gaven van .J. Johannes Eylandt, om dat het op S. Jans dag was. Ontrent 's middaegs quamen daer by/en zeplden al langs de wal met een Oost-zuyd-oost wint/dan konden geen anchor-gront vinden/sonden de Sloep uyt om te diepen/die daer langs de wal binnen 't Schip door/maer also die na by 't lant quam/quamender 2. ofte drie Vrouwen/ ofte Canoes met seer swart volck by haer/heel naecht/hadden niet voor haer schamelheyt/die seer fel met slingers na 't volck wierpen/maer soo haest de onsen onder haer begosten te schieten/namen se strack de vlucht. De Sloep quam weder aen boort sonder gront ghebonden te hebben/ende seyde dat dit volck heel een ander spraek hadden/als de voorwaenden. Zeplden al by de Cust langs/die was hoog/ende groen/seer lustigh om aen te sien/sagen veel landt/of 't gebouwt lant had geweest. 's Avonts quamen om den hoeck in een Bay/daer gront bonden op 50. 45. 39. vadem/zant/ende klepne kesselinghen/daer seer in verblijt waren/settent op 45. vadem/onbequaem ende onessen gront. Vonden hier seer blauwende slecht water. Den selven avont/inde Mane schijn quamender twee Vrouwen by 't Schip/en spraken haer aen/maer konden den anderen niet verstaen. Den gantschen nacht hielden de Wilden wacht tegens haer/alle de Cust langs. Sagen ontrent een Godeling-schoot van de wal/

wal/neffens een afloopende Rivier/ s nachts zijnde moer stille Maneschijn weder/het luchtjen upt het Lant/so quamen sommighe Vrouwen dicht onder de Galery van't Schip/daer haer sommighe Cozaeltjens toewierpen/en bewesen haer alle vziendtichap/wesen dat sy Cocos/Verckens/Ossen/ofte Bocken soudent brengen/soo sy die hadden/dan sy hielden den meesten nacht om't Schip met roepen en tieren/op hare wijze; het waren wilde/swarte/onbeschofte menschen. Dit Lant lach na gissinge/nae dat ghezept hadden van de Custe van Peru, ontrent 1640. mijen.

Den 26. quamen s morgens acht Vrouwen om't Schip/daer onder een was niet 11. personen/de anderen hadden 4.5.6. ofte 7. man in. Sy voeren vast om't Schip/en waren op hare wijze wel boozien van wapenen/te wesen met Affagapen/Steenen/knodsien/Houten Swaerden/en Slingers/be wesen haer alle vziendtichap/ gaben haer Cozalen/ende andere snijpsteringe/en wesen haer dat sy aen Lant soudent varen/en halen Verckens/Hoenderen/Cocos/en andere Fruyt / van't gere dat sy hadden; maer sy hadden wat anders in de zin/ende begonnen met alle man seer sel te werpen/so met Slingers als Affagapen/meenden't Schip te vermeesteren/ maer de onsen op hare hoede zijnde/ schooten met musquetten ende grove stucken onder den hoop/datter wel 10. ofte 12. doot bleven/verlieten de groote Prau/ met noch drie anderen/spzongen bukten boozt/ende swommen na lant toe/ die s haer roep-Sloepen upt setten/daer sommighe volck mede onder de swemmende Wilden voeren/ende sloegender noch eenige doot/brochten oock drie gevangens aen boozt/die seer gequetst waren/met vier Vrouwen;die wierden aen stucken gehouden tot branthout booz den kock. De ghequetsten wierden verbonden/en een van die storf.

Des middaegs roepde de Sloep met de twee gevangenen na Landt/ al langs de wal heenen/de gevangens riepen vast dat sy Verckens/ Bananas, ende Cocos-Poten brengen soudent/waer over een Canoe aen boozt quam/ die een cleyn Vercken brocht/met een bosken Bananas. Setten den eenen man op 10. Verckens rantsoen/ den anderen die seer ghewont was/ lieten aen Lant loopen/dooz dien geen moer hadden dat hy leven soude. Ontrent het Lant komende/quamen daer een groote party Wilden ghewapent upt het Bos op't strant/namen hem onder de armen (alsoo seer slap scheen te wesen) ledden hem boven aen't Bos/gingen in een trouw rondom hem sitten/hadden't niet den anderen heel drock. Dit volck hadden al gaten in de ooren/ oock de neusen aen beyde de zijden/als sommighe mede het middel-schot niet gaten dooz boozt/daer Ringen in droeghen/hadden redelijcke baerden/sonder knebels/ om de armen boven den elleboghe ende handen Parlemoece arm-ringen;gaen meest heel naecht/als van moeders lichaem gekomen zijn/ dan eenighe hadden een blaetjen booz haer schamelhepdt hanghen/ als aen Boozdt quamen / met een Riem van basten om haer middel vast ghemaect; zijn Corpulent/ ende wel-ghedaen van lichaem/swart van tanden/ ende hapt/ koft ende ghekript/ doch niet soo wolachtigh/ als de Ethiopiers; draghen veel mutsen van basten van Boomen/gheschildert/die drie ende vier dick over een hebbende/ met touwken te samen ghereghen/om't hooft sluptende als een Vrouwen Kap; eenige hebben quasten in het midden van hun lijf hanghen/ daer een Kabasken met kalck aenhanghen/ om met hare Pinange te eeten/ hare eerbiedinghe is de Mutte

1616.

Junj.

af te doen/ende inde handen boven 't hooft te houden; bladen van boomen op 't hooft te legghen/beduyst een teeken van vriendtschap/als aen boorquamen/songen heel frap/ende drollig/ wel op malkanderen accorderende/haer gheweerd zyn slingers/ Affagapen van hart hout sonder pser/knotsen/ende houte swaerden/met verzierde hantvatsels/zijn siel in't loopen/sterck van ghebjt/want bjten als honden: hebben Canoes/doch seer different/groote van 17.en kleyn van 2. 3. tot 9. ende 10. paer scheppers/daeren achter ende booyt/soe begeeren/zijn hoogh van toppen als Galioenen ofte Cocoyren/doch niet grooter als Champans/ wijt dat twee nevens den anderen kunnen sitten/sonder rieten ter zyden upt/saghen een groote Prau opgeboeyt/en van stucken met naden t'samen geboeght/gepeckt/oste met Carpentijn besmeert. Sagen noch een Eplant Noordelyck van het groote Eplant verschepden. Den 27. haelden hare ledige vaten vol waters/ende kregen dien dag een Dercken/sagen hier seckerre roode Vogelen.

Den 28. quamender eenige Canoes aen boort/maer brochten niet mede/wilden oock den boortz man niet rantsoenen/waer over hem aen Lant setten/en lieten loopen. Dit volc docht haer te wesen Papo's want hadden al te samen kort hant/en aten Betele met kalck daer toe. Des nachts lichten sy 't Ancker/ende gingen t'zepl met weynig koelte. Den 29. was de wind variabel/cours Noord-west/en Noord-west ten Noorden/niet moer weder/dan 't was des boortmiddaegs stil. Honden 's avonts noch het eynde vant Eplant niet sien/hoewel al langs de wal zeplden/die West-noord-west/en Noord-west ten westen streckte/met veel Bapen/en bochten. Des selven daegs sag 'n nachtwel drie hooghe Eplanden / die alle Noordwaert van 't groot Eplant af lagen/ontrent 5. of 6. mylen. Hadden de hooghde van 3. grad. 20. minut. Den 30. 's morgens/also in stilte dzeven/quamender veel Canoes met Swarten by boort/die in't aenkomen haer Affagapen op haer hooft stucken bzaken/tot een teken van vrede/dan dese en bzachte niet met alle/maer wilden alle ding hebben. Het scheen beter en beleefder volck te wesen als de boortgaende:deckten hare schamelheyt met wat blaetjens/en hadden een frayer slag van Canoes/boort en achter met een weynig beelde werck. Zyn seer hoovaerdigh op haer baerden/die sy met kalck bestrjcken/gelijck mede haer hooft-hant. Op de 3. of 4. Eplanden daer dese Canoes af quamen/stonden veel Cocos-boomen. Doch bzachte niet met allen/hoe seer haer wesen / dat spijse van doen hadden/bleven tot 's avonts toe by haer/doen voerense weder nae landt toe.

Julij.

Den 1. Julij. 's morgens/also 's nachts met stilte /en boort stroom ontrent 2. mylen hadden gedzeven/so lagen tusschen een Eplant van 2. mylen lang/en't vaste Lant van Guinea in/na de boort-kost quamen van't Eplant wel 25. Prauwen/en veel volc wel gemonteert/het was 't selve volc/ die daegs te vooren de Affagapen op 't hooft gebzaken /en haer vriendtschap ghetoont hadden/waer was om haer te abuseren: alst doen bleeck /en so in stilte dzeven/meenden sy haer het Schip afhandig te maken. Twee anckers hingen boort de boeg neer/maer een weynig opgehaelt/daer gingen sy op sitten/op elck Ancker een man/met een Pingap/oste riem inde hant/daer sy haer Canoes/oste Prauwen mede boort schepten/en meenden also 't Schip na lant te scheppen/d'andere hengelde vast om't Schip/maer waren t'Scheep wel op haer goede. Ten laesten begonnen sy van by dapper met Affagapen / en

slingers te werpen/de steenen met suich gewelt/en seer seker aendzjvende/
 dat meest aen stucken szongen/de Masten vol buylē en kincken/so dat niet
 een mensch boven konde blyven/en genoot saecht waren/haer inde hutte te
 vertrecken/so dat sy een van't volck quetsten/dat d'eerste was van de repse:
 doen sy nu te degen gaende waren/en meenden dat 't spel al gewonnen had-
 den/schoten d'onseñ met haer boven-schut/en met musquetten daer onder/
 datter wel 12. of 13. doot/en veel ghequetst wierden. Als sy in 't vluchten
 waren/roepden 't volck met de Sloep/die wel ghemonteert was/nae haer
 toe/en kregen een Canoe/daer 3. mannen in waren/ waer van sy den eenen
 die doot was/over boort smeten/d'ander twee namen de vlucht in't water/
 maer als d'een van't volck doot gheschoten was/gaf d'ander hem stracke
 gebangen/was een jong man van 18. jaren/die sy Moyses noemden/nae
 haer gequetste man/en 't Eylant Moyhs Eylant. Dit volck at broodt/datse
 maecten van wortelen van boomen.Hadden des middaegs hooghte van
 37. graed. Zeyden des avonts met een mope koelte weder al lancks de wal
 West-noord-west/en Noord-west/en Noord-west/ten westen aen/siende in
 de Maneschijn een schoone Sant-baye/die verby liepen.

Den 2. hadden de hoogte van 3. graden 12. minuten/sagen den dagh aen:
 baghboort upt/laeg lant: oock een groote Bergh/en boort upt een laeg Ey-
 lant/gingen al West-noord-west aen/soetjens boort met slecht water/ende
 Oost-noord-ooste wint.

Den 3. sagen wederom hoog lant/West van haer/ontrent 14. mijlen van't
 ander Eylant verscheyden/op de hoogte van 2. graden 40. minuten.

Den 4. also doende waren omde boort 4. Eylanden te passeeren/saghen:
 wel 22. ofte 23. andere/so groote/als klepne/hooge als lage Eylanden/die
 aen stuytboort lieten leggen/uptgenomen 2. of 3. aen bag-boort. Sy lagen
 al dicht by malkanderen/sommige een myl/ofte anderhalf/sommighe maer
 een Botelingschoot verscheyden/op de hoogte van 2. gra. 25. of. 30. minut.
 wepnig min of meer: Meenden 's avonts rede te binden/maer moesten des
 nachts by houden/om dat haer de nacht overviel. Des avonts saghen aen
 een van dese Eylanden een zepl / dat nae haer toe quam/dan doort dien de
 nacht beliep/quam het niet aen boort/ende 's moorghens moesten het doort
 contrarie wint verlaten/niet tegenstaende daer al dicht by geweest hadde.

Den 5. was de wint Zuyd-oost/ende Oost-zuyd-oost/de cours Zuyden
 ten Westen/ende Zuyd-west/hadden veel donder ende reghen/waren op de
 hoogte van 3. graden 56. minuten.

Den 6. hadde somtijts harde wint/ende somtijts stilte/met regen/bliem
 en donder/sagen des boortmiddaegs een seer hoogen Berg/Zuyd-west van
 haer leggen/daer nae toe liepen/haer Schipper vermoede half/ of het Banda
 wel wesen mocht/om de groote ghelyckheyt die het hadde met den Bergh
 van Goemenapi, in Banda, en seer nae de gelijcke hoogte/maer wat naerder ko-
 mende/wierden noch wel drie ofte vier soodanige Bergen siende/die aen de
 Noord-zuyde van de eerste lagen/ontrent ses ofte seven mijlen verscheyden/
 daer aen wel merckten/dat het soo niet en was. Achter den Bergh sagen
 mede Oost/ende West seer veel lands/dat soo lange was/dat men aen beyde
 syden geen eynt daer af konde sien/ten deele hoog/ten deele wederom laeg/
 streckende Oost-zuyd-oost/waer upt vermoeden dattet Nova Guinea was/
 en doort dien haer de nacht beliep/hielden sy by.

1616.

Julius.

Den 7. 's morgens wendten 't booz dagh weder na den hoogen Bergh toe/ende was een bzandend' Eplant/gebende op de hooghte blammen/en- de roock van hem/ daer over 't den name gaven van Vulcanus : hadden de wint van Zuyd-oosten/met moy weder. Dit Eplant was wel bewoont en vol Cocos bomen. De Inwoonders quamen met eenighe Vrouwen by 't Schip/pder in hebbende 4. 5. a 6. mannen/met stellagien/ofte stocken boden over haer Vrouwen/niet wetende tot wat eynde/maer waren seer bezyest sy riepen haer vast toe/maer sy en konden haer niet verstaen/noch ooc hare Swarte Moyles. Sy waren oock gantsch naeck/alleen haer schamelheyt ghedeckt/hadden sommige kort/ en sommige lanch hayz/ oock geelder van couleur/ hadden een ander tael/ als die van 't Moyfis Eplant. Konden hier geen gront werpen/so dat niet ten ancker kosten komen/saghen ten Noozden/ ende Nooz-westen noch meer Eplanden legghen/ ende liepen Nooz-west ten Westen na den blacken hoeck/die booz upt sagen/daer 's avonts by quamen/namen de zeplen in/en lieten 's nachts dzyben. Haddē hier verscheyden coleuren van water/als groen/wit/en gheel/'t welck vermoeden afwateren upt Ribieren te wesen/want het heel soeter was / alst Zee-wa- ter. Hier dzyben oock veel boomen/bladeren/ende tacken/daer sonmtjts vogelen/ ende krabben op saten.

Den 8. was de windt variabel/ setten haer cours West-zuyd-west/ en West-noozd-west/ met gaet weder/ en redelycke koelte/ hadden aen stuyz- boort een hoogh Eplant/en aen backboort slecht lant/ redelyck hoogh/lie- pen na 't lant toe/daer 's avonts by quamen/en goede zand-gront bonden op 70. badem/ontrent eē Gotslingh-schoot van lant/daer het ancker lieten vallen. Daer quamen eenige Canoes aen boort/niet een dzollich fatsoen van volck/dat mede al Papos waren/hebbende kort hayz/en dat ghekrult/ ende dzoegen ringhen booz hare neusen/ ende ooren/ niet seckere veertjens op 't hooft/of op de armen/en verckens tandē op haer halsen/en op de bozt tot een cieraet. Hadden leelijck Vrouwen-volck/ hebbende de bozsten (gelyck twee dermen) tot aen de nabel toe hanghen/ niet groote dicke bupcken ge- lyck tonnen/ende dan een bult achter op/van een kint dat sy dzygen/dumme spillen van beentjens ende armen/Wepst-tronien/seer mismaeckt/den scha- melheyt bedect/ende naers bloot/kort van hayz/so dat niet van Mans/als aen de bozsten/en stemmen syn te kennen. Sy aten ooc Betele/en waren alle verscheyden gebzeken onderhabich/d'een was scheel/d'ander hadden dicke beenen/de derde dicke armen/ en so boort/waer upt wel te vermoeden staet dat dit eē ongesont lant moest wesen/te meer/om dat haer hupskens op sta- ken stondē/ontrent 8. of 9. voet van der aerden. Haddē hier de hooghte van 3. graden 43. minut.en vernamender een kleyn monsterken van Gengber.

Den 9. 's morgens soo noch aen 't ancker laghen/roepde de Sloep om te sien na een bequame plaets/ om het Schip te leggen/ende weder-kerende/ seyde een bequame Bay ghebonden te hebben/daer wy nae toe liepen/ende settent op 26. badem goede zant-grondt/ ghemenght met kleyn onder mal- kanderen. Hier ontrent stonden twee Bozpjens/ daer veel Canoes van aenboort quamen/die een weynich Cocos noten bzochten/dan sy warender seer kostelyck mede/ willende booz vier nooten een baem liwaet hebben/ daer sy seer begheerich nae waren. Hadden oock eenige Verckens/die sy mede in groote weerde hielden/ende hoe seer haer wesen/dat sy wat soudē bzengen/

brenghen/em dat van noode hadden/sp en wilden't niet doen:hadden's mid- 1616.
daechs de hooghte van 4. graden.

Den dagh is tot rantsoen vooz het Scheeps-volck uptghedeelt / vooz
pder man vyf pont broodt/ en anderhalf mutsen olve ter weck/anderhalf
mutsen Spaensche wijn des daegs/ met een pimpelken Bzandelwijn. Wille
de Potagie/ als erweten/ boonen/ gozt/ als oock de vis was al temael op/
sulcx dat vrie speck-dagen ter weck gestelt zijn/ en wisten niet waer wa-
ren/of noch verre/of na/by de Indische Eylanden/ooch en hadden gantsch
gheen sekerhepdt van't lant daer daghelijcx by langhs zeplden/of't Nova
Guinea was oft niet/maer was alleen vermoeden/want al de Caerten die sy
hadden/en geleken niet met allen na de Landen die bonden. Des avondts
kregen grooten regen/ met donder en blixem/ dat den geheelen nacht duur-
de/met seer doncker weder.

Den 10. quamen wederom wel 20. Canoes aen boort/met mannen/vrou-
wen en kinderen/ waren alle heel naecht/ alleen hare schamelhept bedeckt/
maer en vrochten niet mede dat weerdig was.

Den 11. 's morgens gingen onder zepl/ Noord-west ten westen/en west-
noord-west aen/al langhs de kust/houdende't lant altyt in't gesicht/3.2. jae-
oock 1½. ofte 1. mijl alleen daer van blyvende / en vocren's middaegs vooz
by eē hooge hoeck. Dit lant van Nova Guinea, streckt meest al Noord-west
ten westen/somtijts een weynigh westelijcker / somtijds weder wat meer
Noordelijcker.

Den 12. zeplden noch als voozen West-noord-west langhs de kust / met
moy weder en heete Sonne-schijn/hadden's middaegs de hooghte van 2.
grad. 58. minut. als mede baet van stroom/die haer om de west sette/gelyck
die dede de heele Cust van Nova Guinea langhs.

Den 13. ende 14. zeplden langhs de voozst Kust/ontmoetende somtijds
hoogh/somtijts laegh lant.

Den 15. was de wint/cours langhs het Lant als voozen/ met goet we-
der/na de middag quamen by 2. lage bewoonde Eylanden/die ontrent een
half mijl van't Lant af-lagen/en vol Cocos boomen stonden. Liepen daer
nae toe/ vonden daer goede Anker-gront/op 40. 30. 25. 20. tot 6. en 5. va-
dem steek-gront. De Schipper roepde met de Schuyt ende Sloep/wesen-
de wel gemonteert/nae Lant toe/meenende een deel Conos noten te halen/
die niet groote menighte op die Eylanden stonden/die met vrientschap wel
souden bekomen hebben/hadden niet dooz onvoorsichtige vradaden de In-
dianen haer ten vande gemaeckt. Maer doen sy aen't Lant quamen/la-
gen die op haer hoede/en schooten seer fel met Flitsen/datter van't volck
wel 16. swaerlyck gequetst wierden/en onder anderen den Hoopman van't
verongeluckte Jacht/ Aris Claelz dwers dooz de hant/de Schipper (oofsaec
deses onheyls) verberghde hem onder de doft/ daer de maets op saten en
roepden/om vooz de Dylen bevizdt te wesen/daer weynigh eer van hadde/
zijnde d'een dwars dooz d'arm/d'ander dooz't been/de derde dooz de neck/
ofte handen/en anders geschoten. Waer tegen weder onder den hoop scho-
ten met Musquetten en Steen- stucken/dan moesten dooz het gheweldig
schieten der Indianen / in't eynde noch de wijck nemen. Hadden hier de
hooghte van 1. graed 56. minuten.

Den 16. 's morgens seplden met het Schip tusschen die twee Eylan-
den

1616. den in/en setten 't op neghen baden/ daer 't seer goet legghen was: nae de middaegh voeren met de Sloep/ende Boot na't kleynste Eylant/om Cocos te halen/stecken twee ofte drie hutjens van de Swarten aen brandt/daer ober de Swarten die op 't ander Eylant waren/gheweldich tierden ende riepen / maer sy en dorsten niet by komen / want schooten met sommighe groote stucken langhs de strandt/ende Boswaerd in/ dat de kogels met groot geraes dooz het Bosch vloghen/daer dooz de Swarte vloeden/ende niet eens meer upt-keecken. Teghen den avondt quam 't volck weder aen boort/ brochten so veel Cocos noten/ dat yder man op 't Schip drie Cocos tot syn deel kreegh. 's Abonts quam een man aen boort die versocht vyede/met hem byengende een hoet/die van de Matroosen in de boorgaende sehermutsinghe byten boort hadde laten vallen. Dit volck gaet heel naecht/ooch met haer schamelheyt bloot.

Den 17. quamender 's sinorgens twee / ofte drie Canoes met Swarten aen boort/sieten de Cocos noten boden stroom in't water/en wesen dat die souden halen / waer mede sy de vyentschap sochten. Wesen haer dat sy aen boort souden komen. In't leste wierden sy wat stouter/quamen by 't Schip/ende brochten soo veel Noten/ende Bananas als begeerden/ die de onsen al in de Gaelderij met tontjens upt hare Canoes lossen/ghelevende daer boor oude Spijckers/verroeste Messen/ende Coralen. Sy brochten oock een wepnigh groene Sember/ende geele worteltjens/ die men ghebruyckt in plaets van Saffraen. Derrupden oock aen d'onsen van hare Pylen/ende Boogen/so dat sy van haer ten laetsten groote vyentschap ghenoten.

Den 18. rupden noch al Bananas, en Cocos noten/met Cassavy, ende Pape-de, diemen in Oost-Indien oock wel vint. Sagen hier eenige Potepsen/ die so haer docht/van de Spaigniaerden gekomen moesten wesen. Oock en was dit volck niet seer nieu/gierich na de Schepen/ghelyck de boorgaende wel geweest hadden/want sy wisten te seggen van schieten met groote stucken ende gaben het Eylant daer sy op woonden den naem van Moa, 't welck was het Oostelijckste/'t ander daer tegen ober ghelegen/noemden sy Insou, ende het upterste dat een hooghachtigh Eylant was/legghende wel vyf/ ofte ses mylen van Nova Guinea, dat noemden sy Arimoa.

Den 19. voeren 't volck aen 't grootste Eylant om te visschen. De Swarten bewesen haer groote vyentschap/ holpen haer de Zegen trecken en gaben haer soo veel Cocos noten als zy begeerden. Sagen veel Vrouwen nae haer toe komen upten Oosten/van andere Eylanden Oostelijcker gelegen (daer ander eenige waren by groot) daeromme zy haer Visschers aenboort riepen. Dese Swarten wesen dat zy in die vyemden Vrouwen souden schieten/maer 't volc bedupden haer/dat dat souden doen/so zy eerst aen sochten. Sy quamen vydelijck aen boort/en brochten soo veel Cocos noten/en Bananas als begeerden/so dat yder man 50. nooten kreegh/en twee bos Bananas. Dit volc gebruycken Cassaby boor haer broot/dan 't en is by dat van West-Indien niet te gelijken/ zy backen 't oock aen ronde koecken.

De 20. gingē des morgens 't zepl/na dat al vrycht-eetbare ware hadden geruplt. Wesen dat sy noch leggen blijven souden/wilden ons noch meer half. Gingen hare cours West-noord-west aen/de wint Oost ten noorden.

Den 21. zeplden noch al langhs het lant West-noord-west heen/hadden smiddaeghs de hooghde van een graed/en dertien minuten. Sagen een par-
ty Ep-

te Eplanden/daer de stroom haer na toe voerde/ so dat de barningen hoor- den/ & middernachts vonden goet het loot te werpen/om goede wint/ende den dagh te verbeypden/gantsch geen byeren aen landt vernemende hadden & abont & gehad veel regen/donder ende blixem.

Den 23. ginghen & mozghens t' zepl/ met goet weder/ende moe koelte/ ende een wepnigh van Landt wesende / volghden haer wel ses groote Canoe & met twee bleughels/ booz ende achter wat hoogher / op de Ternataensche manier/ ghewapent met Flitsen/ waren in 't eerste wat schouw/ doch seer begeerigh om Cozalen te ruplen / (hoe wel d'onsen gheen volck aen Landt en hadden vernomen) bzenghende ghedzooghyde visch/ die booz Steen-bzafem aensaghen/met Cocos-noten/ Bananas, Coback / ende secker klepne fruptjens als Pzupmen. Oock quamender eenighe Swarten van een ander Eplandt/die eenighe lijf-tocht bzochten/en hadden oock een Monster van Chinesche Porceleyn/ daer 2 schotelkens af ruplden / soo dat d'onsen vermoeden hier wel Christen Schepen gheweest hadden; want sy oock niet soo nieuwsgierig niet en waren na't Schip. 't Was een ander slag van volck als de booz-gaende/ geelder van verwe/ende grooter van pztupze / hadden sommighe langh hapt/sommighe kort/ ghebzuypchten oock Flitsen/ en Boghen/ daer sy een party van verruplden: waren seer bejeerigh nae Cozaeltjens/ende Pser-werck/ ende hadden groene/ blaewe en witte glazen Ringhen booz haer ooren steeckende / die vermoeden datse van de Spangiaerts gekregen hadden.

Den 24. hadden de hooghyde van een halbe graet/met wepnigh koelte/ ginghen Noozd-west / oock West en Zupd-west aen/ by een groot schoon Eplandt langhs/dat seer groen en playfant was om aen te sien/dat gaven de naem van Willem Schouten Eylandt, nae haren Schipper/ ende de West-joeck de C. van de goede Hoop, om dat hoopen van hier by-zupden om in Banda te komen / als een eyndt zijnde van eenigh van de Eplanden be-noozt Banda leggende; doch dewijle dit Eplant haer tot onder de Linie bzacht/ kregghen achterdencken / ofte dit niet wel een van de Eplanden mochte wesen/die inde Kaerten leggen bywesten Nova Guinea. tot onder de Linie/ dies den Kaedt beriepen/ en met de Stier-lupden overleyden/om niet in eenighe bochten van Gilolo te verballen/van Zupd/ ofte Noozd op te komen/ hoe eer hoe liever / zijnde de wint Oostelijck / saghen hier veel Pots hoofden/Bonniten/Albecozet/Cozconaden/in somma een Zee vol Visch/saghen oock bladen/ende kroos dryven/vonden langens 't Landt geen gront/van seer diep blauw water. Onder de Frupten op den 23. van de Eplanders geruplt / wasser eene in 't op-snyden heel geel/en Orangie van couleur/van binnen hol/vol koplckens/van buypen groen/van smaech als de Miloenen/ doch wat klepnder/dat met sout en peper aten/en seer gesont bevonden.

Den 25. sagen aen backboozt upt veel Lant/Zupd-zupd-west van haer/ sommighe heel hoog/ en 't sommighe heel laegh.

Den 26. sagen weder wel drie Eplanden/de Cust streckte noch al Noozd-west/ende Noozd-west ten Westen.

Den 27. hadden de hooghyde van 29. minuten/bezupden de Linie / saghen noch veel Landt Zupdwaert van haer/en sommighe geheel hoog/ ende sommighe heel laeg/zeplden daer by lang & West-noozd-west heen.

Den 28. en 29. hadden variabel weder/ & nachts tusschen beyden eertbevin-

1616. bevinge/soo dat haer volck allegader van verbaestheyt uyt de kopen quamen/t scheen somtijds dat het Schip stiet/wierpen dickwils 't loot maer
 Julius. vonden geen gront.

Den 30. zeplden in een groote bocht/so dat rontom in't Lant beset schoneen/de den haer best om ergens openinghe te vinden/maer vonden niet/ginghen daerom weder Noordwaert aen. Hadden dien dagh soo schrikkelijcken grooten donder/ende blixem/dat het Schip schudde ende beefde/ende scheen somtijts geheel in lichten brandt te staen/daer af alle niet wepnicht verschrikt en verbaest en waren/daer na quam so grooten regen/ dat nocht diergelijck haer leven hadden gesien.

Den 21. bevonden dat in een sack gezept waren/ sagen het Lant al aen malkanderen vast/gingen daerom Noorden aen/en passeerden dien avondt de Linie Equinoctiael, door de tweede rypse/ende des avonts / alsoo dicht by Lant waren/setten het op 12. vadem steeck-gront/ontrent een Botelings-schoot van een Eylant/dat dicht by de vaste Cust lach / dan vernamen hier geen volck/noch eenigh gewach.

August. Den 1. Augusti lichten sy haer anker met groote moeyte/want het onder een klip stont/en wonden het de halve hant af. Hare hoogde was 15. minuten door de Linie. 's Avondts. quamen door de harde stroom dicht by 't Lant/setten 't door de stilte/de gront was onessen/en niet diep.

Den 2. wast heel stil/en dreeven door de stroom West / en West ten noorden aen/met regenachtigh weder.

Den 3. was de cours als voozen/met stilte/en namiddaegs vonden sy een bank/soo verre in Zee/dat 't landt pas sien konden / wesende op ettelijcke plaetsen 40. op andere 20. 15. en 12. vadem zant gront diep. Setten 't op 12. vadem/obermits dattet tegen den nacht ging/en de Schipper begeerde te sien hoe oft de stroom gingh/dewelcke West-zuyd-west heen liep. Ten selven daghe namen de hoogde van 45. minuten/benoorden de Linie/ook saggen eenige Walbisschen ende Schilt padden. Ook gisten door de hooghe, dat hier 't landt van Nova Guineaten eynde waren / hebbende 280. mijlen langs die kust gezept. Sage dien dag noch 2. Eylant westelijc van haer.

Den 4. was de Wint variabel/de cours Zuyd-zuyd-west / hadden veel regens/met doncker weder/de stroom gingh daer hart om de West / saghen dien dag wel 7. of 8. Eylanden/soo haer dichte / waer over des nachts by hielden/om niet op 't lant te vervallen.

Den 5. 's morghens dreeven in stilte/ hadden voorts de wint variabel/de cours Zuyden/en Zuyd-oost/met regenig weder/en wepnig koelte/ en also haer de wint tegen was/liepen nae 't lant/dat daeghs te voozen door Eylanden aengesien hadden/maer daer by komende vonden geen gront/waer over sy haer Sloep uytsetten om te diepen / ende vonden anker-gront op 45. vadem/dicht by 't lant. Soo de Sloep naer lant boer/sagen eerst twee/daer na noch 3. Vrouwen van lant af komen/ende voeren na de Sloep toe/daer by komende/ staken se een brede-Daentsen op/ende de onse weder daer teghen/en quamen aen boort. De Vrouwen volghden haer / ende quamen ook aen boort. Sy brachten niet anders/dan een Monster van Indische Boontjens/ende Ertjens/midtsaders wat Rijs/ Coback/ende twee Paaradijs-voghen/daer d'onsen een van rupden/wesende wit en geel. Dit volck konden sy redelijck wel verstaen / want sy spraecken sommige woorden

den Ternataens, ende een wasser/die goet Maleys sprack / welke Tael den
 koopman Aris Klaef seer wel konde. Daer warenden die oock eenige woort-
 den Spaensich spaken/ende onder anderen hadden sy oock een Spaeniche vilt.
 Haer dacht waren sekere frappe kleetjens om haer middelen / ende eenige
 hadden zyde broecken aen/van verscheypden coleur/eenige oock Tulbanden
 op 't hooft/ die seydten Turcx, ofte Moors te wesen: aen de vingeren broegen-
 e som Silveren ende Gouden Ringen/ende hadden al-te-mael peck-swart
 japp. Sy rupden haer waren voort Cozaeltjens/maer hadden liever binnen
 ghehad/en waren voort d'onfen seer schuw en bevreest. Draegden hoe haer
 Lant hiet/maer sy en wilden 't niet segghen/waer upt ten deel/ende oock
 upt ander omstandigheden / vast oordeelen/ en geloofden dat waren op het
 Oost-eynde van Gilolo, aen de middelste tack van 't Lant (want Gilolo heet
 niet drie tacken Oostwaert upt-streicht) ende dat sy waren lieden van Ti-
 lor, vrienden van de Spaigniaerden/ghelijck oock bevonden alsoo te zijn/
 haer over alle niet weynigh en waren verblijdt/ als nae soo veel omwer-
 nens/en geleden armoede/ghekomien zijn ter plaetse/daer v'onfen bekent
 waren/ende haest by haer Landts-luyden hoopten te komen/een sake daer
 so langhe/ende soo verre naer gewenscht/ende gehoopt hadden. Van ver-
 lamen nader-hant in d'op y, doort den Tolck van den Sangaga, dat dit was
 een plaetse/ghenaemt Maba, den Koninck van Tilor onderdanigh/dat het
 een Eylant is rebelijck groot. Kregen een kleyn koeltjen / ende geraeckten
 onder 't Lant ten ancker/een Godelingh-schoot van de wal/op 40. vadem/
 voen brochten sy Cocos/ende andere Fruyten te koop. Sy seydten/dat de
 misen daer niet wel en lagen/ghelijck het oock waer was/want 's avonds
 regen een dichte koelte/ende dreevendoot. Des avonts vorren de Wau-
 ven weder van voort / belovende 's anderdaeghs hoenderen te brengen.
 Waren desen dag de derdemaal recht onder de Linie Equinoctiael.

Den 6. 's moorgghens quamen die van 't Lant weder aen voort/ brachten
 oock een deel Toback/met wat Pozeleyn/en eenige andere dinghen/maer
 alsoo d'onfen een mope koelte hadden upten Zuyd-zuyd-oosten/ en aldare
 quaet leggen was/lichten haer ancker/om de reyse te voortderen na de Mo-
 racken/en ginghen voort aen/met goede voort-ganck/ om benoorden de
 Noord-hoek van Gilolo om te loopen.

Den 7. hadden harde regen/sagen naer de middag de Noord-oost-hoek
 van Gilolo, gheheten Moratay, dewelcke lagh Zuyd-west van haer. 't Wa-
 ter ginck hier hol/met geweldighe dijnighen upt den Zuyden/dat in lan-
 ghe niet ghehad hadden/ teghens den avondt wiert het stil/ende de Wint-
 cherp van den Westen/daer seer in beducht waren/breeseude met die wint
 wat boven Borneo, tusschen Celebres doort naer Java niet sullen konnen se-
 en/maer gehouden zijn daer beneden naer Paraha te loopen/ghelijck het an-
 dere Schepen meermals gebeurt is.

Den 8. hadden 's middaegs de hoogde van 4. graden: 3. minuten benoo-
 ren de Linie/ende 's nachts geweldige regen/met donder en blixem/ lieten
 haer voortgaen/dat de stroom hier om de Noord liep.

Den 9. en 10. was de wint variabel/met regemachtig weder. Hadden den
 10. de hooghe van 3. graden 50. minuten. Des avonts den neghenden
 11. nae 't ghebedt is den Wrtijckel-brief voort alle man ghelesen / ter oort-
 aecke/om dat het volck / weghens 't seker eten/ende langhduyzighe reyse/
 wylt

1616. byp moet willigh waren/ende alsoo men haer toegelaten hadden/den Wijn met half water te soppen/en te vergaderen/hun nu dzoncken dzoncken/des nachts groot rumoer maeckende/ende Toback dzoncken/soo dat seer vooz byant vreesden/dies des anderen daeghs morgens goet ghebonden is/der Wijn vooz de Cajupt upt te deelen/om datelyck gedzoncken te werden/en de dit om meerder quaet te schouwen.

August.

Den 11. des morgens sagen sy weder het Lant Gilolo, geheeten Moraray aen de Noord-oost-hoeck van Gilolo. D'Onsen deden haer best om dat te kryngen/maer de stroom sette haer van 't Lant af/om de Noort/dat het dien dagh niet en konden bezeplen.

Den 12. ende 13. hadden de hoogghde van twee graden 58. minuten / met variabele winden/ende veel regens/gelijck oock den 14. 15. en 16.

Den 17. geraeckten met groote moeyten onder 't Lant/daer des abonts laet by quamen/en dzeben de Cust langs met moey weder/sagen des nachts veel vuurtjens op de strant.

Den 18. wast meest stil/en dzeben langhs het Lant / ontrent de middagh quamen haer 2. Vrouwen met een vrede-baentjen aen boort/van een dorp genaemt Soppy, dat waren Ternatanen, so dat de onsen met haer wel konden spreken/enige waren oock van Gammacanor, en vertelde/datter een Jacht van Amsterdam genaemt de Pauw, wel drie maenden gelegen hadde / laden de sijn Schip vol Rijss / ende datter ontrent een Maent / oft twee te vozen oock een Engels Schip hadde geweest. Hoe sy haer verheughden/en verbliden/doen aldus versiert waren/dat soo goeden/ende gewenschten plaetse/soo na by hare Lant-s-luyden gekomen waren/ na soo veel moeyten/ende arbeydt/met 85. gesonde mannen/ ende gheheel ten eynde van victualie/ konnen sulcke bedencken/die gelijcke abouturen hebben beproeft. Hadden hier de hoogghde van 4. graden 47. minuten. Aldus langhs 't lant seplende/ vonden een goet stuck van 't lant een banck/ ofte rijff van steen-gront/van 10. of 12. badem/die men op 10. badem op 't dzooghste diepen mach/daer over seplden/vooz diepten krygende van 24. 25. 26. badem/sant-gront/en setten 't 's abonts op 28. badem. Enige van dat volck bleven 's nachts aen boort/om haer 's anderen daeghs te brengen op de reede vooz Soppy.

Den 19. kregen de wint Noordelyck upt zee/ seplden in de Bay/en setten 't daer op 10. badem zandt-grondt/ontrent een Godelingh-schoot van Lant/recht vooz 't Dorp Soppy. Ten selven dage ruplden een deel Sagou, enige Hoenderen/twee of drie Schiltpadden/en een wepnig Rijss.

Den 20. ruplden noch veel Sagou, en wat Rijss/ al vooz Linnen/ Cozalen/ Messen/Spiegels en Hammen. Daer quam een Corrocor om Rijss/en Sagou vooz den Koninck van Ternaten, die seyde datter wel twintigh Schepen/ so Hollanders, als Engelschen rontom het Eplant Ternate lagen en krupsten/ ende datter 8. Schepen na de Manillas waren/ 4. Engelschen, en 4. Duytichen. Dingen hier veel visch.

Den 21. 22. 23. en 24. waren noch al doende met Sagou, ende Rijss by de klepne mate te ruplen.

Den 23. dzoncken hare laetste wijn.

Den 25. 's abonts gingen t'sepl/hebbende hier 4. tonnen Rijss/ ende veel Sagou gekregen/so dat vooz 2. a 3. maenden versien waren.

Den 27. kregen een Vrouw met een vrede-baen aen boort/ gesonden van de

Sangagæ, van Soppy: daer des middaeghs dwars tegen over waren/ niet enckende dit 't selve Schip te wesen / dat vooz twee dagen van daer ver- 1616.
rooken was. Op dito is by resolutie goet gebonden/aengesien nu veel Sa- Septem.
hadden/ende het bzoot tot de wederom repse gespaert diende/resterende
naer de laetste kamer/ende een reste van 2½, maent in de andere/dat 5. pont
agu upt deelen/ende de backen vol Rijs schaffen souden.

Den 1. September met contrarie winden/ende stroomen meer verliesende/
is winnende/vonden geraden onder het ongeboomt Eplant te ankeren/
naer eenige van de Overighept den 2. dito te lande voeren/om op't geberg-
te klimmen/en te sien hoe 't aen 't ander eynde gestelt was/om in 't zeplen
naer daer naer te reguleeren/ dan wegens de steylte/ ende rupchten moesten
rugge keeren/ sijnde in groot perijckel van vallen/ vernamen onder we-
hen een seer groote wozm / hebbende de dichte van een mans been / dat
naer seer verschickte / ende verblijt waren dat weder te Scheep geraeck-
en: Dit onbewoont Eplandt moro in 't verzeplen / verdecide hem in meer
Eplanden/so dat 5. a 6. Eplanden bevonden/daer vooz lagen was het eer-
ste/ende grootste/hier leyt een stadt op/is genaemt Bihoa, het tweede sijnde
naer op de bergh klommen/is genaemt Doy, ofte Doe; daer naer openbaers
e noch drie Eplande/het eerste zijnde het middelste/ende kleynste/ genaemt
uacaro, het derde/ ofte grootste heet Pou, dese 3. Eplanden zijn cleyn/leggen
ggen dicht aen den anderen/1½. mijl van 't vaste landt; daer lechter noch
en wat voozder na de Cust van Gammacanorre toe/te midde-waters / dat
eelachtigh is/ende laegh/genaemt Salangary, leggen by-naest op een rye.

De navolgende dagen al tot den 5. September toe/hadden alle dagen veel
contrarie ende variable winden/oock veel stilte/en somtijds harde buyen/
en dickwils geweldige regen / soo dat met seer veel moepte ende groote ar-
moede de cust langs swozven/menigmael over en weder wenden/verschep-
e-mael op een dagh Ankerden/ende weder te zepl gingen/ dan de groote
oop die hadden om haest in Ternate te wesen by hare Lants-lieden/maec-
e alle den arbept licht/ende onverdrietigh.

Den 5. so aen de Custe van Gilolo ten Ancker lagē/voeren haer volck upt
ijsschen/en so sp aen de Zegen stonden en trocken/ quamender 4. Ternatanen
pt het Bosch springen/ elck met een Swaert en Schilt in de buyst/om het
volck ongewapent zijnde/doot te slaen/maer de Barbier riep by groot ghe-
ack Oran Hollanda, waer op sp terstont op-hieldē/ spzengende water op het
doot/en sepden/dat sp meyndden dat het Castilianen waren. 't Volck bzoch-
en haer aen boort/ende gavense wat Cozaeltjens/waer vooz sp beloofden
e bzingen het geen dat begeerden. Sp sepden dat se waren ghecome van
Gammacanor, daer naer haer segghen noch ontrendt vyf/ ofte ses mijlen af
varen.

Den 6. ende 7. hadden noch al veel stilte / ende contrarie winden/ lichten
dickwils haer Ancker/ende gingen onder zepl/wendent menigmael over/
en weder/om de repse te bozderen/maer ten wilde niet zijn / so dat seer wep-
ig uptrechten. Kregen hier twee Champanen aen boort / die haer een zoo-
e versche Bis verrupldē/daer 't geheele Scheep-volc mede gespijst wiert.

Den 8. bleven dooz contrarie windt noch al leggen/de opper-koopman/
net de koopman van 't Jacht, voeren met een wel-ghemonteerde Sloep
naer Gammacanor, meenende daer wat verberschinge te bekomen. De Cust
strekt

1616. streckt hem van Soppy of/ tot aen Gammacanor Zuyd-west/ ende Noord-oost/met veel bochten/ ende Bapen / en de stroom gingh hier om de Noord-Septem.

Den 9. ende 10. bleven dooz contrarie wint noch al leggen/gelyck mede den 11. doen quam de Sloep weder / sonder in Gammacanor geweest te hebben/also 't selbe te verre was/ende syder niet op versien en waren/dan hadden in een Doyp geweest/dat Loloda hiet/ gelegen ontrent 10. mylen van 't Schip / daer sy alleen wat Bananas bekomen hadden / die aldaer abundant waren. De Inwoonders hadden haer gheseyt/dat de Duytschen, met de Ternatanen een Eplant in-genomen hadden/genaemt Siau, leggende op de passagie nae de Maniles, ende datter dertien Schepen in Ternate laghen.

Den 12. zyn de Schippers Willem Kornelisz, Schouten, ende Aris Klaesz, met haer 18. wel-gemonteerde mannen na Ternate gereys/ daer na gissinge noch wel 25. mylen af waren/ de anderen zyn met het Schip dooz stilte blijven leggen.

Den 13. wast noch al stil/also het volck upt visschen waren/ (vanghende so veel Visc als begeerden) quamender drie Boeren upt het Lant by haer/ met drie wilde Derckens/ wesende tamelyck groot / die sy seiden met Honden ghevanghen te hebben / ende werden haer t'haren contentement betaelt.

Den 14. ginghen 's middaeghs met een tamelycke koelte t'zepl/doch het wiert weder stil/so dat dit etmael maer ontent derde-halv myl wonden/met seer groote moeyte.

Den 15. waepdent somtijts wat/so dat dit etmael ontrent 4. mylen vertierden/met goet weder.

Den 16. dito 's moorghens waren ontrent 1½. myl dooz - by d' Eplanden Toggolongi, ende Loloda, legghende Zuydwaerts achter upt in een bocht/ doozmiddaeghs sagen het hoog Gebergte van Gammacanorre, als mede de 2. Bergen van Loloda, daer naer Ternate, Fidoor, ende 't Eplant Iry.

Den 17. was 't een mope koelte/soo dat haer best deden om ternate te beseylen/des moorghens in den dagheraet saghen sy een sepl te loefwaert van haer/dat oock na ternate wilde; dat was de Morgen-sterre van Rotterdam/hondert vijftig lasten groot/ende gemonteert met 26. Nepel-stucken. Des middaeghs quam de Sloep aen dit Schip/ daer sy drie nachten in geweest hadden/t selbe gebonden hebbende in de bocht van yabonw. Den Admirael Verhagen wasser op / en 't was een van de Schepen van den Admirael Spilbergen, upt wiens volck d'onse verstonden/dat den selven Spilbergen, wesende in de Straet Magellanes. (daer sy in twee Maenden dooz quamen) syn kleinste Nacht ontsepl was/als oock dat hy aen de kust van Brasilien, in de Rivier van Spirito Santo, 3. Boots met volck verlozen hadde/ dat hy de Stadt Payta verdestruert/ende tegens acht Spaensche Schepen slaegs geweest hadde/waer van hy der 3. inde gront had geschoté/te weten den Admirael en Vice-Admirael/met noch een ander/sonder merckelycke schade/dan dat hy een deel volcks verloor/en gheen buyt en kreegh: dat hy te Lima hadde geweest/en veel Bapen besocht daer Spaensche Schepen waren/altmael uygeleyt wesende/onder anderen in een met veertig Schepen/ doch en hadde niet uptgerecht/ende was langs de kust van Nova Hispania dooz de Maalles na Oost-Indien gekomen/zynde van daer met Schipper Jan Cornelisz Mensch-eter naer hups ghesonden met 4. Schepen/te weten/amsterdam, het Wapen

1616. Rijs te laden/om in Ternate te brengen. Tot Iapara is alle eetbare ware/en
 lyfstoet overbloedigh/ende goeden koop. Mochten hier veel Rijs/Arack
 October Bleeſch en Vis/en andere victualie/daer mede meenden t'hups te zeplen.

Den 23. gingen van daer t'zepl/en quamen den 28. by Iacatra, daer 't set-
 ten bukten de Eplanden/alwaer sp 3. Hollantsche Schepen vonden/te we-
 ten/ het Schip Hoorn, den Areht, ende de Trouw, met 3. Engelsche Schepen
 Dien volgenden nacht stozfeen van haer volck/dat was de eerste van alle
 die met het groote Schip de Eendracht uytgebaren waren: behalve die/ wa-
 render noch 2. ghestozven/te weten/ Ian Cornelisz Schouten, des Schippers
 broeder/in de Zuyd-zee by 't Honden Eylant, en een ontrent de Cust van Por-
 tugael, die waren beyde met het Jacht uytgesepl't/so datter tot die tijt toe van
 beyde Schepen niet meer als 3. mannen waren gestozven / en hadden noch
 48. levendige personen redelijck gesont.

Novem. Den 1. November, ontboot den President Jan Pieterisz Koenen, den Schip-
 per Willem Cornelisz Schouten, en de koopluyden by hem aen lant: daer ko-
 mende (in presentie van synen Raet by hem vergadert) verklaerde hy haer
 uytten name/en van wege de Bewinthebbers vande Oost-Indische Com-
 pagnie/dat sy haer Schip/ende goet alles moesten af-staen/en in syn hande
 overleveren: en hoe-wel de Schipper met veel reden hem daer tegen stelde/
 vertoonende dat men haer groot onrecht/en geweld aen dede/sy moesten (als
 verheert zijnde) doen/ t gene de President begeerde/haer segghende/ dat hy
 synen last volgde/en so haer docht dat haer onrecht werde aengedaen/ dat
 sy haer recht mochten versoeken in Holland/en also wert haer haer Schip
 en goet afhandig gemaect. Tot het ontfangen van 't Schip met alle syn
 toebehooren/werden by den President gecommittiert 2. Schippers; en van
 de koopmanschap 2. Opper-koopluyde/die dat alles by Inventaris/dooz-
 den Schipper/ende Opper-koopman wert overgelevert. Dit geschiede op
 Maendag den 1. November, na hare rekeninge/maer op een Dingsdag/en
 den 2. dito na de rekeninge van hare Lants-luyden aldaer. De oorzaeck
 van sulck verschil/des tijts was dese: Also sy van Holland Westwaert wa-
 ren gezepl't/en eens met de Sonne het Aerttryck hadde omgebaren/so had-
 den een nacht/ofte Sonnen onderganck minder gehad/als die uyt het we-
 sten tegens 't Oosten kómen/die ter contrarie een dag winnen/het welc een
 etmael verschil maect: en also hare rekeninge van tijt doen verlieten/ende
 gelijk maecten met hare andere Lants-luyden/so verlooren in die weeck
 de Dingsdag/springende van de Maendag tot de Woensdag/ende hadden
 alsoo een weeck van ses dagen.

Het Schip haer dus afhandigh gemaect zijnde/verhuurden sommighe
 van haer volck/haer in dienst van de Oost-Indische Compagnie/en de reste
 wierden op 2. Schepen (die na het Vaderlant soude gaen) verdeelt/te weten
 Amsterdam, en Zeelandt, daer Commandeur op was Joris van Spilbergen: De
 Schipper Willem Cornelisz Schouten, met Jacob le maire ginghen met noch
 10. mannen van haer volck/ende de voorsz Commandeur / op 't Schip Am-
 sterdam, daer Schipper op was Jan Cornelisz May, alias Mensch-eter: Aris Claesz
 en de Stuyt-man Claes Pieterisz met 10. andere mannē op 't Schip Zeelandt,
 daer Schipper op was Cornelis Riemlant van Middelborg, en gingē 't zepl van

1617. Biotam den 14 Decemb. Den 31. stozf haer Opper-koopman Iacob le maire.
 Januarij Den 1. Januarij verlooren 't Schip Zeelandt uyt het gesicht.

Den

Den 24. quamen ontrent het Eplant Mauritius te Reede/ daer verberfch- 1616
ten/ende zeplden den 30. weder van daer.

Den 6. Meert paffeerden (naer haer giffinge) de Caep/want liepen die niet Martius
in't geficht.

Den 31. quamen onder het Eplant St. Helena, daer weder vonden het
Schip Zeelandt, dat daer eenige dagen voo? haer gearriveert was.

Den 6. April, naer dat haer verberfcht/en van water hadden verfen/gin- April
gen met beyde Schepen t'zepl/en fagen den 24. het Eplant Ascension.

Den 23. May, fagen twee Schepen te loefwaert van haer/op de hooghde May
aan een graed bezupden de Linie / maer alfo die niet en konden bezeplen/
oervolghden haren cours.

Den 24. Amozgens waren de vyfde-mael onder de Linie Equinoctiael, en
den 28. fagen de Noord-sterre/die in 20. maenden niet en hadden gefien.

Den 1. Julij quamen met het Schip Amsterdam in Zeelandt, Hebbende dese Julij
jare repse volbzacht in twee jaren/en achtiën dagen.

Tot vervulling van dese over-fchietende bladeren,
fo hebbe hier by gevoeght sommige vragen ende antwoorden,
leer nut ende oorbaer voor alle Zee-varende Luyden.

Somen u vzaeght hoe veel graden datter zijn inde rondighepdt ofte om-
loop van de Werelt.

Antwoort. 360. graden/wesende elcke graet van 15 Duytsche/ ende 17½
Spaensche mijlen.

Vrage. Wat dingen zijn de Poolen van de Werelt?

Antwoort. Twee punten diemen imagineert ofte verciert / daer 't Fir-
nament of de Werelt op om dzaeyt.

Vrage. Wat dinge is de Linie Equinoctiael?

Antwoort. Een vercierte streeck ofte dzaet / vanden Oosten tot den
Westen/om de rondighept van de Werelt ofte Firmament / welke is het
cheptsel ende 't midden van tuffchen beyden de Poolen / ende soo wanneer
de Sonne daer op is/'t welck is den 21. Meert/ende den 23. September/ so
geeftmen de daghen ende nachten even lanck/ waeron 't Equinoctiael ghe-
naemt wort.

Vrage. Wat ding is de Meridiaen?

Antwoort. 't Is een streeck ofte dzaet/diemen verciert inden onloop van
de Werelt/van den eenen Pool tot de anderen/en so wanneer dat u de scha-
we komit in't midden van dese streeck/soo is het uwe Meridiaen.

Vrage. Wat dinc is een Paralel?

Antwoorde. Alle dingen ende plaetsen die met u Oost ende West over een-
komen/is Paralel.

Vrage. Wat dinge is Tropico?

Antwoort. Een streeck ofte punt diemen imagineert ofte verciert/in-
den onloop van 't Firmament/welcke is het besteck/ tot soo verde hem de
Son van de Linea af verlengt/ende dan weder te rugghe keert/ te weten
den 21. Junij komt hy aen de Noord-zyde van den Equinoctiael, tot op 23½
graden/welcke besteck genaemt wort Tropico van Cancer, ende den 21. De-

tember konit hy aen de Supd-zijde van de Aequinoctiael, op gelijcke hoogte van graden/welcke besteck genaemt wort/Tropico van Capricorno.

vragē. Hoe veel distantie isser van de Linia Aequinoctiael, tot eenigh van de beyde Poolen?

antwoort. 90 Graden / dat is het vierendeel van de omloop van 't Firmament ofte Werelt.

vragē. Wat dinck is Horizont?

antwoort. 't Is soo veel als een ghesicht streckt / tot daer u dunckt dat hem de Lucht met het Lant ofte Zee vereenicht/het welcke zijn 30 graden van u af/dat is den Horizont.

vragē. Wat dinck is Senith?

antwoort. Alle 't gene dat in de Lucht u recht ober 't hooft staet / dat is u Senith.

vragē. Wat dinck is Longitudo en Latitudo?

antwoort. Longitudo is de lenghte van den wegh diemen doet/ende Latitudo de breedte.

vragē. Soo ghy waert onder de Pool van Arctico, ofte Noord-sterre/of u dan het Compas sal kunnen wijzen ende recht oordeelen van de Courfen die ghy vaert?

antwoort. Neen: want wesende op die contrape/ sal u de Paelde van 't Compas daer 't gestreken is/opwaerts ghetrocken worden tegen 't Glas aen/soo dattet daer door sijn operatie niet en sal moghen bethoonen: maer daer wat onder van daen wesende / in sulcher voeghen dat de Pool gheen plaets meer en heeft/dat naer hem opwaerts te trecke/so sult ghy terstont weder 't Compas in sijn effect hebben/om u daer naer te mogen reguleren.

vragē. So ghy waert den 22. Junij by de haven van Havana, by de Costen van Florida ende nieu Spaengien/hoe veel sult ghy dan op d' Astrolabio vinden in 't peplen van de Son?

antwoort. Datmen op sulcken dagh sal hebben de Son voor Zenith, dat is recht ober 't hooft/ende men en sal aen geenige zijden schaduwē vinden/soo sult ghy besien de declinatie van dien dagh / ende alle 't ghene dat ghy beuint voor declinatie / dat selve zijt ghy verschepde van de Linia Aequinoctiael af/na de Son toe/ende dat is u hoogte.

vragē. Soo ghy u bont op de selfde plaets den 23. December/wat sult ghy als dan op u Astrolabio hebben in 't peplen van de Son?

antwoort. Op sulcke dag is de Son verschepde van de Linia Aequinoctiael af $23\frac{1}{2}$ graden/ende daer by voegende noch ander $23\frac{1}{2}$. maken te samen 47. graden/soo gebreken tot volkomentheyt vande 90. graden noch 43. dese 43 graden sult ghy op de Astrolabio nemen/ in 't peplen van de Son.

vragē. Wat dinck is een graedt?

antwoort. Van 360 graden ofte gedeelten/daer de werelt met afgedeelt ende gemeten is/soo is de graet een gedeelt/soo dat een graet een 360 part van de werelt is.

vragē. So daer waren twee personen Noorden ende Supden van den anderen af/in gelijcker distancie/oft dan den eenen so veel hoogten ende declinatie van de Son sal hebben als d'ander?

antwoort. Ja: maer moeten wesen den eenen aen de Noordt-zijde/ende d'ander aende Supt-zijde van de Linia Aequinoctiael, ende is te verstaen den

22. Meert/ende den 23. September/als de Son op de selfde Linia is.
vraag. So men waer op de hooghte van 10 graden/hebbende 5 graden
van declinatie/de Son ende schadu verschepden/hoe veel salmen op d' Astro-
labio nemen.

antwoort. 57. graden/ende 5 van declinatie zijn 80. so ghebrecker noch
10. tot voldoeninghe van de 90. dit selve is de Linia Equinoctiael, tusschen u
ende de Son.

vraag. So men de Son ende schaduw aen een zijde hadde/wesende op de
hoogte van 20 graden/hebbende 10 van declinatie/hoe veel salmen dan op
d' Astrolabio nemen?

antwoort. 80. soo gebrecker tot de 90. noch 10. ende 10 van declina-
tie/zijn 20. welke is de hoogte daer men op is.

vraag. So 't gebeurde dat ghy de hoogte van de Son naemt 4. 5. ofte meer
dagen op 90 graden/hoe veel meegs suldy alle dese dagen gesept hebben?

antwoort. Alle het gene dat de Son voort ghegaen heeft/soo dat alle de
graden ende minuten/die ghy van declinatie op de selfde daghen vint / dat
zijn de mijlen ende wegen die ghy gebaren hebt/te weten/so de Son 6. gra-
den min ofte meer geresen ofte gedaelt waer / so hebt ghy van gelijcken soo
veel ulven weg verborjert.

vraag. Soo ghy waert pewers by 't Lant op de hoogte van een graet/
aen de kuste van Oost ende West/doende uwe cours van daer af 89 mijlen
West/ende West ten Noorden aen/op wat hooghte ende hoe verde sult ghy
alsdan van Lant wesen?

antwoort. Op de hoogte van 2. graden en 15. Duytsche/en 17½. Spaen-
sche mijlen van 't Lant af.

vraag. Soo de Son waer op d'eene Tropico, en ghy op d'ander/wat reec-
keninge sult ghy alsdan maken in 't peylen van de Son.

antwoort. De Son is alsdan verschepden van de Linia Equinoctiael af
23½. graden/met noch 23½. graden dat ghy daer af zijt/ zijn te samen 47. soo
gebrecker noch de voldoeninge vande 90. 43. dese salmen op den Astrola-
bio nemen/ende daer by de declinatie voegē/de welke is 23½. maect te sa-
men 66½. soo gebrecker dan tot de 90. 23½. graden / ende dat is de hooghte
daer ghy dan op zijt.

vraag. So ghy op eenige plaets waert daer ghy de hoogte wel van wi-
tet/maer de declinatie van dien dag u onbekendt waer / hoe soudet ghy die
sonder Boeck konnen weten?

antwoort. Nemende de hooghte van de Son met het Astrolabio, ende het
komende gevoegt zijnde by de plaetse daer de hoogte op is / so is het ghene
oben ofte onder de 90 komt/de declinatie van dien dag.

vraag. Welck zijn de plaetsen van de Werelt daer ses maenden dag en
es maenden nacht is?

antwoort. Onder beyde de Poolen vande Werelt.

vraag. Wat verstaet ghy by de hooghte?

antwoort. Het gene dat de Son van synen opganck tot den middagrijst.
Item de graden diemen heeft vande Pool tot den Horizont: de hooghte is
mede al het gene men vande Equinoctiael linie verschepden ofte af is.

Vraag. Hoe salmen de declinatie van de Son konnen weten?

antwoort. Men sal de Son peylen op den 21. Junius/ende wachten tot
den

den 23. September/op welken dag men wederom de hooghte van de Son sal nemen/het welke gedaen zijnde/soo treckt men de minste somme van de meeste/en dat daer over blijft/deelt men in twee/en alsoo sal men de declinatie kennen weten.

Vrage. Wat is de grootste declinatie die de Son op eenen dag kan doe?
antwoort. 24. Minuten.

Vrage. Hoe veel graden rekt men voer peder streeck op het Compas?
antwoort. 11½. Want 32 maal 11½. maecten 360. graden/ende soo groot

is den omloop vande circkel der Werden.

vrage. Hoe veel is de zuyt-pool ofte sterre vā de onsielike pool geleg.
antwoort. 30. graden/sonder dat sy daer heinder ofte verder af gaet.

vrage. Wat beduyt het Compas?

antwoort. De Horizont met de omloop van de werelt/ gedeelt in 32. deelen.

vrage. Wat dinck is de Pascaerte?

antwoort. Het Lant ende de Zee.

vrage. Wat beduyt het Astrolabium?

antwoort. Het vierendeel van de Werelt/het welke zijn 90. graden.

vrage. Waerom zijn de streecken van het Compas ofte de Navigatie al te samen gelijk / ende passeeren alle door het centrum op een maet sonder eenigh verschil inde grootte van de rondighepdt/ende men evenwel op een streeck ende graet meer mijlen reekent als op de andere/ daer sy nochtans de mijlen behoorden gelijk te hebben?

antwoort. De groote Circulen ofte omloopende streecken / die de Equinoctiael natuerlijk heeft/te weten de 32 graden zijn al te samen effen en gelijk van 15 Duytsche ofte 17½. Spaensche mijlen;maer de kleyne Circulen/ ofte omloopende streecken/hebben de eene min ende de andere meer/nae dat de elevatie van de Poolen zijn/in sulcker voegen/dat hoe ghy naerder aen de Linia Equinoctiael komt/hoe u den weg langer sal wesen/ende hoe ghy naerder de Poolen komt/hoe de wegh korter is / want de Pool rijst ofte daelt een graet/en loopende langhs de Linia voornoemt henen/so en rijst sy niet met allen/noch en daelt oock niet.

vrage. Hoe salme des middaegs wetē wat de Son Noort-oost ofte Noort-westert/te weten op wat plaetse van de Werelt men soude mogen wesen?

antwoort. Men sal een Circkel ofte ring makē in het ront op de aerde / en setten daer een naelde ofte wat anders in/ende verwachten also den dag raet tot dat de Son op komt/dan sal men mercken waer ten eersten de schaduwē valt/die afgetekent hebbende/verwachtmē de avont tot dat de Son ondergaet/merckende wederom de schaduwē met een ander schreefken ofte teken/dese twee tot malkanderen getrocken zijnde/sullen wesen het Noorden/ende mijden de Linie die daer recht krups weegs door gaet. Nu wanneer de schaduwē vande Son op de eerste streec komt/so sal het middag wesen. Om nu te weten/wat en hoe veel de Naelde van't Compas Noort-oost ofte Noort-westert/so set het Compas daer by/ende ghy sult terstont sien/waer heen en hoe veel dat de Naelde ofte Lelie/Noort-Oost/ ofte Noort-westert henen wyckt/waer na ghy u calculatie macht maken en regulerē.

Vrage. Waer sullen u de Naelden ofte Lelien van het Compas fixr ofte recht komen?

antwoort. Onder den Meridiaen. etc.

F I N I S.

J

9
10

esch

On

Iaq

Rach
P

Oock

Doo

3
7
5
8
9

F647
C7340

